

The Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI): Nederland

Een overzicht van het rijksoverheidsbeleid met betrekking tot de gezonde bewegingomgeving in Nederland

Augustus 2023

Auteurs:

Ms Fleur Heuvelman

Department of Epidemiology and Data science, Amsterdam UMC, The Netherlands

Dr Nicole den Braver

Department of Epidemiology and Data science, Amsterdam UMC, The Netherlands

Dr Jeroen Lakerveld

Department of Epidemiology and Data science, Amsterdam UMC, The Netherlands

Contact:

Voor vragen betreffende dit document kunt u contact opnemen met Fleur Heuvelman (f.heuvelman@amsterdamumc.nl)

Inhoud

Inleiding	3
Beleidsdomeinen	6
Domein 1. Onderwijs.....	6
Domein 2. Transport	26
Domein 3. Stedelijk ontwerp.....	43
Domein 4. Gezondheidszorg	58
Domein 5. Media	75
Domein 6. Samenleving/Gemeenschap	81
Domein 7. Sport voor iedereen.....	90
Domein 8. Werkplek.....	105
Infrastructuur domeinen	110
Domein 9. Leiderschap.....	110
Domein 10. Bestuur.....	131
Domein 11. Monitoring.....	150
Domein 12. Financiering en middelen	169
Domein 13. Platformen voor interactie	183
Domein 14. Ontwikkeling van beweegprofessionals ('workforce development').....	196
Domein 15. Health-in-All (gezondheid op alle beleidsterreinen) beleid	212
Bijlagen	219
Bijlage 1. Lijst van Afkortingen	219
Bijlage 2. Definitielijst.....	222
Bijlage 3. Beleidsdocumenten	228

Inleiding

Lichamelijke inactiviteit speelt een grote rol in de ontwikkeling van niet overdraagbare aandoeningen zoals hart- en vaatziekten en diabetes. Daarbovenop heeft lichamelijke activiteit een positief effect op de mentale gezondheid en kan het een bijdrage leveren aan klimaatdoelen, wanneer autogebruik vervangen wordt door vormen van actief transport (wandelen en fietsen). De omgeving waarin mensen leven speelt een belangrijke rol in het stimuleren van mensen om te sporten en te bewegen. Denk bijvoorbeeld aan een omgeving met wijkparken, sportvelden en loop- en fietsroutes. Of denk aan het effect van het wettelijk verplichten van lichamelijke opvoeding op scholen. Als de Nederlandse overheid beleid implementeert gericht op het verbeteren van de bewegingomgeving en het stimuleren van bewegen, kan dit Nederlanders motiveren om meer te sporten en te bewegen. Om te bepalen waar Nederland staat wat betreft het creëren van een gezonde bewegingomgeving wordt in dit rapport een weergave gegeven van de mate waarin de rijksoverheid in Nederland beleid heeft ontwikkeld dat bijdraagt aan een gezonde bewegingomgeving. Hiervoor is de zogenaamde Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI) gebruikt, die onlangs is ontwikkeld om de mate van implementatie van overheidsbeleid t.a.v. lichamelijke activiteit in kaart te brengen. De achtergrond en de ontwikkeling van de PA-EPI is elders beschreven.¹

Onder de bewegingomgeving verstaan we het geheel van fysieke, economische, politieke en sociaal-culture contexten, inclusief kansen en omstandigheden die keuzes/gedrag in relatie tot sport en bewegen kunnen beïnvloeden.¹

De **doelen** van dit onderzoek zijn:

1. Het beoordelen van de mate van implementatie van overheidsmaatregelen en acties om een gezonde bewegingomgeving te creëren en dit vergelijken met ‘best practice’ voorbeelden uit andere landen. Hiermee worden lacunes, kansen en prioriteiten geïdentificeerd.
2. Het opstellen van concrete maatregelen ter optimalisering van de bewegingomgeving voor Nederlandse beleidsmakers.
3. Het prioriteren van deze maatregelen om tot een concrete set aan belangrijke en haalbare maatregelen te komen die kunnen worden aangeboden aan beleidsmakers.

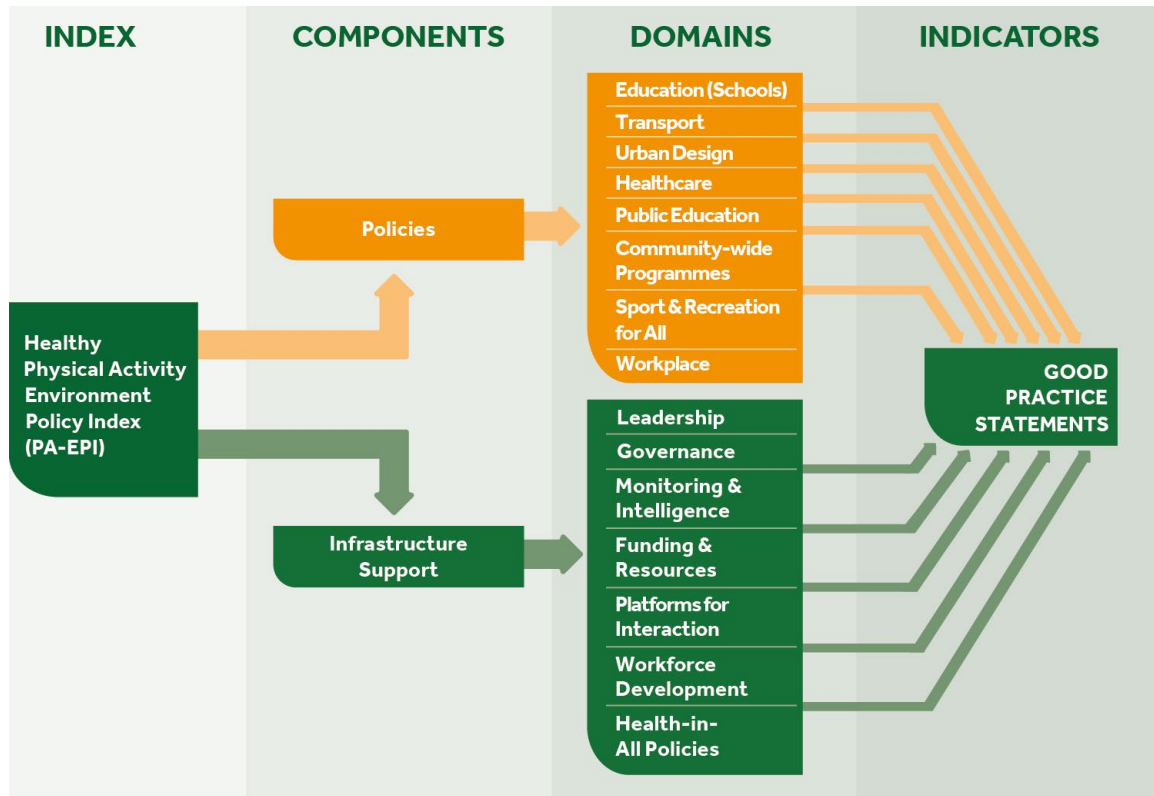
De volgende internationale definitie van overheidsbeleid is leidend in dit rapport: ‘Public policy is a form of government action usually expressed in a law, regulation, guideline or recommendation. It reflects the intent of government or its representative entities’.²

¹ Woods, C. B., Kelly, L., Volf, K., Gelius, P., Messing, S., Forberger, S., Lakerveld, J., den Braver, N. R., Zukowska, J., & García Bengoechea, E. (2022). The Physical Activity Environment Policy Index for monitoring government policies and actions to improve physical activity. *European journal of public health*, 32(Suppl 4), iv50–iv58. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckac062>

² Kelly, L., Twohig, C., Woods, C. B., Luszczynska, A., Murrin, C., Lien, N., Meshkovska, B., Kamphuis, C. B. M., Poelman, M. P., Terragani, L., Forberger, S., Hebestreit, A., Ahrens, W., & Harrington, J. M. (2022). Reaching consensus on definitions for food and physical activity policies: experience from the Policy Evaluation Network. *European journal of public health*, 32(Suppl 4), iv10–iv20. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckac147>

Verzameling van relevante beleidsdocumenten en bewijs voor implementatie van beleid

De PA-EPI bestaat uit 15 domeinen en 45 indicatoren, die refereren naar de mate waarin overheidsbeleid en acties voor het creëren van een gezonde beweegomgeving zijn ontwikkeld en geïmplementeerd (Figuur 1).

Figuur 1. De Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI).

Voor de 45 PA-EPI indicatoren is bewijs verzameld voor zowel het bestaan van rijksoverheidsbeleid, als de mate van implementatie van dit beleid. Dit is gedaan door het zoeken naar en lezen van beleidsdocumenten (zie Bijlage 3 voor een overzicht van de meest gebruikte beleidsdocumenten). Het rijksoverheidsbeleid inclusief de implementatie van dit beleid (tot augustus 2023) is samengevat in een rapport, wat we het 'PA-EPI evidence document' noemen. Het evidence document is geverifieerd op compleetheit en juistheid door professionals werkzaam bij de Nederlandse Rijksoverheid. Dit zijn professionals werkend bij ministeries, maar ook professionals werkend bij (onafhankelijke) uitvoeringsorganen van de ministeries (bijvoorbeeld het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het Kenniscentrum Sport & Bewegen). Ook hebben partijen deelgenomen die een adviserende rol ten behoeve van overheidsbeleid hebben (bijvoorbeeld het Mulier Instituut). Deze professionals hebben alle domeinen, m.u.v. het media domein, beoordeeld. De documenten uit Bijlage 3 omvatten grotendeels het Nationale beweegbeleid, maatregelen/acties beschreven in deze overkoepelende beleidsdocumenten zijn opgenomen in het document om een indicatie van de implementatie van beleid te kunnen geven. Aanvullend zijn initiatieven die bijdragen aan de implementatie van het beleid van relevante onafhankelijke

uitvoeringsorganen van ministeries opgenomen in het rapport, omdat deze ook een indicatie geven van implementatie. Zo zijn er bijvoorbeeld onder **Leiderschap statement 4 ‘Er zijn duidelijk gedefinieerde, wetenschappelijk onderbouwde beweegrichtlijnen voor alle leeftijdsgroepen en voor mensen met chronische ziekten, zwangere vrouwen en mensen met een beperking’** ook beweegadviezen opgenomen die opgesteld zijn door het Kenniscentrum Sport & Bewegen, naast de nationale beweegrichtlijnen van de Rijksoverheid.

In het document zult uw dezelfde documenten in verschillende domeinen terug zien komen, dit komt omdat een beleidsdocument/initiatief verschillende domeinen en/of statements kan dekken.

De internationale ‘Best Practice’ voorbeelden die onder de ‘Good Practice Statements’ staan zijn afkomstig uit het evidence document gemaakt in het kader van het PA-EPI onderzoek in Ierland.³

³ Volf, K., Kelly, L., Van Hove, A. *et al.* Assessing the implementation of physical activity-promoting public policies in the Republic of Ireland: a study using the Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI). *Health Res Policy Sys* **21**, 63 (2023). <https://doi.org/10.1186/s12961-023-01013-6>

Beleidsdomeinen

Domein 1. Onderwijs

Er is overheidsbeleid geïmplementeerd dat gericht is op het bevorderen en ondersteunen van sport en bewegen binnen de schoolomgeving.

E01 – In het curriculum van alle scholen is verplicht beweegonderwijs opgenomen dat evidence-based en van hoge kwaliteit is en die de idealen van rechtvaardigheid, diversiteit en inclusie bevordert en ondersteunt en zich houdt aan vastgestelde normen.

- Definities en scope**
- Scholen omvatten overheids- en niet-overheidsbasisscholen en middelbare scholen (tot 18 jaar).
 - Scholen sluiten voor- en vroegschoolse educatie en opvang (0-5 jaar) uit.
 - Bewegingsonderwijs omvat beleid dat betrekking heeft op schoolprogramma's voor sport en bewegen, waarbij het programma geheel of gedeeltelijk wordt gefinancierd, beheerd of gecontroleerd door de overheid.
 - Programma's op scholen die alleen gericht zijn op kinderen uit lage sociaaleconomische groepen vallen hier niet onder (wordt gedekt in domein 7. Sport voor iedereen)
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

France - A mandatory three hours of Physical Education (PE) per week is taught at primary school level with two mandatory hours at secondary school level. These requirements result in France devoting the most time to physical education of any country in Europe. The PE curriculum is structured around three aims (a) enrichment of motor skills (b) health education and management of physical life and (c) access to physical culture and sports. Physical Education is delivered by specialised teachers at secondary level.⁴

Belgium, Flanders - Two hours of PE a week are compulsory for Flemish at primary and secondary level. The quality of Physical Education is scrutinized by the School Inspection Service.⁵

News South Wales, Australia - In the Australian state of New South Wales between 1.5 and 2.5 hours of PE is required from kindergarden to year 6 (from ages 6 to 12 years)

⁴ Weichselbaum, E., Hooper, B., Ballam, R., Buttriss, J., Strigler, F., Oberritter, H., Bagus, T., Cullen, M., Palacios, N., Valero, T., Ruiz, E., del Pozo, S., Ávila, J.M., Varela-Moreiras, G. (2012) 'Physical activity in schools across europe', Nutrition Bulletin, 37(3), 262–269.

⁵ World Health Organisation Regional Office for Europe, European Commission (2021) 2021 Physical Activity Factsheets for the European Union Member States in the WHO European Region, Copenhagen, Denmark.

approximately). 300 hours of Personal Development, Health and Physical Education (PDHPE) a year is required in years 7 – 10 (ages 12 to 16 years approximately).⁶

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

GAPPA contains 20 evidence-based policy actions for increasing rates of PA. Each action is associated with a list of sub actions, to be carried out by member states, the WHO secretariat, or other stakeholders. Action 3.1 of GAPPA states that member states should “strengthen provision of good-quality physical education”. The sub action 3.1.1 proposes that member states should ensure the provision of inclusive, quality, PE in primary and secondary schools.⁷

WHOROE - Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025

The European Physical Activity Strategy (EPAS) was developed by WHOROE as a strategy to promote PA amongst European citizens. The strategy suggests 14 objectives for European governments categorised into 5 priority areas. In the priority area ‘Supporting the development of children and adolescents’, Objective 2.2 of EPAS (‘Promote physical activity in preschools and schools’) exhorts WHO member states in the European region to promote PA in schools. The activities that WHOROE recommends to fulfil this objective include providing an ‘adequate number’ of PE lessons. Furthermore, the lessons should be in accordance with the best scientific evidence and incorporate a wide variety of activities.⁸

EU - 2013 Council recommendations

In 2013, the European Council requested that the European Commission establish a HEPA monitoring framework based on a list of indicators provided by the council. Indicator 13 was developed to gather information about PE in schools at both primary and secondary level. Information sought by the indicator was the number of hours of PE at both levels, whether PE is mandatory or optional and whether it is regulated at a national or sub-national level.⁹

Eurydice

⁶ New South Wales Government (2020) Policy in Practice [online], available: <https://education.nsw.gov.au/teaching-and-learning/curriculum/key-learning-areas/pdhpe/physical-education/policy-in-practice#Curriculum0> (accessed 27 Aug 2021).

⁷ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁸ World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) ‘Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025’, available: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

⁹ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

Eurydice is a network supports cooperation in matters of education amongst European countries. It is part of the European Commission's Erasmus+ initiative. Eurydice publishes reports that compares the educational systems of its 38 member states.¹⁰

Kerndoelen vormen de wettelijke kaders voor de onderwzinhoud van het speciaal onderwijs (so), voortgezet speciaal onderwijs (vso), primair onderwijs (po), onderbouw van het voortgezet onderwijs (vo) en praktijkonderwijs (pro).¹¹ Kerndoelen laten globaal zien wat belangrijk wordt gevonden om kinderen mee te geven in het basisonderwijs. Kerndoelen zijn niet precies, zo krijgen scholen zelf de mogelijkheid om invulling te geven aan de inhoud van hun onderwijs. De doelen van het verplichte vak en de keuzevakken in bovenbouw vo zijn uitgewerkt in eindtermen en hier is een schoolexamen aan verbonden.

Bewegingsonderwijs basisschool

Basisscholen hebben sinds 2005 de ruimte om hun onderwijs omtrent beweging zelf vorm te geven middels de volgende vastgestelde kerndoelen¹²:

Kerndoel 57: "De leerlingen leren op een verantwoorde manier deelnemen aan de omringende bewegingscultuur en leren de hoofdbeginselen van de belangrijkste bewegings- en spelvormen ervaren en uitvoeren."

Kerndoel 58: "De leerlingen leren samen met anderen op een respectvolle manier aan bewegingsactiviteiten deelnemen, afspraken maken over het reguleren daarvan, de eigen bewegingsmogelijkheden inschatten en daarmee bij activiteiten rekening houden."

Het is wettelijk vastgelegd dat basisscholen, omvat het regulier en speciaal onderwijs, vanaf 2023 twee lessen bewegingsonderwijs per week aanbieden.¹³ Een leerkracht is bevoegd om bewegingsonderwijs te geven aan groepen drie t/m acht als hij daarvoor een gerichte opleiding, zoals de Academie voor Lichamelijke Opvoeding (ALO) of de pedagogische academie voor het basisonderwijs (PABO) met post-initiële leergang bewegingsonderwijs, heeft afgerond.¹⁴ Voor groepen één en twee hoeft een leerkracht alleen het getuigschrift van de PABO te hebben om bewegingsonderwijs te geven. In het speciaal basisonderwijs gelden min of meer dezelfde bevoegdheidseisen als in het regulier basisonderwijs.

(voortgezet) Speciaal onderwijs

Voor basisschoolleerlingen met een enkelvoudige beperking en/of stoornis zijn er voor in het bewegingsonderwijs op het so de kerndoelen 83-87 en voor zeer moeilijke lerende leerlingen

¹⁰ European Commission (2013). Physical Education and Sport at School in Europe, Eurydice. [online] available: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/physical-education-and-sport-school-europe_en. (accessed 14 Feb 2022).

¹¹ <https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/bewegingsonderwijs/kerndoelen/> (Geraadpleegd in mei 2023).

¹² Ministerie van OCW (2006). Kerndoelenboekje basisonderwijs. April 2006. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2006/04/28/kerndoelenboekje>

¹³ Vergaderjaar 2019-2020, Kamerstuk 34430, Nr. 23 Wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het onderwijstoezicht en enkele andere wetten in verband met actualisering van de deugdelijkheidseisen, het daarmee samenhangende onderwijstoezicht en vermindering van administratieve verplichtingen in het funderend onderwijs, alsmede reparatie van wetstechnische gebreken (actualisering deugdelijkheidseisen funderend onderwijs). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35102-23.html> (Geraadpleegd in mei 2023).

¹⁴ <https://www.kvlo.nl/wat-we-doen/hulp-advies/thema.aspx?item=bevoegdheid> (Geraadpleegd in mei 2023).

of meervoudig gehandicapte leerlingen de kerndoelen 59-63 (2009 bij wet vastgelegd).¹⁵ Voor leerlingen in het vso zijn er voor de drie uitstroomprofielen (vervolgonderwijs, arbeidsmarktgericht en dagbesteding) kerndoelen in 2014 bij wet vastgesteld. Om inzicht te geven in de kerndoelen voor het so, staan onderstaand kerndoelen voor so basisschoolleerlingen met een enkelvoudige beperking en/of stoornis beschreven¹⁶:

Kerndoel 83 “De leerlingen leren deelnemen aan verschillende bewegingsactiviteiten zoals balanceren, klimmen, zwaaien, springen, hardlopen.”

Kerndoel 84 “De leerlingen leren deelnemen aan verschillende spelactiviteiten zoals: mikken, jongleren, doelspelen, tikspelen, stoeispelen.”

Kerndoel 85 “De leerlingen leren deelnemen aan verschillende vormen van bewegen op muziek.”

Kerndoel 86 “De leerlingen leren deelnemen aan verschillende zwemactiviteiten: drijven, watertrappelen, in en onder water verplaatsen, in het water springen en duiken.”

Kerndoel 87 “De leerlingen leren met elkaar de bewegingssituaties reguleren.”

Bewegingsonderwijs voortgezet onderwijs

Leerlingen op het voortgezet onderwijs volgen in elk leerjaar Lichamelijke Opvoeding (LO). Sommige scholen bieden hun leerlingen naast LO meer mogelijkheden, zoals een keuze-examenprogramma voor LO in de bovenbouw. Het is mogelijk dat scholen een aanvullend curriculair aanbod hebben.¹⁷ Het bewegingsonderwijs op het voortgezet onderwijs wordt gegeven door een bevoegde vakleerkracht. Een leerkracht is bevoegd wanneer hij of zij in bezit is van een getuigschrift LO, Akte J of MO-P akte.¹⁸

Ieder leerjaar dient LO gegeven te worden gespreid over de weken van het schooljaar. Scholen dienen zoveel tijd te besteden aan het vak als nodig is om aan de inhoudelijke eisen (gebaseerd op kerndoelen en examenprogramma's) te voldoen. Er zijn dus geen wettelijk vastgelegde uren zoals recent ingevoerd voor het po. Om aan de gestelde eisen te voldoen heeft de onderwijsinspectie richtlijnen gegeven voor het aantal uren die er wekelijks aan lichamelijke opvoeding gespenseerd dienen te worden¹⁹:

- 2,5 uur vmbo
- 2,2 uur havo
- 2 uur vwo

¹⁵ <https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/bewegingsonderwijs/kerndoelen/> (Geraadpleegd in mei 2023).

¹⁶ Besluit kerndoelen WEC. Geldend van 01-08-2022 t/m heden.
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0025979/2022-08-01> (Geraadpleegd in mei 2023)

¹⁷ Slot-Heijs, J.J., Lucassen, J.M.H. (2018). Lichamelijke opvoeding en sport in het voortgezet onderwijs: 1-meting. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in mei 2023, van
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/24356/lichamelijke-opvoeding-en-sport-in-het-voortgezet-onderwijs/>

¹⁸ <https://www.kvlo.nl/wat-we-doen/hulp-advies/thema.aspx?item=bevoegdheid> (Geraadpleegd in mei 2023).

¹⁹ Inspectie van het Onderwijs, directie Juridische zaken (2014). Hoeveel uren lichamelijke opvoeding moeten worden gegeven op scholen voor voortgezet onderwijs?. 2 september 2014. Geraadpleegd in mei 2023, van
<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwijssectoren/voortgezet-onderwijs/documenten/publicaties/2014/09/02/voorstel-aantal-lesuren-lichamelijk-opvoeding-op-vo>

Onderbouw & praktijkonderwijs - In 2006 zijn er zes kerndoelen geformuleerd voor Bewegen en sport die van kracht zijn in de onderbouw. Deze zijn tevens van kracht in het po.²⁰ De kerndoelen zijn als volgt²¹:

Kerndoel 53 “De leerling leert zich mede met het oog op buitenschoolse beoefening op praktische wijze te oriënteren op veel verschillende bewegingsactiviteiten uit gevarieerde gebieden als spel, turnen, atletiek, bewegen op muziek, zelfverdediging en actuele ontwikkelingen in de bewegingscultuur, en daarin de eigen mogelijkheden te verkennen”.

Kerndoel 54 “De leerling leert door middel van uitdagende bewegingssituaties zijn bewegingsrepertoire uit te breiden.”

Kerndoel 55 “De leerling leert de hoofdbeginselen van de bewegingsactiviteiten op eigen niveau toe te passen.”

Kerndoel 56 “De leerling leert tijdens bewegingsactiviteiten sportief te zijn, rekening te houden met de mogelijkheden en voorkeuren van anderen, en respect en zorg te hebben voor elkaar.”

Kerndoel 57 “De leerling leert eenvoudige regelende taken te vervullen die het mogelijk maken, zelfstandig en samen met andere leerlingen bewegingsactiviteiten te beoefenen.”

Kerndoel 58 “De leerling leert door deel te nemen aan praktische bewegingsactiviteiten de waarde van het bewegen voor gezondheid en welzijn kennen en ervaren.”

Bovenbouw - In 2007 zijn er eindtermen – beknopte omschrijvingen van de kennis, inzichten en vaardigheden waarover een leerling of student aan het eind van een opleiding minimaal zou moeten beschikken²² - in plaats van kerndoelen, geformuleerd voor het verplichte en keuzevak bewegingsonderwijs voor de bovenbouw (vmbo, havo en vwo):

- Examen opvoeding (gemeenschappelijk deel) vmbo GL en TL 2018.²³
- Examen lichamelijke opvoeding (gemeenschappelijk deel) vwo 2018.²⁴
- Examen lichamelijke opvoeding 2 vmbo GL en TL 2018.²⁵
- Examen bewegen, sport en maatschappij havo 2018.²⁶
- Examen bewegen, sport en maatschappij vwo 2018.²⁷

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022 – Deelakkoord Vaardig in bewegen

*De afspraken uit het Sportakkoord omtrent meer bewegen op school gaan om zowel het regulier als het speciaal onderwijs.*²⁸

Afspraken die gemaakt zijn omtrent het verbeteren van de motorische vaardigheid van kinderen (met betrekking tot onderwijs):

²⁰ <https://www.slo.nl/sectoren/po/kerndoelen/> (Geraadpleegd in mei 2023)

²¹ <https://www.slo.nl/thema/vakspecifieke-thema/bewegingsonderwijs/kerndoelen/> (Geraadpleegd in mei 2023)

²² <https://www.ensie.nl/betekenis/eindtermen> (Geraadpleegd in mei 2023).

²³ <https://www.examenblad.nl/examen/lichamelijke-opvoeding-4/2018> (Geraadpleegd in mei 2023).

²⁴ <https://www.examenblad.nl/examen/lichamelijke-opvoeding-2/2018> (Geraadpleegd in mei 2023).

²⁵ <https://www.examenblad.nl/examen/lichamelijke-opvoeding-2-vmbo-gl/2018> (Geraadpleegd in mei 2023).

²⁶ <https://www.examenblad.nl/examen/bewegen-sport-en-maatschappij-havo/2018> (Geraadpleegd in mei 2023).

²⁷ <https://www.examenblad.nl/examen/bewegen-sport-en-maatschappij-vwo/2018> (Geraadpleegd in mei 2023).

²⁸ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

- “Het volgen en desgewenst meedenken in de integrale curriculumherziening van het primair en voortgezet onderwijs ten aanzien van het leergebied sport en bewegen. Voor het primair en voortgezet onderwijs is onder de naam Curriculum.nu een integrale herziening van het curriculum gedaan. Het kerncurriculum biedt leraren helderheid over wat elke leerling moet kennen en kunnen, met nadrukkelijke aandacht voor sport en bewegen. De herziening is ondersteund door relevante expertise uit het sport- en beweegveld.”
- “Het uitnodigen van bestaande sportopleidingen om de in het onderwijs gebruikte leerlijn voor de motorische vaardigheden van jonge kinderen meer te gaan toepassen”;
- “Het beschikbaar stellen van middelen door OCW voor scholen om desgewenst vakleerkrachten bewegingsonderwijs in te zetten binnen het gesloten werkdrukakkoord”;
- “Het beschikbaar stellen van beurzen voor groepsleerkrachten in het primair onderwijs om hun bevoegdheid bewegingsonderwijs te halen door OCW.”

Curriculum.nu Bewegen & Sport

In Curriculum.nu worden de huidige onderwijsdoelen aangepast naar nieuwe doelen voor onder andere het leergebied Bewegen en Sport.²⁹ Er zijn een visie, een grote opdracht en diverse bouwstenen ontwikkeld voor het primair en voortgezet (onderbouw) onderwijs. Het is nu zaak de bouwstenen om te zetten naar (nieuwe) conceptkerndoelen. Volgend jaar (2024) dienen deze conceptkerndoelen ontwikkeld te zijn.³⁰

Monitor Sportakkoord I - Er zijn geen beschikbare registratiedata over het aantal vakleerkrachten bewegingsonderwijs dat is aangesteld via de regeling werkdrumdrukmiddelen.³¹ Het ministerie van OCW heeft van 2015 t/m 2017 en van 2019 t/m 2020 een subsidie beschikbaar gesteld om groepsleerkrachten een bevoegdheid bewegingsonderwijs te laten halen. Dit wordt de subsidie post-initiële leergang bewegingsonderwijs genoemd.

Subsidieverstrekking innovatie bewegingsonderwijs

De subsidieregeling ondersteunt sinds 2021 scholen om meer bewegingsonderwijs te geven.³² Dit om aan de wettelijke eis van ten minste twee uur bewegingsonderwijs per week te kunnen

²⁹ Curriculum.nu (2019). Toelichting Bewegen & Sport. Toelichting op het voorstel voor de basis van de herziening van de kendoelen en eindtermen van de leraren en schoolleiders uit het ontwikkelteam Bewegen & Sport. Oktober 2019. Geraadpleegd in mei 2023, van [https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=7a7cf877-293f-4e69-9978-8d5176b7f770&title=Toelichting%20Bewegen%20 %20Sport.%20Toelichting%20op%20het%20voorstel%20voor%20de%20basis%20van%20de%20herziening%20van%20de%20kerndoelen%20en%20eindtermen%20van%20de%20leraren%20en%20schoolleiders%20uit%20het%20ontwikkelteam%20Bewegen%20 %20Sport.pdf](https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=7a7cf877-293f-4e69-9978-8d5176b7f770&title=Toelichting%20Bewegen%20%20Sport.%20Toelichting%20op%20het%20voorstel%20voor%20de%20basis%20van%20de%20herziening%20van%20de%20kerndoelen%20en%20eindtermen%20van%20de%20leraren%20en%20schoolleiders%20uit%20het%20ontwikkelteam%20Bewegen%20%20Sport.pdf)

³⁰ <https://www.slo-actualisatiekerndoelen.nl/slo-zoekt-leraren/> (Geraadpleegd in mei 2023).

³¹ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastaniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

³² Ministerie van OCW (2021). Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden. Regeling van de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media van 16 juli 2021, nr. PO/ 28571561, houdende regels voor subsidieverstrekking ten behoeve van impuls en innovatie in het bewegingsonderwijs (Subsidieregeling impuls en innovatie bewegingsonderwijs). 22 juni 2021. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2021-35920.html> (Geraadpleegd in mei 2023).

voldoen of om bovenop deze twee uur meer bewegingsonderwijs te realiseren door meer lessen bewegingsonderwijs of bewegen door de schooldag heen in te regelen. De regeling is bedoeld om innovatieve plannen te ontwikkelen die tegemoetkomen aan het duurzaam realiseren van twee lesuren bewegingsonderwijs, uren bewegingsonderwijs bovenop die twee lesuren of het stimuleren van extra bewegen in brede zin. Middels deze regeling kan organisatorische capaciteit in de vorm van een procesbegeleider gerealiseerd worden.

Monitoring bewegingsonderwijs

Onderstaand staan bevindingen uit de meest recente monitor rapporten beschreven.

Het Mulier Instituut vond tijdens de 2-meting van het bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs (2020/2021) dat de helft van de scholen voldeed aan de wettelijke verplichting (2023 van kracht) van twee lesuren bewegingsonderwijs per week.³³ In groep één en twee werd gemiddeld 119 minuten per week voor bewegingsonderwijs ingeroosterd en 91 minuten per week in groep drie en acht. Daarnaast neemt de inzet van vakleerkrachten voor het bewegingsonderwijs toe.

In het voortgezet onderwijs (monitor 2022) zijn er toenemende verschillen tussen scholen in lestijden van bewegingsonderwijs en er is een toename van meer aanvullend lesaanbod.³⁴ De gemiddelde lestijden voor LO zijn door de jaren heen ongeveer gelijk gebleven, echter zijn de verschillen in lestijden tussen scholen toegenomen. In 2022 wordt op 46 procent van de locaties voor vmbo gl/tl en 43 procent van de havo-locaties meer dan 5 procent onder de normuren ingeroosterd.

In het speciaal basisonderwijs is de gemiddelde ingeroosterde lestijd voor bewegingsonderwijs ten opzichte van 2013 toegenomen en in 2019 voor groep 3-8 meer dan bij reguliere basisscholen (respectievelijk 102 en 89 minuten wekelijks).³⁵ De ingeroosterde lestijd in het eerste leerjaar van het voortgezet speciaal onderwijs is wekelijks twintig minuten korter dan bij regulier voortgezet onderwijs (125 versus 145 minuten wekelijks), maar is in de hogere leerjaren juist groter. In de bovenbouw van het praktijkonderwijs blijft de lestijd juist relatief achter.

³³ Slot-Heijs, J.J., Vrieswijk, S., Lucassen, J.M.H. (2021). Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2021: 2-meting. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26377/bewegingsonderwijs-en-sport-in-het-primair-onderwijs-2021-2-meting/>

³⁴ Slot-Heijs, J.J., Vrieswijk, S., Bronkhorst, A., Lucassen, J.M.H. (2022). Lichamelijke opvoeding en sport in het voortgezet onderwijs. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27078/lichamelijke-opvoeding-en-sport-in-het-voortgezet-onderwijs/>

³⁵ Slot-Heijs, J.J., Lucassen, J.M.H. (2019). Bewegingsonderwijs en sport in het speciaal onderwijs. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25063/bewegingsonderwijs-en-sport-in-het-speciaal-onderwijs/>

E02 - Er zijn nationale en/of sub-nationale initiatieven om sport en bewegen op en om school te stimuleren en te ondersteunen. Deze initiatieven maken gebruik van een intersectorale aanpak en samenwerkingsverbanden tussen verschillende instanties (bijv. verbanden met buitenschoolse sportverenigingen, actieve pauzes, wandelclubs).

- Definities en scope**
- Regelingen hebben betrekking op een bepaald type beleid dat programma's ondersteunt (door bijvoorbeeld financiering, materialen, extra personeel, interventies).
 - Sport en bewegen op en om school omvat ook activiteiten buiten het schoolterrein.
 - Omvat normen voor openbare scholen die sport en bewegen binnen en buiten de klas bevorderen.
 - Omvat partnerschappen met "particuliere bedrijven".
 - Omvat partnerschappen met non profit sportorganisaties, profit-sportorganisaties en niet-gouvernementele organisaties (NGO's).
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Finland; Schools on the Move Programme - The Finnish Schools on the Move Programme is a government programme to achieve a more active school workday. School staff report that the increased physical activity during the school day has contributed to great enjoyment of school. In 2016, 75% of comprehensive schools in Finland participated in the Schools on the Move programme.³⁶

Austria; Moving Children Healthy 2.0 - The Moving Children Healthy 2.0 is a nationwide programme designed to promote physical activity in primary schools and kindergartens (Fit Austria GmbH, 2016). The programme achieves this by facilitating needs-based cooperation between schools and local sports clubs. Moving Children Healthily 2.0 is funded by the Ministry of Sport (Bundesministerium für Kunst, Kultur, öffentlichen Dienst und Sport) and the federal sports fund (Bundes-Sport GmbH).³⁷

Australia, New South Wales; Active Kids - The government of New South Wales runs a voucher programme entitled Active Kids. Every school-enrolled child in the state is eligible for two vouchers worth \$100 Australian dollars per year. The voucher is used by parents to ameliorate the costs of participating in leisure time physical activity. The effectiveness of the programme has been evaluated and it has been found to significantly increase children's PA.

³⁶ Blom, A., Inkinen, V., Kari, J., Laine, K., Moilanen, N., Paajanen, M., Rajala, K., Tammelin, T. (2016) Towards More Active and Pleasant School Days Interim Report on the Finnish Schools on the Move Programme 2015-2016, Liikkuvakoulu, Helsinki, Finland, available:

https://liikkuvakoulu.fi/sites/default/files/lk_valiraportti_111017_en.pdf.

³⁷ World Cancer Research Fund (2021) Moving Database [online], available:

https://policydatabase.wcrf.org/level_one?page=moving-level-one#step2=0#step3=398 (accessed 20 Aug 2021).

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

As well as advocating for good quality PE, action 3.1 of GAPPa advocates the adoption of a whole-of-school approach to PA promotion. Sub action 3.1.2 recommends to member states to implement whole of school programmes guided by the WHO's "Health Promoting Schools" resource.^{38, 39}

WHOROE - Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025

Objective 2.2 of EPAS recommends to member states to employ an intersectoral approach to promoting PA in schools and preschools. Further, it recommends various measures to ensure implementation of PA promotion programmes in schools, including legislation.⁴⁰

EU 2013 - Council recommendations

Indicator 14 of the EU HEPA monitoring network seeks information on whether member states have implemented a national or subnational scheme for school-related PA promotion.⁴¹

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

C. Gezonde omgeving en zorg⁴²

Actiepunt 1. "In 2020 gebruikt een kwart van alle scholen in het primair onderwijs (po), voortgezet onderwijs (vo) en middelbaarberoepsonderwijs (mbo) (onderdelen van) het Ondersteuningsaanbod van de Gezonde School. Educatie is één van de vier pijlers van de Gezonde School-aanpak, naast gezonde omgeving, signaleren en beleid (...)" – In het schooljaar 2020-2021 maakten 26% van de scholen gebruik van het Ondersteuningsaanbod Gezonde School⁴³;

Actiepunt 2. "De PO-Raad, VO-raad en MBO Raad hebben tot doel dat in 2040 alle scholen een coördinator actief hebben die aanspreekpunt, organisator en facilitator is in de implementatie van de Gezonde School-aanpak. Daarnaast worden uiterlijk in 2020 in alle provincies minimaal 200 gemeenten en scholen ondersteund met kennis en expertise om

³⁸ World Health Organization (2007) Promoting Physical Activity in Schools: An Important Element of a Health-Promoting School, WHO information series on school health, Geneva, Switzerland, available: http://whqlibdoc.who.int/publications/2007/9789241595995_eng.pdf.

³⁹ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁴⁰ World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) 'Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025', available: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

⁴¹ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

⁴² Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

⁴³ Ministerie van VWS (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. Juni 2022. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

lokaal gezonde schoolpleinen te realiseren.” – In het schooljaar 2020-2021 gaf 4% van het po onderwijs en 6% van het vo aan een Gezonde School Coördinator te hebben en in 2021-2022 zijn er een tiental gemeenten en meer dan 200 basisscholen ondersteund met kennis en expertise om een lokaal gezond schoolplein te realiseren.⁴⁴

Actie 4. “Specifiek voor kinderen met een beperking in het speciaal onderwijs wordt op initiatief van Special Heroes Nederland een effectieve interventie conform de normen van Loket Gezond Leven voor de Gezonde School-aanpak ontwikkeld. Het doel is om hiermee uiteindelijk in het speciaal onderwijs 160.000 kinderen bereikt te hebben met inzet op een gezonde leefstijl, en in totaal 30% van de mensen met een beperking in 2030.” – in 2021 zijn 14.400 leerlingen bereikt in het speciaal onderwijs.⁴⁵

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022 – Deelakkoord Vaardig in bewegen

Afspraken die gemaakt zijn omtrent het verbeteren van de motorische vaardigheid⁴⁶:

- “Het (door)ontwikkelen en uitrollen van beweegprogramma’s”;
- “Het intensiveren van de ontsluiting en toegankelijk maken van beweegprogramma’s voor de kinderopvang, voor ouders, voor het onderwijs, voor de sportclubs en voor gebruik in de wijk.”

Afspraken die gemaakt zijn omtrent het behalen van de beweegnorm:

- “Ondersteuning van een gezonde leefstijl op scholen en kinderopvang door deelname aan het reeds lopende programma “Gezonde School” en “Gezonde Kinderopvang””;
- “Het (financieel) ondersteunen van scholen om sportactieve schoolpleinen te realiseren.”

Afspraken die gemaakt zijn omtrent het verhogen van de sportdeelname:

- “Het ondersteunen en (financieel) stimuleren van sportaanbod op de buitenschoolse opvang”;
- “Het verspreiden van ‘best practices’ op het gebied van schoolsport (zoals de VMBO schoolsportvereniging) in het primair en voortgezet onderwijs.”

Monitor Sportakkoord I juni 2022 - In totaal zijn er 44 erkende beweeginterventies voor kinderen in de basisschool, de helft hiervan wordt uitgevoerd binnen het onderwijs.⁴⁷ Volgens het monitorrapport lijkt het redelijk te lukken om bewegen structureel in de schooldag in te bedden middels bewegend leren en energizers, maar minder met het naschools aanbod en beweeginterventies. Zo maakt drie op de tien scholen gebruik van beweeginterventies en heeft twee derde van de scholen een naschools aanbod.

⁴⁴ Ministerie van VWS (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. Juni 2022. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

⁴⁵ Ministerie van VWS (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. Juni 2022. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

⁴⁶ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

⁴⁷ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

Nationaal Sportakkoord II 2023-2026 – Deelakkoord Vaardig in bewegen

Opgaven in het nieuwste Sportakkoord zijn⁴⁸:

- Betere kans voor kinderen om sporten en bewegen te ontdekken middels o.a. de inzet op (buiten)spelen en bewegen tijdens de schooldag;
- Meer inzet op motorische ontwikkeling en veelzijdig bewegen bij kinderen middels o.a. de verdere verspreiding en implementatie van de handreiking Vaardig in bewegen;
- Verhogen sportdeelname en verlagen sportuitval bij jongeren middels o.a. de grootste schoolcompetitie voor het voortgezet onderwijs: Olympic Moves.

Werkplan Sportakkoord II

In juni 2023 is het werkplan Sportakkoord II uitgebracht.⁴⁹ In dit werkplan zijn – onder het thema Vaardig in bewegen – concrete afspraken opgenomen ter bevordering van lichamelijke activiteit op school. Hiermee is op de volgende manier invulling gegeven aan de opgaven uit het Sportakkoord:

- “De handreiking Vaardig in Bewegen wordt doorontwikkeld en wordt breed verspreid onder stakeholders”;
- “Via landelijke communicatie vergroten we het bereik van het Bewegend Leren platform voor professionals in het primair onderwijs”;
- “Het programma School & omgeving werkt aan het verbinden van scholen met o.a. de sportaanbieders in de wijk. We stellen een projectleider aan vanuit NOC*NSF die de verbinding tussen het programma en de sport maakt”;
- “Opstarten van pilots om te verkennen hoe de samenwerking tussen het onderwijs en de sportsector voor naschools sport aanbod kan worden verstevigd”.

In het werkplan is ook een afspraak opgenomen die betrekking heeft op Olympic Moves, namelijk “De landelijke schoolsportcompetitie Olympic Moves laat scholieren kennismaken met diverse, nieuwe vormen van sport en bewegen.”

Handreiking Vaardig in bewegen

De handreiking Vaardig in bewegen is ontwikkeld door het kenniscentrum Sport en Bewegen en biedt het po handvatten om bewegen te stimuleren.⁵⁰ Er wordt ingezoomd op goede aanpakken waarop de samenwerking tussen lokale partners kan worden georganiseerd. De handreiking bevat instrumenten, methodieken en voorbeelden. Hoofdstuk 1.3 geeft inzicht in hoe je op het po meer en beter bewegen kan stimuleren. Initiatieven om bewegen op school te stimuleren zijn bijvoorbeeld de Gezonde school en het platform Bewegend leren.

Gezonde School

Het initiatief ‘Gezonde School’ is een samenwerking tussen de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad, het RIVM en GGD GHOR Nederland en wordt mogelijk gemaakt vanuit de ministeries van VWS,

⁴⁸ Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

⁴⁹ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

⁵⁰ Kenniscentrum Sport & Bewegen. Handreiking stimuleren van meer en beter bewegen voor school en omgeving. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/producten/beter-bewegen-school-omgeving/>

OCW, SZW en LNV.⁵¹ De kennis en thema-instituten leveren op het gebied van een gezonde leefstijl de inhoudelijke kennis en expertise voor de tien verschillende gezondheidsthema's binnen Gezonde School. Voor het thema Bewegen en sport zijn dit het Kenniscentrum Sport en Bewegen en KVLO. Bij de uitvoering van het programma spelen de 25 GGD'en een belangrijke rol; meer dan 350 Gezonde School-adviseurs van de GGD'en geven advies en begeleiden onderwijsprofessionals in het werken volgens de Gezonde School-aanpak.

Gezonde School faciliteert scholen om planmatig en structureel te werken aan gezondheid van leerlingen. Onderwijsprofessionals krijgen hiertoe een beproefde en wetenschappelijk gestoelde werkwijze aangeboden, de Gezonde School-aanpak, waarin er aandacht is op vier pijlers⁵²:

- Gezondheidseducatie: in de lessen is er structurele aandacht voor gezondheid. Bijvoorbeeld door op een thema een lespakket uit te voeren.
- Fysieke en sociale omgeving: gezond gedrag stimuleren door aanpassingen in de fysieke en sociale omgeving. Denk hierbij aan een beweegvriendelijk of 'groen' schoolplein en aan het betrekken van ouders bij Gezonde School.
- Signaleren: gezondheidsproblemen worden gesignaleerd. Bijvoorbeeld door gebruik te maken van een volgsysteem voor het bewegingsonderwijs of de sociaal emotionele ontwikkeling.
- Beleid: alle maatregelen voor de gezondheid van leerlingen en leraren zijn vastgelegd in het schoolbeleid.

Scholen (po, so, vo, mbo) kunnen het vignet Gezonde School ontvangen als een school alle vier de pijlers op een gekozen thema, waaronder sport en bewegen, op orde heeft. Op peildatum 30 januari 2023 waren er 1.272 vignetscholen in het primair onderwijs. 649 van deze scholen hebben zich gericht op het thema sport en bewegen.⁵³ Op 30 januari 2023 hebben in totaal 306 middelbare scholen (waarvan 140 zich hebben gericht op het thema sport en bewegen) en 67 MBO-scholen (waarvan 37 zich hebben gericht op het thema sport en bewegen) een vignet behaald.

Scholen kunnen een ondersteuningsaanbod aanvragen, bestaande uit advies, scholing, een geldbedrag en een plan van aanpak.⁵⁴ De ondersteuning bestaat uit een geldbedrag van €3.000 per school, scholingsaanbod voor de Gezonde School-coördinator en 10 uur advies en ondersteuning van een Gezonde School-adviseur van de GGD. In de ondersteuningsronde voor het huidige schooljaar (2023-2024) hebben 261 locaties van de schoollocaties ondersteuningsaanbod ontvangen voor het thema Bewegen en sport. Deze ronde konden aan 1025 schoollocaties het ondersteuningsaanbod toegekend worden (cijfers nog niet gepubliceerd).

Bewegen tussen en tijdens leren

⁵¹ <https://www.gezondeschool.nl/over-ons/overzicht-partners-gezonde-school> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁵² <https://www.gezondeschool.nl/primair-onderwijs/wat-is-gezonde-school> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁵³

<https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kaarten/beleidonderwijs#:~:text=Op%20peildatum%2030%20januari%202023%20hebben%20in%20totaal%20306%20middelbare,MBO%2Dscholen%20een%20vignet%20behaald.> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁵⁴ <https://www.gezondeschool.nl/advies-en-ondersteuning/ondersteuningsaanbod> (Geraadpleegd in mei 2023).

Zittend leren kan worden afgewisseld met een bewegende of andere activiteit, bijvoorbeeld door een actieve buitenpauze. Diverse erkende interventies zijn hierop gericht.^{55,56} Beweegbreaks, zogeheten ‘energizers’, worden toegepast op scholen. Dit zijn korte, intensieve beweegactiviteiten tussen de lessen door.⁵⁷ Anderzijds zijn er programma’s die zich richten op de combinatie van bewegen en leren, een voorbeeld hiervan is Fit en Vaardig op school.⁵⁸ Uit de monitor van het Sportakkoord I (2022) blijkt dat tijdens schooltijd nagenoeg alle scholen (96%) beweegmomenten/energizers tussen of tijdens de lessen organiseren.⁵⁹ In opdracht van het ministerie van VWS is dit jaar het platform Bewegend leren gelanceerd door het Kenniscentrum Sport en Bewegen en het Mulier Instituut. Dit platform biedt scholen hulp bij het integreren van bewegen gedurende de schooldag en het vinden van een balans tussen (zittend) leren en bewegen.⁶⁰

Programma School en Omgeving 2022-2025

Het programma School en Omgeving (voorheen rijke schooldag) startte in 2022 en heeft een looptijd van drie jaar met als doel kansgelijkheid onder kinderen en jongeren te vergroten door tijdens hun basis- en middelbare schooltijd extra activiteiten aan te bieden.⁶¹ Op veel plaatsen in Nederland werken coalities van scholen, gemeenten en partijen rondom een school of in de wijk samen aan programma’s met activiteiten die kinderen en jongeren in hun ontwikkeling stimuleren. Het programma School en omgeving van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) geeft dit een impuls met een subsidieregeling. De extra activiteiten kunnen uit sport- en beweegactiviteiten bestaan. Uit een inventarisatie (mei 2023) naar de verrijkte schooldag is gebleken dat van alle scholen die een verrijkt aanbod aanbieden, de activiteiten zich het vaakst richten op de ontwikkelingsdomeinen Sport/bewegen en gezondheid (85%) en op Cultuur (75%).⁶²

Sportevenementen op/rondom school

Olympic Moves is een initiatief van de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) en NOC*NSF. Het is de grootste schoolsportcompetitie van Nederland. Dit initiatief geeft middelbare scholieren de kans om kennis te maken met diverse sporten.⁶³ De

⁵⁵ <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/interventies/interventie/beweeg-wijs/> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁵⁶ <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/interventies/interventie/playgrounds-6-12-jaar/> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁵⁷ <https://thedailymile.nl/> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁵⁸ <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/interventies/interventie/fit-en-vaardig-op-school/> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁵⁹ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

⁶⁰ <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/producten/bewegend-leren-platform/> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁶¹ <https://www.gelijke-kansen.nl/schoolenomgeving> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁶² Ministerie van OCW (2023). Kamerbrief over vervolgaanpak Programma School en Omgeving. 6 juli 2023. Geraadpleegd in augustus 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/07/06/vervolgaanpak-programma-school-en-omgeving#:~:text=hier%3A%20Home%20Documenten-,Kamerbrief%20over%20vervolgaanpak%20Programma%20School%20en%20Omgeving,aan%20leerlingen%20in%20kwetsbare%20wijken.>

⁶³ <https://www.kvlo.nl/olympicmoves/default.aspx> (Geraadpleegd in mei 2023).

Koningsspelen worden onder meer financieel ondersteund door het ministerie van VWS en OCW, JOGG en Gezonde School. De laatste vrijdag voor Koningsdag wordt door scholen besteedt aan onder andere sportieve activiteiten om te laten zien dat sporten belangrijk en leuk is.⁶⁴ Uit de Monitor van het Sportakkoord I (2022) blijkt dat de meeste scholen deelnemen aan de Koningsspelen (94%) en organiseren minimaal jaarlijks sportkennismakingslessen of sportclinics (93%).⁶⁵

Sporthelden voor de School

In de kamerbrief (maart 2023) van de minister voor langdurige zorg en sport wordt aangekaart dat de minister financiële middelen in 2023 in wil zetten om het initiatief Sporthelden op School te ondersteunen.⁶⁶ Middels dit initiatief wordt geprobeerd om de lat om te gaan sporten en bewegen omlaag te brengen. Sporters en verenigingen komen naar de school, zodat kinderen ermee in aanraking komen zonder dat ze zelf naar een vereniging hoeven te gaan.⁶⁷

Buitenspeelcoalitie

Landelijke partijen zijn sinds 2021 actief om buitenspelen te stimuleren.⁶⁸ De coalitie buitenspelen bestaat uit Jantje Beton, Krajicek Foundation, Cruyff Foundation, Mulier Instituut, Kenniscentrum Sport & Bewegen en het ministerie van VWS. De coalitie heeft een kennisagenda opgesteld, bestaande uit vier pilaren. Pilaar drie heeft betrekking op bewegen op school.

Actieplan Nederland Beweegt 2022-2025 - Beweegalliantie 2022

De Beweegalliantie is in juni 2022 van start gegaan en bestaat in juni 2023 inmiddels uit meer dan 100 organisaties, veelal met een landelijk bereik. Het gaat om organisaties, instellingen en bedrijven die vanuit hun missie of hoofdactiviteiten een bijdrage willen leveren aan het stimuleren van bewegen.⁶⁹ Denk aan maatschappelijke organisaties, zoals Special Heroes, OuderenFonds, de Bas van de Goor Foundation, IVN, Jantje Beton en Vitaal Bedrijf. Het ministerie van VWS is hierbij ook een van de partners. Daarnaast sluiten ook kennispartijen als RIVM en Kenniscentrum Sport & Bewegen aan. Elke partij kan een eigen bijdrage leveren om meer mensen in beweging te krijgen en gezamenlijk bij te dragen aan het veranderen van de Nederlandse beweegcultuur. De Beweegalliantie richt zich bij het stimuleren van bewegen op onder andere de settings zorg, **onderwijs**, leefomgeving en werk. De activiteiten van (de partijen in) de Beweegalliantie zijn gericht op het verbinden van organisaties, het ophalen van obstakels (en wat nodig is om deze te slechten) en het starten van mogelijke samenwerkingsverbanden ('cirkels' genoemd) om meer Nederlanders duurzaam in beweging

⁶⁴ <https://koningsspelen.nl/informatie/koningsspelen/> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁶⁵ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastaniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

⁶⁶ Ministerie van VWS (2023). Kamerbrief over stand van zaken beweeg- en sportbeleid. 28 maart 2023. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/03/28/kamerbrief-over-stand-van-zaken-beweeg-en-sportbeleid>

⁶⁷ <https://www.sportheldenopschool.nl/> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁶⁸ <https://www.buitenspeelweek.com/> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁶⁹ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

te brengen. De cirkels bevinden zich in een opstartende fase, waardoor er nu (nog) geen uitspraak gedaan kan worden over de implementatie van de Bewegalliantie.

E03 - Er zijn overeenkomsten voor gedeeld gebruik van schoolruimten. Toegang voor de gemeenschap wordt verleend middels initiatieven die erop gericht zijn sport en bewegen voor iedereen in Nederland buiten normale schooluren te promoten en te ondersteunen.

- Definities en scope**
- Omvat beleid om het gebruik van faciliteiten (van zowel publieke als particuliere bedrijven) voor lichaamsbeweging aan te bieden en te bevorderen.
 - Omvat partnerschappen met "particuliere bedrijven".
 - Omvat partnerschappen met vrijwillige sportorganisaties, for-profit sportorganisaties en niet-gouvernementele organisaties (NGO's).
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

US, North Carolina - The US state of North Carolina has a lengthy history of promoting the use of school facilities by the community. NCGS § 115C-524 authorises community use of school facilities. NCGS § 115C-12(35) states that the state board of education shall encourage shared use of physical activity facilities.⁷⁰

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

The WHO's GAPP document recognises that access to recreational spaces and sports amenities is necessary by people of all ages and abilities to reduce inequalities. Action 2.4.1 recommends to member states to increase the availability of playing fields by encouraging a policy of shared use of school facilities.⁷¹

MOOI in beweging 2023-2026

Met het programma Missiegedreven Ontwikkeling van Onderzoek en Innovatie sport en bewegen (MOOI in beweging) wordt gewerkt aan maatschappelijke uitdagingen ('wicked problems') op gebied van sport en bewegen. Zes wicked problems zijn vastgesteld door de MOOI adviesraad, en door opdrachtgevers VWS en NOC*NSF. Eén van de zes grote uitdagingen (m.a.w. 'wicked problems') waar ZonMw aan werkt is 'De sportinfrastructuur wordt te weinig gebruikt'. In de kennis en innovatie scan van het Mulier instituut, gepubliceerd mei 2023, wordt inzicht gegeven in de beschikbare kennis over dit onderwerp. De onderbenutting en 'monofunctioneel' gebruik van sportaccommodaties staat centraal. Onderdeel hiervan zijn scholen. Het gebruik wordt onder andere belemmerd doordat inpandige ruimten voor bewegingsonderwijs vaak niet geschikt zijn voor verhuur aan sportverenigingen. Een aparte ingang is nodig om te zorgen dat de gebruikers geen toegang hebben tot de school.⁷²

⁷⁰ North Carolina Division of Public Health (2014) 'Shared Use of School Property in North Carolina: The Role of Unorganized Recreation'.

⁷¹ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁷² Hoekman, R.H.A., Schadenberg, B. (2023).

Onderbenutting van sportaccommodaties: kennis- en innovatiescan WP5, samenvatting. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27443/onderbenutting-van-sportaccommodaties/>

Buitenspelcoalitie - schoolpleinen

De Buitenspelcoalitie (Statement E02) werkt samen om de bestaande speel- en beweegvoorzieningen maximaal in te zetten om zo buitenspelen te stimuleren.⁷³ Schoolpleinen zijn hier onderdeel van. De coalitie ontvangt steun van het ministerie van VWS.

Gezonde Schoolpleinen 2014-2016

IVN Natuureducatie, Jantje Beton en het ministerie van VWS werken aan de ontwikkeling van Speelse & Natuurrijke schoolpleinen.⁷⁴ Eén van de ambities binnen dit initiatief is dat in 2030 elk schoolplein in Nederland een plek is waar ook buiten schooltijd kinderen en buurtbewoners gebruik van maken. In de periode 2014 tot 2017 zijn 77 nieuwe schoolpleinen aangelegd. Op dit moment wordt er gewerkt aan een plan van aanpak voor gemeenten, waarbij de ervaringen van vijf ambassadeurgemeenten als uitgangspunt gebruikt worden. Dat betekent dat zij hun aanpak op zo'n manier – met andere gemeenten- gaan delen zodat zoveel mogelijk gemeenten in Nederland geïnspireerd raken om ook met de schoolpleinen aan de slag te gaan.

⁷³ <https://www.buitenspeelweek.com/de-buitenspelcoalitie/> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁷⁴ <https://www.ivn.nl/aanbod/gezonde-schoolpleinen/> (Geraadpleegd in mei 2023).

E04 - Er is nationaal en/of subnationaal overheidsbeleid om veilig actief transport van en naar school te bevorderen en te ondersteunen.

- Definities en scope**
- Omvat door de overheid gefinancierde of beheerde diensten waarbij de overheid verantwoordelijk is voor veilig vervoer van en naar school.
 - Omvat particuliere bedrijven die door de overheid zijn gecontracteerd om kinderen van veilig transport naar school te voorzien. Ten behoeve van deze indicator omvat 'particuliere bedrijven' bedrijven met winstoogmerk en niet-gouvernementele organisaties (NGO's).
 - Omvat beleid en richtlijnen om veilig actief transport van en naar school aan te bieden en te bevorderen.
 - Omvat de strategische plaatsing van infrastructuur ter stimulering van actief transport.
 - Omvat het gebruik van bewegwijzering om de voordelen van actief reizen te benadrukken, evenals bewegwijzering om de veiligheid aan te geven.
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Japan - Since 1953 Japan has a “walking to school practice” resulting from the implementation of the article 49 of the School Education Act, which regulates the siting of public schools in urban areas of Japan. This article establishes that the commuting distances are 4 km for elementary schools and 6 km for junior high schools. Based on these, the boards of education must ensure that children attend to schools located within those distances to allow children to walk to school.^{75,76}

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Action 3.1.3 of GAPPA requests WHO member states to “promote walk and cycle to school programmes”.⁷⁷

WHOROE Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025

One of the various measures listed under objective 2.2 ‘Promote physical activity in preschools and schools’ is the action that member states should provide for safe active commuting by bicycle or ‘walking bus’.⁷⁸

⁷⁵ Mori, N., Armada, F. and Willcox, D.C., 2012. Walking to school in Japan and childhood obesity prevention: new lessons from an old policy. *American journal of public health*, 102(11), pp.2068-2073.

⁷⁶ Tanaka, C., Tanaka, S., Inoue, S., Miyachi, M., Suzuki, K. and Reilly, J.J., 2016. Results from Japan’s 2016 report card on physical activity for children and youth. *Journal of physical activity and health*, 13(s2), pp.S189-S194.

⁷⁷ World Health Organisation (2018) *Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World*, World Health Organization: Geneva.

⁷⁸ World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) ‘Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025’, available:

http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

EU 2013 Council recommendations

Indicator 17 of the EU HEPA monitoring network seeks information on whether EU member states have implemented national or sub-national schemes to promote active travel to travel.⁷⁹

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

B. Meer sporten en bewegen.⁸⁰

Actiepunt 4. “We willen ook in de rest van Nederland gezonde buurten realiseren, zodat iedereen de kansen krijgt om een gezond leven te leiden en met prioriteit kinderen veilig en gezond naar school kunnen fietsen en lopen. Hiervoor worden door gemeenten met lokale/regionale partijen onder meer lokale/regionale afspraken gemaakt. Daarbij is onder de Omgevingswet gezondheid een expliciet belang dat wordt meegenomen bij het maken van omgevingsvisies en omgevingsplannen. Een landelijke coalitie van koepelorganisaties waaronder VNG, VSG, JOGG, Sportkracht 12, de Fietsersbond, Wandelnet, de onderwijsraden via het programma Gezonde School, LHV en de sportbonden zullen zorgen voor kennisontwikkeling en –verspreiding om gezonde buurten te stimuleren in Nederland.” - Er zijn inmiddels 13 Gezonde Buurten in Nederland en hier gaan nog negen Buurten bijkomen dit jaar (2023) (Domein Samenleving/gemeenschap).^{81,82}

Veilige en beweegvriendelijke schoolomgeving

De Fietsersbond, het Wandelnet, JOGG en het Kenniscentrum Sport en Bewegen werken aan een beweegvriendelijke schoolomgeving.⁸³ Het ministerie van VWS en IenW zijn betrokken bij de beweegvriendelijke schoolomgeving.⁸⁴ Het doel van dit initiatief is om, op lokaal niveau, mogelijk te maken dat kinderen vaker, veiliger en prettiger naar school fietsen en lopen. Scholen en gemeenten worden gestimuleerd de schoolomgeving te verbeteren aan de hand van criteria. Naast een veilige inrichting voor kinderen die lopen of fietsen naar school, moet de schoolomgeving zo ingericht zijn dat deze nog meer kinderen uitnodigt om op de fiets of lopend naar school te komen en er te gaan sporten of spelen. Er is een rol weggelegd voor scholen en gemeenten om veilige schoolroutes te creëren en een Schoolstraat in te richten. De Fietsersbond heeft subsidie van het ministerie van VWS ontvangen om in 2023 te werken aan het ‘Veilige schoolroute’ programma bij 20 gemeenten.⁸⁵

⁷⁹ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

⁸⁰ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in mei 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

⁸¹ <https://www.ivn.nl/aanbod/gezonde-buurten/over-dit-project/> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁸² Ministerie van VWS (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. Juni 2022.

Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

⁸³ <https://beweegvriendelijkeschoolomgeving.nl/thema/over-ons/> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁸⁴ Ministerie van VWS (2022). Bijlage moties en toezeggingen Bewegen en gezondheid. 18 november 2022.

Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/11/18/moties-en-toezeggingen-bewegen-en-gezondheid>

⁸⁵ <https://beweegvriendelijkeschoolomgeving.nl/thema/gemeenten/> (Geraadpleegd in mei 2023).

Een Schoolstraat is een straat die aan het begin en einde van de schooldag gedurende een periode wordt afgesloten voor gemotoriseerd verkeer, zodat alleen voetgangers en fietsers (en hulpdiensten) gebruik kunnen maken van de straat.⁸⁶ In 2020 zijn er meerdere pilots uitgevoerd door de Tour de Force en het ministerie van IenW, samen met ANWB, Fietsersbond, TeamAlert en VVN, waaronder een pilot gericht op de implementatie van schoolstraten in meerdere gemeenten. CROW (kennispartner voor overheden, aannemers en adviesbureaus) heeft in april een discussienotitie gepubliceerd die decentrale overheden handvatten biedt voor het inrichten van schoolstraten.⁸⁷ De investeringsimpuls verkeersveiligheid van het ministerie van IenW kan door gemeenten gebruikt worden voor het veiliger inrichten van schoolzones (Domein Transport).⁸⁸

Uitvoeringsprogramma 2022-2023 Tour de Force

In het (deels) door het ministerie van IenW gefinancierde Uitvoeringsprogramma 2022-2023 van Tour de Force is er aandacht voor veilig fietsen naar school (Domein Transport).⁸⁹ Het Uitvoeringsprogramma 2022-2023 houdt zich onder meer bezig met het ontwikkelen van een stappenplan 'fietsen naar school', het ondersteunen van de 'Schoolstraat' en het ontwikkelen van interventies ter verbetering van fietsen naar school.⁹⁰ Het Uitvoeringsprogramma wordt gecoördineerd vanuit het programmamanagement van Tour de Force. Het programma wordt voor 50% gefinancierd door provincies en vervoerregio's (via het budget van het Kennisplatform Verkeer en Vervoer) en voor 50% door het Ministerie van IenW.

⁸⁶ Tour de Force (2021). Pilot: veilige fietsroutes. 14 september 2021. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.fietsberaad.nl/Tour-de-Force/Documenten/Documentendetail/Pilot-Veilige-schoolroutes/25296>

⁸⁷ CROW (2023). Schoolstraten; inrichting en organisatie. April 2023. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.crow.nl/kennis/bibliotheek-verkeer-en-vervoer/kennisdocumenten/schoolstraten-inrichting-en-organisatie>

⁸⁸ Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2020). Kamerbrief over regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021. 7 december 2020. Geraadpleegd in mei 2023 van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/12/07/regeling-stimulering-verkeersveiligheidsmaatregelen-2020-2021>

⁸⁹ Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2022). Nationaal Toekomstbeeld Fiets - De kracht van de fiets volop benut!. 18 juli 2022. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/07/18/nationaal-toekomstbeeld-fiets>

⁹⁰ Tour de Force (2022). Uitvoeringsprogramma 2022-2023. 6 december 2022. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.fietsberaad.nl/Kennisbank/Uitvoeringsprogramma-Tour-de-Force-2022-2023>

Domein 2. Transport

Er is overheidsbeleid om actieve mobiliteit voor iedereen (o.a. voor alle leeftijden en mensen met en zonder een beperking) te bevorderen en te ondersteunen.

T01 - Er zijn beleidsmaatregelen om ervoor te zorgen dat er een verscheidenheid aan infrastructuren zijn die veilig wandelen en/of fietsen ondersteunen.

- Definities en scope**
- Omvat maatregelen om de snelheid op de weg te verlagen, autoverkeer te verminderen en actieve mobiliteit te bevorderen.
 - Omvat beleid en richtlijnen om veilig actief transport (lopen of fietsen) aan te bieden en te bevorderen.
 - Omvat de strategische plaatsing van infrastructuur voor actief transport.
 - Omvat door de overheid gefinancierde of beheerde diensten waarbij de overheid verantwoordelijk is voor de bevordering van actief transport.
 - Omvat het gebruik van bewegwijzering om de voordelen van actief transport te benadrukken, evenals bewegwijzering om de veiligheid aan te geven.

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

Belgium, Brussels - The city of Brussels in Belgium introduced a city wide 30km/h speed limit in January 2021. This makes the city of Brussels Europe’s largest 30km/h zone. Early results show a decrease in the speeds across Brussels roads (European Transport Safety Council, 2021). The measure is part of the “Good Move” Regional mobility plan which lists ‘promoting safe and healthy mobility practices’ amongst its seven challenges to be reconciled.⁹¹

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Action 2.2 of GAPPa requests WHO member states to “improve the level of service provided by walking and cycling network infrastructure, to enable and promote walking, cycling, other forms of mobility involving the use of wheels (including wheelchairs, scooters and skates) and the use of public transport, in urban, peri-urban and rural communities, with due regard for the principles of safe, universal and equitable access by people of all ages and abilities”.⁹²

WHOROE - Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025

Objective 3.1 requests reduction of car traffic and increase walking and cycling suitability. National governments and local decision-makers should establish a mix of accessible

⁹¹ Thiry, C. (2020) Summary of Good Move Regional Mobility Plan 2020-2030 of the Brussels-Capital Region, Brussels, Belgium.

⁹² World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

walking and cycling infrastructures appropriate to national geographic and cultural contexts.⁹³

Landelijk actieplan verkeersveiligheid (LAP) 2019-2021

Het LAP 2019-2021 bevat maatregelen die genomen zijn door de rijksoverheid in samenwerking met maatschappelijke partners ter uitvoering van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (Statement T02).⁹⁴ Het LAP 2019-2021 bevat onder andere maatregelen ter bevordering van de veiligheid van actief transport. In 2021 was de status van relevante maatregelen ter bevordering van actief transport als volgt⁹⁵:

5. Verkeersveiligheid moet onderdeel worden van de nieuwe omgevingsvisie – afgerond

7. Drukte op het fietspad en verkeer in de stad – afgerond

17. Programma Doortrappen – in uitvoering

23. Beheren en doorontwikkelen Platform Veilig Fietsen – afgerond

Het LAP 2022-2025 bevat maatregelen ter bevordering van de verkeersveiligheid voor de komende jaren (Statement T02).⁹⁶

Verkeersveiligheid

In Nederland gelden de volgende toegestane maximumsnelheden⁹⁷:

- Binnen de bebouwde kom: 50 kilometer per uur
- Buiten de bebouwde kom: 80 kilometer per uur
- Op autosnelwegen overdag (06:00 tot 19:00 uur): 100 kilometer per uur
- Op autosnelwegen in de avond en nacht (19:00 tot 06:00 uur): 130 kilometer per uur

Verkeersbesluiten worden op lokaal niveau genomen.⁹⁸ Dit geeft decentrale overheden de mogelijkheid om bijvoorbeeld zelf de snelheid van wegen van 50 km/uur naar 30 km/uur te verlagen, fietspaden te verbreden en voetgangersgebieden in te richten. Financiering voor deze (lokale) maatregelen valt onder het kader van de impuls verkeersveiligheid van het ministerie van IenW (Statement T02).⁹⁹

⁹³ World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) 'Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025', available: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

⁹⁴ Ministerie van IenW (2018). Landelijk Actieplan Verkeersveiligheid 2019-2021. 5 december 2018. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/12/05/bijlage-2-landelijk-actieplan-verkeersveiligheid-2019-2021>

⁹⁵ Ministerie van IenW (2021). Bijlage II Stand van zaken uitvoering Landelijk Actieplan Verkeersveiligheid 2019-2021. 20 mei 2021. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/05/20/bijlage-ii-stand-van-zaken-lap-2019-2021>

⁹⁶ Ministerie van IenW (2022). Landelijk Actieplan Verkeersveiligheid 2022 – 2025. 15 april 2022. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/04/15/bijlage-1-landelijk-actieplan-verkeersveiligheid-2022-2025>

⁹⁷ Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV 1990). Geldend van 01-01-2023 t/m heden. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0004825/2023-01-01> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁹⁸ Wegenverkeerswet 1994. Geldend van 19-04-2023 t/m heden. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0006622/2023-07-01> (Geraadpleegd in mei 2023).

⁹⁹ Ministerie van IenW (2020). Kamerbrief over acties, moties en toezeggingen OV en COVID-19. 30 juni 2020. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/06/30/update-acties-moties-en-toezeggingen-inzake-het-ov-en-covid-19>

Middels de wegenverkeerswet wordt in het verkeer prioriteit gegeven aan de veiligheid van voetgangers en fietsers.¹⁰⁰ Als een fietser of voetganger bijvoorbeeld in botsing komt met een auto, dan kan hij of zij beroep doen op artikel 185 van de Wegenverkeerswet. Dit artikel bepaalt dat de bestuurder van een motorvoertuig (deels) aansprakelijk is voor de gevolgen van een ongeluk met een fietser of voetganger, tenzij er sprake was van overmacht.

Nota Mobiliteit 2004-2020

In de Nota mobiliteit 2004 is het beleid opgenomen voor verschillende soorten mobiliteit, waaronder openbaar vervoer, spoor en fiets.¹⁰¹ Hiervoor zijn in het document punten geformuleerd waaraan in de periode 2004-2020 door het Rijk aan gewerkt is:

- “Toegankelijkheid van het openbaar vervoer waarborgen en verbeteren, conform de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte en de Wet personenvervoer 2000”
- “Het programma ‘Ruimte voor de Fiets’ uitvoeren (door ProRail) om fietsenstallingen uit te breiden en te verbeteren”
- “Kruisende fietsroutes intact laten bij de aanleg van nieuwe infrastructuur”
- “Tot 2010 bijdragen aan de realisatie van een aaneengesloten landelijk fietsroutenetwerk”

Er is geen evaluatierapport beschikbaar van dit Nationale verkeers- en vervoersplan.

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte 2012-2040

In 2012 is de Nota Mobiliteit opgevolgd door de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR).¹⁰² In de SVIR schetst het Rijk ambities van het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid voor Nederland in 2040.

In één van de nationale belangen uit deze visie staat centraal dat er betere benutting van de capaciteit van het bestaande mobiliteitssysteem plaats dient te vinden (Nationaal belang 6). In het beter benutten van het woon-werkverkeer binnen stedelijke regio's en in het verbeteren van het voor en natransport OV speelt de fiets een belangrijke rol. De voornaamste verantwoordelijkheid voor het fietsbeleid en de aanleg van bijbehorende infrastructuur ligt bij de decentrale overheden. Het rijk investeert in uitbreiding van fietsenstallingen bij stations ter bevordering van treingebruik. Ook wordt er ingezet op het tijdig realiseren van openbaar vervoer bij nieuwe woon- en werklocaties en het programmeren van nieuwe woon- en werklocaties langs bestaande openbaar vervoerverbindingen.

Tot slot wordt onder Nationaal belang 6 benoemd dat het Rijk samen met decentrale overheden het openbaar vervoersysteem zowel ‘verticaal’ (van internationaal (HSL) tot lokaal openbaar vervoer) als ‘horizontaal’ (met andere modaliteiten) vanuit de behoefte van de reiziger inrichten. Hiervoor moeten de verschillende systemen van openbaar vervoer (trein, bus, tram, metro) en het voor- en natransport beter worden geïntegreerd.

¹⁰⁰ Wegenverkeerswet 1994. Geldend van 19-04-2023 t/m heden.

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0006622/2023-07-01> (Geraadpleegd in mei 2023).

¹⁰¹ Ministerie van Verkeer en Waterstaat (2004). Nota mobiliteit. 24 september 2004. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.crow.nl/kennis/bibliotheek-verkeer-en-vervoer/kennisdocumenten/nota-mobiliteit>

¹⁰² Ministerie van BZK (2012). Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). 13 maart 2012. Geraadpleegd in september 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2012/03/13/structuurvisie-infrastructuur-en-ruimte>

Onder Nationaal belang 5 'Een robuust hoofdnet van wegen, spoorwegen en vaarwegen rondom en tussen de belangrijkste stedelijke regio's inclusief de achterlandverbindingen' uit het SVIR wordt benoemd dat bij de aanpassing van infrastructuur het Rijk medeverantwoordelijkheid heeft voor het zo veel mogelijk in stand houden en verbeteren van kruisende fiets- en wandelroutes.

Programma Beter Benutten 2011-2018 - evaluatie

In de evaluatie van het SVIR wordt verwezen naar het programma Beter Benutten.¹⁰³ Beter Benutten wordt als uitwerking/ instrument genoemd bij drie nationale belangen uit de SVIR (waaronder bovengenoemd Nationaal belang 5 en 6). In het programma Beter Benutten zijn het Rijk, de regio en het bedrijfsleven samen in 12 regio's gaan werken aan manieren om de reistijd te verkorten in de drukste gebieden.¹⁰⁴ Hiermee werd gepoogd de huidige infrastructuur beter te benutten. Binnen dit programma stonden zes thema's centraal:

1. Werkgeversaanpak
2. Fiets
3. Spitsmijden projecten
4. ITS/ Smart Mobility
5. Openbaar vervoer
6. Logistiek

In de eindevaluatie van dit programma staat benoemd dat er binnen het thema december is gewerkt aan het verbeteren van bestaande fietsroutes en het aanleggen van nieuwe routes. Er worden concrete voorbeelden binnen de 12 regio's benoemd. Naast nieuwe fietsroutes, zijn er in kader van dit programma ook nieuwe fietsenstallingen gerealiseerd (zie onderstaand).

Nationale Omgevingsvisie (NOVI) 2020

De SVIR is opgevolgd door de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), deze vormt het huidig geldende omgevingsbeleid.¹⁰⁵ Onder Statement T02 is een uitzetting van de NOVI (transport gerelateerd) opgenomen.

Stand van zaken uitvoering klimaatbeleid mobiliteit (SUM) 2022

In het klimaatakkoord (2019) zijn afspraken gemaakt per sector (Statement T02).¹⁰⁶ Eén van de sectoren is mobiliteit. De uitvoering van deze afspraken valt onder de verantwoordelijk van het ministerie van IenW. Binnen mobiliteit zijn er diverse onderwerpen. Sinds de publicatie van het klimaatakkoord wordt jaarlijks een document gepubliceerd omtrent de Stand van zaken Uitvoering klimaatbeleid Mobiliteit (SUM).¹⁰⁷ Hierin wordt (onder andere) de voortgang

¹⁰³ Adviesbureau Berenschot en adviesbureau Rigo (2016). Evaluatie Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). 6 juni 2016. Geraadpleegd in mei 2023, via

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2016D23222&did=2016D23222>

¹⁰⁴ MOVE mobility (2018). Eindevaluatie Beter Benutten Vervolgprogramma. 23 november 2018. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2018D56284&did=2018D56284>

¹⁰⁵ Ministerie van BZK (2020). Nationale Omgevingsvisie. 10 september 2020. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/09/11/nationale-omgevingsvisie>

¹⁰⁶ Ministerie van EZK (2019). Klimaatakkoord: C2 Mobiliteit. 28 juni 2019. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord-hoofdstuk-mobiliteit>

¹⁰⁷ Ministerie van IenW (2022). Stand van zaken Uitvoering Klimaatbeleid Mobiliteit 2022. 23 juni 2022.

Geraadpleegd in mei 2023, van

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022D26563&did=2022D26563>

van de belangrijkste klimaatafspraken op mobiliteitsterrein beschreven. Relevant is het onderwerp actieve mobiliteit en werkgeversaanpak.

Bij de beoordeling door de SUM wordt gebruikgemaakt van een verkeerslichtsignaal om de mate van vooruitgang bij de uitvoering van de beleidsmaatregelen aan te geven: groen voor 'op schema', oranje voor 'extra aandacht nodig' en rood voor 'uit- of afgesteld'. Alle drie de onderdelen van actieve mobiliteit en werkgeversaanpak (zie onderstaand) hebben een groene score gekregen.

j. werkgevers reduceren werkgerelateerde mobiliteit: het verminderen van zakelijke (auto)kilometers.

k. actieve mobiliteit: stimulering van fietsen en lopen

i. gerelateerde maatregelen

Voor het verbeteren van de fietsinfrastructuur zijn afgelopen kabinetsperiode meer dan 55.000 fietsparkeerplekken bij stations extra gekomen. Eind 2021 waren het er 510.000. Dit is een uitbreiding op de extra fietsparkeerplekken waar sinds 2000 middels verschillende programma's aan gewerkt wordt (Programma Ruimte voor de Fiets en het Actieplan Fietsparkeren).¹⁰⁸

Het rijk heeft in de periode 2018-2019 financieel bijgedragen aan 17 hoogwaardige regionale fietsroutes-snel fietsroutes (snel fietsroutes – goede en snelle verbinden tussen steden en tussen woon-en werklocaties). Dit is een uitbreiding op de al gerealiseerde snel fietsroutes, waar in 2006 (middels andere programma's) een start mee is gemaakt.^{109, 110} Het programma Fiets Filevrij en het Amendement Hoogland (2015) hebben in het verleden bijgedragen aan het realiseren van deze snel fietsroutes.^{111, 112}

In het kader van de investeringsimpuls verkeersveiligheid (statement T02) is € 50 miljoen van de beschikbare € 500 miljoen gereserveerd voor het verbeteren van de veiligheid van fietsers.¹¹³ De regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2020 - 2021 maakt onderdeel uit van de investeringsimpuls verkeersveiligheid. In deze eerste regeling is € 165 miljoen euro rijksbijdrage toegewezen aan gemeenten, provincies en waterschappen om

¹⁰⁸ Kwink groep (2015). Evaluatie Actieplan Fietsparkeren bij stations. 15 december 2015. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2015D49693&did=2015D49693>

¹⁰⁹ <https://www.gezondeleefomgeving.nl/thema/fietsen#:~:text=Aanwezigheid%20van%20veilige%20en%20aan%20trekkelijke,de%20grootte%20van%20die%20provincies> (Geraadpleegd in mei 2023).

¹¹⁰ Motie van het lid De Rouwe c.s.. Tweede kamer der Staten-Generaal. Voorgesteld 25 november 2013.

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2014 33750 A, Nr. 31.

Vergaderjaar 2013-2014. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33750-A-31.html> (Geraadpleegd in mei 2023).

¹¹¹ <https://www.fietzersbond.nl/nieuws/fiets-filevrij/> (Geraadpleegd in mei 2023).

¹¹² Amendement van het lid Hoogland c.s. ter vervanging van nr. 47 dat een bedrag van € 18,5 miljoen vrijmaakt voor de aanleg van fietssnelwegen. Tweede kamer der Staten-Generaal. Voorgesteld 1 december 2015. Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2016 34300 A, Nr. 48.

Vergaderjaar 2015-2016. Geraadpleegd in oktober 2023, van

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/amendementen/detail?id=2015Z23142&did=2015D46766>

¹¹³ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/11/22/50-miljoen-euro-om-veiligheid-van-fietsers-te-verbeteren> (Geraadpleegd in mei 2023)

fietspaden en wegen verkeersveiliger te maken. In deze eerste tranche is € 42,5 miljoen uitgegeven aan de fietsinfrastructuur en € 26 miljoen aan 30 km/uur wegen.^{114, 115}

Agenda fiets 2017-2020

Binnen Tour de Force, ondersteund door het ministerie van IenW, is de Agenda Fiets 2017-2020 opgesteld.¹¹⁶ Het overkoepelende doel is 20% meer fietsgebruik in 2027. Tussen 2017-2020 is gewerkt aan acht doelen, waarvan de volgende gericht zijn op het optimaliseren van de (fiets-)infrastructuur:

- Meer ruimte voor de fiets in steden
- Kwaliteitsimpuls op drukke en kansrijke regionale fietsroutes
- Optimaliseren overstap fiets-ov-fiets en auto-fiets

Per doel zijn acties opgesteld waar in de periode 2017-2020 aan gewerkt is. Er is geen evaluatie van dit programma beschikbaar. Agenda Fiets is opgevolgd door het Tour de Force stuk '2^e etappe Schaa sprong Fiets' (zie statement T02).

¹¹⁴ Ministerie van IenW (2022). Bijlage 1 Infographic Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021. 27 mei 2022. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/05/27/bijlage-1-infographic-regeling-stimulering-verkeersveiligheidsmaatregelen-2020-2021>

¹¹⁵ Het ministerie van IenW (2022). Beslisnota Uitkomen Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF). 18 juli 2022. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022D31543&did=2022D31543>

¹¹⁶ Ministerie van IenW (2017). Agenda Fiets 2017-2020. 16 februari 2017. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/02/16/agenda-fiets-2017-2020>

T02 – Er is vanuit de overheid een gefinancierd implementatieplan om het gebruik van actief transport en openbaar vervoer te stimuleren.

- Definities en scope**
- Omvat plannen voor de strategische plaatsing van infrastructuur voor actief transport.
 - Omvat plannen voor het gebruik van bewegwijzering om de voordelen van actief transport te benadrukken, evenals bewegwijzering om de veiligheid aan te geven.
 - *Plan(nen) met een duidelijke financiering vanuit het Rijk.*
-

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

Belgium, Ghent - The city of Ghent, Belgium implemented a new circulation plan in 2017. The goal of the plan was to reduce traffic in the city centre. This was achieved by dividing the city into a pedestrian zone in the centre and six surrounding sections.¹¹⁷ Private motorized transport was not permitted in the city centre and traffic moving from one of the six zones to another was redirected to the ring road.¹¹⁸ This arrangement increases the barriers to private motorized transport for short journeys within the city and facilitates alternative modes of transportation. Citizens report that the city is now much easier to traverse by these alternative modes of transportation. The effect was a mode shift to walking, cycling and public transportation.¹¹⁹

Italy, Pasaro - Towards new Regional Action plans for sustainable urban Mobility (TRAM) is designed to strengthen the urban dimension of regional and local policymaking, contributing to the implementation of EU Transport White Paper, Urban Agenda and the EU 2020 strategy and facilitating the shift to low carbon economy.¹²⁰ The TRAM was applied in Pasero City where the bicycle routes were extended to 87 km in 2017 and the “zones 30” were used. Nowadays Pesaro is one of the most Bike Friendly Cities in Italy, with the highest modal share satisfied by bike.

US, Chattanooga - County Grow Healthy Together Chattanooga (GHTC) was a community project funded by the Robert Wood Johnson Foundation’s (RWJF) Healthy Kids, Healthy Communities initiative. The goal of the project was to increase the number of parks/recreational sites, length of added sidewalks and length of designated bicycle lanes in each community, and also to build new bus shelters. Several government agencies

¹¹⁷ Reid, C. (2020) How a Belgian Port City Inspired Birmingham’s Car-Free Ambitions [online], The Guardian, available: <https://www.theguardian.com/environment/2020/jan/20/how-a-belgian-port-city-inspired-birmingham-car-free-ambitions> (accessed 11 Aug 2021).

¹¹⁸ De Geest, L. (2017) Gent’s Traffic Circulation Plan (Belgium) [online], Eltis, available: <https://www.eltis.org/discover/case-studies/gents-traffic-circulation-plan-belgium> (accessed 11 Aug 2021).

¹¹⁹ Zając, A. (2019) ‘Ghent – Innovative Strategic Urban Development: New Transitions in the City and along the Old Dockyards’, Real Corp 2019, 4(April), 895–900, available: https://conference.corp.at/archive/CORP2019_32.pdf

¹²⁰ Interreg Europe (2021) Good Practice: BICIPOLITANA Pesaro [online], Interreg Europe, available: <https://www.interregeurope.eu/policylearning/good-practices/item/1239/bicipolitana-pesaro/> (accessed 11 Aug 2021).

(Chattanooga/Hamilton County, Health Department, Hamilton County Schools, City Parks and Recreation, Chattanooga Area Regional Transportation Authority (CARTA)), were involved in the planning and implementation of the project. Analysis of the results showed that improved access to “urban” pedestrian/bicycle routes/trails appears to translate into increased opportunities for physical activity among inner-city children/youth.¹²¹

United Kingdom, Wales - The Active Travel (Wales) Act 2013 makes it a legal requirement for local authorities in Wales to map and plan for suitable routes for active travel, and to build and improve every year their infrastructure for walking and cycling as a mode of transport. The health dimension in transport planning is a driving force of the Act to achieve wider national objectives related to well-being, physical activity, behaviour change and road safety. The Act makes explicit the essential role of good quality and integrated infrastructure networks to encourage active travel, and the need to incorporate the health dimension in legislation, standards and tools of governing bodies beyond the transport sphere.¹²²

Sweden, Gothenburg - Gothenburg has worked systematically to improve accessibility of public transport for people with reduced mobility in the frame of the KOLLA project (“Public transport for all”).¹²³ This includes: adaptation of the vehicles (buses and trams), improving accessibility to walking paths leading to public transport stops and areas in direct connection to the stops. Over the course of the five-year project, 6,500 obstacles to accessibility were inventoried to enable systematic removal by 2018. After introducing the Flexline bus service for people with reduced mobility, the number of special transport services dropped by 180,000 trips. The KOLLA project was the winner of the European Access City Award 2014. Project KOLLA was a collaboration between the regional public transport authority (Västtrafik), and the departments covering special transport services (Färdtjänstförvaltningen) and traffic and roads (Trafikkontoret) in the City of Gothenburg. The project involved close cooperation with a reference group - a User Council formed specifically for the KOLLA project. The User Council consisted of thirteen representatives from seven different user organisations representing people with different types of reduced mobility (seeing, hearing, function, elderly etc).

Context: EU acties/ regelgeving

WHO Global Action Plan on Physical Activity

Action 2.3 of GAPPa requests WHO member states to “accelerate implementation of policy actions to improve road safety and the personal safety of pedestrians, cyclists, people

¹²¹ Heath, G. W., & Bilderback, J. (2019). Grow healthy together: effects of policy and environmental interventions on physical activity among urban children and youth. *Journal of Physical Activity and Health*, 16(2), 172-176.

¹²² <https://www.legislation.gov.uk/anaw/2013/7/contents/enacted>

¹²³ PASTA Consortium (editor) (2017) PASTA Handbook of good practice case studies for promotion of walking and cycling. Available at www.pastaproject.eu/publications

engaged in other forms of mobility involving the use of wheels (including wheelchairs, scooters and skates) and public transport passengers.¹²⁴

Meerjarenprogramma Infrastructuur, Mobiliteit en Transport (MIRT) 2023

Het MIRT is het meerjarenprogramma waarin het Rijk en de decentrale overheden samenwerken om de bereikbaarheid, veiligheid en ruimtelijke inrichting van Nederland te bevorderen.¹²⁵ Ieder jaar wordt het MIRT Overzicht (met planning van projecten en programma's) op Prinsjesdag aangeboden aan de Staten-Generaal. Tijdens de Bestuurlijke Overleggen (BO) MIRT gaan de minister en staatssecretaris van IenW in gesprek met regionale bestuurders en worden investeringsafspraken gemaakt.

Onderdeel van het MIRT overzicht zijn:

- Programma Fiets
- Investeringsimpuls Verkeersveiligheid
- Fietsparkeren bij stations

Programma (Nationaal Toekomstbeeld) Fiets

Het programma fiets heeft sinds 2018 een plek in het MIRT.¹²⁶ Om het fietsbeleid te versterken werken overheden, marktpartijen, maatschappelijke organisaties en andere instellingen sinds 2017 samen in het programma Tour de Force.¹²⁷ De ambitie van Tour de Force is om 20% meer fietskilometers te realiseren in 2027 ten opzichte van 2017. Sinds 2015 houdt Tour de Force zich bezig met het behalen van dit doel middels onder andere de Agenda Fiets 2017-2020 (Statement T01).¹²⁸

Tour de Force heeft gewerkt aan het Nationaal Toekomstbeeld fiets (2022), met als doel om tot een landelijk dekkende fietsinfrastructuur te komen.¹²⁹ In het Nationaal toekomstbeeld fiets zijn drie pijlers geformuleerd waar de komende jaren aan gewerkt wordt.

1. het versterken van de fietsnetwerken
2. het verbeteren van de stallingsmogelijkheden
3. het stimuleren van het fietsgebruik

De pijlers vormen samen Schaalsprong Fiets en is de tweede 'etappe' van Tour de Force waarin gewerkt wordt aan het stimuleren van fietsgebruik in Nederland (opvolger van Agenda Fiets).

¹²⁴ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

¹²⁵ Ministerie van IenW & Ministerie van BZK (2022). Klikbare en toegankelijke versie van het MIRT Overzicht 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mirtoverzicht.nl/documenten/publicaties/2023/09/20/mirt-2023>

¹²⁶ Ministerie van IenW & Ministerie van BZK (2022). Klikbare en toegankelijke versie van het MIRT Overzicht 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mirtoverzicht.nl/documenten/publicaties/2023/09/20/mirt-2023>

¹²⁷ <https://www.fietsberaad.nl/tour-de-force/home> (Geraadpleegd in juni 2023).

¹²⁸ Ministerie van IenW (2017). Agenda Fiets 2017-2020. 16 februari 2017. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/02/16/agenda-fiets-2017-2020>

¹²⁹ Ministerie van IenW (2022). Nationaal Toekomstbeeld Fiets - De kracht van de fiets volop benut!. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/07/18/nationaal-toekomstbeeld-fiets>

Vanuit het ministerie van IenW zijn voor 2022-2025 doelen en acties opgesteld in het kader van het Nationaal Toekomstbeeld Fiets.¹³⁰ De doelen zijn:

1. Aan het eind van deze kabinetsperiode (2025) pakken 100.000 mensen extra de fiets naar het werk (domein Werk).
2. Bij nieuwe woningbouw worden consequent de voordelen die de fiets kan bieden bij de ontsluiting daarvan benut.
3. In deze kabinetsperiode komt er een plan om zoveel mogelijk kinderen en mensen die nu niet kunnen fietsen aan het fietsen te krijgen.
4. Nederland is en blijft fietsland nummer één in de wereld.

Financieringsimpulsen om vanaf 2022 bovengenoemde doelen te bereiken (kamerbrief juli 2022)^{131,132}:

- Voor de bouw van nieuwe en betere fietsstallingen wordt er door de minister van IenW € 50 miljoen uitgetrokken.
- De minister van IenW verwacht € 6 miljoen per jaar te kunnen reserveren voor goede doorfietsroutes.
- Het kabinet heeft € 7,5 miljard uitgetrokken voor het bereikbaar maken van gebieden waar woningen worden gebouwd. Het geld wordt o.a. ingezet voor de aanleg van doorfietsroutes, fietstunnels, fietsbruggen, etc. Het rijk betaald mee aan de maatregelen van provincies en gemeenten. Uit de bestuurlijke overleggen over de voortgang van het MIRT blijkt dat er (november 2022) een totaalbedrag van € 780 miljoen geïnvesteerd is in fiets gerelateerde infrastructuur.¹³³

Strategisch plan Verkeersveiligheid (SPV) 2020-2030 – investeringsimpuls verkeersveiligheid
Sinds 2019 wordt gewerkt aan de uitvoering van het SPV 2030.¹³⁴ Dit plan beschrijft negen beleidsthema's met de belangrijkste risico's voor verkeersveiligheid. Beleidsthema's zijn onder andere 'Veilige infrastructuur' en 'Snelheid in het verkeer'. Onder het thema 'Veilige infrastructuur' is bijvoorbeeld aandacht voor een veilige inrichting van fietsinfrastructuur en een veilige en geloofwaardige inrichting van 30 km/uur-gebieden en 60 km/uur-wegen. Het plan is vertaald naar een landelijk actieplan verkeersveiligheid (LAP). Het tweede LAP is nu van

¹³⁰ Ministerie van IenW (2022). Kamerbrief over Nationaal Toekomstbeeld Fiets en Fietsambitie '22-'25. 18 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/18/nationaal-toekomstbeeld-fiets-en-fietsambitie-22-25>

¹³¹ Ministerie van IenW (2022). Kamerbrief over Nationaal Toekomstbeeld Fiets en Fietsambitie '22-'25. 18 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/18/nationaal-toekomstbeeld-fiets-en-fietsambitie-22-25>

¹³² Ministerie van IenW & Ministerie van BZK (2022). Klikbare en toegankelijke versie van het MIRT Overzicht 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mirtoverzicht.nl/documenten/publicaties/2023/09/20/mirt-2023>

¹³³ Ministerie van IenW & Ministerie van VRO (2022). Kamerbrief over BO MIRT november 2022 en moties en toezeggingen MIRT. 14 november 2022. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/14/bestuurlijke-overleggen-mirt-9-10-en-11-november-2022-voortgang-mirt-moties-en-toezeggingen-mirt>

¹³⁴ Ministerie van IenW (2018). Het strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 Veilig van deur tot deur. 5 december 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/12/05/bijlage-1-het-strategisch-plan-verkeersveiligheid-2030-veilig-van-deur-tot-deur>

kracht: LAP 2022-2025 en bestaat uit 43 maatregelen.¹³⁵ Voorbeelden van maatregelen uit LAP 2022-2025 zijn:

Maatregel 7: Uitwerken van het afwegingskader 30 km/u binnen de bebouwde kom;

Maatregel 15: Ontwikkelen van handreikingen voor verkeersveilige infrastructuur;

Maatregel 16: Langzaam verkeer (o.a. fietsers en voetgangers) in verkeersregelgeving.

Het rijk heeft een investeringsbedrag gereserveerd van € 500 miljoen tot 2030 om een impuls te geven aan de verkeersveiligheid op wegen (de investeringsimpuls verkeersveiligheid).¹³⁶ De beschikbare middelen worden in verschillende tranches uitgekeerd aan de provincies, gemeenten en waterschappen. Decentrale overheden dienen zelf deze rijksbijdrage aan te vragen voor maatregelen ter bevordering van de verkeersveiligheid. Het geld dient als 50% dekking van de totale kosten.¹³⁷

Fietsparkeren bij stations

‘Ruimte voor de fiets’ (2000) was het eerste programma ter optimalisering van fietsenstallingen.¹³⁸ Door de deelnemende overheden, NS, ProRail en CROW-Fietsberaad is daarna het Actieplan Fiets parkeren bij stations (2012-2020) ontwikkeld.¹³⁹ Na afloop van dit actieplan is er vanuit het regeerakkoord-Rutte III en het Klimaatakkoord geld ingezet voor het verder innoveren en uitbreiden van stallingsmogelijkheden bij ov-knooppunten. Inmiddels is hier een totaalbudget van € 582 miljoen door het Rijk aan uitgegeven.¹⁴⁰

Klimaatakkoord 2019

In klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt per sector.¹⁴¹ Eén van de sectoren is mobiliteit. De uitvoering van de afspraken valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van IenW. Binnen mobiliteit zijn er diverse onderwerpen. Relevant is het onderwerp personenmobiliteit waarvoor de volgende belangrijke afspraken zijn gemaakt:¹⁴²

- “Om de zakelijke personenmobiliteit te verduurzamen kan worden gedacht aan onder andere OV-abonnementen (privé en zakelijk), stimuleren fietsgebruik, bonus-malus bij invoering mobiliteitsbudget, verstrekken van mobiliteitskaarten voor leaserijders”;
- “Fietssnelwegen worden beter verbonden, maar ook combinaties van mobiliteitsvormen worden beter inzichtelijk gemaakt door apps/open data”;
- “We zorgen samen voor 8 miljard minder zakelijke (auto)kilometers minder in 2030.”

¹³⁵ Ministerie van IenW (2022). Landelijk Actieplan Verkeersveiligheid 2022 – 2025. 15 april 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/04/15/bijlage-1-landelijk-actieplan-verkeersveiligheid-2022-2025>

¹³⁶ Ministerie van IenW (2022). Kamerbrief over stand van zaken verkeersveiligheid. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/04/15/stand-van-zaken-verkeersveiligheid>

¹³⁷ <https://investeringsimpulsspv.nl/investeringsimpulsspv-eerste-tranche/> (Geraadpleegd in juni 2023).

¹³⁸ Kwink groep (2015). Evaluatie Actieplan Fietsparkeren bij stations. 15 december 2015. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2015D49693&did=2015D49693>

¹³⁹ Ministerie van IenW (2011). Bijlage Nieuw actieplan Fietsparkeren bij stations. 28 juni 2011. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2011D35079&did=2011D35079>

¹⁴⁰ Ministerie van IenW & Ministerie van BZK (2022). Klikbare en toegankelijke versie van het MIRT Overzicht 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mirtoverzicht.nl/documenten/publicaties/2023/09/20/mirt-2023>

¹⁴¹ Ministerie van EZK (2019). Klimaatakkoord: C2 Mobiliteit. 28 juni 2019. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord-hoofdstuk-mobiliteit>

¹⁴² <https://www.klimaatakkoord.nl/mobiliteit> (Geraadpleegd in juni 2023).

In het coalitieakkoord is voor de vergroening van personenvervoer en reisgedrag tot en met 2030 € 265 miljoen vrijgemaakt en daarna structureel € 29 miljoen euro per jaar.¹⁴³

In de SUM (2022) (statement T01) zijn tevens concrete acties opgenomen ter verdere bevordering van actieve mobiliteit.¹⁴⁴

Programma Veilige, Slimme en Duurzame mobiliteit (VSD) 2020-2024

Eind 2020 is het meerjarige programma Veilige, Slimme en Duurzame (VSD) mobiliteit, met als doel om bij te dragen aan de transitie naar een veiliger, slimmer en duurzamer mobiliteitssysteem, van start gegaan.¹⁴⁵ Het programma bestaat uit maatregelen op het gebied van smart mobility, doelgroepgerichte gedragsaanpak, logistiek/hubs, minder hinder en maatregelen die het fietsgebruik stimuleren. Het Ministerie van IenW heeft voor het programma voor de periode van 2020-2024 totaal € 160 miljoen beschikbaar gesteld. Met de regio's worden meerjarige afspraken per gebied uitgewerkt, waarbij 50% medefinanciering een eis is.

Contouren Toekomstbeeld OV 2040

Het ministerie van IenW heeft in samenwerking met provincies, metropoolregio's, vervoerders en ProRail gewerkt aan het toekomstbeeld van het openbaar vervoer in 2040.¹⁴⁶ Er wordt aan drie pijlers gewerkt (Focus op de kracht van het OV, Drempelloos van deur-tot-deur en Veilig, duurzaam en efficiënt OV). Per pijler zijn actiepunten opgesteld. Voorbeelden van actiepunten (pijler Veilig, duurzaam en efficiënt OV) zijn¹⁴⁷:

31. "Er wordt per gebied ingezet op die modaliteiten die daar het best tot hun recht komen: OV en op korte afstanden de fiets in en tussen (binnen)steden, vraagafhankelijke concepten bij te weinig vervoervraag voor bundeling."

32. "Rijk en regio ontwikkelen een integrale bereikbaarheids- en verstedelijkingsstrategie waarbij ruimtelijke verdichting zoveel mogelijk plaatsvindt in bestaand stedelijk gebied, gekoppeld aan bestaande OV-verbindingen en knooppunten. Dit krijgt nu onder andere al vorm in diverse MIRT-onderzoeken in de bereikbaarheidsprogramma's."

33. "Overheden maken in verstedelijkingprogramma's een koppeling met de mobiliteitsopgaven middels afspraken over frequentieverhoging, (dedicated) uitbreiding in de vorm van hoogwaardig openbaar vervoer of integratie van rail gebonden openbaar vervoer met het stedelijk gebied."

Het kabinet heeft in het coalitieakkoord € 7,5 miljard vrijgemaakt om nieuwe woonwijken bereikbaar te maken (zie bovenstaand). Dit gaat onder andere om Rijksinvesteringen in het openbaar vervoer (€ 4 miljard voor vrijgemaakt).¹⁴⁸

¹⁴³ Ministerie van EZK (2022). Ontwerp Beleidsprogramma Klimaat. 2 juni 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/06/02/ontwerp-beleidsprogramma-klimaat>

¹⁴⁴ Ministerie van IenW (2022). Stand van zaken Uitvoering Klimaatbeleid Mobiliteit 2022. 23 juni 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022D26563&did=2022D26563>

¹⁴⁵ Ministerie van IenW (2019). BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT. 6 februari 2019. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35570-A-45.html>

¹⁴⁶ Ministerie van IenW (2019). Contouren Toekomstbeeld OV 2040. 6 februari 2019. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2019D04826&did=2019D04826>

¹⁴⁷ <https://magazines.rijksoverheid.nl/ienw/ienw-specials/2019/07/pijler-3-veilig-en-efficient-ov> (Geraadpleegd in juni 2023).

¹⁴⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/11/14/miljardeninvesteringen-voor-bereikbaarheid-woonwijken-in-heel-nederland> (Geraadpleegd in december 2023).

Nationale Omgevingsvisie (NOVI) 2020

Met de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) geeft het Rijk een langetermijnvisie op de toekomst en de ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland.¹⁴⁹ In de NOVI zijn 21 Nationale belangen beschreven waarop de nationale overheid zich in de NOVI richt. Het optimaliseren van de infrastructuur ter bevordering van actief transport heeft een plek gekregen in deze belangen:

Belang 6: Waarborgen en realiseren van een veilig, robuust en duurzaam mobiliteitssysteem - Het in samenhang functioneren van het totale systeem van wegen, spoorwegen, vaarwegen, infrastructuur voor lopen en fietsen, multimodale knooppunten en stations, havens en luchthavens, ook op de lange termijn, is een nationaal belang. Beschreven wordt dat het beter benutten uitgebreid wordt (Statement T01). Er is aandacht voor de totstandkoming van verknoping tussen de verschillende (inter)nationale, regionale en lokale netwerken (waaronder onder andere ook voetgangers- en fietsnetwerken, inclusief hoogwaardige stallingen), en verbetering van overstap- en overslagpunten. Benoemd wordt dat dit belang territoriaal, bestuurlijk of anderszins het gemeentelijke, regionale en provinciale niveau overstijgt, omdat het totale netwerk van wegen, spoor, vaarwegen, fietspaden en -stallingen, voetpaden en multimodale knooppunten en stations, havens en luchthavens in samenhang moet worden gezien. Hier is een rol voor het rijk weggelegd.

De opgaven zijn omgezet naar prioriteiten; prioriteit 3 is gericht op het creëren van Sterke en gezonde steden en regio's. Prioriteiten zijn vertaald naar beleidskeuzes. Beleidskeuze 3.8 is bijvoorbeeld "Het mobiliteitssysteem (voor personen én goederen) in, rondom en tussen de steden levert een goede bereikbaarheid. We benutten de bestaande netwerken optimaal en zorgen dat modaliteiten onderling zijn verknoopt en worden benut op hun specifieke kwaliteiten. Een efficiënt en duurzaam mobiliteitssysteem draagt bij aan een gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl."

De hoeveelheid geld gereserveerd voor de ambities/beleidskeuzes uit de NOVI, is niet opgenomen in het rapport.

Het programma NOVEX en het programma Mooi Nederland leiden samen met de andere nationale programma's tot de actualisatie en aanscherping van de NOVI.¹⁵⁰

Mooi Nederland 2022

Het Programma Mooi Nederland van het ministerie van BZK ontwikkelt ontwerpprincipes voor gemeenten om in te zetten op de ruimtelijke ordening, twee van de actielijnen zijn: groen en gezond leven in de stad, en hoogstedelijke knooppunten.¹⁵¹ In deze actielijnen wordt (ruimte voor) actieve mobiliteit meegenomen. Zo wordt er bijvoorbeeld gewerkt aan de infrastructuur op en rond de (hoogstedelijke) knooppunten (weg, ov, fiets) in samenwerking met het ministerie van IenW.

¹⁴⁹ Ministerie van BZK (2020). Nationale Omgevingsvisie. 10 september 2020. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/09/11/nationale-omgevingsvisie>

¹⁵⁰ Ministerie van BZK (2022). Programma Mooi Nederland. 1 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/07/01/programma-mooi-nederland>

¹⁵¹ Ministerie van BZK (2022). Programma Mooi Nederland. 1 juli 2022. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/07/01/programma-mooi-nederland>

Het is niet in het rapport opgenomen hoeveel financiering is vrijgemaakt voor dit programma.

Agenda Stad 2015 – City Deals

Agenda Stad is een samenwerking van het Rijk, steden en stakeholders gericht op het versterken van groei, innovatie en leefbaarheid van Nederlandse steden.^{152, 153} Agenda stad is een initiatief van het ministerie van BZK. City Deals zijn het middel om de doelstelling van Agenda Stad te halen: het versterken van groei, innovatie en leefbaarheid in de Nederlandse steden. In City Deals worden concrete samenwerkingsafspraken tussen steden, Rijk, andere overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties verankerd. Die deals moeten leiden tot innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en/of maatregelen bevatten om het economisch ecosysteem van de stedelijke regio('s) te versterken. Een aantal City deals, waaronder City Deal Ruimte voor lopen en City Deal Fiets zijn gericht op het bevorderen van actieve mobiliteit. Er is in de City Deal Ruimte voor lopen aandacht voor ontwerp, de inrichting en infrastructuur van gemeenten.¹⁵⁴ De komende vier jaar is er bijvoorbeeld voor de City Deal Fiets (initiatief van het ministerie van IenW) bijna € 3 miljoen beschikbaar voor projecten in wijken, steden en landelijk gebied voor het stimuleren van het hebben van een fiets en kunnen fietsen.¹⁵⁵

¹⁵² <https://agendastad.nl/city-deals/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

¹⁵³ Ministerie van BZK (2023). Kamerbrief Voortgang Agenda Stad en Europese Agenda Stad. 13 juli 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/07/13/kamerbrief-voortgang-agenda-stad-en-europese-agenda-stad>

¹⁵⁴ Agenda stad (2020). Brochure City Deal Ruimte voor Lopen. December 2020. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://agendastad.nl/citydeal/ruimte-voor-lopen/>

¹⁵⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/10/09/brede-samenwerking-gemeenten-bedrijven-organisaties-en-kabinet-zoveel-mogelijk-mensen-moeten-kunnen-fietsen-in-nederland> (Geraadpleegd in juni 2023).

T03 – Richtlijnen en instrumenten die stimuleren om infrastructuur voor actieve mobiliteit te gebruiken en/of vervoersplannen en -systemen die bewegen stimuleren, worden gepromoot en verspreid.

Definities en scope • Omvat beleid dat gedragsverandering van mensen beïnvloedt via verschillende mechanismen om hun overstap van gemotoriseerd vervoer naar actief vervoer te bevorderen.

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

Scotland - The Smarter Choices, Smarter Places (SCSP) programme implemented in Scotland, intended to encourage uptake of walking, cycling and the use of public transport as more active forms of travel. To achieve these goals, local authorities covering the participating towns delivered complex programmes to organise, enable, promote and provide sustainable transport solutions. Implementation of SCSP was restricted to seven local areas. The interventions were many interventions incl.:

- public transport provision - new bus services, ticketing improvements, bus shelters and other improvements at bus stop,
- infrastructure provision - new cycleways, footpaths, pedestrian crossings, bus lanes, pedestrianisation, cycle facilities, and other associated changes to the built environment,
- active travel promotion - covering a wide range of different general promotional activities covering health walks, healthy lifestyles, calorie maps, and other health promoting materials and activities.¹⁵⁶

Belgium, Flanders - The international PA guideline (10000 steps/day) has been implemented as “10 000 Steps” programme in the entire state of Flanders (Dutch) in 2007. The aim of a multistrategy community-based intervention was to increase PA. The project was focused on promoting PA by local media campaign, community events and selling and loaning pedometers etc.¹⁵⁷

United Kingdom, London - Transport for London (TfL) has been implementing the Transport Action Plan between 2014 and 2017. They did it in partnership with Greater London’s 32 boroughs (local authority districts) and the departments in London’s city authorities responsible for urban planning and health. It provides a strategic approach to active travel promotion through the Healthy Streets Approach, which itself is based on 10 Healthy Street Indicators. The Plan has helped drive a shift towards active transport modes, especially in planning and policy. In this way, it has provided a framework for considering ways to increase everyday physical activity levels amongst London’s population, a large proportion of whom are inactive (27%) (Ref. The EU-funded project PASTA - Physical Activity Through Sustainable Transport Approaches - aimed to connect transport and health by promoting active mobility in cities).

¹⁵⁶ Norwood, P., Eberth, B., Farrar, S., Anable, J., Ludbrook, A. (2014) ‘Active travel intervention and physical activity behaviour: An evaluation’, *Social Science and Medicine*, 113, 50–58, available: <http://dx.doi.org/10.1016/j.socscimed.2014.05.003>.

¹⁵⁷ Dubuy, V., De Cocker, K.A., De Bourdeaudhuij, I.M., Maes, L., Metsu, P., Van Acker, R., Cardon, G.M. (2013) “‘10 000 Steps Flanders’”: evaluation of the state-wide dissemination of a physical activity intervention in Flanders’, *Health education research*, 28(3), 546–551.

As part of the local Go Cycle programme, in September 2016 the London Borough of Kingston-upon-Thames piloted a new cycling on referral scheme to encourage those who live, work and study in Kingston to take up cycling to improve their health. Doctors and a range of specialist health professionals could refer patients suffering from health problems connected to lack of physical activity to professional cycling trainers to help them better manage and improve their health. The 12-week programme is free of charge and includes a number of fixed appointments with professional cycle coaches.

Context: EU acties/ regelgeving

WHO Global Action Plan on Physical Activity

Action 2.2 of GAPPA requests WHO member states to “improve the level of service provided by walking and cycling network infrastructure, to promote walking, cycling, other forms of mobility involving the use of wheels (including wheelchairs, scooters and skates) and the use of public transport, in urban, peri-urban and rural communities, with due regard for the principles of safe, universal and equitable access by people of all ages and abilities”.¹⁵⁸

Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2020

Objective 3.1 requests reduction of car traffic and increase walking and cycling suitability. National governments and local decision-makers should promote human-powered transport.¹⁵⁹

CROW

CROW-Fietsberaad, het onafhankelijke kenniscentrum voor overheden en bedrijven, heeft een pagina geweid aan aanbevelingen voor fietsinfrastructuur.¹⁶⁰ CROW is opgericht door het ministerie van IenW.¹⁶¹ Aanbevelingen van CROW richten zich bijvoorbeeld op de breedte van fietspaden, markering op fietspaden en het afwegingskader 30 km/h en kunnen gebruikt worden door (decentrale) overheden.

Programma Doortrappen 2018

Het programma Doortrappen, initiatief van het ministerie van IenW, heeft als doel fietsende ouderen bewust te maken van het aspect veiligheid en aan te zetten tot gedragsverandering.¹⁶² Fietsers krijgen tips, informatie en interventies aangeboden van bijvoorbeeld de buurtsportcoach of de fysiotherapeut. Zij maken ouderen bewust van de mogelijkheden die zij hebben om hun eigen fietsveiligheid te verbeteren. Eén van de

¹⁵⁸ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

¹⁵⁹ World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) ‘Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025’, available:

http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

¹⁶⁰ <https://www.fietsberaad.nl/Platform-Veilig-fietsen/dossier/Aanbevelingen-Fietsvriendelijke-infrastructuur> (Geraadpleegd juni 2023).

¹⁶¹ Ministerie van IenW (2022). Overzicht stichtingen IenW. 25 mei 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-infrastructuur-en-waterstaat/documenten/publicaties/2022/05/25/overzicht-stichtingen-ienw>

¹⁶² <https://www.doortrappen.nl/default.aspx> (Geraadpleegd in juni 2023).

interventies binnen het platform is het inspiratiedocument 'Doortraproutes'. Doortraproutes worden beschreven als comfortabele en leuke fietsrondes van 20-25 km voor senioren.

Toolbox loopstimulering

Vanuit het Actieplan Nederland beweegt werkt het ministerie van VWS samen met het ministerie van IenW en het platform Ruimte voor lopen aan een toolbox loopstimulering.¹⁶³ ¹⁶⁴ Deze toolbox geeft handvatten en effectieve gedragstechnieken hoe lopen gestimuleerd kan worden. Hieraan gekoppeld ontwikkelde IenW ook een toolbox loopbeleid, specifiek voor gemeenten voor het ontwikkelen van loopbeleid in gemeenten. Hoe werkt gedragsverandering? Welke loopinterventies zijn mogelijk nuttig en op welke manier schaal je die acties op? Dit soort vragen beantwoordt de toolbox over loopstimulering. Terwijl die over loopbeleid juist ingaat op hoe je komt tot breed gedragen, allesomvattend (integraal) loopbeleid, afweegmethodieken, loopnetwerkaarten, data en andere loopinstrumenten.

Actieplan Nederland Beweegt 2022-2025 - Beweegalliantie 2022

De Beweegalliantie is in juni 2022 van start gegaan en bestaat in juni 2023 inmiddels uit meer dan 100 organisaties, veelal met een landelijk bereik. Het gaat om organisaties, instellingen en bedrijven die vanuit hun missie of hoofdactiviteiten een bijdrage willen leveren aan het stimuleren van bewegen.¹⁶⁵ Denk aan maatschappelijke organisaties, zoals Special Heroes, OuderenFonds, de Bas van de Goor Foundation, IVN, Jantje Beton en Vitaal Bedrijf. Het ministerie van VWS is hierbij ook een van de partners. Daarnaast sluiten ook kennispartijen als RIVM en Kenniscentrum Sport & Bewegen aan. Elke partij kan een eigen bijdrage leveren om meer mensen in beweging te krijgen en gezamenlijk bij te dragen aan het veranderen van de Nederlandse beweegcultuur. De Beweegalliantie richt zich bij het stimuleren van bewegen op onder andere de settings zorg, onderwijs, **leefomgeving** en werk. De activiteiten van (de partijen in) de Beweegalliantie zijn gericht op het verbinden van organisaties, het ophalen van obstakels (en wat nodig is om deze te slechten) en het starten van mogelijke samenwerkingsverbanden ('cirkels' genoemd) om meer Nederlanders duurzaam in beweging te brengen. De cirkels bevinden zich in een opstartende fase, waardoor er nu (nog) geen uitspraak gedaan kan worden over de implementatie van de Beweegalliantie.

Instrumenten Kenniscentrum Sport & Bewegen

Vanuit Kenniscentrum Sport & Bewegen worden instrumenten verspreid die gemeenten kunnen helpen bij het beweegvriendelijk inrichten van de leefomgeving.¹⁶⁶ Dit zijn onder andere de bouwstenen van de beweegvriendelijke omgeving, die helpen bij het inrichten van een omgeving die uitnodigt en faciliteert om te gaan bewegen. Er zijn 34 bouwstenen voor actieve verplaatsing, recreatief bewegen en sportief bewegen. Eén van bouwstenen van actieve verplaatsing gaat bijvoorbeeld over het aanleggen van doorfietsroutes in gemeenten.

¹⁶³ <https://ruimtevoorlopen.nl/2022/12/toolboxen-lopen/> (Geraadpleegd in juni 2023).

¹⁶⁴ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

¹⁶⁵ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

¹⁶⁶ <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/producten/bouwstenen-van-de-beweegvriendelijke-omgeving/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

Domein 3. Stedelijk ontwerp

Er is overheidsbeleid om ervoor te zorgen dat evidence-based stadsontwerp wordt geïmplementeerd om hiermee lichamelijke activiteit en actieve mobiliteit voor iedereen (o.a. mensen van verschillende leeftijden en mensen met en zonder een beperking) te bevorderen en te ondersteunen.

UD01 – Er is overheidsbeleid of regelgeving waarin gezondheid als uitgangspunt wordt meegenomen (Health in All policy) om de leefomgeving zo in te richten dat ruimte voor actief transport (lopen of fietsen) en recreatie, ruimte voor vervoer met de auto vervangt.

- Definities en scope**
- Omvat beleid en richtlijnen die een holistische benadering van infrastructuurplanning en multifunctioneel landgebruik ('mixed land use') bevorderen.
 - Omvat de strategische plaatsing van infrastructuur ter bevordering van actief transport.
 - Omvat het gebruik van bewegwijzering om de voordelen van actief transport te benadrukken, evenals bewegwijzering om de veiligheid aan te geven.
 - *Niet alleen focus op het 'vervangen' van autowegen, maar ook het 'extra' aanleggen van fietsroutes, wandelroutes, recreatie.*
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Netherlands, Groningen - The city of Groningen has the highest use of bicycles as a mode of transport of any city in the Netherlands.¹⁶⁷ Its high use of bicycles has led residents to self-style as the 'bicycle capital of Europe'.¹⁶⁸ In 1977, Groningen introduced the traffic circulation plan (VCP) which dramatically reduced the number of cars in the inner city.¹⁶⁹ The VCP divided the city into four sections and required motorists to use the ring road to move between sections while cyclists retained the right to move freely between the sections.¹⁷⁰

Spain, Pontevedra - The city of Pontevedra in Spain banned all nonessential car journeys in the city centre in 1999. These policies have had ancillary positive effects. Between 1999 and

¹⁶⁷ Ashworth, G.J. (2001) 'Planning by referendum: Empowerment or anarchy in Groningen, the Netherlands', *Local Environment*, 6(3), 367–372.

¹⁶⁸ Pucher, J., Buelher, R. (2007) 'At the Frontiers of Cycling: Policy innovations in the Netherlands, Denmark and Germany', *World Transport Policy and Practice*, 13(3), 8–57.

¹⁶⁹ Tsubohara, S. (2007) *The Effect and Modification of the Traffic Circulation Plan (VCP) - Traffic Planning in Groningen in the 1980s*, Groningen.

¹⁷⁰ Van Der Zee, R. (2015) *How Groningen Invented a Cycling Template for Cities All over the World* | Cities | The Guardian [online], available: <https://www.theguardian.com/cities/2015/jul/29/how-groningen-invented-a-cycling-template-for-cities-all-over-the-world> (accessed 11 Aug 2021).

2014 CO2 emissions were reduced by 66% and smaller shops in Pontevedra were more resilient to economic crises than those in other comparable cities in the country.¹⁷¹

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Action 2.1: Strengthen the integration of urban and transport planning policies that prioritize the principles of compact, mixed land use, at all levels of government as appropriate, to deliver highly connected neighbourhoods that enable and promote walking, cycling, other forms of mobility involving the use of wheels (including wheelchairs, scooters and skates) and the use of public transport, in urban, peri-urban and rural communities.¹⁷²

Proposed sub action for member states 2.1.3: Support the development and implementation of planning and transport policy, guidelines and regulations that redistribute, as appropriate, urban space from private motorized transport to support increased walking, cycling and use of public transport, as well as provision of public open and green spaces, including regulations to limit car parking options for singular occupancy private vehicles.

Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024

De landelijke nota gezondheidsbeleid is een beleidsdocument waarin beschreven wordt hoe gezondheidsbeleid tot stand komt en wat de onderlinge rolverdeling tussen het Rijk en gemeenten is.¹⁷³ In het document zijn ambities en handelingsperspectieven voor vier gezondheidsvraagstukken opgesteld die richting geven aan lokaal en landelijk beleid. Het eerste vraagstuk heeft betrekking op gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving. Ambitie één binnen dit vraagstuk luidt als volgt “in 2024 is gezondheid een vast onderdeel van de belangenafweging in ruimtelijk beleid”.

Omgevingswet 2024

Er komt een nieuwe omgevingswet.¹⁷⁴ Deze wet wordt, naar verwachting, 1 januari 2024 ingevoerd. De invoering van de wet is inmiddels vijf keer uitgesteld.¹⁷⁵ Middels deze wet bundelt en vereenvoudigt de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling. Eén van de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet richt zich op het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Het is hierbij belangrijk dat gezondheid op een gelijkwaardige manier meeweegt in het omgevingsbeleid. Het staat niet exact beschreven in de wet, maar (ruimte voor) sport en

¹⁷¹ Hardinghaus, M., Wolf, C., Cyganski, R. (2021) ‘Case studies of new urban planning policy: effects of redesigning and redistributing public space in Europe’ [online], available: https://elib.dlr.de/143827/1/215_Hardinghaus_ICTR21.pdf (accessed 11 Oct 2022).

¹⁷² World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

¹⁷³ Ministerie van VWS (2020). Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024. 28 mei 2020. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.loketgezondleven.nl/documenten/landelijke-nota-gezondheidsbeleid-2020-2024>

¹⁷⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet/vernieuwing-omgevingsrecht> (Geraadpleegd in juni 2023).

¹⁷⁵ Ministerie van VRO (2023). Kamerbrief over voortgang implementatie Omgevingswet. 26 januari 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023Z01210&did=2023D02823

bewegen kan hier onderdeel van zijn. De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is een instrument van de nieuwe Omgevingswet.

Nationale Omgevingsvisie (NOVI) 2020

Met de NOVI geeft het Rijk een langetermijnvisie op de toekomst en de ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland.¹⁷⁶ Gezondheid maakt onderdeel uit van de ambities in de NOVI. In de NOVI zijn vier integrale prioriteiten opgesteld. Prioriteit drie richt zich op sterke en gezonde steden en regio's (Domein transport). Binnen de prioriteiten zijn er beleidskeuzes opgesteld. Beleidskeuze 3.5 is bijvoorbeeld "We richten de leefomgeving zo in dat deze een actieve, gezonde leefstijl en maatschappelijke participatie bevordert (...)"

De Gezondheidsraad heeft kritiek op de NOVI en concludeert in hun advies 'Kansen voor gezondheidswinst in omgevingsbeleid' (2022) dat de NOVI weinig concrete doelen of maatregelen bevat om gezondheidswinst te behalen.¹⁷⁷ Het advies van de gezondheidsraad is aangeboden aan de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat (IenW). Het ministerie van IenW heeft in een kamerbrief reactie gegeven en toegelicht hoe door het ministerie de kansen voor gezondheidswinst zoveel mogelijk worden benut en hoe het advies van de gezondheidsraad hierbij betrokken wordt.¹⁷⁸

Het programma NOVEX en het programma Mooi Nederland leiden samen met de andere nationale programma's tot de actualisatie en aanscherping van de NOVI.¹⁷⁹

Mooi Nederland 2022

In het programma 'Mooi Nederland' van het ministerie van BZK staat ruimtelijke kwaliteit centraal bij het ordenen van de ruimte (Domein transport).^{180,181} Het programma werkt aan concrete toekomst- en handelingsperspectieven om Nederland mooi, functioneel, robuust en duurzaam te houden. In actielijn 2 worden concrete inrichtingsoplossingen ontwikkeld voor complexe thema's die op gebiedsniveau vaak spelen voor de ruimtelijke ordening van Nederland en ook worden nieuwe concepten voor de inrichting van gebieden ontwikkeld. Eén van deze perspectieven is 'Leefbare steden en regio's'. Binnen dit perspectief participeert het VWS in de alliantie van partners en agenderen ze binnen het thema 'Groen en gezond leven in de stad' ruimte voor bewegen en buitenspelen in het bebouwd gebied en in verbinding met het buitengebied. Daarnaast participeert VWS ook in de allianties 'hoogstedelijke knooppunten' en 'woonwijken van de toekomst' (tevens onderdeel van Leefbare steden en

¹⁷⁶ Ministerie van BZK (2020). Nationale Omgevingsvisie. 10 september 2020. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/09/11/nationale-omgevingsvisie>

¹⁷⁷ Gezondheidsraad (2022). Kansen voor gezondheidswinst in omgevingsbeleid. 13 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.gezondheidsraad.nl/onderwerpen/milieu/documenten/adviezen/2022/07/13/advies-kansen-voor-gezondheidswinst-in-omgevingsbeleid>

¹⁷⁸ Ministerie van IenW, Ministerie van VRO & Ministerie van VWS (2022). Reactie IenW, VRO en VWS op advies Kansen voor gezondheidswinst in omgevingsbeleid. 29 november 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.gezondheidsraad.nl/onderwerpen/milieu/documenten/overige/2022/11/29/reactie-ienw-vro-en-vws-op-advies-kansen-voor-gezondheidswinst-in-omgevingsbeleid>

¹⁷⁹ Ministerie van BZK (2022). Programma Mooi Nederland. 1 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/07/01/programma-mooi-nederland>

¹⁸⁰ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

¹⁸¹ Ministerie van BZK (2022). Programma Mooi Nederland. 1 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/07/01/programma-mooi-nederland>

regio's).¹⁸² Onder het thema 'woonwijken van de toekomst' wordt er bijvoorbeeld gewerkt aan het herinrichten van de openbare ruimte om meer ruimte te geven aan groen en klimaat adaptieve maatregelen, meer ruimte voor fietsen en lopen, maar ook meer ruimte voor ontmoeten, recreëren en bewegen. A.d.h.v. deze drie thema's (groen en gezond leven in de stad, hoogstedelijke knooppunten en woonwijken van de toekomst) wordt er getracht een brug te slaan tussen fysieke en sociale beleidsterreinen.

Programma Gezonde leefomgeving 2023-2025

Het programma gezonde en groene leefomgeving is een initiatief van het ministerie van VWS en het ministerie van IenW.¹⁸³ Dit programma geeft uitvoering aan de beleidsambities in de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid en de NOVI. Doel van het programma is om gezondheid beter te kunnen uitwerken bij opgaven rondom de verstedelijking en herinrichting van de leefomgeving. Richtinggevende kernwaarden voor een gezonde leefomgeving zijn onder andere: 'de leefomgeving draagt bij aan een gezond gewicht', 'actief vervoer is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard' en 'tussen kernen zijn goede fiets- en OV- verbindingen'.¹⁸⁴ GGD GHOR heeft de kernwaarden voor een gezonde leefomgeving in een handreiking vertaald naar planregels die gemeenten kunnen benutten voor het realiseren van een gezonde leefomgeving.¹⁸⁵

Actieprogramma Ruimtelijk ontwerp 2021-2024

Het Actieprogramma Ruimtelijk ontwerp (ministerie van BZK en OCW) is een stimuleringsprogramma om de inzet van ruimtelijk ontwerp bij de aanpak van maatschappelijke opgaven te versterken.¹⁸⁶ Dit programma vormt onderdeel van de NOVI. Eén van de oproepen waarop ontwerpers kunnen reageren (en subsidie voor kunnen ontvangen) is 'Wegen naar welzijn', waarin de vraag centraal staat 'Hoe kan de mobiliteitstransitie waar Nederland voor staat zo worden aangepakt dat mobiliteit wordt ingezet als middel om de kwaliteit van leven te verbeteren?'¹⁸⁷

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 2023

¹⁸² Ministerie van VRO & Ministerie van VWS (2023). Reactie van de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en de minister voor Langdurige Zorg en Sport op het advies "Ruimte maken voor Ontmoeting" van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) en het College van Raadadviseurs (CRa). 3 juli 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2023D30004&did=2023D30004>

¹⁸³ <https://www.gezondeleefomgeving.nl/netwerk-MRvG/Aan-de-slag-Gezonde-Leefomgeving#:~:text=Het%20nieuwe%20Programma%20Gezonde%20en,en%20herinrichting%20van%20de%20leefomgeving.> (geraadpleegd in juni 2023).

¹⁸⁴ Ministerie van LNV & Ministerie van VWS (2021). Kamerbrief over randvoorwaarden programma Gezonde groene leefomgeving. 16 april 2021. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/04/16/kamerbrief-over-werken-vanuit-drie-randvoorwaarden-voor-het-programma-gezonde-groene-leefomgeving>

¹⁸⁵ GGD GHOR (2021). Handreiking Planregels Gezonde Leefomgeving. 18 mei 2021. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.gezondeleefomgeving.nl/instrumenten/handreiking-planregels>

¹⁸⁶ Ministerie van BZK & Ministerie van OCW (2021). Actieprogramma Ruimtelijk Ontwerp 2021-2024. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.denationaleomgevingsvisie.nl/samenwerking+en+uitvoering/nationale+programmas/actieprogramma+ruimtelijk+ontwerp+2021->

[2024/default.aspx#:~:text=Het%20Actieprogramma%20Ruimtelijk%20Ontwerp%202021,\(NOVI\)%20en%20het%20cultuurbeleid.](https://www.denationaleomgevingsvisie.nl/samenwerking+en+uitvoering/nationale+programmas/actieprogramma+ruimtelijk+ontwerp+2021-2024/default.aspx#:~:text=Het%20Actieprogramma%20Ruimtelijk%20Ontwerp%202021,(NOVI)%20en%20het%20cultuurbeleid.)

¹⁸⁷ <https://www.stimuleringsfonds.nl/subsidies/open-oproep-wegen-naar-welzijn> (Geraadpleegd in juni 2023).

In het GALA hebben gemeenten, maatschappelijke partners, zorgverzekeraars en het ministerie van VWS afspraken gemaakt over preventie, gezondheid en welbevinden.¹⁸⁸ Zij zetten samen in op een gezond en actief leven met een stevige sociale basis. Ook bewegen als onderdeel van het preventiebeleid behoort hiertoe. Met het GALA wordt ingezet op een gerichte, lokale en regionale aanpak. Eén van de gezondheidsdoelen richt zich op een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten. Het beoogde eindresultaat van dit doel is: “Bij besluitvorming over de fysieke leefomgeving (zoals in omgevingsplannen) wordt gezondheidskennis toegepast. Die kennis gaat over gezondheidsbevordering (bijv. uitnodigen tot bewegen en ontmoeten) én over gezondheidsbescherming (bijv. bescherming geluid- en luchtkwaliteit).” Om dit te bereiken zijn er verschillende acties opgesteld, zoals:

- “VWS agendeert bij andere departementen het belang van gezondheid teneinde te zorgen dit belang mee te laten wegen in de besluitvorming over een fysieke gezonde leefomgeving. Dit gebeurt onder andere op het terrein van ruimtelijke ordening, woningbouw, klimaatadaptatie, mobiliteit en de ontwikkeling van het landelijk gebied. VWS onderzoekt of zij andere departementen daarbij kan ondersteunen door bij te dragen aan kwaliteitsnormen of door onderzoeksresultaten beter toepasbaar te maken.”
- “VWS ondersteunt de gemeenten en GGD’en bij de invulling van hun taken met het landelijke programma Gezonde Groene Leefomgeving (...).”
- “Via de brede SPUK kunnen gemeenten een bijdrage aanvragen zodat gewerkt kan worden aan maatregelen in de fysieke leefomgeving die bijdragen aan een gezonde leefstijl met de nadruk op meer beweging. Met deze financiële bijdrage kunnen gemeenten activiteiten organiseren om de samenhang tussen het sociale en fysieke domein te versterken, de fysieke leefomgeving beweegvriendelijker, gezonder en duurzamer te maken en leren werken met datagedreven ontwerpprincipes. Dat kan door het inzetten van iemand die gezondheid meer op de kaart zet bij lokale afwegingen binnen het fysieke domein of door concrete toepassingen zoals een wandelvriendelijke omgeving, speelplaatsen en schaduwrijke (speel)plekken. Het streven is dat minimaal 50% van de gemeenten de bijdrage aanvragen.”

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022

Binnen het deelakkoord ‘Duurzame sportinfrastructuur’ is er in de maatregelen aandacht voor het strategisch plaatsen van infrastructuur ter stimulering van actief transport¹⁸⁹:

- “Het verhogen van de bereikbaarheid van sportparken per fiets en te voet. In lijn met de Nationale Agenda Fiets”.

Nationaal Sportakkoord II 2023-2025

Binnen de opgave ‘verdere versterking beweegvriendelijke omgeving’ die opgenomen is onder deelakkoord ‘Ruimte voor bewegen’, is er aandacht voor het stimuleren van mensen om te sporten, bewegen (wandelen en fietsen) en het bevorderen van buitensporten in de

¹⁸⁸ Ministerie van VWS (2023). GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord. 31 januari 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

¹⁸⁹ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in mei 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>.

openbare ruimte.¹⁹⁰ Hiervoor moeten bestaande sportparken meer worden benut voor recreatief gebruik en moet de openbare ruimte uitnodigend, inspirerend en beweegvriendelijk zijn ingericht.

Nationaal Toekomstbeeld fiets 2022-2025

Het ministerie van IenW investeert in een landelijk dekkend netwerk van doorfietsroutes.¹⁹¹ Deze doorfietsroutes worden geplaatst aan langere trajecten tussen kernen waar veel huizen zijn en waar veel werkgelegenheid is. Daarnaast heeft het kabinet € 7,5 miljard vrijgemaakt voor het bereikbaar maken van gebieden waar woningen worden gebouwd.

In het verleden is er gewerkt aan het versterken van de fietsinfrastructuur via programma's als Beter benutten, gericht op het verbeteren van de bereikbaarheid in de drukste regio's en Agenda Fiets (Tour de Force) (Domein Transport).^{192,193}

Beweegvriendelijke schoolomgeving

Binnen dit initiatief wordt er gewerkt aan het creëren van een schoolomgeving die uitnodigt tot bewegen.^{194, 195} Fietsersbond, wandelnet en JOGG zetten zich in voor het realiseren van loop- en fietsvriendelijke schoolomgevingen, door bijvoorbeeld straten af te sluiten van autoverkeer en voldoende fysieke ruimte vrij te maken voor het kind (Domein Onderwijs). Het ministerie van VWS en IenW zijn hierbij betrokken.

Innovatieprogramma Active Living (IPAL)

Dit programma richt zich op het stimuleren van bewegen in een gezonde, beweegvriendelijke leefomgeving.¹⁹⁶ In samenwerking met zes provincies en onder andere het ministerie van VWS en IenW worden praktijk experimenten uitgevoerd en gemonitord. Hiermee worden beleidsdoelen op het gebied van gezondheid en leefomgeving vertaald naar de praktijk.

Agenda Stad 2015 – City Deals

Agenda Stad is een samenwerking van het Rijk, steden en stakeholders gericht op het versterken van groei, innovatie en leefbaarheid van Nederlandse steden (Domein Transport).^{197, 198} Agenda stad is een initiatief van het ministerie van BZK. City Deals zijn het

¹⁹⁰ Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

¹⁹¹ Ministerie van IenW (2022). Kamerbrief over Nationaal Toekomstbeeld Fiets en Fietsambitie '22-'25. 18 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/18/nationaal-toekomstbeeld-fiets-en-fietsambitie-22-25>

¹⁹² MOVE mobility (2018). Eindevaluatie Beter Benutten Vervolgprogramma. 23 november 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2018D56284&did=2018D56284>

¹⁹³ Ministerie van IenW (2017). Agenda Fiets 2017-2020. 16 februari 2017. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/02/16/agenda-fiets-2017-2020>

¹⁹⁴ <https://www.fietsersbond.nl/beweegvriendelijke-schoolomgeving/> (Geraadpleegd juni 2023).

¹⁹⁵ Ministerie van VWS (2022). Bijlage moties en toezeggingen Bewegen en gezondheid. 18 november 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/11/18/moties-en-toezeggingen-bewegen-en-gezondheid>

¹⁹⁶ <https://www.ru.nl/activeliving/> (Geraadpleegd in juni 2023).

¹⁹⁷ <https://agendastad.nl/city-deals/> (Geraadpleegd in juni 2023).

¹⁹⁸ Ministerie van BZK (2023). Kamerbrief Voortgang Agenda Stad en Europese Agenda Stad. 13 juli 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van

middel om de doelstelling van Agenda Stad te halen: het versterken van groei, innovatie en leefbaarheid in de Nederlandse steden. In City Deals worden concrete samenwerkingsafspraken tussen steden, Rijk, andere overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties verankerd. Die deals moeten leiden tot innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en/of maatregelen bevatten om het economisch ecosysteem van de stedelijke regio('s) te versterken. Een aantal City deals, waaronder (de nog op te starten) City Deal Gezonde en Gelukkige steden is o.a. gericht op het bevorderen van bewegen, door de leefomgeving zo in te richten dat deze uitnodigt tot sport en bewegen. De City Deal Gezonde en gelukkige steden stimuleert dat preventie en een gezonde leefomgeving een prominenter rol krijgen in de plannen én uitvoering van stedelijke uitbreiding en verdichting.¹⁹⁹

Actieplan Nederland Beweegt 2022-2025 - Beweegalliantie 2022

De Beweegalliantie is in juni 2022 van start gegaan en bestaat in juni 2023 inmiddels uit meer dan 100 organisaties, veelal met een landelijk bereik. Het gaat om organisaties, instellingen en bedrijven die vanuit hun missie of hoofdactiviteiten een bijdrage willen leveren aan het stimuleren van bewegen.²⁰⁰ Denk aan maatschappelijke organisaties, zoals Special Heroes, OuderenFonds, de Bas van de Goor Foundation, IVN, Jantje Beton en Vitaal Bedrijf. Het ministerie van VWS is hierbij ook een van de partners. Daarnaast sluiten ook kennispartijen als RIVM en Kenniscentrum Sport & Bewegen aan. Elke partij kan een eigen bijdrage leveren om meer mensen in beweging te krijgen en gezamenlijk bij te dragen aan het veranderen van de Nederlandse beweegcultuur. De Beweegalliantie richt zich bij het stimuleren van bewegen op onder andere de settings zorg, onderwijs, **leefomgeving** en werk. De activiteiten van (de partijen in) de Beweegalliantie zijn gericht op het verbinden van organisaties, het ophalen van obstakels (en wat nodig is om deze te slechten) en het starten van mogelijke samenwerkingsverbanden ('cirkels' genoemd) om meer Nederlanders duurzaam in beweging te brengen. De cirkels bevinden zich in een opstartende fase, waardoor er nu (nog) geen uitspraak gedaan kan worden over de implementatie van de Beweegalliantie.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/07/13/kamerbrief-voortgang-agenda-stad-en-europese-agenda-stad>

¹⁹⁹ <https://agendastad.nl/over-agenda-stad/city-deals-in-voorbereiding/#gelukkig> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁰⁰ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

UD02 – De overheid voert beleid voor landgebruik en planningsprocessen in die consistent zijn met de principes van multifunctioneel/gemengd landgebruik (mixed land use), compacte stadsplanning en/of het voorzien in groene openbare ruimten om sport en bewegen te stimuleren en gemotoriseerd vervoer te verminderen.

- Definities en scope**
- Er zijn passende raadplegingsprocessen om actieve deelname en betrokkenheid van leden van de gemeenschap aan te moedigen en er bestaan transparante mechanismen om raadplegingen te gebruiken voor beleidsontwikkeling.
 - Een ‘compacte stad’ is een stad waar wonen, werken en voorzieningen dicht bij elkaar in de buurt zijn.
-

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

New Zealand, Auckland - In 2018 Auckland Plan, Strategy and Research Department published Auckland Plan 2050 Evidence Report. This plan is focused on the sustainable development, safe and friendly environment and increasing active transport. Chapter 5 describes how the elements of this report were consulted with partners, stakeholders and the public.²⁰¹

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Proposed sub action for member states 2.4.1: Promote and enforce urban planning, land use and spatial policy at all levels of government, as appropriate, that requires the provision of a connected network of green infrastructure that enables equitable access to quality, safe public space, blue space and green open spaces, natural spaces, recreational areas and sports facilities.²⁰²

Programma aan de slag met de omgevingswet

Er komt, naar verwachting, een nieuwe omgevingswet in 2024.²⁰³ De invoering van de wet is vijf keer uitgesteld.²⁰⁴ Eén van de doelen van de wet is een gezonde fysieke leefomgeving. Het staat niet exact beschreven in de wet, maar een omgeving die sport en bewegen stimuleert kan hier onderdeel van zijn.

Het programma Aan de slag met de Omgevingswet is een samenwerkingsverband van gemeenten, provincies, waterschappen en het Rijk.²⁰⁵ De partners gaan samen de uitdaging aan om 344 gemeenten, 12 provincies, 21 waterschappen, acht departementen en verschillende uitvoeringsorganisaties te ondersteunen bij de invoering van de Omgevingswet.

²⁰¹ Auckland Council (2018) Auckland Plan 2050 Overview, Auckland, New Zealand.

Australian Public Service Commission (2010) ‘Management Advisory Committee’, available: http://www.directory.gov.au/directory?ea0_if99_120.&organizationalUnit&b34767c6-3431-4d12-b56a-480e8660c912.

²⁰² World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

²⁰³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet/vernieuwing-omgevingsrecht> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁰⁴ Ministerie van VRO (2023). Kamerbrief over voortgang implementatie Omgevingswet. 26 januari 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023Z01210&did=2023D02823

²⁰⁵ <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/over-ons/programma/> (Geraadpleegd in juni 2023).

Ook stimuleert en faciliteert het programma interbestuurlijk en integraal werken. Vanuit dit programma worden regelmatig bijeenkomsten georganiseerd.²⁰⁶

Leerkring Werken met de Omgevingswet 2023

In 2023 is de Leerkring ‘Fysiek en sociaal werken samen aan de gezonde leefomgeving’ van start gegaan.²⁰⁷ In de leerkring gaan medewerkers van overheden uit het sociale en fysieke domein de gezonde leefomgeving onderzoeken aan de hand van het instrumentarium van de Omgevingswet. De deelnemers vanuit de overheden diepen een aspect van de gezonde leefomgeving nader uit, zoals gezondheidsbescherming en bevorderen van gezondheid. Dit gebeurt samen met kennisexperts van onder andere het RIVM en ministerie van VWS. De afgelopen jaren zijn er verschillende leerkringen Werken met de Omgevingswet geweest.

Programma Gezonde leefomgeving 2023-2025

Bij de voorbereiding en uitwerking van het programma (Statement UD01) zijn landelijke en lokale belanghebbende betrokken.²⁰⁸ Zo zijn op landelijk, regionaal en lokaal niveau keuzes gemaakt om gezondheid meer integraal en volwaardig mee te nemen in het beleid op het gebied van de fysieke leefomgeving.

Programma Maak Ruimte voor Gezondheid (MRvG)

Het doel van het netwerk Maak Ruimte voor Gezondheid is te bevorderen dat gezondheid meegenomen wordt in ruimtelijk beleid en planvorming op lokaal niveau.²⁰⁹ Dit doet het netwerk door kennis en ervaring over een gezonde inrichting van de leefomgeving te delen met professionals uit praktijk, beleid en onderzoek. Het netwerk bestaat uit medewerkers van GGD Gemeentelijke/gewestelijke gezondheidsdiensten, provincies, gemeenten, kennisinstituten en adviesbureaus, die werken aan een gezonde leefomgeving. Twee keer per jaar organiseert het netwerk een brede bijeenkomst. Op 12 april 2023 werd er voor het laatst een bijeenkomst georganiseerd over het krachtenveld rondom de transitie naar een circulaire economie en de raakvlakken met een gezonde leefomgeving (moment van schrijven is augustus 2023).

Nationale Omgevingsvisie (NOVI) 2020

De NOVI-aanpak (Statement UD01) is gebaseerd op brede maatschappelijke betrokkenheid en inzet van overheden, burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen.²¹⁰ De omgevingsagenda is een belangrijk instrument voor de samenwerking tussen rijk en regio.

²⁰⁶

https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/bijeenkomsten/evenementenagenda/?evt_mode=zoeken_156905&zoeken_term=webinar&zoeken_month=&zoeken_year (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁰⁷ <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/bijeenkomsten/leerkring-gezonde-leefomgeving/> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁰⁸ Ministerie van VWS & Ministerie van LNV (2021). Kamerbrief over randvoorwaarden programma Gezonde groene leefomgeving. 16 april 2021. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/04/16/kamerbrief-over-werken-vanuit-drie-randvoorwaarden-voor-het-programma-gezonde-groene-leefomgeving>

²⁰⁹ <https://www.gezondeleefomgeving.nl/netwerk-MRvG> (Geraadpleegd in juni 2023).

²¹⁰ Ministerie van BZK (2020). Nationale Omgevingsvisie. 10 september 2020. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/09/11/nationale-omgevingsvisie>

Omgevingsagenda

De Omgevingsagenda is de basis voor de samenwerking tussen rijk en regio bij opgaven in de fysieke leefomgeving zoals die in de Omgevingsvisies zijn vastgelegd.²¹¹ De Omgevingsvisie is een verplicht kerninstrument van de Omgevingswet (Statement UD01).²¹² Het doel van de Omgevingsagenda is om als overheden samen gebiedsgericht (dus met het gebied als uitgangspunt) uitwerking te geven aan de gedeelde ambities en opgaven. Deze zijn vastgelegd in de nationale, provinciale en lokale omgevingsvisies en de visies van de waterschappen. Nederland is verdeeld in vijf landsdelen waarin de afgelopen jaren gewerkt is aan de omgevingsagenda of bouwstenen hiervoor.²¹³

²¹¹ <https://www.denationaleomgevingsvisie.nl/samenwerking+en+uitvoering/omgevingsagenda/default.aspx> (Geraadpleegd in juni 2023).

²¹² Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (2016). 156 Wet van 23 maart 2016, houdende regels over het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving (Omgevingswet). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2016-156.html> (Geraadpleegd in juni 2023).

²¹³ BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling (2021). Tussenstand omgevingsagenda NL in beeld. Oktober 2021. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.denationaleomgevingsvisie.nl/samenwerking+en+uitvoering/omgevingsagenda/default.aspx>

UD03 - Er zijn richtlijnen en/of regels ter verbetering van universele en gelijke toegang tot veilige buiten- en binnenruimtes en faciliteiten waar mensen kunnen sporten en bewegen.

Definities en scope	<ul style="list-style-type: none">• Omvat overheidsbeleid en richtlijnen om toegang te verlenen tot hoge kwaliteit openbare ruimtes en deze toegang te verbeteren.• Omvat de strategische plaatsing van hoge kwaliteit openbare ruimtes.• Omvat overheidsbeleid en regelgeving om universele toegang tot gebouwen voor iedereen te garanderen.• In kaders, strategieën of uitvoeringsplannen worden doelstellingen gespecificeerd om ongelijkheid te verminderen, waaronder een preventieve aanpak die zich richt op de sociale- en omgevingsdeterminanten van gezondheid.• Kaders, strategieën of uitvoeringsplannen identificeren kwetsbare bevolkingsgroepen (bijvoorbeeld mensen met een lichamelijke beperking of ouderen) of prioritaire groepen.• Implementatieplannen specificeren beleid of programma's die tot doel hebben ongelijkheden voor specifieke bevolkingsgroepen te verminderen.
----------------------------	---

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

China, Ürümqi - Implementation of the "Opinions on the Construction of a Garden City in Urumqi" (2001) plays an important role in the improvement of the urban green space (UGS) area and the accessibility of built-up areas. The amount of UGS in the built-up areas increased rapidly from 1999 to 2019, reflecting the fairness of UGS in the overall amount. However, the distribution and different UGS categories show the spatial imbalance of UGS resources and need to be improved.²¹⁴

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Action 2.4: Strengthen access to good-quality public and green open spaces, green networks, recreational spaces (including river and coastal areas) and sports amenities by all people, of all ages, and of diverse abilities in urban, peri-urban and rural communities, ensuring design is consistent with these principles of safe, universal, age-friendly and equitable access with a priority being to reduce inequalities.²¹⁵

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022

²¹⁴ Shi, L., Halik, Ü., Abliz, A., Mamat, Z., & Welp, M. (2020). Urban green space accessibility and distribution equity in an arid oasis city: Urumqi, China. *Forests*, 11(6), 690.

²¹⁵ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

Binnen het deelakkoord 'Duurzame sportinfrastructuur' wordt er gewerkt aan het verbeteren van de toegankelijkheid van de openbare ruimte middels de volgende maatregel²¹⁶:

- "Het verhogen van de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de groene leefomgeving met een drempelloze en aantrekkelijke beweeginfrastructuur".

Nationaal Sportakkoord II 2023-2025

Binnen het deelakkoord 'Ruimte voor sport en bewegen' wordt er gewerkt aan een betere spreiding en bereikbaarheid van de sportinfrastructuur.²¹⁷ Binnen deze opgave is er aandacht voor het uitvoeren van onderzoek naar spreiding en bereikbaarheid, met aandacht voor toegankelijkheid en kansengelijkheid in het aanbod van (beweeg)voorzieningen. Daarnaast worden er instrumenten ontwikkeld om inzicht te krijgen in huidige en toekomstige behoeften aan ruimte voor sport en bewegen. Beleidsmakers kunnen hiermee zien welke huidige en toekomstige verbeteringen mogelijk zijn om sport toegankelijker te maken.

Werkplan Sportakkoord II

In juni 2023 is het werkplan Sportakkoord II uitgebracht.²¹⁸ Dit werkplan geeft concrete invulling aan de opgaven uit het Sportakkoord. Eén van de afspraken uit dit werkplan, gericht op toegankelijkheid van de openbare ruimte, is:

- "Via de buitenspeelcoalitie, het samenspeelfonds en het samen- speeln netwerk, stimuleren we gemeenten met het ontwikkelen van (inclusieve) buitenspeelplekken en het lokale buiten- speelbeleid".

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

B. Meer sporten en bewegen – Gezond naar school en naar werk²¹⁹

Actiepunt 4. "We willen ook in de rest van Nederland gezonde buurten realiseren, zodat iedereen de kansen krijgt om een gezond leven te leiden en met prioriteit kinderen veilig en gezond naar school kunnen fietsen en lopen. Hiervoor worden door gemeenten met lokale/regionale partijen onder meer lokale/regionale afspraken gemaakt. Daarbij is onder de Omgevingswet gezondheid een expliciet belang dat wordt meegenomen bij het maken van omgevingsvisies en omgevingsplannen. (...)"

C. Gezonde omgeving en zorg – Gemeente en wijk

Actiepunt 6. "In de periode tot 2021 worden in Nederland door Instituut voor Natuurreductie (IVN) en Jantje Beton 12 Gezonde Buurten gerealiseerd met nauwe betrokkenheid van relevante partners uit het Nationaal Preventieakkoord, buurtbewoners en lokale partijen.

²¹⁶ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

²¹⁷ Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

²¹⁸ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

²¹⁹ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

Deze buurten zullen een voorbeeldfunctie vervullen voor verdere navolging.” – er zijn inmiddels 13 gezonde buurten.²²⁰

SamenSpeelAkkoord 2019

In dit akkoord hebben 14 organisaties hun krachten gebundeld in 2019 om samen spelen voor alle kinderen mogelijk te maken. Er is vooral aandacht voor kinderen met een beperking.²²¹ Deelnemende organisaties zijn onder andere VNG, branchevereniging Spelen & Bewegen en Het Gehandicapte Kind. Onderdeel van dit akkoord is de ‘samenspeelbelofte’; meer speelplekken waar ieder kind met een beperking kan spelen met andere kinderen. Het ministerie van VWS ondersteunt het Samenspeelakkoord en financiert het Samenspeelnetwerk, een online platform en community voor inclusief spelen.²²² Er zijn nu 133 toegankelijke speelplekken waar kinderen met en zonder handicap samen kunnen spelen.²²³

Buitenspeelcoalitie

Landelijke partijen zijn sinds 2021 actief om buitenspelen te stimuleren.²²⁴ De coalitie buitenspelen bestaat uit Jantje Beton, Krajicek Foundation, Cruyff Foundation, Mulier Instituut, Kenniscentrum Sport & Bewegen en het ministerie van VWS. De Buitenspeelcoalitie ondersteunt gemeenten om buitenspeelbeleid en buitenspeelplekken te ontwikkelen. Betrokken partijen als Jantje Beton en Krajicek foundation zetten zich specifiek in voor kwetsbare groepen.

Programma Gezonde leefomgeving 2023-2025

Binnen dit programma zijn ambities geformuleerd op het gebied van toegankelijkheid.²²⁵ De fysieke omgeving dient zo ingericht te worden dat deze toegankelijk is voor iedereen (bijvoorbeeld voor mensen met een beperking of ouderen). Eén van de richtinggevende kernwaarden van dit programma is dan ook ‘voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk-aantrekkelijke plekken’.

Strategisch plan Verkeersveiligheid (SPV) 2030

²²⁰ RIVM (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. 30 juni 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

²²¹ Samenspeelnetwerk (2019). Samenspeelakkoord: Elk kind speelt mee. December 2019. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.samenspeelnetwerk.nl/over-samenspeelnetwerk>

²²² Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief met reactie op ‘Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030!’. 14 maart 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van [https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/03/14/kamerbrief-over-reactie-notitie-sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-vanzelfsprekend-in-2030#:~:text=Minister%20Helder%20\(Langdurige%20Zorg%20en,Van%20der%20Laan%20\(D66\).](https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/03/14/kamerbrief-over-reactie-notitie-sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-vanzelfsprekend-in-2030#:~:text=Minister%20Helder%20(Langdurige%20Zorg%20en,Van%20der%20Laan%20(D66).)

²²³ <https://www.samenspeelnetwerk.nl/> (Geraadpleegd in juni 2023).

²²⁴ <https://www.buitenspeelweek.com/> (Geraadpleegd in juni 2023).

²²⁵ Ministerie van VWS & Ministerie van LNV (2021). Kamerbrief over randvoorwaarden programma Gezonde groene leefomgeving. 16 april 2021. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/04/16/kamerbrief-over-werken-vanuit-drie-randvoorwaarden-voor-het-programma-gezonde-groene-leefomgeving>

Sinds 2019 wordt er door het ministerie van IenW gewerkt aan de uitvoering van het SPV 2030.²²⁶ Dit plan beschrijft negen beleidsthema's met de belangrijkste risico's voor verkeersveiligheid. Hierin is aandacht voor het creëren van een veilige fietsinfrastructuur en kwetsbare verkeersdeelnemers. Eén van de resultaten die middels het SPV bereikt dient te worden is: 'Bij het (her)ontwerp van infrastructuur gelden de kenmerken van kwetsbare verkeersdeelnemers (bijvoorbeeld ouderen) als ontwerpcriterium'. Als hulpmiddel voor het veilig inrichten van wegen zijn er de zogeheten CROW-richtlijnen.²²⁷ Daardoor zijn de functie, vorm en gebruik van wegen meer op elkaar afgestemd. Deze normen hebben geen wettelijke basis en houden geen wettelijke verplichting in. CROW richtlijnen zijn gebaseerd op het concept Duurzaam Veilig Verkeer (DVV).²²⁸ In dit rapport staat beschreven dat bij het ontwerp van wegen kwetsbare vervoerswijzen (vooral voetgangers en fietsers) en de competenties van oudere verkeersdeelnemers explicieter de norm vormen.

Omgevingswet 2024

De Omgevingswet vormt de basis voor regelgeving over de fysieke leefomgeving.²²⁹ De invoering van de wet is inmiddels vijf keer uitgesteld en zal naar verwachting 2024 van kracht gaan.²³⁰ In artikel 4.21 uit de Omgevingswet is opgenomen dat bij nieuwe ontwikkelingen met gevolgen voor de inrichting van de openbare buitenruimte, gemeenten in het omgevingsplan rekening houden met het bevorderen van de toegankelijkheid in die ruimte.

Onderdeel van de omgevingswet zijn:

- Het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) waarin staat dat gebouwen toegankelijk moeten zijn voor iedereen.²³¹
- Het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) bevat regels voor het toegankelijk maken van de openbare buitenruimte voor iedereen.²³²

Nationale Omgevingsvisie (NOVI) 2020

²²⁶ Ministerie van IenW (2018). Het strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 Veilig van deur tot deur. 5 december 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/12/05/bijlage-1-het-strategisch-plan-verkeersveiligheid-2030-veilig-van-deur-tot-deur>

²²⁷ <https://www.crow.nl/ondersteuning/helpdesk/veelgestelde-vragen-thema-s/verkeer-en-vervoer> (Geraadpleegd in juni 2023).

²²⁸ SWOV (2018). DV3 - Visie Duurzaam Veilig Wegverkeer 2018-2030. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://swov.nl/nl/publicatie/dv3-visie-duurzaam-veilig-wegverkeer-2018-2030#:~:text=Het%20doel%20is%20om%20volgens,oudere%20%E2%80%93%20komt%20weer%20veilig%20thuis!>

²²⁹ Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (2016). 156 Wet van 23 maart 2016, houdende regels over het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving (Omgevingswet). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2016-156.html> (Geraadpleegd in juni 2023).

²³⁰ Ministerie van VRO (2023). Kamerbrief over voortgang implementatie Omgevingswet. 26 januari 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/01/26/kamerbrief-over-voortgang-implementatie-omgevingswet>

²³¹ Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (2018). 291 Besluit van 3 juli 2018, houdende regels over bouwwerken in de fysieke leefomgeving (Besluit bouwwerken leefomgeving). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2018-291.html> (Geraadpleegd in juni 2023).

²³² Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (2018). 292 (Besluit van 3 juli 2018, houdende regels over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en de uitoefening van taken en bevoegdheden (Besluit kwaliteit leefomgeving). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2018-292.html> (Geraadpleegd in juni 2023).

Eén van de nationale belangen die in de NOVI genoemd wordt is ‘Waarborgen van een goede toegankelijkheid van de leefomgeving’.²³³ Benoemd wordt dat er in de praktijk een tal van belemmeringen zijn bij het gebruik van openbare ruimten, gebouwen en het openbaar vervoer door senioren en minder validen. De opgave richt zich op het verbeteren van de toegankelijkheid van gebouwen, het openbaar vervoer en de openbare ruimte.

De rol van het Rijk is om te zorgen voor het nakomen van de verplichtingen die voortkomen uit het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een beperking. Het Rijk heeft dit verdrag op 14 juli 2016 geratificeerd. De uitvoering van het VN-verdrag is opgenomen in het regeerakkoord van 2017-2021 ‘Vertrouwen in de toekomst’.

CROW Richtlijn Toegankelijkheid

CROW, kenniscentrum opgericht door het ministerie van IenW, heeft in 2014 een richtlijn toegankelijkheid voor gemeenten ontwikkeld.²³⁴ Hierin staan richtlijnen voor het toegankelijk inrichten van de openbare buitenruimte.

Programma Wonen en Zorg voor Ouderen (WOZO) 2022

Het ministerie van BZK en VWS werken samen in het programma Wonen en zorg voor ouderen (WOZO).^{235, 236} In dit programma is er aandacht voor de verbetering van de leefomgeving van ouderen door bijvoorbeeld te werken aan een leefomgeving die uitnodigt tot beweging en ontmoeting.

GezondIn 2014

GezondIn is een stimuleringsprogramma van Pharos en Platform31.²³⁷ Sinds 2014 helpt Gezond In 155 Nederlandse gemeenten om gezondheidsverschillen lokaal terug te dringen. Het programma wordt gefinancierd door het ministerie van VWS en werkt samen met gemeenten en diverse landelijke en regionale partijen en netwerken. Gezond in werkt met vijf sporen, waarvan één gericht is op de fysieke omgeving.²³⁸ Hierbinnen is aandacht voor een gezonde en veilige leefomgeving die uitnodigt tot bewegen.

²³³ Ministerie van BZK (2020). Nationale Omgevingsvisie. 10 september 2020. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/09/11/nationale-omgevingsvisie>

²³⁴ <https://www.crow.nl/publicaties/richtlijn-toegankelijkheid> (Geraadpleegd in juni 2023).

²³⁵ Ministerie van BZK & Ministerie van VWS (2022). Programma Wonen en zorg voor ouderen. 1 november 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/11/23/programma-wonen-en-zorg-voor-ouderen>

²³⁶ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief stimuleren van bewegen in het dagelijks leven. 24 juni 2022.

Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/06/24/kamerbrief-over-beweegbrief-2022>

²³⁷ <https://www.gezondin.nu/over-gezondin/> (Geraadpleegd in juni 2023).

²³⁸ <https://www.gezondin.nu/onze-aanpak/> (Geraadpleegd in juni 2023).

Domein 4. Gezondheidszorg

Het overheidsbeleid binnen zorginstellingen, bevordert en ondersteunt sport en bewegen, bijvoorbeeld door richtlijnen en voorschriften te verstrekken, digitale gezondheidstechnologieën toe te passen en zich te richten op risicogroepen zoals ouderen.

H01 – Er zijn richtlijnen in de gezondheidszorg die routinescreening op lichamelijke activiteit, kort advies en doorverwijzing naar goed opgeleide (beweeg)specialisten en/of mogelijkheden ter stimulering van sport en bewegen voor patiënten die onvoldoende bewegen omvatten.

- Definities en scope**
- Zorgt ervoor dat er overheidsbeleid en richtlijnen zijn die sport en bewegen stimuleren en bevorderen in de revalidatietrajecten van patiënten.
 - Omvat geen pre- en in-service training/scholing over het belang van het sport en bewegen in de gezondheidszorg (valt onder Ontwikkeling van beweegprofessionals 02).
 - *Heeft betrekking op screening en doorverwijzing*
-

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

United Kingdom - The National Institute for Health and Care Excellence (NICE) provides brief advice guidelines for professionals and practitioners in primary care. (NICE project team, 2013).

Belgium - Physical activity on referral (Bewegen Op Verwijzing)

The programme aims to increase physical activity levels during subsidized sessions with personal physical activity coaches. Its main instrument is a written referral by primary care physicians to inactive and/or sedentary people, with a focus on disadvantaged groups. The programme is coordinated by the Flemish Institute of Healthy Living, funded and supported by the Flemish government and implemented by an intersectoral network of local organizations.²³⁹

Croatia - Walking towards health (Hodanjem do zdravlja)

Initiated by the National Health Promotion Programme “Healthy living”, health professionals inform and encourage citizens to participate in regularly organized walks with professional guidance as part of the programme “Walking towards health”. This programme has been implemented in 21 counties by multidisciplinary teams of experts, including

²³⁹ World Health Organisation Regional Office for Europe (2018) Promoting physical activity in the health sector, available: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets/physical-activity-factsheets-2018/promoting-physical-activity-in-the-health-sector-2018>

general physicians, hospital representatives and city representatives. The next step is to adapt walking routes in all counties to turn them into designated health-promoting environments.²⁴⁰

Czech Republic - Short intervention web (krate intervence)

The programme provides for short interventions by professionals who are trained by the National Institute of Health in the “short intervention method”, which teaches communication and motivation. The method is suitable for workers in health care, social services and education who are interested in educating their patients, clients or pupils about risk factors and health-enhancing lifestyle behaviour, including physical activity. The programme is supported by the National Health Programme of the Ministry of Health.²⁴⁰

Finland - Lifestyle counselling for social and health care through a multisectoral network (VESOTE)

The programme is designed to reinforce and develop lifestyle counselling in social and health care, to increase physical activity, decrease sedentary behaviour, improve diet and sleeping patterns and reduce health inequalities. It is funded by the Ministry of Social Affairs and Health and covers 4 million people in 184 municipalities. In particular, VESOTE includes adopting and reinforcing lifestyle counselling models, capacity-building for lifestyle counselling and using and extending good practices. The programme offers activities such as web-based training for professionals, e-lectures, development and improvement of treatment and service chains among different units in health care and objective population-based monitoring of physical activity and sleep.²⁴⁰

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Implement and strengthen systems of patient assessment and counselling on increasing physical activity and reducing sedentary behaviour, by appropriately trained health, community and social care providers, as appropriate, in primary and secondary health care and social services, as part of universal health care, ensuring community and patient involvement and coordinated links with community resources, where appropriate (action 3.2).²⁴¹

Physical activity strategy for the WHO European Region

²⁴⁰ World Health Organisation Regional Office for Europe (2018) Promoting physical activity in the health sector, available: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets/physical-activity-factsheets-2018/promoting-physical-activity-in-the-health-sector-2018><https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets/physical-activity-factsheets-2018/promoting-physical-activity-in-the-health-sector-2018>

²⁴¹ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

Member States should work towards making the promotion of physical activity by health professionals the norm. Early identification, counselling and referral at the primary care level should be integrated into standard practice and should respond to the different needs of patients. For the general population, a simple assessment of the level of physical activity could be integrated into the ongoing risk factor assessment, followed by brief advice, if required, about recommended levels. For patients requiring more support, the counselling may take the form of an intervention using motivational techniques and goal setting, with referral to specialists and other health and allied professionals, where necessary. While the promotion of physical activity should be seen as a core competence for all primary healthcare professionals, governments could also consider ways to continuously provide incentives for its full integration into daily practice. Physical activity programmes or sports classes and physical activity-based prevention or rehabilitation offers may be considered, according to national circumstances, for the purpose of reimbursement by health insurance companies or national health systems when and where appropriate, with clear guidance for health professionals (objective 3.3).²⁴²

EU - 2013 Council Recommendations

Counselling on physical activity performed by health professionals (indicator 11).²⁴³

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

De volgende acties uit het NPA zijn gemaakt in het kader van Zorg en omgeving en zijn gericht/hebben betrekking op het bevorderen van screenen en doorverwijzen (naar bijvoorbeeld beweegaanbod):

Actiepunt 11. “Voor de begeleiding en behandeling van kinderen, gezinnen en volwassenen zal na het signaleren van overgewicht actiever doorverwezen worden naar, en samengewerkt worden met eerstelijnszorg en sociale voorzieningen, zoals de wijkteams, zorgprofessionals, buurtsportcoaches en sportaanbieders, en naar collectieve activiteiten die in de gemeente worden georganiseerd. Naast een centrale zorgverlener voor de aanpak van overgewicht bij kinderen is ook een coördinerende zorgverlener voor volwassenen met overgewicht essentieel, zodat de verbinding tussen het zorgdomein en gemeentelijk domein gelegd wordt.”

Actiepunt 12. “In 2020 is in 35 gemeenten een aanpak voor een sluitende keten voor kinderen met overgewicht en obesitas gestart. Hier wordt het landelijk model Ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas lokaal geïmplementeerd, geëvalueerd, doorontwikkeld en geborgd bij onder andere JOGG...” – dit doel is in 2021 behaald.²⁴⁴

Actiepunt 13. “Uiterlijk in 2030 is er voor elk kind, gezin en elke volwassene waarbij

²⁴² World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) ‘Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025’, available:

http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

²⁴³ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

²⁴⁴ RIVM (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. 30 juni 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

gewichtproblematiek wordt gesignaleerd (...) een sluitende ketenaanpak geïmplementeerd in alle gemeenten.”

Actiepunt 22. “(...) De huisarts heeft bij volwassenen met overgewicht een belangrijke doorverwijzende rol voor een goede, passende uitvoering van effectieve Gecombineerde Leefstijlinterventies (GLI’s) en de bredere obesitasproblematiek. Hiervoor wordt goed samengewerkt met de aanbieders van de GLI en andere zorgprofessionals.”

Actiepunt 23. “Ook de rol van het ziekenhuis is belangrijk in het adresseren van preventie, een gezonde leefstijl en een goede doorverwijzing. De ervaring en deskundigheid van vooroplopende ziekenhuizen wordt verder verspreid.”

Actiepunt 24. “Om ervoor te zorgen dat er een goede aansluiting is tussen de sport- en bewegingsmogelijkheden in het publieke domein en de zorg, worden lokale professionals, zoals de Buurtsportcoaches, ondersteund om deze verbindingen nog beter te leggen.”

Actiepunt 25. “(...) Om het aantal mensen met diabetes mellitus type II omlaag te brengen, moet worden ingezet op een betere naleving van al bestaande richtlijnen en zorgstandaarden en een verschuiving van zorg en ziekte naar gezondheid en gedrag. Ook kan nog meer aandacht gegeven worden aan het belang van ondersteunende zelfzorg door cliënten in groepen handvatten te geven voor een betere leefstijl.”

Actiepunt 26. “In 2019 zal een kwartiermaker met een breed draagvlak van relevante partijen die actief zijn op het gebied van diabetes mellitus type II aan de slag gaan om de naleving van bestaande richtlijnen te verbeteren en op basis van de vele bestaande interventies en programma’s te komen tot een breed gedragen, integrale aanpak op een gezonde leefstijl voor mensen met overgewicht of obesitas en diabetes mellitus type II binnen bestaande kaders. De mogelijkheden om door middel van meer aandacht voor o.a. voldoende bewegen en gedrag diabetes mellitus type 2 tegen te gaan wordt hierin meegenomen.”

Actiepunt 27. “(...) Daarnaast wordt voor volwassenen met obesitas en/of diabetes mellitus type II, op basis van de ervaringen die zijn opgedaan met de aanpak voor de jeugd en de ervaringen uit koplopergemeenten, een ketenaanpak voor obesitas ontwikkeld (...). Deze ketenaanpak moet tevens bijdragen aan een goede implementatie van de GLI bij verschillende groepen volwassenen met overgewicht en een verhoogd gezondheidsgerelateerd risico of obesitas.” – voor volwassen is er in 2021 één gemeente gestart met een ketenaanpak.²⁴⁵

Ketenaanpak zorg en ondersteuning voor kinderen met overgewicht en obesitas

De zorg aan kinderen met overgewicht kenmerkt zich door een ketenaanpak.²⁴⁶ Het Landelijk model ketenaanpak voor kinderen laat zien hoe professionals kunnen samenwerken binnen een ketenaanpak, welke visie daarbij hoort en wat die visie van hen vraagt.²⁴⁷ Deze samenwerking kan doorverwijzing naar eventuele (beweeg)interventies en professionals bevorderen.

²⁴⁵ RIVM (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. 30 juni 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

²⁴⁶ Zorginstituut Nederland (2021). Ketenaanpak zorg en ondersteuning voor kinderen met overgewicht en obesitas. 27 januari 2021. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.zorginstituutnederland.nl/publicaties/standpunten/2021/01/27/ketenaanpak-kinderen-met-overgewicht-en-obesitas>

²⁴⁷ <https://www.ncj.nl/inspiratie/landelijk-model-ketenaanpak-voor-kinderen-met-overgewicht-en-obesitas/#:~:text=Het%20Landelijk%20model%20ketenaanpak%20voor,die%20visie%20van%20hen%20vraagt.> (Geraadpleegd in Juni 2023).

Sportakkoord II 2023-2025

In lijn met actiepoint 24 van het NPA pleit het Sportakkoord voor een betere verbinding tussen de zorg en sport- en beweegmogelijkheden aan de hand van de inzet van de buurtsportcoach.²⁴⁸

In het rapport van het Mulier instituut 'leefstijlpreventie door verbinding van het zorg- en sportdomein: de rol van de buurtsportcoach om bewegen buiten de zorg te stimuleren' (2022) wordt geconcludeerd dat de verbinding tussen het zorg- en sportdomein nog niet optimaal verloopt, omdat professionals uit deze domeinen elkaar en elkaars rollen en taken niet kennen.²⁴⁹ Het onderzoek is uitgevoerd met steun van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Sinds 2023 wordt er niet alleen meer van de buurtsportcoach gesproken, maar zijn er in het kader van de Brede Regeling Combinatiefuncties zes profielen die lokaal gehanteerd kunnen worden om doelen te behalen, waaronder de coördinator sport en preventie.²⁵⁰ Eén van de randvoorwaarden voor het verkrijgen van het uitvoeringsbudget van het Sportakkoord is dan ook dat er een coördinator sport en preventie aangesteld wordt. Deze coördinator krijgt de expliciete opdracht om het lokale netwerk van sport aan te sluiten op de bredere ambities op het gebied van sport, bewegen, gezondheid, preventie en sociale basis.

Het beoogde resultaat van de inzet van een Coördinator Sport en Preventie is dat sport en bewegen in andere beleidsvelden en (preventie)programma's van de partners van het lokale kernteam wordt geprogrammeerd.²⁵¹ De partners van het lokale kernteam bestaan uit ten minste vertegenwoordigers van de gemeente, de lokale sportsector en maatschappelijke organisaties (welzijn, gezondheidszorg en onderwijs).²⁵² Hiermee kan een coördinator sport en bewegen onder de aandacht brengen bij zorgprofessionals, wat kan bijdragen aan bijvoorbeeld betere doorverwijzing (naar een beweginginterventie (Statement H02)). Omdat dit profiel recent is toegevoegd kunnen er geen uitspraken gedaan worden over de implementatie.

Zorgmodule Bewegen

Deze zorgmodule, onderdeel van het Register van Zorginstituut Nederland, beschrijft wat goede bewegezorg is voor mensen met een chronische aandoening of hoog risico daarop.²⁵³ Zorginstituut Nederland is onderdeel van de Rijksoverheid; het Zorginstituut adviseert het

²⁴⁸ Ministerie van VWS (2022). Hoofdpijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdpijnen-sportakkoord-ii>

²⁴⁹ Collard, D.C.M., Gutter, K. (2022). Leefstijlpreventie door verbinding van het zorg- en sportdomein: de rol van de buurtsportcoach om bewegen buiten de zorg te stimuleren. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26588/leefstijlpreventie-door-verbinding-van-het-zorg-en-sportdomein/>

²⁵⁰ <https://sportindebuurt.nl/profielen/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

²⁵¹ <https://sportindebuurt.nl/profielen/coordinator-sport-en-preventie/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

²⁵² Ministerie van VWS (2022). Hoofdpijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdpijnen-sportakkoord-ii>

²⁵³ KNGF (2016). Bewegen zorgmodule. 29 maart 2016. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.zorginzicht.nl/kwaliteitsinstrumenten/bewegen-zorgmodule>

ministerie van VWS over de inhoud van het basispakket voor de zorgverzekering.²⁵⁴ De zorgmodule, te integreren in andere zorgstandaarden, beschrijft wat professionals kunnen doen om - medische - belemmeringen bij mensen weg te nemen, hen te adviseren, te coachen en te begeleiden naar gezond zelfstandig bewegen. In deze module zijn vormen van beweegzorg ondergebracht in vijf zorgprofielen. Dit is gedaan volgens het stepped care-principe. Zorgprofiel 1 is het lichtste profiel en bestaat uit zelfstandig bewegen in de eigen omgeving. Zorgprofiel 5 is het zwaarste profiel en bestaat uit individuele begeleiding bij bewegen.

De verkenning van de Nederlandse Sportraad over bewegen en ziekenhuizen

De Nederlandse Sportraad (NLsportraad) is een onafhankelijk adviescollege voor kabinet en parlement over sport in de samenleving.²⁵⁵ In hun verkenning over bewegen en ziekenhuizen concludeert de Sportraad dat bewegen niet in het systeem van ziekenhuizen zit. Wel benoemen zij dat een aantal ziekenhuizen meer aandacht voor bewegen hebben, dit hangt af van persoonlijk enthousiasme van een medewerker en financiering is niet structureel geborgd.²⁵⁶

MOOI in beweging 2023-2026

Met het programma Missiegedreven Ontwikkeling van Onderzoek en Innovatie sport en bewegen (MOOI in beweging) wordt gewerkt aan maatschappelijke uitdagingen op gebied van sport en bewegen.²⁵⁷ Eén van de zes grote uitdagingen (m.a.w. 'wicked problems') die in 2022 is vastgesteld is 'Sport en bewegen wordt te weinig ingezet in de gezondheidszorg'.²⁵⁸ Sport en bewegen inzetten wordt gedefinieerd als:

- De zorgprofessionals geven een (medisch) sport- en beweegadvies;
- Er vindt doorgeleiding plaats naar andere zorgprofessionals of sportprofessionals om te gaan sporten en bewegen;
- Er is begeleiding naar en bij sport- en beweegactiviteiten binnen en buiten de zorg (Statement H02);
- Er is voldoende beweegaanbod binnen zorginstellingen (Statement H02).

Dit 'wicked problem' is vastgesteld door de MOOI adviesraad in samenwerking met het ministerie van VWS en NOC*NSF. In de periode 2023-2026 wordt er aan de slag gegaan met deze uitdaging.

Integraal Zorgakkoord (IZA) 2022

²⁵⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/contact/contactgids/zorginstituut-nederland> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁵⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/contact/contactgids/nederlandse-sportraad-nlsportraad> (Geraadpleegd in oktober 2023).

²⁵⁶ Nederlandse Sportraad (2023). Loopt u even mee? - Een verkenning van aandacht voor bewegen en sport in Nederlandse ziekenhuizen. 29 juni 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/documenten/publicaties/2023/06/29/loopt-u-even-mee---een-verkenning-van-aandacht-voor-bewegen-en-sport-in-nederlandse-ziekenhuizen>

²⁵⁷ <https://www.zonmw.nl/nl/programma/mooi-beweging-1> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁵⁸ Collard, D.C.M., Gutter, K. (2023). Sport en bewegen wordt te weinig ingezet in de gezondheidszorg: kennis- en innovatiescan WP3, samenvatting. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27441/sport-en-bewegen-wordt-te-weinig-ingezet-in-de-gezondheidszorg/>

In onderdeel G van de werkagenda uit het IZA staan afspraken voor het thema Gezond leven en preventie.²⁵⁹ De afspraken gaan over:

- Ketenaafspraken preventie en leefstijl
- Afspraken vanuit of in het Zvw-domein
- Randvoorwaarden, zoals health in all policies

Ketenaafspraken

Partijen willen bijdragen aan een gezonde en sociale samenleving door gelijkgericht te werken aan preventie en gezond leven. Zij streven naar een goede, soepele samenwerking over de domeinen heen (...). Hiertoe zijn afspraken gemaakt zoals:

- “Preventieve interventies – waar sport en bewegen onderdeel van is - staan nooit op zichzelf, maar moeten landen in een stevige (regionale) infrastructuur die is gericht op bescherming en bevordering van gezondheid. Zorgverzekeraars en gemeenten maken daarom aan de hand van een regiobeeld en -plan (met regionale gezondheidsdoelen) zo snel mogelijk, maar uiterlijk 1 januari 2025 niet-vrijblijvende regionale samenwerkingsafspraken over gezondheidsbevordering van de populatie als geheel en specifiek voor risicogroepen”;
- “Daarnaast richten zorgverzekeraars en gemeenten met ingang van 1 januari 2024 in ieder geval de volgende ketenaanpakken in: Kansrijke start, valpreventie bij ouderen, aanpak overgewicht en obesitas bij kinderen, de gecombineerde leefstijlinterventie bij overgewicht van volwassenen en welzijn op recept (...)”;
- “VWS jaagt de implementatie van de genoemde ketenaanpakken aan door het organiseren van landelijke implementatie-overleggen en financiert de landelijke en regionale monitoring van de invoering en het effect van de genoemde netwerkaanpakken (...)”;
- “Zo snel als mogelijk, maar uiterlijk 1 januari 2025 richten de partijen een regionale netwerkstructuur in waarin professionals uit de gemeentelijke domeinen en zorgprofessionals in de eerste, tweede en derde lijn samenwerken. Deze structuur sluit aan bij de in te richten regionale preventieinfrastructuur en kan ook wijkgericht worden uitgevoerd.”;
- “Binnen deze netwerkstructuur worden mensen uit risicogroepen en patiënten op leefstijl geïdentificeerd en waar nodig toe geleid naar passende leefstijlinterventies en andere preventieve interventies, waaronder op het terrein van mentale gezondheid”.

Afspraken vanuit of in het Zvw-domein

Partijen die werkzaam zijn in het Zvw-domein streven ernaar dat uiterlijk 1 januari 2025 de inzet op gezonde leefstijl integraal onderdeel uitmaakt van de reguliere zorg voor mensen met een gezondheidsklacht, aandoening of ziekte (risicogroepen en patiënten). Inzet op gezonde leefstijl wordt hierbij ruim opgevat. Dit omvat onder meer (de screening op) leefstijl, fysieke en mentale kwetsbaarheid in de spreekkamer en achter de voordeur en het verwijzen naar, aanbieden van, advisering over en/of wijzen op effectieve leefstijlinterventies- en programma's. Hiertoe zijn afspraken gemaakt zoals:

²⁵⁹ Ministerie van VWS (2022). Integraal Zorgakkoord: 'Samen werken aan gezonde zorg'. 16 september 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg>

- “Partijen verantwoordelijk voor richtlijnontwikkeling dragen ervoor zorg dat het uitgangspunt van leefstijl als (onderdeel van de) behandeling, indien van meerwaarde, zo snel mogelijk onderdeel is van (de herziening of ontwikkeling van) kwaliteitsstandaarden en professionele richtlijnen”;
- “In de behandelrichtlijnen wordt beschreven wanneer de inzet van (en verwijzing naar) leefstijlinterventies effectief is. Denk hierbij aan prehabilitatieprogramma’s als onderdeel van het behandelplan bij een operatie.”

Programma preventie in het zorgstelsel 2016

Sinds 2016 werkt VWS met het programma Preventie in het zorgstelsel toe naar duurzaam en landelijk aanbod van effectieve preventieve en leefstijlinterventies voor risicogroepen en patiënten.²⁶⁰ Voor deze groepen zijn preventieketens nodig om mensen op te sporen en door te verwijzen naar adequaat (multidisciplinair) aanbod uit verschillende domeinen.

Eén van de actielijnen uit dit programma is ‘Leefstijl als (onderdeel van de) behandeling’. In de voortgangsbrief van 15 juli 2022 over dit programma geeft de staatssecretaris van VWS aan dat er – binnen deze actielijn - mooie initiatieven zijn in het veld, maar de beweging nog niet snel genoeg op gang komt. VWS wil de bestaande beweging verder ondersteunen en hierin versnelling brengen. Er worden verschillende acties benoemd ter bevordering van het integreren van leefstijl in de behandeling. Deze initiatieven hebben betrekking op onder andere richtlijnen en onderwijs, het geven van een financiële prikkel aan zorg- verzekeraars en professionals en het opzetten van een leefstijlcoalitie.

Coalitie Leefstijl in de zorg 2023

Op woensdag 29 maart gaf minister Kuipers het startsein voor de Coalitie Leefstijl in de Zorg.²⁶¹ In deze Coalitie slaan zorgprofessionals, kennisinstellingen en patiëntvertegenwoordigers de handen ineen voor de implementatie van leefstijl in de gezondheidszorg. In 2025 moet leefstijl integraal onderdeel zijn van de reguliere zorg, zodat leefstijlinterventies effectief ingezet kunnen worden ter voorkoming en behandeling van gezondheidsklachten, aandoeningen en ziekten. VWS heeft middelen beschikbaar gesteld voor een brede leefstijlcoalitie met als doel de implementatie van leefstijl in de gezondheidszorg.

Actieplan Nederland Beweegt 2022-2025 - Beweegalliantie 2022

De Beweegalliantie is in juni 2022 van start gegaan en bestaat in juni 2023 inmiddels uit meer dan 100 organisaties, veelal met een landelijk bereik. Het gaat om organisaties, instellingen en bedrijven die vanuit hun missie of hoofdactiviteiten een bijdrage willen leveren aan het stimuleren van bewegen.²⁶² Denk aan maatschappelijke organisaties, zoals Special Heroes, OuderenFonds, de Bas van de Goor Foundation, IVN, Jantje Beton en Vitaal Bedrijf. Het ministerie van VWS is hierbij ook een van de partners. Daarnaast sluiten ook kennispartijen als RIVM en Kenniscentrum Sport & Bewegen aan. Elke partij kan een eigen bijdrage leveren

²⁶⁰ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief voortgang Programma preventie in het zorgstelsel. 15 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/15/kamerbrief-voortgangsbrief-programma-preventie-in-het-zorgstelsel>

²⁶¹ <https://www.zonmw.nl/nl/nieuws/minister-kuipers-geeft-startsein-voor-de-coalitie-leefstijl-de-zorg> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁶² Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

om meer mensen in beweging te krijgen en gezamenlijk bij te dragen aan het veranderen van de Nederlandse beweegcultuur. De Beweegalliantie richt zich bij het stimuleren van bewegen op onder andere de settings **zorg**, onderwijs, leefomgeving en werk. De activiteiten van (de partijen in) de Beweegalliantie zijn gericht op het verbinden van organisaties, het ophalen van obstakels (en wat nodig is om deze te slechten) en het starten van mogelijke samenwerkingsverbanden ('cirkels' genoemd) om meer Nederlanders duurzaam in beweging te brengen. De cirkels bevinden zich in een opstartende fase, waardoor er nu (nog) geen uitspraak gedaan kan worden over de implementatie van de Beweegalliantie.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 2023

Afspraken uit het GALA zijn onder andere gericht op het optimaliseren van screening/doorverwijzing door zorgprofessionals naar beweginginterventies zoals de GLI²⁶³:

- “Zorgverzekeraars zullen de komende jaren de mogelijkheid verkennen (bijvoorbeeld met pilots of koploper gemeenten) om in de zorgpolissen meer medisch specialisten of de bedrijfsarts op te nemen als verwijzer naar de verschillende GLI-programma’s. Hierbij is van belang dat de verwijzer voldoende tijd heeft voor het doen van een goede verwijzing en voldoende zicht heeft op de situatie van de persoon.”;
- “VWS stelt in 2022 en 2023 budget beschikbaar voor communicatie over de GLI om bekendheid van de GLI-programma’s onder huisartsen en andere verwijzers te vergroten en om de bereidheid van mensen met overgewicht om deel te nemen aan een GLI te stimuleren.”

Aanvullend zijn er afspraken opgenomen ter bevordering van het inrichten van de ketenaanpakken, waaronder bijvoorbeeld:

- “Voor een ingerichte ketenaanpak kansrijke start, valpreventie bij ouderen, de aanpak overgewicht kinderen, gecombineerde leefstijlinterventie bij overgewicht en obesitas van volwassenen én welzijn op recept, zoals bedoeld in het IZA (p. 81), moet zijn voldaan aan de 14 randvoorwaarden en criteria én de ketenaanpakspecifieke afspraken zoals hieronder opgenomen. Indien hieraan wordt voldaan, komen VWS, VNG en ZN de afspraak na dat de bedoelde ketenaanpakken per 1 januari 2024 worden ingericht”;
- “De IGJ kan vanuit haar reguliere toezichtstaak op de uitvoering van de Wpg de gemeenten stimuleren om hun bijdrage te leveren aan de inbedding van preventie in de keten.”;
- “Bij het opzetten van een ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas wordt als uitgangspunt gehanteerd Het Landelijk Model Ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas.”;
- “Per 2023 krijgt jaarlijks 14% van alle thuiswonende ouderen (65+) een risico-inschatting. Per 2023 volgt jaarlijks 3% van alle thuiswonende ouderen (65+), waarbij verhoogd valrisico is vastgesteld, een erkende valpreventieve beweginginterventie. (...)”;
- “De valrisico-inschatting zal in 2023 door zorgverzekeraars vergoed kunnen worden als onderdeel van bestaande consulten, bijvoorbeeld door wijkverpleging of de huisarts. (...)”

²⁶³ Ministerie van VWS (2023). GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord. 31 januari 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

Instrumenten Kenniscentrum Sport & Bewegen

Het Kenniscentrum Sport & Bewegen ontwikkeld kennis en tools die verbinding tussen zorg en het beweeg/sportdomein te faciliteren.²⁶⁴ Hieronder vallen o.a. tipkaarten, gesprekstoos en onderbouwde informatie. Dat gebeurt allemaal samen met partijen in het veld, zoals de coalitie leefstijl in de zorg, het ministerie van VWS en praktijkprofessionals.

²⁶⁴ <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/zorg/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

H02 - Er is consistent overheidsbeleid voor het stimuleren en ondersteunen van sport en beweging in de primaire en secundaire gezondheidszorg onder risicogroepen, zoals mensen met diabetes type 2 en oudere volwassenen.

- Definities en scope**
- Omvat o.a. protocollen voor de beoordeling van de capaciteit om te sporten en bewegen; toegankelijke, betaalbare en op maat gemaakte programma's voor lichaamsbeweging; en training voor zorgverleners voor het aanbieden van programma's voor lichaamsbeweging binnen woonzorgcentra voor ouderen.
 - Omvat beleid dat betrekking heeft op programma's voor gezond ouder worden, waarbij het programma geheel of gedeeltelijk wordt gefinancierd, beheerd of gecontroleerd door de overheid.
 - *Heeft betrekking op stappen na screenen, 'kort advies' en doorverwijzen*
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

France - In 2016, prescription of sport for persons with long-term illness was described in legislation. Article D1172-2 of the public health code ("Code de la santé publique") states that a physician may refer a patient to a health professional for sport if the health professional holds the appropriate qualifications.²⁶⁵

WHO Adapted Physical Activity - The programme aims to enable people with chronic diseases to have a physically active lifestyle in order to reduce their risk factors and the functional limitations due to their conditions. A "sport on prescription" scheme is implemented by several local authorities using different approaches. The patient's needs in terms of physical activity are usually identified by a general practitioner who prescribes it as part of care, referring the beneficiary to local sports associations that offer sport-health programmes. Interviews and physical tests are conducted to design a personalized programme adapted to the individual. After the programme, personalized follow-up and support are offered.²⁶⁶

Context: EU acties/ regeling

EU - Physical activity strategy for the WHO European Region

Member States should ensure that health professionals are in a position to provide simple and timely advice to older patients on the specific benefits of a physically active lifestyle that is tailored to their individual health needs, capacity and preferences; where needed, more in-depth counselling and support for change should be offered. They should also be

²⁶⁵ Government of the French Republic (2016) 'Sommaire analytique', Journal Officiel de la République Française, (304), 155, available: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/jo/2016/12/31/0304>. (accessed 11 Oct 2022).

²⁶⁶ World Health Organisation Regional Office for Europe (2018) Promoting physical activity in the health sector, available: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets/physical-activity-factsheets-2018/promoting-physical-activity-in-the-health-sector-2018>

able to provide linkages to tailored community services and resources to support physical activity among older people (objective 4.1).²⁶⁷

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Enhance the provision of, and opportunities for, appropriately tailored programmes and services aimed at increasing physical activity and reducing sedentary behaviour in older adults, according to ability, in key settings such as local and community venues, health, social and long-term care settings, assisted living facilities and family environments, to support healthy ageing (action 3.4).²⁶⁸

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

Afspraken uit het Nationaal Preventieakkoord die betrekking hebben op het optimaliseren van sport- en beweeg gerelateerde programma's/aanbod²⁶⁹:

Actiepunt 2. "Sportaanbieders bieden laagdrempelig sportaanbod aan om inactieve mensen en kinderen met (vergroot risico op) overgewicht in beweging te krijgen, waarbij geborgd is dat deelname aan deze laagdrempelige instapsporten vloeiend overgaat in structurele sportbeoefening (...)" – in 2021 zijn zeven gemeenten gestart met pilots voor doorgeleiding van eerstelijnszorg naar structurelere sportbeoefening.;

Actiepunt 13. "Uiterlijk in 2030 is er voor elk kind, gezin en elke volwassene waarbij gewichtsproblematiek wordt gesignaleerd een passend aanbod om tot een gezonde gedragsverandering te komen (...).";

Actiepunt 22. "Voor de inzet van professionals op voeding, bewegen en de bredere problematiek rond overgewicht is het van belang dat er effectieve interventies zijn. De database van het Loket Gezond Leven geeft vanaf 2019 inzicht in welk effectief aanbod van onder andere de Gecombineerde Leefstijlinterventies (GLI's) er beschikbaar is. (...)"

Programma Sport & Zorg (actiepunt 2 NPA)

Het project Sport & Zorg komt voort uit het NPA en is een nauwe samenwerking met zorg en sportpartners.²⁷⁰ Doel is om mensen met een gezondheidsachterstand met plezier in beweging te krijgen door ze vanuit de eerstelijnszorg te leiden naar sportieve activiteiten. In 2021 is NOC*NSF vanuit de gezamenlijke sport, gestart met enkele lokale pilots die aansluiten bij de keten 'Kind naar Gezonder Gewicht' en bij het werk van Leefstijlcoaches (GLI). Op basis van de afgeronde pilots is er een handboek Sport & Zorg ontwikkeld.²⁷¹

MOOI in beweging 2023-2026

²⁶⁷ World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) 'Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025', available:

http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

²⁶⁸ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

²⁶⁹ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

²⁷⁰ <https://nocnsf.nl/sportbonden/preventie-vitaliteit-en-gezonde-leefstijl/meer-mensen-in-beweging-door-samenwerking-sport-zorg> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁷¹ NOC*NSF (2023). Digitaal Handboek Sport en Zorg. 28 juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, via

<https://nocnsf.nl/nieuws/2023/06/meer-mensen-in-beweging-door-de-samenwerking-tussen-sport-en-zorg>

Met het programma Missiegedreven Ontwikkeling van Onderzoek en Innovatie sport en bewegen (MOOI in beweging) wordt gewerkt aan maatschappelijke uitdagingen op gebied van sport en bewegen.²⁷² Eén van de zes grote uitdagingen (m.a.w. ‘wicked problems’) die in 2022 is vastgesteld is ‘Sport en bewegen wordt te weinig ingezet in de gezondheidszorg’.²⁷³ Sport en bewegen inzetten wordt gedefinieerd als:

- De zorgprofessionals geven een (medisch) sport- en beweegadvies (Statement H01);
- Er vindt doorgeleiding plaats naar andere zorgprofessionals of sportprofessionals om te gaan sporten en bewegen (Statement H01);
- Er is begeleiding naar en bij sport- en beweegactiviteiten binnen en buiten de zorg;
- Er is voldoende beweegaanbod binnen zorginstellingen.

Dit ‘wicked problem’ is vastgesteld door de MOOI adviesraad in samenwerking met het ministerie van VWS en NOC*NSF. In de periode 2023-2026 wordt er aan de slag gegaan met deze uitdaging.

Programma preventie in het zorgstelsel 2016

Sinds 2016 werkt VWS met het programma Preventie in het zorgstelsel toe naar duurzaam en landelijk aanbod van effectieve preventieve en leefstijlinterventies voor risicogroepen en patiënten.²⁷⁴ Voor deze groepen zijn preventieketens nodig om mensen op te sporen en door te verwijzen naar adequaat (multidisciplinair) aanbod uit verschillende domeinen (Statement H01). Eén van de actielijnen uit dit programma is ‘Interventiegerichte aanpak’ gericht op het realiseren van landelijk en duurzaam aanbod van effectieve interventies. De GLI en valpreventie bij ouderen maken onderdeel uit van de interventiegerichte aanpak en richten zich onder andere op het stimuleren van bewegen.

Valpreventieve beweeginterventies

Het Rijk financiert bewezen effectieve valpreventieve beweeginterventies voor thuiswonende ouderen.²⁷⁵ Er bestaan momenteel drie erkende interventies die vergoed worden. Deze interventies zijn geschikt om op te nemen in een lokale valpreventie (keten)aanpak gericht op ouderen met een verhoogd valrisico.²⁷⁶

GLI

De GLI is een programma voor mensen met overgewicht en obesitas en helpt mensen met gedragsverandering.²⁷⁷ Hiermee wordt gewerkt aan het behalen of behouden van een gezonde leefstijl. Een GLI duurt twee jaar. Mensen met een te hoog Body Mass Index (BMI)

²⁷² <https://www.zonmw.nl/nl/programma/mooi-beweging-1> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁷³ Collard, D.C.M., Gutter, K. (2023). Sport en bewegen wordt te weinig ingezet in de gezondheidszorg: kennis- en innovatiescan WP3, samenvatting. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27441/sport-en-bewegen-wordt-te-weinig-ingezet-in-de-gezondheidszorg/>

²⁷⁴ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief voortgang Programma preventie in het zorgstelsel. 15 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/15/kamerbrief-voortgangsbrief-programma-preventie-in-het-zorgstelsel>

²⁷⁵ <https://www.loketgezondleven.nl/gezondheidsthema/gezond-en-vitaal-ouder-worden/valpreventie/ketenaanpak-valpreventie#ketenaanpakstap3> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁷⁶ <https://www.veiligheid.nl/kennisaanbod/infographic/overzicht-valpreventieve-beweeginterventies> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁷⁷ <https://www.zorginstituutnederland.nl/Verzekerde+zorg/gecombineerde-leefstijlinterventie-gli-zvw> (Geraadpleegd in juni 2023).

komen in aanmerking voor een GLI middels een verwijzing van de huisarts. Er zijn verschillende GLI-programma's, alle erkende GLI's worden door de zorgverzekeraar vergoed vanuit het basispakket. Een GLI (of andere leefstijlinterventie) is erkend zodra hij 'eerste aanwijzingen voor effectiviteit' heeft vanuit het erkenningstraject van het RIVM.

De GLI motiveert de verzekerde om regelmatig te bewegen. Daarvoor moet de verzekerde zelf initiatief nemen en zoveel mogelijk zoeken naar mogelijkheden in de eigen omgeving. De zorgverlener van de GLI kan de verzekerde helpen de weg te vinden naar deze mogelijkheden. Een fitness-abonnement, de sportclub of sportkleding maken geen deel uit van de vergoeding voor de GLI uit het basispakket van de zorgverzekering. Het verschilt per GLI programma hoeveel uur 'bewegen' opgenomen is in de interventie.

De buurtsportcoach komt in de meeste erkende interventies in beeld bij het onderdeel bewegen. De buurtsportcoach brengt bewegen onder de aandacht, laat eventueel deelnemers tijdens de interventie meer bewegen en biedt perspectief op blijvend bewegen na de interventie. Hoe dit proces precies loopt, verschilt per erkende interventie.

Buurtsportcoach

Vrijwel elke gemeente heeft door de rijksoverheid (voor 40%) gesubsidieerde buurtsportcoaches; gemiddeld 1 per 5.000 inwoners.²⁷⁸ Deze buurtsportcoaches werken voor verschillende doelgroepen en hebben verschillende rollen. De buurtsportcoach maakt onderdeel uit van de Brede Regeling Combinatiefuncties (Statement H01) en kan mensen begeleiden die van hun huisarts, praktijkondersteuner, diëtist, fysio- of oefentherapeut het advies krijgen om (meer) te bewegen of hij/zij kan activiteiten organiseren en ondersteunen bij activiteiten van en voor sport- en beweegaanbieders en zorg- en welzijnsorganisaties.

Voor de inbedding van erkende leefstijlinterventies en het subsidiëren van buurtsportcoaches zijn middelen beschikbaar via de SPUK (specifieke uitkering).²⁷⁹ De Brede SPUK-regeling is door het Rijk voor alle gemeenten in werking gesteld om diverse afspraken – uit het Sportakkoord II, GALA en Preventieakkoord - uit te kunnen voeren.²⁸⁰

Project Groene Leefstijl 2019

Middels de stimuleringssubsidie van het ministerie van LNV is door Alles is gezondheid tussen 2019-2021 het project 'Groene Leefstijl in de eerste lijn' uitgevoerd.²⁸¹ Er is materiaal ontwikkeld om huisartsen te stimuleren om natuur in hun werkwijze te integreren bij patiënten met een leefstijl gerelateerde klacht of aandoening. Bewegen, ontmoeten en ontspannen in de natuur staat hierbij centraal.

Programma Doortrappen 2018

²⁷⁸ <https://tools.kenniscentrumsportenbewegen.nl/bewust-bewegen-met-chronische-aandoeningen/onderwerp/ondersteuning-door-de-buurtsportcoach/> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁷⁹ Ministerie van VWS (2023). GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord. 31 januari 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

²⁸⁰ <https://www.dus-i.nl/subsidies/brede-spuk-specifieke-uitkering> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁸¹ Ministerie van VWS (2022). Bijlage moties en toezeggingen Bewegen en gezondheid. 18 november 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/11/18/moties-en-toezeggingen-bewegen-en-gezondheid>

Het programma Doortrappen, initiatief van het ministerie van IenW, heeft als doel fietsende ouderen bewust te maken van het aspect veiligheid, en aan te zetten tot gedragsverandering.²⁸² Fietsers krijgen tips, informatie en interventies aangeboden van bijvoorbeeld de fysiotherapeut. Zij maken ouderen bewust van de mogelijkheden die zij hebben om hun eigen fietsveiligheid te verbeteren. Voor onder andere de fysiotherapeut is er voorlichtingsmateriaal waarin staat hoe zij de oudere fietsers goed kunnen begeleiden.²⁸³ Eén van de interventies binnen het platform is het inspiratiedocument 'Doortraproutes'. Doortraproutes worden beschreven als comfortabele en leuke fietsrondes van 20-25 km voor senioren. (Domein Transport).

Programma Wonen en Zorg voor Ouderen (WOZO) 2022

Eén van de actielijnen van het WOZO is 'Samen vitaal ouder worden'.²⁸⁴ Een gezonde leefomgeving met aandacht voor bewegen en ontmoeten speelt hierbij een belangrijke rol.

Programma Mentale gezondheid: van ons allemaal 2022

VWS, SZW en OCW zijn de kabinetsaanpak 'Mentale gezondheid: van ons allemaal' gestart.²⁸⁵ De aanpak is bedoeld voor alle Nederlanders, met daarbij specifieke aandacht voor jongeren en jongvolwassenen, werkenden en mensen in een kwetsbare positie. Samen met de doelgroep zelf en een brede groep maatschappelijke partners wil het kabinet mentale gezondheid bespreekbaar maken en handvatten bieden om de mentale gezondheid van jezelf en anderen te bevorderen en klachten te voorkomen of tijdig te signaleren. Doel is dat jongeren lekker in hun vel zitten, werkenden met energie en plezier hun werk kunnen doen en kwetsbare mensen extra ondersteuning krijgen waar nodig. Bewegen/beweegprogramma's wordt onder andere ingezet om dit te bereiken.

Actieplan Nederland Beweegt 2022-2025 - Beweegalliantie 2022

De Beweegalliantie is in juni 2022 van start gegaan en bestaat in juni 2023 inmiddels uit meer dan 100 organisaties, veelal met een landelijk bereik (Statement H01). Het gaat om organisaties, instellingen en bedrijven die vanuit hun missie of hoofdactiviteiten een bijdrage willen leveren aan het stimuleren van bewegen.²⁸⁶ Denk aan maatschappelijke organisaties, zoals Special Heroes, OuderenFonds, de Bas van de Goor Foundation, IVN, Jantje Beton en Vitaal Bedrijf. Het ministerie van VWS is hierbij ook een van de partners. Daarnaast sluiten ook kennispartijen als RIVM en Kenniscentrum Sport & Bewegen aan. Elke partij kan een eigen bijdrage leveren om meer mensen in beweging te krijgen en gezamenlijk bij te dragen aan het veranderen van de Nederlandse beweegcultuur. De Beweegalliantie richt zich bij het stimuleren van bewegen op onder andere de settings **zorg**, onderwijs, leefomgeving en werk.

²⁸² <https://www.doortrappen.nl/default.aspx> (Geraadpleegd in oktober 2023).

²⁸³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/fiets/doortrappen-veiliger-fietsen-tot-je-100ste> (Geraadpleegd in oktober 2023).

²⁸⁴ Ministerie van VWS (2022). Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO). 4 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/07/04/wozo-programma-wonen-ondersteuning-en-zorg-voor-ouderen>

²⁸⁵ Ministerie van VWS, Ministerie van OCW & Ministerie van SZW (2022). Aanpak Mentale gezondheid van ons allemaal. 10 juni 2022. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/10/aanpak-mentale-gezondheid-van-ons-allemaal>

²⁸⁶ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

De activiteiten van (de partijen in) de Bewegalliantie zijn gericht op het verbinden van organisaties, het ophalen van obstakels (en wat nodig is om deze te slechten) en het starten van mogelijke samenwerkingsverbanden ('cirkels' genoemd) om meer Nederlanders duurzaam in beweging te brengen. De cirkels bevinden zich in een opstartende fase, waardoor er nu (nog) geen uitspraak gedaan kan worden over de implementatie van de Bewegalliantie.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 2023

In het kader van de interventies (GLI, valpreventieve beweeginterventie en interventies voor kinderen met overgewicht en obesitas) zijn er onder andere de volgende afspraken gemaakt in het GALA (Statement H01)²⁸⁷:

- De Rijksoverheid financiert het Centrum Gezond Leven van het RIVM. Gemeenten kunnen hier terecht voor kennis en ondersteuning over GLI-programma's.
- Voor de inbedding van GLI-programma's voor volwassenen zijn middelen beschikbaar via de SPUK. (...)
- Voor een goed werkende ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas dient er minimaal aanbod te zijn in de volgende categorieën: schuldhulpverlening, opvoedondersteuning, **sport- en beweegaanbod**, activiteiten op het gebied van gezonde voeding en activiteiten op sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Voor gemeenten zijn al per 2023 via de SPUK-middelen beschikbaar om de onderdelen die vallen binnen de gemeentelijke domeinen (zoals een valrisico-inschatting en een valpreventieve beweeginterventie) aan te bieden (...)
- Zorgverzekeraars kopen voor 2024 erkende valpreventieve beweeginterventies in voor ouderen die hiervoor in aanmerking komen.

Integraal Zorgakkoord (IZA) 2022

In het IZA (Statement H01) zijn, onder onderdeel G. Gezond leven en preventie, onder andere de volgende afspraken opgenomen²⁸⁸:

- Het Zorginstituut werkt op basis van de verbeterde pakketcriteria voor (kosten)effectiviteit uit wat er nodig is om leefstijlinterventies binnen de Zvw te kunnen beoordelen. Deze uitwerking is in de loop van 2023 gereed. Het beoordelingskader sluit aan op de verbeterde en verbrede toets op het basispakket. Ook voor leefstijlinterventies wordt daardoor beter bekend welke informatie nodig is om te voldoen aan de pakketcriteria. Doel is dat dat ook leidt tot een **snellere opname (onder voorwaarden) van effectieve leefstijlinterventies** in het basispakket.
- Per 1 juli 2023 houdt het RIVM, in afstemming met het Zorginstituut, een overzicht bij van effectieve leefstijlinterventies binnen de Zvw.
- Met betrokkenheid van de brede leefstijlcoalitie komt er een gecoördineerde landelijke onderzoeksagenda leefstijlgeneeskunde voor preventieve (leefstijl)interventies en bestaand (lokaal en regionaal) onderzoek wordt met elkaar in

²⁸⁷ Ministerie van VWS (2023). GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord. 31 januari 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

²⁸⁸ Ministerie van VWS (2022). Integraal Zorgakkoord: 'Samen werken aan gezonde zorg'. 16 september 2022. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg>

verbinding gebracht. Hierbij zal de link gelegd worden met Zorgevaluatie en Gepast Gebruik (ZE&GG)

- Sport en bewegen is onderdeel van het preventiebeleid. Daarbij gaat het om goede en voor iedereen bereikbare sportvoorzieningen, en de mogelijkheid om met anderen te sporten.

Coalitie Leefstijl in de zorg 2023

Het Team Onderzoek zet zich in voor het opstellen van een breed gedragen kennisagenda.²⁸⁹ Deze agenda zal helpen te begrijpen welke kennis nog ontbreekt, maar van essentieel belang is om het potentieel van leefstijlinterventies in de behandeling van leefstijlgerelateerde aandoeningen – zoals kanker, obesitas en Alzheimer – te vergroten en te verbreden. Deze kennisagenda vormt de hoeksteen van de te ontwikkelen kennisinfrastructuur, die maximale ondersteuning biedt bij de implementatie van leefstijlinterventies.

²⁸⁹ <https://leefstijlcoalitie.nl/teams/team-onderzoek/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

Domein 5. Media

Er is nationaal en/of subnationaal overheidsbeleid geïmplementeerd om ervoor te zorgen dat er media-/onderwijs campagnes worden gevoerd die sport en bewegen voor mensen van alle leeftijden en van verschillende niveaus actief promoten en ondersteunen.

MM01 - Er is nationaal en/of subnationaal overheidsbeleid voor continuïteit en monitoring van massa campagnes die sport en bewegen bevorderen en ondersteunen (bijv. door ze onderdeel te maken van of af te stemmen op een nationaal actieplan voor sport en bewegen en beweegrichtlijnen).

Definities en scope

- Omvat verplicht beleid (d.w.z. wet- of regelgeving) of vrijwillig beleid, codes en richtlijnen die door de overheid of de industrie zijn vastgesteld en waarbij de overheid een rol speelt bij het promoten van sport en bewegen en de bijbehorende voordelen.
- Omvat vrij te ontvangen en abonneetelevisie en -radio.

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Netherlands - Rijksoverheid (former Postbus 51) creates and facilitates educational campaigns, including tv advertisements, posters, radio. Educational campaigns around covid measures, drunk driving (BOB), offline while driving/biking (MONO), no alcohol and smoking under 18 (NIX18). The effects and awareness of campaigns are monitored and published on government website.

WHO MPOWER policy package to reverse the tobacco epidemic.²⁹⁰

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Action 1.1: Implement best practice communication campaigns, linked with community-based programmes, to heighten awareness, knowledge and understanding of, and appreciation for, the multiple health benefits of regular physical activity and less sedentary behaviour, according to ability, for individual, family and community well-being.

Proposed sub action for member states 1.1.1: Develop a national communication strategy for physical activity as part of, or aligned with, a national action plan on physical activity to raise awareness and knowledge of the health benefits of physical activity, promote behaviour change and increase health and physical literacy.²⁹¹

²⁹⁰ World Health Organization (2008) 'MPOWER A Policy Package to Reverse the Tobacco Epidemic', WHO report on the global tobacco epidemic, (MPOWER package), available: http://www.who.int/blindness/AP2014_19_Russian.pdf?ua=1.

²⁹¹ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

EU - 2013 Council recommendations

Indicator 23: Existence of a national awareness raising campaign on PA.²⁹²

De Rijksoverheid stimuleert dat burgers weten wat het beleid van de overheid is.²⁹³ Hiervoor maakt de Rijksoverheid campagnes. Deze campagnes kunnen gaan over gezond leven (en dus bewegen). De effecten van deze campagnes worden jaarlijks gemonitord. De rapportages worden op de site van de Rijksoverheid gepubliceerd. De Rijksoverheid heeft een stappenplan ontwikkeld voor de opzet van een overheids campagnes.²⁹⁴

Campagne ‘Zet ook de stap’

In 2018 is het programma Preventie Beroepsziekten van start gegaan.²⁹⁵ Hiermee wilde het ministerie van SZW bereiken dat mensen meer bewegen tijdens het werk. Onderdeel van dit programma is de campagne ‘Zet ook de stap’ (2021); bekende Nederlanders roepen rappend en dansend Nederland op om iedere werkdag om 11.00 uur een minuut te bewegen. De campagne is verspreid via Facebook, Instagram, LinkedIn en Spotify.

Campagne ‘Doe de Switch’

‘Doe de switch’ is een radiospot over een gezonde leefstijl (o.a. bewegen) in tijden van corona.²⁹⁶ Deze campagne is geïnitieerd vanuit het ministerie van VWS.

Campagne ‘Fit op jouw manier’

‘Doe de switch’ was de oploop naar de Leefstijlcampagne ‘Fit op jouw manier’ die vanuit het ministerie van VWS gestart is in 2021.^{297, 298} Het is een publiekscampagne waarmee geprobeerd wordt de negatieve gevolgen van corona te beperken. De focus van de campagne ligt op bewegen, voeding en ontspanning. De campagne wil mensen laten zien en ervaren welke makkelijke stappen je richting een gezonde(re) leefstijl kunt zetten.

In 2023 en 2024 is/wordt er, vanuit het actieplan Nederland Beweegt van het ministerie van VWS, vervolgd gegeven aan deze campagne.²⁹⁹

Sportakkoord I 2018-2022

Twee actiepunten gericht op gezondheidscampagnes in het sportakkoord zijn: “De uitvoering van een campagne onder de naam ‘Sporten en bewegen voor iedereen’, om zo bekendheid

²⁹² Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

²⁹³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/campagnes> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁹⁴ <https://www.communicatierijk.nl/vakkennis/campagnes/stappenplan-voor-een-overheidscampagne> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁹⁵ Ministerie van SZW (2018). Programma Preventie beroepsziekten. 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.arboportaal.nl/documenten/publicatie/2023/01/19/programma-preventie-beroepsziekten>

²⁹⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/geluidsfragmenten/2021/04/01/radiospot-doe-de-switch-staan> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁹⁷ DVJ insights (2022). Rapportage campagne-effectonderzoek 'Fit op jouw manier'. 16 februari 2022.

Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/02/16/rapportage-campagne-effectonderzoek-gezonde-leefstijl>

²⁹⁸ <https://fitopjouwmanier.nl/> (Geraadpleegd in juni 2023).

²⁹⁹ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

voor 'inclusief sporten en bewegen' te genereren.³⁰⁰ Hierbij zet de alliantie een groep van ambassadeurs in." en "Het uitrollen van een communicatiecampagne met betrekking tot de beweegrichtlijn." Het tweede actiepunt is opgesteld in het kader van het deelakkoord 'Vaardig in bewegen' wat zich richt op het stimuleren van het behalen van de beweegrichtlijnen door kinderen.

Campagne 'Welkom in de sport'

De alliantie sport en bewegen heeft 2021 de campagne 'Welkom in de sport' gelanceerd om het belang van een inclusieve sportclub te benadrukken.³⁰¹ De campagne wordt uitgevoerd in opdracht van de alliantie 'Sporten en bewegen voor iedereen' en het ministerie van VWS. De campagne daagt (online en offline door bijv. campagnemateriaal in het openbaar vervoer en op borden langs snelwegen) sportaanbieders uit om te kijken welke kansen ze kunnen grijpen om meer mensen welkom te heten.

Breng beweging in je dag

In opdracht van het ministerie van VWS kreeg het kenniscentrum Sport en Bewegen de opdracht om mensen meer bewust te maken van en te voldoen aan de beweegrichtlijnen 2017.³⁰² Er zijn diverse uitingen (in samenwerking met Panton) gerealiseerd om Nederlanders in beweging te brengen onder de kernboodschap 'Breng beweging in je dag'.³⁰³ Er zijn praktische tools ontwikkeld voor zowel (zorg)professionals als particulieren, zoals de beweegcirkel. Dit is gedaan in het kader van het deelakkoord 'Van Jongs af aan vaardig in bewegen' uit het Nationaal Sportakkoord.³⁰⁴ Er lijkt geen 'communicatiecampagne' uitgerold te zijn zoals beschreven in de maatregel uit Sportakkoord I (lees bovenstaand actiepunt), er is met name *communicatiemateriaal* ontwikkeld.

Nationaal toekomstbeeld fiets 2022-2040 - campagne 'Kies de Fiets'

Het Nationaal toekomstbeeld fiets (NTF) is een initiatief vanuit het ministerie van IenW en richt zich op een nieuwe fietsinfrastructuur en het wegnemen van knelpunten binnen de huidige infrastructuur (Statement T02).³⁰⁵ Onderdeel van het NTF is de campagne 'Kies de Fiets' voor werkgevers.³⁰⁶ Middels deze campagne worden werkgevers gestimuleerd meer medewerkers op de fiets te krijgen. De staatssecretaris heeft in 2022 toegezegd deze

³⁰⁰ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

³⁰¹ <https://nocnsf.nl/nieuws/2021/09/lancering-campagne-welkom-in-de-sport> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁰² Ministerie van VWS, Ministerie van OCW, Ministerie van IenW, Ministerie van SZW & Ministerie van BZK (2021). Beleidsadvies Bewegen 2021-2040. 20 mei 2021. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/05/20/beleidsadvies-bewegen-2021-2040>

³⁰³ <https://www.panton.nl/project/de-beweegcirkel/>. (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁰⁴ Ministerie van VWS (2028). Kamerbrief Reactie op advies beweegrichtlijnen. 12 november 2018.

Geraadpleegd in juni 2023, van

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2018Z20792&did=2018D53928

³⁰⁵ Ministerie van IenW (2021). Nationaal Toekomstbeeld Fiets op hoofdlijnen. 8 maart 2021. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/03/08/bijlage-nationaal-toekomstbeeld-fiets-op-hoofdlijnen>

³⁰⁶ Ministerie van IenW (2022). Kamerbrief over Nationaal Toekomstbeeld Fiets en Fietsambitie '22-'25. 18 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/18/nationaal-toekomstbeeld-fiets-en-fietsambitie-22-25>

campagne verder uit te breiden naar andere doelgroepen, naast werknemers.³⁰⁷ In het kader van NTF is in mei 2023 de campagne ‘Kort ritje? Da’s zo gefietst’ gestart. Waarmee mensen gestimuleerd worden om voor korte ritjes vaker de fiets te nemen. De campagne duurt drie jaar en wordt verspreid via TV, radio, online en buiten.

³⁰⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/05/08/start-van-nieuwe-campagne-kort-ritje-das-zo-gefietst> (Geraadpleegd in juni 2023).

MM02 - Er is een duidelijk en consistent overheidsbeleid om ervoor te zorgen dat meerdere media kanalen (bijv. posters, sociale media, radio en tv) in combinatie met aanvullende gemeenschapsinitiatieven worden gebruikt om de voordelen van sport en bewegen te promoten en beweegrichtlijnen te verspreiden die in overeenstemming zijn met de aanbevelingen van de WHO voor sport en bewegen.

- Definities en scope**
- Omvat beleid dat is afgestemd op de aanbevelingen van de WHO voor sport en bewegen en gericht is op het promoten van de voordelen van sport en bewegen.
 - Omvat kaders, strategieën of implementatieplannen gericht op het bevorderen van gemeenschapsinitiatieven voor sport en bewegen die geheel of gedeeltelijk worden gefinancierd, beheerd of gecontroleerd door de overheid.
-

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

Canada - ParticipACTION is an initiative combining branding, sports events and mass media initiatives dedicated to promoting healthy living and physical fitness. It originated as a government programme in the 1970s. ParticipACTION has run numerous campaigns and public service advertisements (PSAs) on television, on radio, in newspapers, magazines and in corporate publications. Examples of activities that increased public awareness include the 1973 PSA “The 60 year old Swede & 30 year old Canadian” which highlighted the issue of physical fitness via international comparison.³⁰⁸ Another activity that ParticipACTION sponsored was Sports Day in Canada (SDIC), which sought to increase participation in sporting activity. This annual weeklong celebration of sport was run in collaboration with the Royal Bank of Canada (RBC) and the broadcasters Sports Radio Canada (SRC) and Canadian Broadcasting Corporation (CBC). A study of the effects of SDIC concluded that it significantly increased intentions to participate in sport.³⁰⁹

Netherlands - Stoptober: dedicated month with activities/social support/norm to help people stop smoking. Supported by health funds and municipal health services.

“30 Minuten Bewegen” (30 minutes of PA) included an ‘energy tour’ which organised activities in schools (lower educational level) to promote PA, e.g. clinics by sport role models, PA week with activities.

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

³⁰⁸ ParticipACTION (2022) The ParticipACTION Archive Project [online], available:

<http://digital.scaa.sk.ca/gallery/participaction/english/motivate/index.html> (accessed 8 Jan 2022).

³⁰⁹ White, L., Luciani, A., Berry, T.R., Deshpande, S., Latimer-Cheung, A., O’Reilly, N., Rhodes, R.E., Spence, J.C., Tremblay, M.S., Faulkner, G. (2016) ‘Sports day in Canada: a longitudinal evaluation’, *International Journal of Health Promotion and Education*, 54(1), 12–23.

Proposed sub action for member states 1.1.2: Implement sustained public education, awareness and behaviour-change campaigns using traditional, social and digital mass reach communication channels, combined with complementing community initiatives, to increase the understanding of and positive attitudes towards physical activity, and promote the different ways everyone can increase physical activity and reduce sedentary behaviour.³¹⁰

Campagne ‘Welkom in de sport’

De alliantie ‘Sport en bewegen voor iedereen’, die naar aanleiding van het sportakkoord I is ontstaan, wil het werkveld bewust maken van de mogelijkheden en belemmeringen die er vanwege factoren als leeftijd, etnische achtergrond en seksuele geaardheid zijn om te gaan sporten of bewegen.³¹¹ Het opzetten van een campagne was één van de acties die de alliantie ondernam ter bevordering van beweging ‘voor iedere Nederlander’ (Statement MM01). In het kader van het Sportakkoord zijn er (ter aanvulling van de campagne) diverse acties/initiatieven uitgevoerd ter stimulering van sport- en bewegen ‘voor iedereen’ zoals de AllTogether-Challenge, de Uniek sporten dag, de Nationale diabetes challenge en het project Cultuur@Cruyffcourts.³¹²

Campagne ‘Kies de fiets’/’Da’s zo gefietst’

Onderdeel van de fietscampagne is bijvoorbeeld het initiatief fietsambassadeurs.³¹³ Dit zijn werkgevers uit diverse sectoren die laten zien hoe je als werkgever medewerkers kan stimuleren om meer te fietsen en wat de voordelen hiervan zijn.

³¹⁰ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

³¹¹ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

³¹² Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniët, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

³¹³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/fiets/werkgevers-stimuleren-fietsgebruik-medewerkers> (Geraadpleegd in juni 2023).

Domein 6. Samenleving/Gemeenschap

Er is overheidsbeleid/programma's die sport en bewegen voor iedereen (o.a. mensen van alle leeftijden en mensen met een beperking) stimuleren en ondersteunen, in overeenstemming met relevante aanbevelingen, bijvoorbeeld door de organisatie van evenementen en initiatieven voor de hele gemeenschap te ondersteunen en het gedeeld gebruik van openbare ruimtes en faciliteiten te stimuleren.

C01 – Er is overheidsbeleid ter ondersteuning van de implementatie van sport- en beweeginitiatieven waarbij de gehele gemeenschap is betrokken. Dit beleid ondersteunt netwerken om het aanbod te versterken en ervaringen te delen (bijv. WHO Healthy Cities, Active Cities, Partnerships for Healthy Cities).

Definities en scope

- Omvat kaders, strategieën of implementatieplannen gericht op het bieden van mogelijkheden voor sport en bewegen in lokale openbare ruimten.
- Omvat initiatieven waarbij wordt samengewerkt met vrijwilligersorganisaties, organisaties met winstoogmerk en niet-gouvernementele organisaties (NGO's).

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Dominican Republic, Santo Domingo - The city of Santo Domingo has collaborated with the initiative Partnership for healthy cities (a joint initiative of WHO and Bloomberg philanthropies) to implement a bicycle action plan.^{314, 315, 316}

Lithuania – Public health bureaus were established in 2006 in Lithuania to strengthen public health (including PA) at the municipal level. Municipal governments must fund public health bureaus in order to receive additional resources though bureaus also receive funding from European funds. Municipalities where public health bureaus were established first were assessed as having greater levels of public health knowledge and greater levels of participation in health promoting activities.³¹⁷

³¹⁴ Lei Ravelo, J. (2018) Cities and NCDs: In Santo Domingo, Cars Cause More than Congestion [online], Devex, available: <https://www.devex.com/news/cities-and-ncds-in-santo-domingo-cars-cause-more-than-congestion-92895> (accessed 11 Aug 2021).

³¹⁵ Valdivia, A. (2018) Mayor David Collado Travels Santo Domingo by Bicycle [online], Municipiosaldia.com, available: <https://do.municipiosaldia.com/sureste/ozama/distrito-nacional/item/29693-alcaldede-david-collado-recorre-santo-domingo-en-bicicleta> (accessed 11 Aug 2021).

³¹⁶ Bloomberg Philanthropies Support LLC (2021) Partnership for Healthy Cities [online], available: <https://partnershipforhealthycities.bloomberg.org/cities/> (accessed 11 Aug 2021).

³¹⁷ World Health Organisation Regional Office for Europe (2018) Promoting physical activity in the health sector, available: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets/physical-activity-factsheets-2018/promoting-physical-activity-in-the-health-sector-2018>

Context: EU acties/ regelgeving**WHO - Global Action Plan on Physical Activity**

Action 3.6: Implement whole-of-community initiatives, at the city, town or community levels, that stimulate engagement by all stakeholders and optimize a combination of policy approaches, across different settings, to promote increased participation in physical activity and reduced sedentary behaviour by people of all ages and diverse abilities, focusing on grassroots community engagement, co-development and ownership.

Proposed sub action for member states 3.6.1: Strengthen or establish national and/or subnational (municipality or local authority) networks of cities and communities implementing whole-of-community approaches to promote physical activity and share guidelines, resources and experiences (e.g., WHO Healthy Cities, Active Cities, Partnerships for Healthy Cities).³¹⁸

Agenda stad 2015 - City Deals

Agenda Stad is een samenwerking van het Rijk, steden en stakeholders gericht op het versterken van groei, innovatie en leefbaarheid van Nederlandse steden.^{319, 320} Agenda stad is een initiatief van het ministerie van BZK. City Deals zijn het middel om de doelstelling van Agenda Stad te halen. In City Deals worden concrete samenwerkingsafspraken tussen steden, Rijk, andere overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties verankerd.³²¹ Die deals moeten leiden tot innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en/of maatregelen bevatten om het economisch ecosysteem van de stedelijke regio('s) te versterken. Het streven is om ambitieuze en krachtige spelers in het stedelijk netwerk te verbinden. City Deals beogen daarmee ook nieuwe vormen van samenwerking tot stand te brengen waarmee stedelijke opgaven op een efficiënte manier worden geadresseerd.

Steden bepalen zelf, in overleg met de betrokken departementen, de opgave die in iedere City Deal geadresseerd wordt. Een voorbeeld van een City Deal gericht op meer bewegen is Ruimte voor Lopen (gestart in 2020). Met dit samenwerkingsverband committeren gemeenten, rijksoverheid en maatschappelijke partijen zich om de komende 4 jaar te gaan experimenteren met loopbeleid in een stedelijke omgeving.³²² Er zijn veel loopinitiatieven uitgerold in

³¹⁸ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

³¹⁹ <https://agendastad.nl/city-deals/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³²⁰ Ministerie van BZK (2023). Kamerbrief Voortgang Agenda Stad en Europese Agenda Stad. 13 juli 2023.

Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/07/13/kamerbrief-voortgang-agenda-stad-en-europese-agenda-stad>

³²¹ <https://agendastad.nl/city-deals/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³²² <https://agendastad.nl/citydeal/ruimte-voor-lopen/#:~:text=Op%2014%20december%202020%20is,loopbeleid%20in%20een%20stedelijke%20omgeving.> (Geraadpleegd in juni 2023).

Nederland, zoals de dementievriendelijke route – de Oost, Met Walking4School loopt het beter en Ronde Stadionpark.³²³

De Beweegalliantie 2022

In de beweegalliantie werkt het ministerie van VWS samen met partijen uit de zorg, het maatschappelijk en sociaal domein, onderwijs, bedrijfsleven, sport, kennisinstellingen, gemeenten en andere departementen.³²⁴ Deze alliantie werkt sinds 2022 aan acties en initiatieven om beweging te stimuleren. Hiermee wordt getracht het doel uit het Nationaal Preventieakkoord 'In 2040 moet 75% van de Nederlanders voldoen aan de beweegerichtlijnen' waar te maken. De alliantie wil op lokaal, regionaal en landelijk niveau partijen bij elkaar brengen om kennis te delen en te verspreiden, van elkaar te leren en succesvolle lokale interventies op te schalen. De alliantie ziet zichzelf als een aanjager die andere partijen faciliteert met kennis, netwerk en communicatie. De Beweegalliantie werkt met settings en cirkels. Een setting is een plek in de maatschappij waarin ruimte is voor meer beweging. De focus ligt op de settings werk, zorg, onderwijs en leefomgeving. Binnen een setting kan een cirkel opgericht worden. Zo'n cirkel identificeert obstakels, ruimt ze op en vergroot het effect van succesvolle initiatieven. Een cirkel is dynamisch in tijd, omvang en participanten. Er zijn 19 cirkels in (op) start. Bij bijvoorbeeld de cirkel ruimte voor lopen voor senioren is er al een samenwerking ontstaan tussen Wandelnet, CROW, Kenniscentrum Sport en Bewegen, KBO-PCOB, Gezond Natuur -wandelen, Walk in de ParQ, Chronisch Zorgnet en QR Fit.³²⁵

Nationaal Sportakkoord II 2023-2025 - Uitvoeringsbudget Lokaal Sportakkoord

Een lokaal Sportakkoord is een akkoord waarin door gemeente, sportaanbieders en maatschappelijke organisaties afspraken zijn gemaakt over het beleid rondom sport en bewegen.³²⁶ Een lokaal akkoord is de lokale vertaalslag van het Nationale akkoord. Voor de uitvoering van het akkoord kan een uitvoeringsbudget door een gemeente aangevraagd worden. Het is een voorwaarde dat bij (de herijking van) een Sportakkoord een groot deel van de sportclubs, ondernemers in de sport en maatschappelijke instellingen betrokken dient te worden.³²⁷ Er staat beschreven dat herijking een zichtbaar proces is dat de hele lokale gemeenschap aangaat.

Living labs

Het uitvoeringsbudget kan ook ingezet worden voor het opzetten van een living lab (in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven). Een living lab is een manier voor professionals om samen met de burger oplossingen te bedenken voor maatschappelijke

³²³ <https://ruimtevoorlopen.nl/de-award-voor-beste-loopinitiatief-van-nederland-2023/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³²⁴ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief stimuleren van bewegen in het dagelijks leven. 24 juni 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/06/24/kamerbrief-over-beweegbrief-2022>

³²⁵ Beweegalliantie (2023). Beweegalliantie nieuwsflits. Juli 2023. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.beweegalliantie.nl/>

³²⁶ Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

³²⁷ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

vraagstukken.³²⁸ De partners in een living lab streven een gezamenlijk doel na met vereende krachten en handelen daarbij vanuit het belang van de gebruiker, die een van de partners in het samenwerkingsverband is. Co-creatie met de gebruiker is dan ook een van de belangrijkste elementen in deze aanpak, in combinatie met de real-life setting waarin er wordt geïnnoveerd. De activiteiten van een living lab vinden dan ook plaats in wijken, gemeenschappen, instellingen of organisaties waar de gebruiker woont, werkt, sport en beweegt. Een living lab kan bestaan uit: overheid, kennisinstellingen, maatschappelijke partners en bedrijven.

Werkplan Sportakkoord II 2023-2025

Onder de opgave 'Effectieve begeleiding en toeleiding' zijn er afspraken gemaakt ter bevordering van de samenwerking met vrijwilligersorganisaties en NGO's (domein Sport voor Iedereen)³²⁹:

- Lokale kernteams maken – samen met de adviseurs lokale sport en coördinatoren sport en preventie – afspraken over de toeleiding van mensen naar sportaanbod. De Maatschappelijke Organisaties in de Sport (MOS) helpen lokale partijen bij het maken en uitvoeren van deze afspraken rond toeleiding naar sport.
- Afspraken met landelijke partners (o.a. Life Goals, Bas van de Goor Foundation) worden herijkt en mogelijk verlengd.

Programma Alles is Gezondheid 2014-2024

Alles is Gezondheid is een zelfregulerend netwerk van ruim 3000 partners, dat tot doel heeft de beweging naar een vitaler Nederland te stimuleren.³³⁰ Alles is Gezondheid is aanvullend op wet- en regelgeving en gezondheidsprogramma's onderdeel van het Nationaal Programma Preventie (2014-2016). Dit programma startte in 2014 en werd mogelijk gemaakt door de Rijksoverheid. Anders dan bij top-down gestuurde (overheid)programma's staan bij Alles is Gezondheid bottom-up initiatieven van publieke, private en maatschappelijke organisaties centraal.

Centraal in het Alles is Gezondheid-netwerk zijn de verbindingen tussen mensen en organisaties. De ruim drieduizend betrokken organisaties hebben inmiddels bijna 400 beloftes (pledges) getekend, het netwerk telt 16 regionale netwerken die werken aan gezondheid. Daarnaast bundelen organisaties hun krachten in thematische allianties.

JOGG 2014

De JOGG-aanpak is ingesteld om de omgeving waarin kinderen en jongeren opgroeien structureel gezonder te maken.³³¹ De aanpak is erop gericht dat kinderen en jongeren gezond eten, genoeg bewegen en goed slapen. Dit gebeurt onder andere door in verschillende omgevingen (thuis, school, vrije tijd, werk) gezonde keuzes makkelijk en vanzelfsprekend te maken. Via JOGG organiseren gemeenten activiteiten in de wijk.³³² JOGG wordt nagenoeg

³²⁸ <https://www.zonmw.nl/nl/living-labs-sport-en-bewegen> (Geraadpleegd in juni 2023).

³²⁹ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

³³⁰ <https://www.allesisgezondheid.nl/over-aig/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³³¹ RIVM (2021). Factsheet Werkt de JOGG-aanpak? 25 maart 2020. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rivm.nl/documenten/factsheet-werkt-jogg-aanpak>

³³² <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/overgewicht/overgewicht-terugdringen> (Geraadpleegd in oktober 2023).

volledig gefinancierd door het ministerie van VWS.³³³ JOGG biedt advies en ondersteuning aan een lokaal werknets van lokaal bestuur, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven die richting geven aan beleid voor een gezondere omgeving.³³⁴

³³³ <https://jogg.nl/jaarverslag-2021> (Geraadpleegd in oktober 2023).

³³⁴ <https://jogg.nl/jogg-aanpak> (Geraadpleegd in oktober 2023).

C02 - Er is overheidsbeleid om samenwerkingen te stimuleren voor gedeeld gebruik van openbare ruimten en faciliteiten voor op de gemeenschap gebaseerde en door de gemeenschap geleide programma's voor sport en bewegen.

- Definities en scope**
- Omvat partnerschappen met vrijwilligersorganisaties, organisaties met winstoogmerk en niet-gouvernementele organisaties (NGO's)
 - *De openbare ruimte is het geheel van alle voor publiek vrij toegankelijke ruimten zoals straten, pleinen, parken, parkeerplaatsen, winkelcentra.³³⁵ Sportaccommodaties (en bijbehorende sportvelden) vallen onder het domein Sport voor iedereen*
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Geen passende voorbeelden kunnen vinden.

Context: EU acties/ regelgeving

WHO Global Action Plan on Physical Activity

GAPPA Action 3.3: Enhance provision of, and opportunities for, more physical activity programmes and promotion in parks and other natural environments (such as beaches, rivers and foreshores) as well as in private and public workplaces, community centres, recreation and sports facilities, and faith- based centres, to support participation in physical activity, by all people of diverse abilities.

Proposed sub action for member states 3.3.3: Partner and support the development of national sports policies that prioritize investment in active recreation and sports programmes which target the least active, disadvantaged, marginalized, stigmatized, and indigenous communities and populations, including people with mental and/or physical disabilities.³³⁶

In Nederland hebben gemeenten de belangrijkste rol in de inrichting van de openbare ruimte binnen hun gemeentegrenzen, hieronder valt het bepalen van de inrichting van onder andere publieke voorzieningen.³³⁷

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

C. Gezonde omgeving en zorg³³⁸

³³⁵ <https://www.gezondeleefomgeving.nl/gezondontwerp/openbare-ruimte> (Geraadpleegd in juni 2023).

³³⁶ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

³³⁷ Wet ruimtelijke ordening. Geldend van 01-07-2021 t/m heden.

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0020449/2021-07-01> (Geraadpleegd in juni 2023).

³³⁸ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

Actiepunt 2. “(...) Daarnaast worden uiterlijk in 2020 in alle provincies minimaal 200 gemeenten en scholen ondersteund met kennis en expertise om lokaal gezonde schoolpleinen te realiseren.” – er zijn meer dan 200 scholen ondersteund in 2022.³³⁹

Actiepunt 6. “In de periode tot 2021 worden in Nederland door Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN) Natuurreductie en Jantje Beton 12 Gezonde Buurten gerealiseerd met nauwe betrokkenheid van relevante partners uit het Nationaal Preventieakkoord, buurtbewoners en lokale partijen. Deze buurten zullen een voorbeeldfunctie vervullen voor verdere navolging.”

Gezonde Schoolpleinen

In opdracht van het ministerie van VWS is het project ‘Gezonde Schoolpleinen’ uitgevoerd.³⁴⁰ IVN Natuureducatie en Jantje Beton werken aan de ontwikkeling van Speelse & Natuurrijke schoolpleinen (Domein Onderwijs). Eén van de ambities binnen dit initiatief is dat in 2030 elk schoolplein in Nederland een plek is waar ook buiten schooltijd kinderen en buurtbewoners gebruik van maken. In de periode 2014 tot 2017 zijn 77 nieuwe schoolpleinen aangelegd. In de periode van 2013-2016 is er € 6 miljoen euro geïnvesteerd in het realiseren van Gezonde Schoolpleinen.³⁴¹ Op dit moment wordt er gewerkt aan een plan van aanpak voor gemeenten, waarbij de ervaringen van vijf ambassadeursgemeenten als uitgangspunt gebruikt worden. Dat betekent dat zij hun aanpak op zo’n manier – met andere gemeenten - gaan delen zodat zoveel mogelijk gemeenten in Nederland geïnspireerd raken om ook met de schoolpleinen aan de slag te gaan.

In 2021 is door het Mulier instituut een meting gedaan over sport in het primair onderwijs.³⁴² Daarin is een meerkeuzevraag opgenomen over acties uit het NPA, waaronder ‘het schoolplein is openbaar toegankelijk’. Dat gold voor 67 procent van de scholen.

Gezonde Buurten

Er zijn inmiddels 13 Gezonde Buurten in Nederland en hier gaan nog negen Buurten bijkomen dit jaar.^{343, 344} In deze buurten wordt door Jantje Beton, IVN Natuureducatie en JOGG samengewerkt met bewoners om een groene plek te creëren waar kinderen kunnen spelen, bewoners elkaar kunnen ontmoeten en iedereen kan bewegen. Een buurt wordt een Gezonde Buurt genoemd als het beschikt over een speel- en ontmoetingsplek. Het project Gezonde Buurten wordt gefinancierd door het ministerie van VWS.

³³⁹ RIVM (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. 30 juni 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

³⁴⁰ <https://www.ivn.nl/aanbod/gezonde-schoolpleinen> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁴¹ Ministerie van VWS & Ministerie van OCW (2016). Kamerbrief: Programma Gezonde School 2017-2020. 13 december 2016. Geraadpleegd in juni 2023, van

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2016Z23858&did=2016D48823

³⁴² Slot-Heijs, J.J., Vrieswijk, S., Lucassen, J.M.H. (2021). Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2021: 2-meting. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26377/bewegingsonderwijs-en-sport-in-het-primair-onderwijs-2021-2-meting/>

³⁴³ <https://www.ivn.nl/aanbod/gezonde-buurten/over-dit-project/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁴⁴ RIVM (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. 30 juni 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022

Binnen het deelakkoord 'Vitale sport- en beweegaanbieders' is er een doel opgesteld die betrekking heeft tot de "Groei van in- en externe samenwerkingsverbanden in de sport".³⁴⁵ Hiermee wordt ingezet op de groei van het aantal samenwerkingsverbanden tussen sportaanbieders onderling en tussen sportaanbieders en andere sectoren.

Binnen het deelakkoord 'Van jongs af aan vaardig in bewegen' is afgesproken om gemeenten te stimuleren sport op te nemen in de omgevingsvisies om voldoende beweegvriendelijke plekken voor kinderen in de wijk te creëren.

Buitenspeelcoalitie

Kenniscentra, Jantje Beton, de Johan Cruyff foundation en de Krajicek Foundation werken sinds 2021 samen in de buitenspeelcoalitie.³⁴⁶ De partijen werken samen om onder andere de bestaande (openbare) speel- en beweegvoorzieningen maximaal in te zetten (Domein Onderwijs). Zij ontvangen hiervoor steun van het ministerie van VWS. Er zijn inmiddels (maart 2023) 131 Krajicek Playgrounds en 141 Cruyff Courts gerealiseerd.³⁴⁷

SamenSpeelAkkoord 2019

In dit akkoord hebben 14 organisaties hun krachten gebundeld in 2019 om samen spelen voor alle kinderen mogelijk te maken. Er is vooral aandacht voor kinderen met een beperking.³⁴⁸ Deelnemende organisaties zijn onder andere VNG, branchevereniging Spelen & Bewegen en Het Gehandicapte Kind. Onderdeel van dit akkoord is de 'samenspeelbelofte'; meer speelplekken waar ieder kind met een beperking kan spelen met andere kinderen. Het ministerie van VWS ondersteunt het Samenspeelakkoord en financiert het Samenspeelnetwerk, een online platform en community voor inclusief spelen.³⁴⁹ Er zijn nu 133 toegankelijke speelplekken waar kinderen met en zonder handicap samen kunnen spelen.³⁵⁰

Werkplan Sportakkoord II 2023-2025

Eén van de afspraken die gemaakt is onder het deelakkoord Vaardig in bewegen is³⁵¹:

- "Via de buitenspeelcoalitie, het samenspeelfonds en het samen- speelnetwerk, stimuleren we gemeenten met het ontwikkelen van (inclusieve) buitenspeelplekken en het lokale buiten- speelbeleid."

³⁴⁵ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

³⁴⁶ <https://www.buitenspeelweek.com/de-buitenspeelcoalitie/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁴⁷ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kaarten/beweegvriendelijkeomgeving> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁴⁸ Samenspeelnetwerk (2019). Samenspeelakkoord: Elk kind speelt mee. December 2019. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.samenspeelnetwerk.nl/over-samenspeelnetwerk>

³⁴⁹ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief met reactie op 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030!'. 14 maart 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van [https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/03/14/kamerbrief-over-reactie-notitie-sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-vanzelfsprekend-in-2030#:~:text=Minister%20Helder%20\(Langdurige%20Zorg%20en,Van%20der%20Laan%20\(D66\).](https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/03/14/kamerbrief-over-reactie-notitie-sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-vanzelfsprekend-in-2030#:~:text=Minister%20Helder%20(Langdurige%20Zorg%20en,Van%20der%20Laan%20(D66).)

³⁵⁰ <https://www.samenspeelnetwerk.nl/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁵¹ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

Omgevingswet 2024

De nieuwe Omgevingswet bundelt wet- en regelgeving op het gebied van de fysieke leefomgeving en stelt de leefomgeving en gebruiker centraal.³⁵² De wet treedt naar verwachting per januari 2024 in werking. De invoering van de wet is vijf keer uitgesteld.³⁵³ Participatie en gezondheid zijn thema's binnen de verbetering van de leefomgeving; dit biedt volgens de Vereniging Sport en Gemeenten mogelijkheden. Middels de nieuwe wet kan er, op gemeentelijk niveau, beter aan de volgende doelen gewerkt worden³⁵⁴:

- “Zorgdragen voor voldoende en bereikbare sport – en speelruimte in de stad, op zowel sportparken en in de publieke ruimte.”;
- “Zorgdragen voor een beweegvriendelijke buitenruimte die uitnodigt tot bewegen.”

Het NOC*NSF ziet de nieuwe Omgevingswet als middel om bijvoorbeeld de functie van sportparken te verbreden naar ‘open sportparken’.³⁵⁵ Open sportparken kunnen bijvoorbeeld gebruikt worden als openbare ruimte waar naast sport ook plek is voor andere maatschappelijke doelen (denk aan fiets- en wandelroutes over het sportpark en het toegankelijk maken van sportvelden voor openbaar gebruik).

Programma voor een Gezonde leefomgeving 2023-2025

Binnen het Programma voor een Gezonde leefomgeving worden aantrekkelijke plekken - dichtbij en toegankelijk voor iedereen - benoemd als richtinggevende kernwaarde.³⁵⁶

³⁵² <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet/vernieuwing-omgevingsrecht> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁵³ Ministerie van VRO (2023). Kamerbrief over voortgang implementatie Omgevingswet. 26 januari 2023. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/01/26/kamerbrief-over-voortgang-implementatie-omgevingswet>

³⁵⁴ VSG (2018). Handreiking Sport, bewegen en de Omgevingswet. April 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://sportengemeenten.nl/publicaties/handreiking-sport-bewegen-en-de-omgevingswet/>

³⁵⁵ <https://nocnsf.nl/nieuws/2022/03/openstellen-sportparken-vergroot-maatschappelijk-rendement-sportclubs> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁵⁶ Ministerie van LNV & Ministerie van VWS (2021). Kamerbrief over randvoorwaarden programma Gezonde groene leefomgeving. 16 april 2021. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/04/16/kamerbrief-over-werken-vanuit-drie-randvoorwaarden-voor-het-programma-gezonde-groene-leefomgeving>

Domein 7. Sport voor Iedereen

Er is evidence-based overheidsbeleid geïmplementeerd om sport en recreatie voor iedereen te stimuleren en te ondersteunen.

In verband met de samenhang van de twee bovenstaande statements (in de Nederlandse context), is de keuze gemaakt om het bewijs van beleid en implementatie van dit beleid te combineren. Onderstaand bevindt zich het bewijs van statements SP01 en SP02. De structuur van de bewijs wijkt hierdoor enigszins af van de rest van het document.

SP01 - Er is nationaal en/of subnationaal evidence-based 'Sport en recreatie voor iedereen'-overheidsbeleid waarin prioriteit gegeven wordt aan investeringen in initiatieven die gericht zijn op de minst actieve en kansarme groepen.

Definities en scope

- Omvat kaders, strategieën of uitvoeringsplannen met doelstellingen om ongelijkheden te verminderen, waaronder een preventieve aanpak die de sociale en omgevingsdeterminanten van gezondheid aanpakt.
 - Implementatieplannen specificeren beleid of programma's die tot doel hebben ongelijkheden voor specifieke bevolkingsgroepen te verminderen.
 - 'Sportbeleidsdocumenten', waarin aandacht is voor inactieve groepen en minderheidsgroepen.
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Lithuania - An order of the Minister of the Environment, "On technical regulation for constructions 2.03.01:2001", includes a requirement that sports-related constructions be easily accessible for people with disabilities.³⁵⁷

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan for Physical Activity

Action 3.5.3 of GAPPA requests member states develop national sports policies that prioritise the least active and marginalised.³⁵⁸

EU - 2013 Council Recommendations

Indicators 6 was developed to gather information about the presence of a national sport for all policy or action plan.³⁵⁹

³⁵⁷ World Health Organisation Regional Office for Europe (2018) 'Physical Activity Factsheets For The 28 European Union Member States', 148, available: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets>.

³⁵⁸ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

³⁵⁹ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

SP02 - Er is nationaal en/of subnationaal evidence-based overheidsbeleid of actieplannen die zorgen voor gelijke toegang tot sport- en recreatieruimten en -plaatsen voor iedereen.

Definities en scope

- Evidence-based betekent dat het best beschikbare onderzoek wordt gebruikt om besluitvorming te onderbouwen. Het wordt gekenmerkt door systematische en transparante toegang tot en beoordeling van bewijs als input voor het beleidsvormingsproces.³⁶⁰
- Gelijke toegang betekent hier de afwezigheid van vermijdbare, onrechtvaardige of herstelbare verschillen tussen groepen mensen, ongeacht of deze groepen sociaal, economisch, demografisch of geografisch gedefinieerd zijn of op een andere manier gestratificeerd zijn.³⁶¹

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Finland - Section 5 of the Act on the Promotion of Sports and Physical Activity (2015) assigns responsibility for creating opportunities and facilities to local government. The provision of services is required to involve consultation with local residents with due regard to the various target groups. Finland has a high level of sports infrastructure provision, 71% of which is owned by local government.³⁶²

Context: EU acties/ regelgeving

Council of Europe

Members of the Council of Europe committed to implement the Sport for All Charter.³⁶³ Article I stipulate that every individual has the right to participate in sport. Article VI recognises that participation in sport is dependent on access to facilities and stipulates that planning of sports facilities is a matter for public authorities.

EU - Nice Declaration of 2000

The European Council met in Nice in 2000 in the context of the negotiation of the Treaty of Nice. The council, which provides the European Union with its agreed policy direction, issued its conclusions the annexes of which make clear that the primary responsibility for the conduct of sporting affairs lies with member states and sporting organisations. The European Council recommends that sporting activity should be accessible to every man and woman with due regard for aspiration and ability (European Council, 2000). The European

³⁶⁰ WHO (2022). Evidence, policy, impact: WHO guide for evidence-informed decision-making. 8 juli 2022.

Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.who.int/publications/i/item/9789240039872>

³⁶¹ Kelly, L., Twohig, C., Woods, C. B., Luszczynska, A., Murrin, C., Lien, N., Meshkovska, B., Kamphuis, C. B. M., Poelman, M. P., Terragani, L., Forberger, S., Hebestreit, A., Ahrens, W., & Harrington, J. M. (2022). Reaching consensus on definitions for food and physical activity policies: experience from the Policy Evaluation Network. *European journal of public health*, 32(Suppl 4), iv10–iv20. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckac147>

³⁶² Bergsgard, N.A., Borodulin, K., Fahlen, J., Høyer-Kruse, J., Iversen, E.B. (2019) 'National structures for building and managing sport facilities: a comparative analysis of the Nordic countries', *Sport in Society*, 22(4), 525–539, available: <https://doi.org/10.1080/17430437.2017.1389023>.

³⁶³ Council of Europe (1976) 'European Sport for All Charter', in Resolution (76) 41 of the Committee of Ministers, Principles for a Policy for Sport for All, Strasbourg, 1–3.

Commission White Paper on Sport reiterates that primary responsibility for sporting affairs is with member states.³⁶⁴

2013 Council Recommendations Indicator 8 of the proposed framework seeks information on whether there is a framework to increase access to sport and recreation facilities for persons of low socio-economic status.³⁶⁵

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022 – Deelakkoord Inclusief sporten en bewegen voor iedereen

In samenwerking met verschillende partijen zoals gemeenten, sportbonden, maatschappelijke organisaties en kennis- en onderzoekscentra is het Sportakkoord I tot stand gekomen.³⁶⁶ Binnen dit Sportakkoord worden, in het kader van het Deelakkoord - Inclusief sporten en bewegen voor iedereen - initiatieven benoemd om ongelijkheden in sportparticipatie aan te pakken. Dit wordt onder andere gedaan door te werken aan de financiële, praktische en sociale toegankelijkheid van de sport. Maatregelen uit het Sportakkoord zijn:

- De landelijke alliantie ‘Sporten en bewegen voor iedereen’ wordt opgericht. De alliantie richt zich op het bevorderen van inclusief sporten en bewegen en gaat de ambities uit het Sportakkoord uitwerken en uitvoeren. Onderdeel van de alliantie zijn onder andere NOC*NSF, Jeugdfonds Sport & Cultuur, Ouderenfonds en Uniek sporten.;
- “De alliantie ‘Sport en Bewegen voor iedereen’ maakt zich sterk om daar waar financiële drempels bestaan, deze zoveel mogelijk weg te nemen door sport- en beweegaanbieders bewust te maken van armoede als belemmering om te gaan sporten en door de verbindingen te leggen met het gemeentelijke armoedebeleid (waaronder gemeentelijke minimaregelingen) en lokale maatschappelijke organisaties zoals het Jeugdfonds Sport & Cultuur en gemeentelijke minimaregelingen” (thema financiële toegankelijkheid);
- “Om zoveel mogelijk kinderen te bereiken, wordt ingezet om de leeftijdsgrenzen van Jeugdfonds Sport & Cultuur en haar partners op te rekken (van 4-18 jaar naar 2-23 jaar)” (thema financiële toegankelijkheid);
- “Er komt een handreiking “sporthulpmiddelen” voor gemeenten op basis van pilots die momenteel worden uitgevoerd. Hierin een actueel overzicht van allerhande hulpmiddelen, goede voorbeelden van individueel maatwerk en een model tekst voor in de lokale Wmo-verordening” (thema praktische toegankelijkheid);
- “Er wordt een adequate vervoersvoorziening voor mensen met een beperking, mensen die in armoede leven en ouderen ontwikkeld en geïmplementeerd” (thema praktische toegankelijkheid);
- “De toegankelijkheid van sportaccommodaties voor alle doelgroepen wordt verbeterd” (thema praktische toegankelijkheid);

³⁶⁴ European Commission (2007) White Paper on Sport, European Commission, Brussels.

³⁶⁵ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

³⁶⁶ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

- “Partijen borgen dat de verschillende landelijke en gemeentelijke regelingen die belemmeringen wegnemen (...) daadwerkelijk gebruikt worden om sporten en bewegen te bevorderen” (thema vindbaarheid);
- “Partijen gaan inclusiviteit en diversiteit van en in de sport stimuleren. De sport gaat daar specifiek op inzetten. Dus niet alleen de sporters zelf, maar ook de organisatie van de sport: bestuurders, trainers, vrijwilligers, coaches, et cetera. Denk hierbij bijvoorbeeld aan gender, leeftijd, fysieke of mentale gezondheid, etnische achtergrond of sociale positie.” (thema sociale toegankelijkheid);
- “Partijen spreken af te stimuleren dat buurtsportcoaches meer aandacht gaan besteden aan inclusief sporten en bewegen”;
- “Partijen richten regionale of lokale allianties op met als doel inclusief sporten en bewegen in de regio te versterken.”

Alliantie ‘Sporten en bewegen voor iedereen’

De tien organisaties die verenigd zijn in de alliantie hebben op verschillende manieren inclusief sporten, sociale toegankelijkheid en diversiteit geagendeerd of gestimuleerd in het werkveld sinds de start van het Sportakkoord I.³⁶⁷ Verder zijn er verschillende projectpartners aangesloten bij het deelakkoord inclusief sporten en bewegen (o.a. Uniek Sporten Sporthulpmiddelenfonds, Stichting Gouden Dagen en Special Olympics Nederland) en zetten zij zich in om de gestelde maatregelen binnen het Deelakkoord te realiseren.

Jeugdfonds Sport & Cultuur

Het Jeugdfonds Sport & Cultuur maakt het mogelijk dat kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld toch mee kunnen doen aan sportlessen.³⁶⁸ Voor die kinderen betaald het Jeugdfonds de contributie. Een soortgelijk initiatief is er ook voor volwassenen.³⁶⁹ In sommige plaatsen in Nederland is inmiddels de leeftijdsgrens van het Jeugdfonds Sport & cultuur – in lijn met de maatregel van het Sportakkoord - verruimd, echter lijkt dit niet structureel in alle plaatsen zo te zijn.³⁷⁰

Handreiking sporthulpmiddelen

In opdracht van het ministerie van VWS heeft Special Heroes NL, het Kenniscentrum Sport & Bewegen, Gehandicaptensport NL en de Esther Vergeer Foundation is er voor sporters met een fysieke beperking de handreiking Sporthulpmiddelen opgesteld.³⁷¹ De handreiking bundelt de resultaten van het landelijke onderzoeksproject ‘Sporthulpmiddelen beter beschikbaar en bereikbaar’. De handreiking biedt concrete handvatten voor betrokken partijen en professionals in de keten als voor potentiële gebruikers van sporthulpmiddelen om de beschikbaarheid en bereikbaarheid van sporthulpmiddelen te verbeteren. De aanvraag

³⁶⁷ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastaniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

³⁶⁸ <https://jeugdfondssportencultuur.nl/over-ons/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁶⁹ <https://www.volwassenenfonds.nl/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁷⁰ <https://jeugdfondssportencultuur.nl/nieuws/vergoeding-voor-jongeren-van-18-tot-21-jaar/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁷¹ Kenniscentrum Sport en Bewegen (2022). Samen zorgen dat sporters geen extra beperking ervaren. 31 maart 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/03/31/handreiking-sporthulpmiddelen>

van sporthulpmiddelen kan gedaan worden via het Sporthulpmiddelenplatform van Uniek Sporten.³⁷²

Stichting Special Heroes – vervoersvoorziening

De sportvervoersvoorziening is een tegemoetkoming in de kilometers voor het vervoer van mensen met een beperking.³⁷³ Teamsporters met een ernstige (lichamelijke) beperking kunnen mede hierdoor gezamenlijk trainen en aan sportcompetities deelnemen. Special Heroes Nederland regelt de vervoersvoorziening en kent kilometerbudgetten per kalenderjaar toe aan deelnemers op basis van criteria. Het ministerie van VWS financiert de sportvervoersvoorziening.³⁷⁴

BOSA Subsidie

Via de Subsidieregeling stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties (BOSA) kunnen amateursportorganisaties investeren in de toegankelijkheid van hun accommodaties.³⁷⁵ Deze regeling vanuit het ministerie van VWS loopt tot en met 1 januari 2024. Maatregelen die door sportaccommodaties genomen zijn ter bevordering van de toegankelijkheid (voor mensen met een fysieke beperking)³⁷⁶:

1. Automatische deuren
2. Toegang sportrolstoelen
3. Lift
4. Integraal toegankelijk toilet

Allesoversport.nl

Sinds juni 2021 zijn er op het platform allesoversport.nl – initiatief van het ministerie van VWS - verschillende artikelen gepubliceerd om de vindbaarheid van regelingen te vergroten.³⁷⁷

Buurtsportcoaches

Middels de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) kunnen gemeenten financiering aanvragen voor het inzetten van buurtsportcoaches.³⁷⁸ Buurtsportcoaches hebben de taak om meer mensen te laten sporten en bewegen in de buurt. Eén van de doelstellingen van de regeling is gericht op de inzet van kwetsbare groepen. 78% van de buurtsportcoaches die vanuit de BRC actief waren, droegen in 2021 bij aan het promoten van diversiteit en inclusief

³⁷² <https://www.unieksporten.nl/hulpmiddelen> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁷³ <https://specialheroes.nl/extra-services/vervoersvoorziening/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁷⁴ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniët, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

³⁷⁵ <https://www.dus-i.nl/subsidies/stimulering-bouw-en-onderhoud-sportaccommodaties> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁷⁶ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniët, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

³⁷⁷ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniët, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

³⁷⁸ <https://sportindebuurt.nl/buurtsportcoach/doelstellingen/index> (Geraadpleegd in juni 2023).

sporten en bewegen bij een aanbieder.³⁷⁹ Deze regeling kent al een lange geschiedenis. Inmiddels zijn er ca. 6.000 sportprofessionals ('buurtsportcoaches') actief.³⁸⁰

Lokale en regionale samenwerkingsverbanden.

Er zijn door de partners van het Sportakkoord I diverse samenwerkingsverbanden ondersteund ter stimulering van inclusief sporten, waaronder bijvoorbeeld³⁸¹:

- 23 Regionale samenwerkingsverbanden voor aangepast sporten met procesbegeleiding ondersteund door NOC*NSF en Sportkracht12.
- De Nederlandse Dovensportbond, Gehandicaptensport Nederland en NOC*NSF werkten in 2021 samen om de integratie van dovensporten bij reguliere sportbonden te stimuleren.

Inclusief sport en bewegen in lokale sportakkoorden

Uit onderzoek blijkt dat in 2020 93% van de lokale Sportakkoorden het thema Inclusief sporten en bewegen is uitgewerkt (Statement SP01).³⁸² Vaak hebben doelen in de lokale akkoorden betrekking op het verbeteren van de sociale, praktische en fysieke toegankelijkheid van het sportaanbod.

Binnen het deelakkoord 'Vaardig in bewegen' zijn er maatregelen opgesteld ter bevordering van participatie in de sport, specifiek gaat er aandacht uit naar kinderen in aandachtswijken. De volgende acties zijn hierop gericht:

- "Het vergroten van het georganiseerde sportaanbod op sportveldjes in de wijk, onder andere door de inzet van de buurtsportcoach";
- "Het ondersteunen en (financieel) stimuleren van sportaanbod op de buitenschoolse opvang";
- "Het ondersteunen en stimuleren van de (door)ontwikkeling van cursussen voor diverse doelgroepen, waaronder (laagdrempelig) aanbod voor ouders/verzorgers die trainingen verzorgen".

Cursus jeugdtrainer voor ouders en vrijwilligers

Binnen het sportakkoord worden verschillende cursussen en trainingen aangeboden

³⁷⁹ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastieniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

³⁸⁰ Ministerie van VWS (2023). Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2023-2026. 6 februari 2023. Geraadpleegd in oktober 2023 van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/02/06/bestuurlijke-afspraken-brede-regeling-combinatiefuncties-2023-2026>

³⁸¹ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastieniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

³⁸² Lindert, C. van, Jonge, M. de. (2022). Inclusief sporten en bewegen voor mensen met een beperking: landschap en betekenissen. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26684/inclusief-sporten-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking/>

die zich richten op beginnende trainers, zoals ouders of vrijwilligers.³⁸³ Dit zijn met name de bijscholingen en trainingscursussen op niveau 1 zoals die vanuit de Kwalificatie Structuur Sport zijn vastgesteld. Tot en met 31 maart 2022 zijn via het Sportakkoord in totaal 700 cursussen jeugdtrainer voor ouders en vrijwilligers aangevraagd.

Nationaal Sportakkoord II 2023-2025 – Deelakkoord Inclusie en diversiteit

In het deelakkoord Inclusie en diversiteit uit sportakkoord II wordt gewerkt aan een 'Effectievere toeleiding van inactieve mensen naar sport'.³⁸⁴ Dit wordt lokaal middels een buurtsportcoach of beweegambassadeur gestimuleerd door mensen die niet of weinig sporten en bewegen naar de sport te begeleiden. Daarnaast komen de thema's uit Sportakkoord I weer terug in dit akkoord:

- *Financiële toegankelijkheid* - zie onderstaand Werkplan Sportakkoord voor de uitwerking.
- *Praktische toegankelijkheid* wordt vergroot door hulp te bieden bij het verkrijgen van sporthulpmiddelen middels een loket bij Fonds gehandicaptensport en er worden afspraken gemaakt tussen gemeenten, zorgverzekeraars, VWS en NOC*NSF over samenwerking bij de (financiële) ondersteuning van de aanschaf en uitleen van hulpmiddelen. VWS gaat afspraken maken met andere ministeries over het vergroten van praktische toegankelijkheid van sportvoorzieningen en van vervoer.
- *Sociale toegankelijkheid* wordt vergroot door het voortzetten van de inzet van bestaande instrumenten als de charter diversiteit en er wordt gewerkt aan een nieuw beleid om sociale drempels te verlagen. Dit wordt gedaan met de doelgroepen zelf.

Charter diversiteit

De charter diversiteit is door ongeveer 39 sportbonden ondertekend.³⁸⁵ Hiermee spreken sportbonden de intentie uit om het komende jaar aan de slag te gaan met diversiteit binnen hun werkorganisatie, het bestuur en clubkader. NOC*NSF ondersteund sportbonden hierin.

In het deelakkoord 'Vaardig in Bewegen' wordt tevens gewerkt aan kansengelijkheid. Dit wordt onder andere gedaan door het verbinden van de sportsector met het programma School & Omgeving (zie onderstaand Werkplan Sportakkoord voor de uitwerking).

Werkplan Sportakkoord II – Deelakkoord Inclusie en diversiteit

In juni 2023 is het werkplan Sportakkoord II uitgebracht.³⁸⁶ In dit werkplan zijn – binnen het thema Inclusie en diversiteit - concrete (werk)afspraken gemaakt waarmee getracht wordt de financiële toegankelijkheid van sport te vergroten. Hiermee is invulling gegeven aan de opgaven uit het Sportakkoord. Afspraken uit dit werkplan zijn:

³⁸³ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastaniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. Mulier Instituut. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

³⁸⁴ Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

³⁸⁵ <https://nocnsf.nl/nieuws/2021/01/26-sportbonden-ondertekenen-charter-voor-meer-diversiteit-in-de-sport> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁸⁶ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

- “Mulier Instituut verkent het huidige aanbod en gebruik van financiële (stadspas)regelingen voor sport”;
- “Met pilots wordt een samenvoeging van regelingen onderzocht”;
- “De programma’s District Spots en Fitness Loont worden uitgebreid”;
- “Innovatieve projecten van Sportinnovator (project Sport en lage SES) krijgen meer aandacht”;
- “Samen met adviseurs lokale sport communiceren we actief over bestaande regelingen zoals Jeugd- fonds Sport en Cultuur en Volwassenenfonds Sport en Cultuur”;
- “Via onder meer de Hot-Spot aanpak van NOC*NSF en POS etaleren we inspirerende voorbeelden over het vergroten van financiële toegankelijkheid van de sport”;
- “Het kenniscentrum Sport en Bewegen deelt inspirerende voorbeelden en creëert bewustzijn over wat wel en niet werkt voor mensen in een lage sociaal economische positie (SEP)”;
- “Er wordt verkend of het Nationaal Fonds voor de Sport bij kan dragen aan een financieel toegankelijke sportsector. Ook onderzoekt men een goede aansluiting met de Voedselbank.”

District Spots en Fitness Loont

NOC*NSF heeft in samenwerking met de sportbonden, Johan Cruyff Foundation en Krajicek Foundation 23 gemeenten geselecteerd waar District Spots worden ontwikkeld.³⁸⁷ Dit zijn lokale sport- en ontmoetingsplekken 'voor en door jongeren', waar een breed en kwalitatief goed sportaanbod wordt aangeboden voor jongeren uit de wijk.

Fitness Loont, initiatief van NLactief en ondersteund door het ministerie van VWS, is een fitnessprogramma voor mensen die rond de armoedegrens leven.^{388, 389} Zij kunnen een jaar lang sporten tegen een verlaagd tarief.

Projecten Sportinnovator

Sportinnovator is een initiatief van het ministerie van VWS en wordt ondersteund door ZonMw. Sportinnovator is verantwoordelijk voor het aanjagen van innovaties die aanzetten tot meer sportdeelname en tot een gezonde en actieve leefstijl van de bevolking. Het programma ‘Sport en lage SES’ is er voor gemeenten die aan de slag willen gaan met sociale innovatie om de sport- en beweegdeelname van mensen met een lage sociaaleconomische status te vergroten.³⁹⁰

Afspraken rondom sociale en praktische toegankelijkheid dienen op het moment van schrijven nog uitgewerkt te worden.

³⁸⁷ <https://nocnsf.nl/nieuws/2022/05/met-district-spots-nieuwe-lokale-sport-en-ontmoetingsplekken-voor-en-door-jongeren-van-start> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁸⁸ Meijde, L. van der, Sparreboom, C., Stuij, M. (2023). Tussenevaluatie Fitness Loont: fitness voor mensen met een smalle beurs: inzicht in de ervaringen van deelnemende fitnesscentra. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27345/tussenevaluatie-fitness-loont-fitness-voor-mensen-met-een-smalle-beurs/>

³⁸⁹ <https://www.sportinnovator.nl/nieuws/gratis-sporten-met-fitness-loont-voor-iedereen-met-een-smalle-beurs/> (Geraadpleegd in juni 2023).

³⁹⁰ <https://www.sportinnovator.nl/nieuws/subsidieoproep-living-lab-sport-en-bewegen-lageses/> (Geraadpleegd in juni 2023).

Daarnaast zijn er (werk)afspraken gemaakt om te werken aan effectieve begeleiding en toeleiding naar sport (van inactieve groepen), hiervoor zijn volgende afspraken gemaakt:

- “Lokale kernteams maken – samen met de adviseurs lokale sport en coördinatoren sport en preventie – afspraken over de toeleiding van mensen naar sportaanbod. De Maatschappelijke organisaties in de Sport (MOS) helpen lokale partijen bij het maken en uitvoeren van deze afspraken rond toeleiding naar sport”;
- “Afspraken met landelijke partners (o.a. Life Goals, Bas van de Goor Foundation) worden herijkt en mogelijk verlengd”;
- “De beweeg - en buurtsportcoach, kennen toeleiding naar sport- en beweegaanbod als één van de hoofdtaken. De inzet van deze functionarissen voor mensen met een achterstand in sport- en beweegdeelname wordt gestimuleerd”;
- “Gemeenten worden ondersteund bij het domein overstijgend werken via kennisdeling en inspiratie met goede voorbeelden. De ondersteuning verloopt via de verspreiding van inspiratiegidsen en magazines, de organisatie van kennisdagen, regiobijeenkomsten, regionale contactdagen, werkateliers et cetera”;
- “We maken de mogelijkheden van clubondersteuning bekend bij sportaanbieders, bonden, branche- organisaties.”

Afspraken binnen het deelakkoord Vaardig in bewegen:

- “Het programma School & omgeving werkt aan het verbinden van scholen met o.a. de sportaanbieders in de wijk. We stellen een projectleider aan vanuit NOC*NSF die de verbinding tussen het programma en de sport maakt”;
- “Opstarten van pilots om te verkennen hoe de samenwerking tussen het onderwijs en de sportsector voor naschools sport aanbod kan worden verstevigd.”

Programma School & Omgeving

Het programma School en Omgeving, van het ministerie van OCW, verstrekt subsidie om kinderen en jongeren tijdens hun schooltijd in aanraking te brengen met aanvullende activiteiten op onder andere het gebied van cultuur en sport.³⁹¹

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

In het NPA staan meer dan 200 doelstellingen/afspraken beschreven die opgesteld zijn in samenwerking met ongeveer 70 maatschappelijke partijen.³⁹² Eén van de afspraken gericht op sport bij specifieke doelgroepen:

B. Meer sporten en bewegen – Sporten en bewegen voor specifieke doelgroepen

Actiepunt 7. “Voor mensen met een verstandelijke beperking, die meer dan gemiddeld een ongezondere leefstijl hebben en slechtere toegang tot de gezondheidszorg, worden in 2019 en 2020 via het programma Healthy Athletes van Special Olympics 750 coaches en 2000 sporters voorgelicht over een gezonde leefstijl.”

³⁹¹Ministerie van OCW (2022). Programma School en Omgeving in het funderend onderwijs. 7 juli 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022Z14648&did=2022D30203

³⁹² Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

Notitie ‘Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030!’

In 2021 hebben Kamerleden van de SP, Groen Links en D66 een notitie aan de minister van VWS aangeboden.³⁹³ In deze notitie wordt bepleit dat sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend dient te zijn. Deze notitie bevat ambities gericht op verschillende thema’s. Genoemde beslispunten uit de notitie sluiten deels aan bij het Nationaal Sportakkoord (deelakkoord Inclusief sport en bewegen) of geven aanzet tot actie van het ministerie van VWS. Voor sommige punten ligt, volgens de minister, de verantwoordelijkheid van de uitvoer bij bijvoorbeeld gemeenten of het NOC*NSF. De minister heeft uitgesproken zich de komende jaren in te zetten voor de volgende punten uit de notitie³⁹⁴:

- “Het vergroten van de vindbaarheid en bereikbaarheid van informatie voor mensen met een beperking”;
- “Het vergaren van kennis over de behoeften mensen met een licht verstandelijke beperking om te kunnen sporten en bewegen”;
- “Tot oplossingsrichtingen komen ten behoeve van de problematieken rond sporthulpmiddelen en vervoer”;
- “Het inclusief buitenspelen stimuleren”;
- “Het vergroten van de zwemveiligheid voor kinderen met een beperking”;
- “De gelijkwaardige behandeling van de Paralympische topsport en het benutten van evenementen.”

Jaarlijks vindt er een evaluatie plaats met betrekking tot de voortgang van de genoemde punten. De eerste voortgangsrapportage verschijnt naar verwachting in het najaar van 2023.³⁹⁵

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022 – Deelakkoord Duurzame sportinfrastructuur

Binnen het deelakkoord ‘Duurzame sportinfrastructuur’ wordt op verschillende manieren gewerkt aan het openbaar/ toegankelijk maken van sport(accommodaties). Om sportaccommodaties meer openbaar te maken worden er maatregelen genomen als “Het beperken van de exclusiviteit van sportaccommodaties en het komen tot open sportaccommodaties met een breder en intensiever gebruik met behoud van kwaliteit. Hierbij stellen de sportbonden in Nederland zich flexibel en actief op om beschikbare voorzieningen door zo veel mogelijk mensen en partijen te laten gebruiken (...)” en “het vergroten van de toegankelijkheid en veiligheid van sportaccommodaties ten behoeven van inclusief sporten.” Ter bevordering van bewegen in de openbare ruimte zijn er maatregelen opgesteld als “Het inzetten van sportaccommodaties, die in eigendom zijn van de sport, als beweegvriendelijke openbare ruimte.”

³⁹³ SP, D66, Groenlinks (2021). Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030! 2021. Geraadpleegd in juni 2023, van https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/kennisbank/publicaties/?sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-vanzelfsprekend-in-2030&kb_id=26175&kb_q=

³⁹⁴ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief met reactie op ‘Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030!’. 14 maart 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van [https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/03/14/kamerbrief-over-reactie-notitie-sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-vanzelfsprekend-in-2030#:~:text=Minister%20Helder%20\(Langdurige%20Zorg%20en,Van%20der%20Laan%20\(D66\).](https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/03/14/kamerbrief-over-reactie-notitie-sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-vanzelfsprekend-in-2030#:~:text=Minister%20Helder%20(Langdurige%20Zorg%20en,Van%20der%20Laan%20(D66).)

³⁹⁵ <https://www.mulierinstituut.nl/producten-diensten/monitoring-landelijke-beleidsprogrammas/monitoring-overige-landelijke-beleidsprogrammas/> (Geraadpleegd in juni 2023).

*Open sportaccommodaties*³⁹⁶

In 2022 gaf ruim twee derde van de Nederlandse gemeenten aan dat ten minste één gemeentelijk sportpark vrij toegankelijk is en dat inwoners vrijelijk gebruik kunnen maken van de aanwezige sportvoorzieningen (69%).

*Multifunctionaliteit sportparken*³⁹⁷

Het verhogen van de functionaliteit van sportaccommodaties (28%) door voorzieningen en materialen bij de accommodaties toe te voegen, en het verbeteren van de toegankelijkheid van sportaccommodaties (26%) zijn twee van de meest genomen maatregelen door gemeenten om het gebruik van de gemeentelijke sportaccommodaties te intensiveren en/of te verbreden. De randvoorwaardelijke zaken zijn echter vaak niet gericht op het mogelijk maken van deelgebruik.

Nationaal Sportakkoord II 2023-2025 – Deelakkoord Ruimte voor sport en bewegen (in Sportakkoord I ‘Duurzame infrastructuur’)

Opgaven in het kader van het Deelakkoord ‘Ruimte voor sport en bewegen’ zijn gericht op het creëren van een toekomstbestendige sportinfrastructuur die uitnodigend, faciliterend en toegankelijk is voor iedereen. Opgaven uit dit Deelakkoord:

- “Betere spreiding en bereikbaarheid van sportinfrastructuur” – Zie onderstaand Werkplan Sportakkoord voor de uitwerking;
- “Verdere versterking beweegvriendelijke omgeving”;
- “Efficiënter ruimtegebruik van sportinfrastructuur” – Zie onderstaand Werkplan Sportakkoord voor de uitwerking.

Verdere versterking beweegvriendelijke omgeving – binnen deze opgave is er aandacht voor het beter benutten van sportparken voor recreatief gebruik.

Werkplan Sportakkoord II – Deelakkoord Ruimte voor sport en bewegen

In juni 2023 is het werkplan Sportakkoord II uitgebracht.³⁹⁸ Afspraken uit het werkplan gericht op betere toegankelijkheid en efficiënter gebruik van de sportinfrastructuur:

- “We voeren een onderzoek uit naar kansrijke oplossingsrichtingen voor slimmer gebruik en betere spreiding van bestaande sportaccommodaties.”;
- “In het onderzoek wordt ook gekeken naar randvoorwaarden om de oplossingsrichtingen (beter) mogelijk te maken; zoals het wegnemen van belemmerende regels en het beter toegankelijk maken van subsidieregelingen.”;
- “Als vervolg op het bovenstaande onderzoek bieden we experimenteerruimte voor lokale partijen om de kansrijke oplossingsrichtingen in praktijk vorm te geven en toe te werken naar lokale opschaling.”;

³⁹⁶ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniët, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

³⁹⁷ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniët, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juni 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

³⁹⁸ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

- “We ontwikkelen een applicatie voor eigenaren en beheerders van sportaccommodaties om de toegankelijkheid voor sporters met een beperking te vergroten.”;
- “We voeren een grootschalig onderzoek uit naar het huidige aanbod en de (toekomstige) behoefte aan ruimte voor sport.”;
- “Op basis van de uitkomsten van de Sportlandkaart wordt instrumentarium ontwikkeld voor lokale partijen om het eigen aanbod in beeld te krijgen.”

De andere opgaven uit het deelakkoord Ruimte voor sport en bewegen dienen nog uitgewerkt te worden naar werkafspraken op het moment van schrijven van dit document.

SP03 - Er is steun van de overheid voor programma's die sportverenigingen aanmoedigen om gezond (sport- en beweeg)gedrag te stimuleren (bijv. 'sport clubs for health' en 'health promoting sport clubs')

- Definities en scope**
- Sportverenigingen zijn organisaties waarvan de hoofdactiviteit is om leden in staat te stellen te sporten, hetzij voor competitieve, hetzij voor recreatieve doeleinden.
 - 'Sportclubs for health' is een manier van sportclubmanagement die de beschikbaarheid en kwaliteit van sportactiviteiten gericht op het bevorderen van gezondheid, wil verhogen.
 - Sportactiviteiten ter bevordering van de gezondheid worden gedefinieerd als alle "sportactiviteiten die goed zijn voor de gezondheid en die geen of slechts minimale gezondheids- en veiligheidsrisico's met zich meebrengen".³⁹⁹
 - Een 'health promoting sportclub' is een aanpak waarbij sportverenigingen gezondheidsbevordering in hun activiteiten stimuleren.
 - Ondersteuning omvat richtlijnen, toolkits, sjablonen (bijv. beleid/richtlijnen of contracten), hulpmiddelen voor het organiseren van (sport)trainingen ('PA sessions planning tools/equipment'), advies van experts, online trainingsmodules en trainingsworkshops of -cursussen.

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Australia - Victorian Health Promotion Foundation, or VicHealth, is an independent health promotion agency supported by the government of the Australian state of Victoria. VicHealth was established under the 1987 Tobacco Act and is funded from the state budget since 1997.⁴⁰⁰ VicHealth provides grants to sports clubs who implement practices that support public health. VicHealth's Active Club Grants initiative provides grants to sports clubs that support increased physical activity. The grants were especially targeted for disadvantaged communities including indigenous communities, older people, younger people and people with disabilities.⁴⁰¹ Recently the grant has been focused on female participation and social and modified sport.

Scotland - The Community Sports Hubs initiative was developed to increase participation in sport in Scotland. The support provided is intended for people of all ages.

³⁹⁹ [WHO-EURO-2022-5216-44980-64040-eng.pdf \(ispah.org\)](https://www.who.int/euro/2022-5216-44980-64040-eng.pdf)

⁴⁰⁰ VicHealth (2005) The Story of VicHealth: A World First in Health Promotion [online], available: <https://www.vichealth.vic.gov.au/media-and-resources/publications/the-story-of-vichealth> (accessed 16 Aug 2021).

⁴⁰¹ VicHealth (2012) 521 Sports Clubs in Victoria Receive Active Clubs Grants [online], available: <https://www.vichealth.vic.gov.au/search/521-sports-clubs-in-victoria-receive-active-clubs-grants> (accessed 26 Mar 2021).

Context EU: acties/ regelgeving

EU European Council

Indicator 7 of the HEPA monitoring framework requests implementation of the guidelines for health-oriented sports clubs developed by the Sports Clubs for Health Programme. The European Council recommends that sporting activity should be accessible to every man and woman with due regard for aspiration and ability. The European Council supports the independence of sports organisations and their right to organise themselves.

Sports Clubs for Health (project)

The third international Sports Club for Health (SCforH) project promotes the adoption of the SCforH approach. The SCforH project hosts an online training course on the principles of the SCforH approach on its website as well as information on how to apply them in a sports organisation. The SCforH approach is also laid out in a textbook available at the same location.⁴⁰²

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

De volgende afspraken zijn – binnen het thema voeding - gemaakt in het Nationaal preventieakkoord om gezonde sportomgevingen te creëren⁴⁰³:

Actiepunt 16. “In 2020 zullen er 2500 sportverenigingen aan de slag zijn met een gezonder aanbod in sportkantines. Veertig procent daarvan zal minimaal op niveau Brons zijn volgens de criteria van het Voedingscentrum. Daar waar mogelijk worden de thema’s roken en alcoholgebruik meegenomen bij de sportverenigingen. Er wordt tevens een landelijke richtlijn ontwikkeld voor de gezonde modelvereniging, waarin beleid op gezonde voeding, roken en problematisch alcoholgebruik tot uiting komt evenals beleid voor het inzetten van de mogelijkheden van de vereniging om gezond gedrag bij leden en buurtbewoners te stimuleren. De inzet op een gezonder voedingsaanbod wordt ook verbreed naar het voedingsaanbod in zwembaden en fitnesscentra.”

Actiepunt 17. “Er komt extra aandacht voor een gezonde sportomgeving. Onderdeel daarvan is een gezonder aanbod van eten en drinken en een gezondere sportsponsoring. In de integrale aanpak voor gezonde sportkantines wordt het stimuleren van gezonde voeding meegenomen naast de thema’s roken en problematisch alcoholgebruik. De Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie (FNLI) en NOC*NSF zullen zich landelijk inzetten voor gezondere sportsponsoring door middel van communicatie over de Reclamecode voor Voedingsmiddelen en het enthousiasmeren van beide achterbannen om in lijn met deze code te handelen.”

Actiepunt 18. “Er wordt een convenant gezonde sportevenementen gesloten, geïnitieerd door de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag, Eindhoven, sportmarketingbureaus en JOGG in samenwerking met NOC*NSF, met als doel een beweging in gang te zetten om de sport te associëren met een gezonde leefstijl. Het convenant zal hieraan een bijdrage gaan leveren door in te zetten op de beschikbaarheid van gezonde

⁴⁰² <https://www.scforh.info/>

⁴⁰³ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

voedingskeuzes bij sportevenementen en geen reclame die gericht is op kinderen onder de 13 jaar voor producten die niet in de Schijf van Vijf vallen.”

Daarnaast zijn er in het NPA doelstellingen en acties geformuleerd in het kader van vermindering van problematisch alcoholgebruik in sportomgevingen.

Doelstelling uit NPA: ‘In 2025 biedt 50% van de sportverenigingen met een eigen kantine/accommodatie een gezonde sportomgeving’ en ‘in 2040 biedt 80% een gezonde sportomgeving’ – Status: richtlijnen voor een gezonde sportomgeving worden vanaf dit jaar verwerkt tot challenges.⁴⁰⁴ De challenges worden meegenomen in de begeleiding en monitoring door de TeamFit coaches. 1900 sportverenigingen zijn in 2021 via TeamFit aan de slag gegaan voor een gezonde sportomgeving, 23.387 personen hebben een Instructie Verantwoord Alcoholschenken certificaat behaald en 375 sportverenigingen zijn door JOGG bezocht.

Teamfit

JOGG-Teamfit helpt om de sportomgeving gezonder te maken.⁴⁰⁵ Teamfit coaches helpen een sportlocatie om aan de slag te gaan met een gezonder voedingsaanbod, een verantwoord alcoholbeleid en een rookvrij terrein. Dit wordt gedaan in samenwerking met o.a. NOC*NSF, sportbonden en gemeenten.

⁴⁰⁴ Ministerie van VWS (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. Juni 2022. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

⁴⁰⁵ <https://jogg-teamfit.nl/sport> (Geraadpleegd in juni 2023).

Domein 8. Werkplek

Er is nationaal en/of subnationaal overheidsbeleid gericht op het stimuleren van bewegen op/naar werk (bijv. initiatieven om naar het werk te fietsen en werkplekken met sportfaciliteiten) en die de gezondheid van alle werknemers bevordert.

W01 - Er bestaan nationale en/of subnationale beleidsinitiatieven en ontwikkelplannen voor infrastructuur om veilig actief transport (fietsen en wandelen) van en naar het werk te stimuleren en te ondersteunen.

Definities en scope

- Omvat normen voor de publieke sector die veilig actief woon-werkverkeer stimuleren en ondersteunen.
- Omvat zowel werkomgevingen in de publieke als private sector.

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Netherlands - The work-related expenses scheme (Werkkostenregeling) allows employers to provide a tax-free travel allowance. The allowance is less than 1.5% of salary costs.⁴⁰⁶

United States, Massachusetts - Massachusetts wellness tax credit. Businesses with 200 employees or fewer may apply for a tax credit for wellness programmes. The tax credit is valued at up to 25% of the cost of implementing the programme.⁴⁰⁷

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025

Objective 3.2: "Provide opportunities and counselling for physical activity at the workplace. Member States should consider adopting appropriate measures to promote active commuting and the use of public transport to travel to work. The measures could include regulations, guidelines or financial incentives for companies with regard to cycle racks, changing rooms, showers and adequate public transport options" [...].⁴⁰⁸

EU - 2013 Council recommendations

⁴⁰⁶ KING Software (2021) The Work-Related Expenses Scheme (WKR): What Exactly Are the Rules? [online], Accountancy Van Morgen, available: <https://www.accountancyvanmorgen.nl/2021/01/15/werkkostenregeling-wkr-precies-regels/> (accessed 16 Aug 2021).

⁴⁰⁷ Massachusetts Department of Public Health (2021) Wellness Tax Credit Summary [online], available: <https://www.mass.gov/service-details/wellness-tax-credit-summary> (accessed 16 Aug 2021).

⁴⁰⁸ World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) 'Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025', available: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

Indicator 19: Schemes to promote active travel to work. Existence of a national or sub-national (where relevant) incentive scheme for companies to promote physical activity at the workplace (e.g. gyms, showers, walking stairs etc.).⁴⁰⁹

Financiële regelingen ter stimulering van het fietsgebruik

Er zijn verschillende soorten regelgeving van toepassing bij fietsstimulering⁴¹⁰

1. Fiets van de zaak (lease-fietsregeling): Een fiets van de zaak maakt het mogelijk om een (elektrische) fiets of een Speed-Pedelec te gebruiken voor woon-werkverkeer. De werknemer hoeft niet zelf een fiets te kopen. Als werkgever kan je bepalen welk percentage van de leasekosten je betaald.
2. Werkkostenregeling (WKR): Een werkgever mag via WKR tot 1,18% van het brutoloon als onbelaste vergoeding aan de medewerker geven. Deze regeling kan gebruikt worden voor bijvoorbeeld een belastingvrije fiets of e-bike van de zaak.
3. Fietskilometervergoeding: Per 2023 is de belastingvrije kilometervergoeding voor reiskosten van € 0,19 naar € 0,21 per kilometer verhoogd.

Daarnaast is er de mogelijkheid tot het vormgeven van een mobiliteitsbudget door werkgevers: dit is een flexibel budget dat werkgevers aan werknemers kunnen aanbieden voor hun woon-werkverkeer.⁴¹¹ Het stelt werknemers in staat om verschillende vervoerswijzen, waaronder actief transport, te combineren op basis van hun individuele behoeften.

Klimaatakkoord 2019 – kamerbrief april 2022

De normerende regeling werkgebonden personenmobiliteit verplicht werkgevers vanaf 1 januari 2024 tot jaarlijkse rapportage over de CO₂ uitstoot van de werkgebonden personenmobiliteit.⁴¹² Dit heeft betrekking op bedrijven met meer dan 100 werknemers. Het gaat om het totaal van de door werknemers gereisde zakelijke en woon-werkkilometers. Middels deze regelgeving wordt door het ministerie van IenW getracht werkgevers een stimulans te geven hun zakelijke en woon-werkmobiliteit verder te verduurzamen. De staatssecretaris van IenW hoopt hiermee acties die bijdragen aan het reduceren van de CO₂ uitstoot te stimuleren, zoals bijvoorbeeld: meer gebruik maken van het OV of de fiets.

In de kamerbrief (april 2023) over de ‘Voorjaarsbesluitvorming Klimaat’ van de minister voor Klimaat en Energie wordt de volgende maatregel beschreven om het gebruiken van EV, OV of

⁴⁰⁹ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

⁴¹⁰ <https://www.daszogefietst.nl/financiële-regelingen>. (Geraadpleegd in juli 2023).

⁴¹¹ Ministerie van SZW (2022). Kamerbrief toekomst hybride werken. 22 juni 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/06/20/kamerbrief-agenda-voor-de-toekomst-van-hybride-werken>

⁴¹² Ministerie van IenW (2022). Kamerbrief over voorhang wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en het Omgevingsbesluit. 19 april 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/04/19/voorhang-wijziging-van-het-besluit-activiteiten-leefomgeving-en-het-omgevingsbesluit-het-beperken-van-emissies-van-kooldioxide-door-werkgebonden-personenmobiliteit>

fiets onder werkenden te stimuleren⁴¹³: Het kabinet versnelt de ingroei van emissievrije personenauto's door het CO₂-doel voor werkgebonden personenmobiliteit te verhogen. Hiermee hoopt het ministerie werkgevers te prikkelen om zowel voor zakelijk rijden als woonwerk-verkeer het gebruiken van EV, OV of fiets te stimuleren.

Nationaal toekomstbeeld fiets 2022-2040

Het ministerie ambieert om aan het einde van de huidige kabinetsperiode 100.000 extra mensen de fiets naar het werk te laten pakken.⁴¹⁴ Het uitbreiden van fietsenstallingen bij stations en het versterken en uitbreiden van doorfietsroutes zijn belangrijke maatregelen gericht op het stimuleren van fietsen onder werknemers. Hiervoor is financiering beschikbaar vanuit het Rijk (Domein Transport).

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

B. Meer sporten en bewegen.⁴¹⁵

Actiepunt 3: "Om werknemers en werkgevers te stimuleren actiever van en naar het werk te gaan, wordt door de Fietsersbond en Wandelnet een Alliantie Werken in Beweging opgericht. De Alliantie geeft werkgevers en werknemers inspiratie voor de meest effectieve maatregelen op het gebied van gezond werken, inclusief vervoer en een gezonde werkvloer, en hoe zij zich kunnen profileren met hun actieve beleid hierop. Deze maatregel sluit aan bij de inzet vanuit het Klimaatakkoord, de ambities van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) om fietsen te stimuleren en de loopagenda."

In opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport helpt de alliantie Werken in Beweging medewerkers dagelijks meer te laten bewegen door vaker te fietsen en te lopen.⁴¹⁶ De website van Werken in Beweging bevat praktische informatie en tools voor werkgevers om medewerkers vaker te laten lopen en fietsen naar, tijdens en vanuit het werk.

Campagne 'Kies de Fiets!' en fietsambassadeurs

De Fietsmissie 'Kies de fiets' roept alle werkgevers in Nederland op zich in te zetten om 10% meer medewerkers op de fiets te krijgen.⁴¹⁷ Deze campagne is tot stand gekomen op initiatief van het ministerie van IenW (Domein Media). 15 organisaties die als fietsambassadeur optreden voor het ministerie van IenW laten zien hoe dit in de praktijk werkt. Zij stimuleren actief fietsen onder hun medewerkers. Op de website van Kiesdefiets.nl vinden werkgevers goede voorbeelden, praktische ondersteuning en voorbeelden van regionale programma's. Deze initiatieven vanuit het ministerie hebben een informerend karakter.⁴¹⁸

⁴¹³ Ministerie van EZK, Ministerie van IenW, Ministerie van BZK, Ministerie van Financiën en Ministerie van LNV (2023). Kamerbrief over voorjaarsbesluitvorming Klimaat. 26 april 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/04/26/voorjaarsbesluitvorming-klimaat>

⁴¹⁴ Ministerie van IenW (2022). Kamerbrief over Nationaal Toekomstbeeld Fiets en Fietsambitie '22-'25. 18 juli 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/18/nationaal-toekomstbeeld-fiets-en-fietsambitie-22-25>

⁴¹⁵ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

⁴¹⁶ <https://werkeninbeweging.nl/over-ons/werken-in-beweging/> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁴¹⁷ <https://www.daszogefietst.nl/> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁴¹⁸ Ministerie van IenW (2020). Kamerbrief over acties, moties en toezeggingen OV en COVID-19. 30 juni 2020. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/06/30/update-acties-moties-en-toezeggingen-inzake-het-ov-en-covid-19>

W02 – Er zijn plannen en regels voor gebouwen, percelen en de omgeving die een werkgever stimuleert om een werkomgeving te creëren waar zijn werknemers kunnen bewegen. Dit doet de werkgever door het ontwerp van gebouwen (building design) en het bieden van adequate faciliteiten (zowel binnen als buiten).

Definities en scope

- Omvat overheidsbeleid en regelgeving die werkgevers (zowel publiek als privaat) stimuleren en ondersteunen om een omgeving te creëren die sport en bewegen mogelijk maakt.
- Faciliteiten omvatten voorzieningen in gebouwen die sport en bewegen ondersteunen (bijv. douches, fietsenrekken).

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

USA, New York - Though not a regulation, the active living guidelines were developed with city agencies.⁴¹⁹

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Action 2.5: Strengthen the policy, regulatory and design guidelines and frameworks at the national and subnational levels, as appropriate, to promote public amenities, schools, health-care, sports and recreation facilities, workplaces and social housing, that are designed to enable occupants and visitors with diverse abilities to be physically active in and around the buildings, and prioritize universal access by pedestrians, cyclists and public transport.

Proposed sub action for member states 2.5.6: Industry, Guilds, Labour, Unions, Occupational Health and Safety and other related organizations should develop and implement guidance to support employers create healthy workplaces that support physical activity and reduced extended periods of sedentary behaviour during the working day, and encourage active lifestyles of their employees and families.⁴²⁰

WHOROE - Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025

Objective 3.2: “Provide opportunities and counselling for physical activity at the workplace [...] Member States may consider adopting appropriate measures, such as regulations and guidelines concerning health at the workplace, to enable more physical activity during the working day. The measures could include action to address the workplace layout, such as the provision of adjustable desks, prominent and promotional signs on staircases encouraging their use [...]”.⁴²¹

⁴¹⁹ Bloomberg, M., Burney, D., Farley, T., Sadik-Khan, J., Burden, A. (2010) Active Design Guidelines: Promoting Physical Activity and Health in Design, New York, USA.

⁴²⁰ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁴²¹ World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) ‘Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025’, available:

http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

Vitaal Bedrijf Nederland 2020

Het programma Vitaal Bedrijf is tot stand gekomen in samenwerking met de Stichting Nederland Onderneemt Maatschappelijk!, een initiatief van VNO-NCW en MKB Nederland.⁴²² Het programma richt zich op vitaliteit in de breedste zin, van fysieke tot mentale gezondheid, en biedt hulpmiddelen aan werkgevers om de vitaliteit op de werkvloer te verbeteren. Zo is er een gratis oriëntatiescan, advies op maat en een netwerk aan partners die vitaliteitsactiviteiten in de organisatie kunnen uitvoeren. Staatssecretaris Blokhuis (VWS) heeft samen met staatssecretaris van 't Wout (SZW) het programma 'Vitaal Bedrijf' in 2020 gelanceerd.

Groene bedrijventerreinen

Het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN) zet in op de vergroening van bedrijventerreinen.⁴²³ Een groene omgeving kan een bijdrage leveren aan meer bewegen. Er is vanuit het Groeifonds € 26 miljoen toegekend voor het project 'Werklandschappen van de Toekomst'. Het doel van het Nationaal Groeifonds is het realiseren van toekomstbestendige Bruto Nationaal product (BNP) groei.⁴²⁴

Actieplan Nederland Beweegt 2022-2025 - Bewegalliantie 2022

De Bewegalliantie is in juni 2022 van start gegaan en bestaat in juni 2023 inmiddels uit meer dan 100 organisaties, veelal met een landelijk bereik. Het gaat om organisaties, instellingen en bedrijven die vanuit hun missie of hoofdactiviteiten een bijdrage willen leveren aan het stimuleren van bewegen.⁴²⁵ Denk aan maatschappelijke organisaties, zoals Special Heroes, OuderenFonds, de Bas van de Goor Foundation, IVN, Jantje Beton en Vitaal Bedrijf. Het ministerie van VWS is hierbij ook een van de partners. Daarnaast sluiten ook kennispartijen als RIVM en Kenniscentrum Sport & Bewegen aan. Elke partij kan een eigen bijdrage leveren om meer mensen in beweging te krijgen en gezamenlijk bij te dragen aan het veranderen van de Nederlandse beweegcultuur. De Bewegalliantie richt zich bij het stimuleren van bewegen op onder andere de settings zorg, onderwijs, leefomgeving en **werk**. De activiteiten van (de partijen in) de Bewegalliantie zijn gericht op het verbinden van organisaties, het ophalen van obstakels (en wat nodig is om deze te slechten) en het starten van mogelijke samenwerkingsverbanden ('cirkels' genoemd) om meer Nederlanders duurzaam in beweging te brengen. De cirkels bevinden zich in een opstartende fase, waardoor er nu (nog) geen uitspraak gedaan kan worden over de implementatie van de Bewegalliantie.

⁴²² <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/10/05/programma-vitaal-bedrijf-van-start#:~:text=Vitaal%20Bedrijf%20heeft%20de%20kennis,op%3A%20ga%20het%20gewoon%20doen!&text=Heeft%20deze%20informatie%20u%20geholpen%3F> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁴²³ <https://www.ivn.nl/aanbod/groene-bedrijventerreinen/aanvraag-groeifonds-2021-werklandschappen-van-de-toekomst/> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁴²⁴ <https://www.nationaalgroeifonds.nl/over-het-nationaal-groeifonds> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁴²⁵ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

Infrastructuur domeinen

De infrastructuur/beleidsondersteunende domeinen zijn erop gericht beleidsontwikkeling en implementatie van beleid te vergemakkelijken.

Voor het verzamelen van bewijs voor het bestaan van overheidsbeleid en de mate van implementatie hiervan is, indien relevant, informatie uit het Nederlandse FOOD-EPI evidence document gebruikt.⁴²⁶

Domein 9. Leiderschap

Het politiek leiderschap zorgt ervoor dat er krachtige steun is voor de visie, planning, communicatie, implementatie en evaluatie van overheidsbeleid om een beleidsomgeving gericht op gezondheidsbevordering te creëren en hiermee de bevolking te stimuleren om meer te sporten en bewegen en de daarmee samenhangende ongelijkheden te verminderen.

L01 - Er is sterke, zichtbare politieke steun (op het niveau van de staat/het kabinet) voor het creëren van beleidsomgevingen gericht op het verbeteren van de gezondheid. Hiermee wordt het niveau van sport en bewegen onder de bevolking verbeterd en leefstijl gerelateerde ziekten en de daarmee samenhangende ongelijkheden vermindert. De politieke verantwoordelijkheid voor sport en bewegen ter bevordering van gezondheid is duidelijk toegewezen binnen de overheidstructuren.

- Definities en scope**
- Zichtbare steun omvat intentieverklaringen, toezeggingen, begrotingsplannen, het stellen van prioriteiten en doelen, het tonen van steun in de media, andere acties die steun voor nieuw of versterkt beleid aantonen.
 - Documenten die bewijs bevatten van sterke politieke steun zijn onder andere mediaberichten, toespraken, beleidsdocumenten voorafgaand aan verkiezingen, de introductie van een wetsvoorstel, strategische plannen op staatsniveau met doelen of belangrijke prestatie-indicatoren (Food EPI Evidence Document - LEAD1).
-

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

United States - The First Lady of the United States (FLOTUS), Michelle Obama, initiated the Let’s Move Campaign. The office of the first lady is a part of the executive office of the presidency.⁴²⁷

⁴²⁶ Djojosoeparto SK, Kamphuis CBM, Vandevijvere S and Poelman MP, on behalf of the JPI-HDHL Policy Evaluation Network. The Healthy Food Environment Policy Index (Food-EPI): the Netherlands. An assessment of national governmental policies affecting the food environment in the Netherlands and policy actions for creating a healthy food environment. Utrecht, Utrecht University, 2020.

⁴²⁷ Let’s Move! (2021) America’s Move to Raise A Healthier Generation of Kids [online], available: <https://letsmove.obamawhitehouse.archives.gov/about> (accessed 16 Aug 2021).

Context EU: acties/ regelgeving

WHO Global Action Plan on Physical Activity Action 4.1: Strengthen policy frameworks, leadership and governance systems, at the national and subnational levels, to support implementation of actions aimed at increasing physical activity and reducing sedentary behaviours, including multisectoral engagement and coordination mechanisms; policy coherence across sectors; guidelines, recommendations and actions plans on physical activity and sedentary behaviour for all ages; and progress monitoring and evaluation to strengthen accountability.

Proposed sub action for member states 4.1.1: Initiate or strengthen, as appropriate, a high-level national multisectoral coordination committee to provide leadership, strategic planning and oversight of implementation and monitoring of national policy actions on physical activity and sedentary behaviour, ensuring appropriate representation from all relevant areas and levels of government, as well as nongovernmental stakeholders and the community.⁴²⁸

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

In 2018 heeft het Ministerie van VWS samen met meer dan 70 organisaties het Nationaal Preventieakkoord getekend.⁴²⁹ Het doel van het Nationaal Preventieakkoord is om Nederlanders gezonder te maken. Dit wordt gedaan door ambities, doelen en acties op te stellen voor de thema's roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik. Met het Nationaal Preventieakkoord streven partijen naar een reductie van mensen met overgewicht (50% in 2019 naar 38% in 2040) en naar maximaal 7,1% volwassen Nederlanders met obesitas (eind 2019: 14,5%). Er zijn maatregelen opgesteld ter stimulering van sporten en bewegen om deze doelen te bereiken. Maatregelen zijn bijvoorbeeld:

- “Om werknemers en werkgevers te stimuleren actiever van en naar het werk te gaan, wordt door de Fietzersbond en Wandelnet een Alliantie Werken in Beweging opgericht. De Alliantie geeft werkgevers en werknemers inspiratie voor de meest effectieve maatregelen op het gebied van gezond werken, inclusief vervoer en een gezonde werkvloer, en hoe zij zich kunnen profileren met hun actieve beleid hierop (...).”;
- “We willen ook in de rest van Nederland gezonde buurten realiseren, zodat iedereen de kansen krijgt om een gezond leven te leiden en met prioriteit kinderen veilig en gezond naar school kunnen fietsen en lopen. Hiervoor worden door gemeenten met lokale/regionale partijen onder meer lokale/regionale afspraken gemaakt. Daarbij is onder de Omgevingswet gezondheid een expliciet belang dat wordt meegenomen bij het maken van omgevingsvisies en omgevingsplannen. Een landelijke coalitie van koepelorganisaties waaronder VNG, VSG, JOGG, Sportkracht 12, de Fietzersbond,

⁴²⁸ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁴²⁹ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

Wandelnet, de onderwijsraden via het programma Gezonde School, LHV en de sportbonden zullen zorgen voor kennisontwikkeling en – verspreiding om gezonde buurten te stimuleren in Nederland.”;

- “In 2020 gebruikt een kwart van alle scholen in het po, vo en mbo (onderdelen van) het Ondersteuningsaanbod van de Gezonde School (...).”

Het akkoord geeft aan dat door te kiezen voor preventie op de thema’s roken, overgewicht en problematisch drinken, er een direct aangrijpingspunt is om de mensen met een structureel laag inkomen en een lage opleiding beter te bereiken. Dit sluit aan bij de door de WRR voorgestelde speerpunten (roken, overgewicht en een ongezond eet en-beweegpatroon, en problematisch alcoholgebruik) om zoveel mogelijk gezondheidswinst te realiseren.⁴³⁰

Het RIVM heeft middels een ‘Quick Scan’ de mogelijke impact van het Nationaal Preventieakkoord in kaart gebracht.⁴³¹ Hieruit blijkt dat de ambities op het gebied van overgewicht niet haalbaar zijn met het overeengekomen pakket aan maatregelen en dat extra maatregelen nodig zijn om die te realiseren. In de quickscan worden verschillende potentieel effectieve maatregelen ter preventie van overgewicht benoemd (zoals het veranderen van de omgeving en persoonlijke begeleiding met aandacht voor voeding en bewegen), maar deze maatregelen worden niet, of in beperkte mate, ingezet.

Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord

In kamerbrief over de voortgangsrapportage (2021) geeft de staatssecretaris van VWS aan dat de leefstijlcijfers over 2020 hem voorzichtig positief stemmen.⁴³² Partijen van het Nationaal Preventieakkoord hebben aangegeven dat ze door willen zetten met het realiseren van de ambities. De staatssecretaris geeft aan dat het rapport van het RIVM naar aanvullende maatregelen, het rapport van de Raad voor de Volksgezondheid en ook recente onderzoeken die in het Nationaal Preventieakkoord zijn uitgevoerd, stevige handvatten geven die helpen de ambities waar te maken en Nederland gezonder kunnen maken.

Landelijke Nota Gezondheidsbeleid (LNG) 2020-2024

Iedere vier jaar brengt het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) de LNG uit.⁴³³ Dit is zo vastgelegd in de Wet publieke gezondheid (Wpg).⁴³⁴ In de LNG worden de landelijke prioriteiten op het gebied van publieke gezondheid beschreven. Het geeft hiermee richting aan het lokale gezondheidsbeleid van gemeenten. De LNG bestaat uit vier gezondheidsvraagstukken:

A. Gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving

⁴³⁰ Broeders, D.W.J., H.D. Das, R.P.W. Jennissen, W.L. Tiemeijer en M. de Visser (2018). Van verschil naar potentieel: een realistisch perspectief op de sociaaleconomische gezondheidsverschillen, WRR-Policy Brief 7, Den Haag: WRR. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.wrr.nl/publicaties/policy-briefs/2018/08/27/van-verschil-naar-potentieel.-een-realistisch-perspectief-op-de-sociaaleconomische-gezondheidsverschillen>

⁴³¹ RIVM (2018). Quickscan mogelijke impact. Nationaal Preventieakkoord. 23 november 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rivm.nl/documenten/quickscan-mogelijke-impact-nationaal-preventieakkoord>

⁴³² Ministerie van VWS (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. Juni 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

⁴³³ Ministerie van VWS (2020). Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024. 28 mei 2020. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.loketgezondleven.nl/documenten/landelijke-nota-gezondheidsbeleid-2020-2024>

⁴³⁴ Wet publieke gezondheid. Geldend van 01-07-2023 t/m heden. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0024705/2023-07-01> (Geraadpleegd in juli 2023).

- B. Gezondheidsachterstanden verkleinen
- C. Druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen
- D. Vitaal ouder worden

Regerakkoord “Vertrouwen in de toekomst” 2017-2021

Het regeerakkoord uit 2017 bevat de belangrijkste doelstellingen voor het beleid van de regering in haar regeringsperiode.⁴³⁵ In het regeerakkoord “Vertrouwen in de toekomst” wordt het belang van sport aangekaart. Eén van de maatregelen uit dit akkoord is gericht op het sluiten van een Sportakkoord. Dit regeerakkoord is niet meer van kracht, het Sportakkoord daarentegen wel.

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022

Het Nationaal Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’ is sinds eind 2018 in uitvoering en liep tot en met 2022.⁴³⁶ In 2023 is er een nieuw Sportakkoord openbaar gemaakt.⁴³⁷ Het doel van het akkoord is dat iedereen in Nederland nu en in de toekomst zonder belemmeringen in een veilige en gezonde omgeving plezier in sport en bewegen kan hebben. Daarbij moet iedereen die wil sporten of bewegen, dit ook kunnen doen. Ambities zijn uitgezet in zes deelakkoorden:

1. Inclusief sporten en bewegen
2. Duurzame sportinfrastructuur
3. Vitale sport- en beweegaanbieders
4. Positieve sportcultuur
5. Vaardig in bewegen
6. Topsport die inspireert

Ambities uit het Sportakkoord II zijn gericht op dezelfde thema’s.

De uitvoeringsalliantie van het Sportakkoord bestaat uit het ministerie van VWS, de Vereniging Sport en Gemeenten en het NOC*NSF. In Sportakkoord II heeft ook Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) zich aangesloten.

Om de sport- en beweegsector te versterken, de kanselijkheid om mee te doen met sport te vergroten en daarnaast het bewegen in het dagelijks leven te bevorderen is voor 2023 ongeveer € 121 miljoen vrij gemaakt door het Rijk.⁴³⁸ Dit budget wordt onder andere gebruikt voor het voortzetten en door ontwikkelen van het Nationaal Sportakkoord.

Coalitieakkoord “Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst” 2021-2025

⁴³⁵ VVD, CDA, D66 en ChristenUnie (2017). Regeerakkoord 2017: 'Vertrouwen in de toekomst'. 10 oktober 2017. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-2017-vertrouwen-in-de-toekomst>

⁴³⁶ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

⁴³⁷ Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

⁴³⁸ Ministerie van VWS (2022). XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport Rijksbegroting 2023. Tweede kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200 XVI, nr. 1. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2022/09/20/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport-rijksbegroting-2023>

In het meest recente regeerakkoord speelt sport en bewegen een rol.⁴³⁹ Maatregelen omtrent sport uit het coalitieakkoord zijn gericht op het doorzetten van de doelen uit het Preventieakkoord (zie bovenstaand), waarin meer aandacht voor preventie en een gezonde levensstijl is van jongs af aan, en het helpen van sportverenigingen om Nederlanders (weer) aan het sporten te krijgen.

Het kabinet is 7 juli gevallen.⁴⁴⁰ Ook voor de sector sport en bewegen heeft de val van het kabinet op 7 juli en de daarop volgende Tweede Kamerverkiezing medio november 2023 consequenties.⁴⁴¹ Op het moment van schrijven van dit document (juli 2023) is het nog niet duidelijk welke invloed dit op de maatregelen omtrent sport- en bewegen gaat hebben.

De NLsportraad - onafhankelijk adviesorgaan dat zich richt op het versterken van de betekenis van sport voor de samenleving (domein Bestuur) – geeft aan teleurgesteld en verbaasd te zijn over de rol die sport en bewegen heeft gekregen in het coalitieakkoord 2021-2025. Volgens de voorzitter van de NLsportraad lijkt het kabinet weinig met de adviezen van de sportraad gedaan te hebben.^{442, 443}

Beleidsadvies bewegen 2021-2040

In dit beleidsadvies staan ideeën uiteengezet om een verschil te kunnen maken in en met de samenleving.⁴⁴⁴ Dit advies is voortgekomen uit overleg dat gevoerd is vanuit de interdepartementale werkgroep 'Bewegen het Nieuwe Normaal' tussen de ministeries van VWS, OCW, I&W, SZW en BZK en op onderdelen een vertegenwoordiging van de sportsector (NOC-NSF, NL Aktief, Nevobo), de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en de wetenschap (het RIVM, Kenniscentrum Sport & Bewegen en het Mulier Instituut). Er zijn binnen dit advies zes actielijnen opgesteld om mensen meer in beweging te krijgen:

1. Openbare voorlichting, communicatie en bewustwording
2. Omgeving die uitnodigt tot bewegen
3. School en opvang die uitdagen tot bewegen
4. Sport en recreatie die mensen in beweging brengt
5. Werkomgeving die bewegen faciliteert en stimuleert
6. Bewegen en sporten als onderdeel van de zorg

⁴³⁹ VVD, D66, CDA en ChristenUnie (2022). Coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst'. 10 januari 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/01/10/coalitieakkoord-omzien-naar-elkaar-vooruitkijken-naar-de-toekomst>

⁴⁴⁰ Waarnemend Griffier, Geert Jan Hamilton. Bijlage Notitie situatie na val kabinet Rutte IV. 8 juli 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2023D32133&did=2023D32133>

⁴⁴¹ <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/nieuws/na-zomerreces-duidelijk-welke-sportonderwerpen-controversieel-zijn/> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁴⁴² <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/12/21/nederlandse-sportraad-vanaf-1-januari-in-de-wet-verankerd#:~:text=De%20Nederlandse%20Sportraad%20is%20een,tussen%20sport%20en%20andere%20beleidsterreinen.> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁴⁴³ <https://www.sportenstrategie.nl/overheid/dit-regeerakkoord-laait-totaal-geen-strategie-voor-sport-en-bewegen-zien/> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁴⁴⁴ Ministerie van VWS, Ministerie van OCW, Ministerie van IenW, Ministerie van SZW en Ministerie van BZK (2021). Beleidsadvies Bewegen 2021-2040. 20 mei 2021. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/05/20/beleidsadvies-bewegen-2021-2040>

Dit advies is middels een kamerbrief door Ministers Van Ark, Slob, Van Nieuwenhuizen, Koolmees en Ollongren en staatssecretarissen Blokhuis en Van Veldhoven gestuurd naar de Tweede kamer in mei 2021.⁴⁴⁵

Omdat dit een ‘advies’ betreft zijn er geen politieke consequenties opgenomen bij het uitblijven van actie.

Kamerbrieven (Top)sportbeleid 2022 en Beweegbrief 2022

(Top)sportbeleid

In de kamerbrief over het toekomstig sportbeleid van 24 juni 2022 heeft de minister voor Langdurige Zorg en Sport vier ambities opgesteld waar het ministerie aan gaat werken om sport en bewegen voor iedereen vanzelfsprekend te maken⁴⁴⁶:

- Vitale sportsector behouden en ontwikkelen
- Bevorderen van kansengelijkheid in sporten en bewegen (Statement L03).
- Maatschappelijke waarde van topsport zichtbaar maken en vergroten
- Bevorderen van bewegen in het dagelijks leven (zie onderstaand ‘beweegbrief’).

Beweegbrief

In de Kamerbrief over de aanpak om bewegen in het dagelijks leven te bevorderen, van 24 juni 2022, geven de minister voor Langdurige Zorg en Sport en de staatssecretaris van VWS aan dat ze willen dat Nederland in beweging komt en dat sporten en bewegen in 2040 een vanzelfsprekend onderdeel is van het leven van iedere Nederlander.⁴⁴⁷ VWS heeft toegezegd binnen het Preventieakkoord een extra impuls aan bewegen te geven. Dit willen de minister en staatssecretaris bereiken door onder andere de Beweegalliantie op te richten. In 2022 zijn door VWS acties en activiteiten langs de volgende lijnen georganiseerd om mensen in beweging te krijgen: communicatie via leefstijlcampagnes (campagne ‘Fit op jouw manier’), programma’s/interventies om bewegen te stimuleren (o.a. Special Heroes, gezonde schoolpleinen) en kennis, onderzoek en monitoring.

Ook is het thema bewegen, naast het thema sport, nu belegd bij de directie Sport van het ministerie van VWS.⁴⁴⁸

Er wordt in samenwerking met andere departementen gewerkt aan het stimuleren van bewegen of geïnventariseerd hoe bewegen omgezet kan worden naar beleid: met het ministerie van OCW wordt er gewerkt aan het programma Gezonde School, een beweegvriendelijke leefomgeving kan een plek hebben in de programma’s vanuit het ministerie van BZK (bijv. het programma ‘Wonen en zorg voor ouderen’ en Mooi Nederland). Daarnaast wordt er in het kader van de Nationale Omgevingsvisie samengewerkt met het ministerie van LNV aan een Gezonde leefomgeving (Zie ook de ‘beleidsdomeinen’).

⁴⁴⁵ Ministerie van VWS, Ministerie van OCW, Ministerie van IenW, Ministerie van SZW, Ministerie van VZK (2021). 20 mei 2021. Kamerbrief over Nederland vitaal en in beweging. Geraadpleegd in juli 2023, van https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021D18818&did=2021D18818

⁴⁴⁶ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief sportbeleid 2022 en verder. 24 juni 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/06/24/kamerbrief-over-topsportbeleid-2022-en-verder>

⁴⁴⁷ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief stimuleren van bewegen in het dagelijks leven. 24 juni 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/06/24/kamerbrief-over-beweegbrief-2022>

⁴⁴⁸ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/beleid> (Geraadpleegd in oktober 2023).

Beweegalliantie

In de Beweegalliantie werkt het ministerie van VWS samen met partijen uit onder meer de zorg, het maatschappelijk en sociaal domein, onderwijs, bedrijfsleven, sport, kennisinstellingen, gemeenten en andere departementen.⁴⁴⁹ De alliantie ziet zichzelf als een aanjager die andere partijen faciliteert met kennis, netwerk en communicatie. Daarbij bouwt de alliantie voort op samenwerkingen en initiatieven die er al zijn. Er wordt breed samengewerkt om gezamenlijk initiatieven op te schalen of op te starten.

Ministerie van financiën – Sport en bewegen 2023

Sport- en beweegstimulering

In het kader van Sport- en beweegstimulering is ongeveer € 121 miljoen vrij gemaakt (zie bovenstaand).⁴⁵⁰ Dit budget wordt, naast voor het voortzetten en door ontwikkelen van het Sportakkoord, ook ingezet voor initiatieven als:

- “Het werken naar één lokale regeling voor gemeenten waarin een aantal programma’s gebundeld worden op het gebied van sport- en beweegstimulering, gezondheidsbevordering en het bevorderen van cultuurparticipatie”;
- “Het inzetten op verschillende projecten via subsidie, challenge of opdracht die erop gericht zijn om de ervaren belemmeringen van mensen weg te nemen en kanselijkheid te bevorderen. Hierbij gaat het om financiële en praktische belemmeringen. Om dit te bereiken wordt samengewerkt met onder andere de partijen uit de alliantie Sporten en bewegen voor iedereen, fondsen, gemeenten en de sport- en beweegsector.”

Duurzame en toegankelijke sportaccommodaties

Het rijk zet zich met gemeenten in om sportaccommodaties te verduurzamen en beter toegankelijk te maken.⁴⁵¹ Dit wordt onder andere gestimuleerd middels de subsidieregeling Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties. Er is in 2023 ongeveer € 84 miljoen euro beschikbaar voor het verduurzamen en toegankelijk maken van sportaccommodaties.

Kennis en innovatie in sportbeleid

Er wordt op verschillende manieren in onderzoek en innovatie geïnvesteerd op het gebied van sport. Zo investeert het VWS in ‘missie gedreven onderzoek en innovatie in sport en bewegen’.⁴⁵² In dit programma wordt gezocht naar oplossingen voor complexe maatschappelijke vraagstukken op het gebied naar sport en bewegen. Ook wordt er geïnvesteerd in het

⁴⁴⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/07/06/beweegalliantie-van-start-met-carl-verheijen-als-voorzitter> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁴⁵⁰ Ministerie van VWS (2022). XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport Rijksbegroting 2023. Tweede kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200 XVI, nr. 1. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2022/09/20/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport-rijksbegroting-2023>

⁴⁵¹ Ministerie van VWS (2022). XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport Rijksbegroting 2023. Tweede kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200 XVI, nr. 1. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2022/09/20/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport-rijksbegroting-2023>

⁴⁵² <https://www.zonmw.nl/nl/missiegedreven-onderzoek-en-innovatie-sport-en-bewegen> (Geraadpleegd in juli 2023).

bevorderen van sportinnovatie via het programma Sportinnovator.⁴⁵³ Dit programma stimuleert en ondersteunt innovatieprojecten op het gebied van sporten en bewegen. Voor kennissubsidies en -opdrachten is € 22 miljoen beschikbaar in 2023.

Nederland Beweegt 2022-2025

15 juni 2023 is door de minister voor langdurige Zorg en Sport en de staatssecretaris van VWS het actieplan ‘Nederland beweegt’ aangeboden aan de tweede kamer met de aanpak van bewegen in de huidige kabinetsperiode aan de tweede kamer.⁴⁵⁴ Binnen dit advies zijn er drie actielijnen opgesteld waarlangs dagelijks bewegen gestimuleerd wordt⁴⁵⁵:

1. het vergroten van de aandacht en bewustwording voor het belang van bewegen en een beweegvriendelijke omgeving
2. het creëren van meer maatschappelijk initiatief voor bewegen via de Bewegialliance
3. het vergroten van de inzet op een lokale/regionale aanpak van bewegen

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 2023

In het GALA, dat op 3 februari 2023 is ondertekend, hebben de VNG, GGD GHOR Nederland, Zorgverzekeraars Nederland en het ministerie van VWS gezamenlijk afspraken gemaakt op het gebied van gezondheid en welbevinden.⁴⁵⁶ Daarmee wordt er gewerkt aan het fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak van preventie, gezondheid en sociale basis. Hiermee wordt uitvoering aan de doelstellingen uit het coalitieakkoord en het Nationaal Preventieakkoord gegeven. Doel is het bevorderen en behouden van de fysieke en mentale gezondheid vanaf het prille begin, de eerste 1000 dagen, waarbij speciale aandacht uitgaat naar mensen in kwetsbare situaties.

Brede Specifieke uitkering (SPUK)

De Brede SPUK-regeling is voor alle gemeenten in werking gesteld om diverse afspraken uit te kunnen voeren.⁴⁵⁷ Financiële middelen zijn beschikbaar gesteld vanuit het VWS. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Hoofdlijnen Sportakkoord II, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Preventieakkoord. Er is jaarlijks € 3 miljoen euro beschikbaar.

Thema's voor budget zijn:

- Sport, bewegen en cultuur
- Gezondheid en Sociale basis
- Ondersteunende onderdelen

Binnen het onderdeel Sport, bewegen en cultuur is er budget beschikbaar voor het opstellen van lokale Sportakkoorden en de Brede Regeling Combinatiefunctie (BRC). Binnen Gezondheid

⁴⁵³

<https://www.sportinnovator.nl/gemeenten/#:~:text=Sportinnovator%20stimuleert%20en%20ondersteunt%20innovatieprojecten,centra%20en%20in%20living%20labs.> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁴⁵⁴ Ministerie van VWS (2023). Kamerbrief over Aanbiedingsbrief Actieplan ‘Nederland Beweegt’. 15 juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/06/15/kamerbrief-over-aanbiedingsbrief-actieplan-nederland-beweegt>

⁴⁵⁵ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

⁴⁵⁶ Ministerie van VWS (2023). Kamerbrief over Gezond en Actief Leven Akkoord. 6 februari 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/02/06/kamerbrief-over-gezond-en-actief-leven-akkoord>

⁴⁵⁷ <https://www.dus-i.nl/subsidies/brede-spuk-specifieke-uitkering> (Geraadpleegd in juli 2023).

en Sociale basis is er budget voor onder andere het terugdringen van gezondheidsachterstanden en de aanpak van overgewicht en obesitas.

Integraal Zorgakkoord (IZA) 2022

Het Integraal Zorgakkoord (IZA) heeft als doel de zorg voor de toekomst goed, toegankelijk en betaalbaar te houden.⁴⁵⁸ Om dit te bereiken zijn afspraken gemaakt tussen het ministerie van VWS en een groot aantal partijen in de zorg. Binnen dit akkoord komt er meer aandacht voor gezond leven, zodat er minder zorg nodig is. Dit wordt bereikt door bijvoorbeeld gezond eten en sporten. Het IZA kent acht thema's, één van deze thema's is Gezond Leven en Preventie. Dit thema bevat bijvoorbeeld afspraken over het structureel inbedden van leefstijl in de reguliere zorg. Daarbij is onder andere aandacht voor bewegen als onderdeel van de behandeling.

Nationaal Toekomstbeeld fiets

Vanuit het ministerie van IenW wordt middels het stimuleren van fietsgebruik gewerkt aan het verbeteren van de gezondheid van Nederlanders (domein Transport). Fietsen wordt gezien als 'oplossing voor maatschappelijke opgaven'.⁴⁵⁹ In de kamerbrief (juli 2022) over het Nationaal Toekomstbeeld Fiets 2022-2025 worden ook expliciet de (gezondheids)voordelen van fietsen benoemd. Er zijn vier concrete doelen opgesteld ter stimulering van fietsgebruik:

1. Aan het eind van deze kabinetsperiode pakken 100.000 mensen extra de fiets naar het werk.
2. Bij nieuwe woningbouw worden consequent de voordelen die de fiets kan bieden bij de ontsluiting daarvan benut.
3. In deze kabinetsperiode komt er een plan om zoveel mogelijk kinderen en mensen die nu niet kunnen fietsen aan het fietsen te krijgen.
4. Nederland is en blijft fietsland nummer één in de wereld.

⁴⁵⁸ Ministerie van VWS (2022). Integraal Zorgakkoord: 'Samen werken aan gezonde zorg'. 16 september 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg>

⁴⁵⁹ Ministerie van IenW (2022). Kamerbrief over Nationaal Toekomstbeeld Fiets en Fietsambitie '22-'25. 18 juli 2022. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/18/nationaal-toekomstbeeld-fiets-en-fietsambitie-22-25>

L02 - Er is een uitgebreid actueel nationaal plan (inclusief tijdschema, doelen, financiering, prioritair beleid en programmastrategieën) gekoppeld aan nationale behoeften en prioriteiten om sporten en bewegen te stimuleren.

- Definities en scope**
- Omvat gedocumenteerde plannen met specifieke acties en interventies (d.w.z. beleid, programma's, partnerschappen).
 - Plannen moeten actueel zijn (d.w.z. goedkeuring behouden van de huidige regering).
 - Plannen moeten verwijzen naar acties om de beweegomgeving te verbeteren (zoals gedefinieerd in de beleidsdomeinen hierboven) en moeten zowel beleids- als programmastrategieën omvatten.
 - Omvat geen overkoepelende kaders die algemene richting geven.
 - Omvat prioritaire beleids- en programmastrategieën, sociale-mediamarketing voor publieke bewustwording en dreigende wetgeving in plaats van een vrijwillige basis (Food EPI Evidence Document - LEAD4).
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Luxembourg - Four Ministries (Ministry of Family, Integration and the Greater Region, the Ministry of National Education, Children and Youth, the Ministry of Sports and the Ministry of Health) have come together to form an interministerial committee which coordinates the promotion of physical activity in the Duchy of Luxembourg. The committee has developed the national framework for promoting healthy diet and physical activity in Luxembourg (Gesond iessen, Méi bewegen – GIMB).⁴⁶⁰

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Proposed sub action for member states 4.1.2: Strengthen current, and where necessary develop new, national and subnational action plans on physical activity and sedentary behaviour which align with recommendations in global and regional guidance, and maximize policy coherence and synergies with relevant priorities across key sectors including, but not limited to, transport, urban planning, health, social care, education, tourism, and sports and recreation.⁴⁶¹

EU Action - Council Recommendation of 26 November 2013 on promoting health-enhancing physical activity across sectors

⁴⁶⁰ Le Gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg (2017) Gesond iessen, Méi Bewegen Plan Cadre National 2018-2025, Luxembourg.

⁴⁶¹ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

In 2013, the Council of the European Union issued four recommendations to member states. The first recommendation extorts member states to utilise a cross sectoral approach in developing HEPA policies.⁴⁶²

European Commission

The Directorate General for Health and Food Safety (Sante) within the European Commission has as an objective to promote cost effective health promotion and disease prevention. Indicator 1.3.A of the Directorates Strategic plan for 2016 to 2020 was that every member state was to have a national Plan in place targeting WHO NCD targets.⁴⁶³

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

In 2018 heeft het Ministerie van VWS samen met meer dan 70 organisaties het Nationaal Preventieakkoord getekend.⁴⁶⁴ Het doel van het Nationaal Preventieakkoord is om Nederlanders gezonder te maken. Dit wordt gedaan door ambities, doelen en acties op te stellen voor de thema's roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik. Met het Nationaal Preventieakkoord streven partijen naar een reductie van mensen met overgewicht (50% in 2019 naar 38% in 2040) en naar maximaal 7,1% volwassen Nederlanders met obesitas (eind 2019: 14,5%). Om deze ambities te bereiken zijn er (sub)doelen opgesteld voor 2040. Eén van deze doelen is: "75% van de inwoners van Nederland beweegt (inclusief intensief bewegen) volgens de Nederlandse Beweegrichtlijn (t.o.v. 47% in 2017)".

Maatregelen om sport en bewegen in Nederland te stimuleren:

- "Om werknemers en werkgevers te stimuleren actiever van en naar het werk te gaan, wordt door de Fietsersbond en Wandelnet een Alliantie Werken in Beweging opgericht. De Alliantie geeft werkgevers en werknemers inspiratie voor de meest effectieve maatregelen op het gebied van gezond werken, inclusief vervoer en een gezonde werkvloer, en hoe zij zich kunnen profileren met hun actieve beleid hierop...";
- "We willen ook in de rest van Nederland gezonde buurten realiseren, zodat iedereen de kansen krijgt om een gezond leven te leiden en met prioriteit kinderen veilig en gezond naar school kunnen fietsen en lopen...";
- "In 2020 gebruikt een kwart van alle scholen in het po, vo en mbo (onderdelen van) het Ondersteuningsaanbod van de Gezonde School. (...)"

In de kamerbrief met vragen over het NPA aan de staatssecretaris is gevraagd welke afspraken vrijblijvend zijn/bij welke afspraken het kabinet geen dwingende maatregelen kan nemen als

⁴⁶² Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

⁴⁶³ European Commission (2016) Strategic Plan 2016-2020* DG Health & Food Safety [online] available: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/strategic-plan-2016-2020-dg-sante_may2016_en.pdf (accessed 11 Oct 2022).

⁴⁶⁴ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

voldoende resultaat uitblijft.⁴⁶⁵ De staatssecretaris antwoordt hierop dat de afspraken niet vrijblijvend zijn. Alle partijen hebben getekend voor een deelakkoord en de daarin gestelde ambities en doelstellingen, en zijn gehouden aan de afspraken waarvoor zij aan zet zijn. Door de voorzitters en secretarissen wordt de voortgang gemonitord en besproken met partijen. Mocht de voortgang onvoldoende zijn, dan zal dit aan de thematafels besproken worden en zal de staatssecretaris zo nodig met die partijen in gesprek gaan.

Nationaal Sportakkoord II 2023-2026 – werkplan

Het Nationaal Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’ is sinds eind 2018 in uitvoering en liep tot en met 2022.⁴⁶⁶ In 2023 is er een nieuw Sportakkoord openbaar gemaakt.⁴⁶⁷ Het doel van het akkoord is dat iedereen in Nederland nu en in de toekomst zonder belemmeringen in een veilige en gezonde omgeving plezier in sport en bewegen kan hebben. Daarbij moet iedereen die wil sporten of bewegen, dit ook kunnen doen. Ambities uit Sportakkoord II zijn uitgezet in zes deelakkoorden:

1. Inclusie en diversiteit (voorheen: Inclusief sporten en bewegen)
2. Ruimte voor sport en bewegen (voorheen: Duurzame sportinfrastructuur)
3. Vitale sportaanbieders (voorheen: Vitale sport- en beweegaanbieders)
4. Sociaal veilige sport (voorheen: Positieve sportcultuur)
5. Vaardig in bewegen
6. Maatschappelijke waarde van topsport (voorheen: Topsport die inspireert)

In Sportakkoord II zijn per deelakkoord opgaven opgesteld die juni 2023 (deels) uitgewerkt zijn tot concrete werkafspraken/activiteiten.⁴⁶⁸

Nederland beweegt 2022-2025

15 juni 2023 is door het ministerie van VWS het actieplan ‘Nederland beweegt’ aangeboden aan de tweede kamer met de aanpak van bewegen voor de huidige kabinetsperiode.⁴⁶⁹ Binnen dit advies zijn er drie actielijnen opgesteld waarlangs dagelijks bewegen gestimuleerd wordt⁴⁷⁰:

1. het vergroten van de aandacht en bewustwording voor het belang van bewegen en een beweegvriendelijke omgeving
2. het creëren van meer maatschappelijk initiatief voor bewegen via de Beweegalliantie
3. het vergroten van de inzet op een lokale/regionale aanpak van bewegen

Per actielijn zijn er maatregelen opgesteld.

⁴⁶⁵ Lijst van vragen en antwoorden over het Nationaal Preventieakkoord (vastgesteld 30 april 2019). Vergaderjaar 2018-2019, Kamerstuk 32 793, Nr. 385 Preventief Gezondheidsbeleid. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32793-385.html>

⁴⁶⁶ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

⁴⁶⁷ Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

⁴⁶⁸ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

⁴⁶⁹ Ministerie van VWS (2023). Kamerbrief over Aanbiedingsbrief Actieplan ‘Nederland Beweegt’. 15 juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/06/15/kamerbrief-over-aanbiedingsbrief-actieplan-nederland-beweegt>

⁴⁷⁰ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 2023

In het GALA, dat op 3 februari 2023 is ondertekend, hebben de VNG, GGD GHOR Nederland, Zorgverzekeraars Nederland en het ministerie van VWS gezamenlijk afspraken gemaakt op het gebied van gezondheid en welbevinden.⁴⁷¹ Daarmee wordt er gewerkt aan het fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak van preventie, gezondheid en sociale basis. Hiermee wordt uitvoering aan de doelstellingen uit het coalitieakkoord en het Nationaal Preventieakkoord gegeven. Doel is het bevorderen en behouden van de fysieke en mentale gezondheid vanaf het prille begin, de eerste 1000 dagen, waarbij speciale aandacht uitgaat naar mensen in kwetsbare situaties.

In dit akkoord is er aandacht voor Sport en beweegparticipatie. Acties zijn opgesteld om “Zo veel mogelijk Nederlanders te bereiken met het sport- en beweegaanbod, met als doel sporten en bewegen een vanzelfsprekend onderdeel uit te laten maken van het leven van iedere Nederlander”. Voorbeelden van acties uit dit akkoord zijn:

- “VWS stelt financiële middelen beschikbaar aan gemeenten voor de uitvoering van de afspraken zoals verwoord in het Sportakkoord II met de Regeling SPUK.”;
- “VWS stelt extra middelen beschikbaar voor de Brede Regeling Combinatiefuncties. Hiermee worden ook middelen beschikbaar gesteld voor de inzet van een Sport-Preventie coördinator die de verbinding kan leggen tussen Sportakkoord II, GALA en eventuele andere rijksprogramma’s zoals School en Omgeving, Maatschappelijke Diensttijd en Leefbaarheid en Veiligheid.”

Nationaal Toekomstbeeld fiets en fietsambitie 2022-2025

Er zijn door het ministerie van IenW vier concrete doelen opgesteld ter stimulering van fietsgebruik in het kader van het Nationaal Toekomstbeeld Fiets (Domein Transport)⁴⁷²:

1. Aan het eind van deze kabinetsperiode pakken 100.000 mensen extra de fiets naar het werk.
2. Bij nieuwe woningbouw worden consequent de voordelen die de fiets kan bieden bij de ontsluiting daarvan benut.
3. In deze kabinetsperiode komt er een plan om zoveel mogelijk kinderen en mensen die nu niet kunnen fietsen aan het fietsen te krijgen.
4. Nederland is en blijft fietsland nummer één in de wereld.

⁴⁷¹ Ministerie van VWS (2023). GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord. 31 januari 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

⁴⁷² Ministerie van IenW (2022). Kamerbrief over Nationaal Toekomstbeeld Fiets en Fietsambitie '22-'25. 18 juli 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/18/nationaal-toekomstbeeld-fiets-en-fietsambitie-22-25>

L03 - In het uitgebreide plan (zie hierboven) wordt prioriteit gegeven aan het verminderen van ongelijkheden in de bevolking met betrekking tot chronische ziekten (NCD's) die verband houden met te weinig beweging.

- Definities en scope**
- Kaders, strategieën of uitvoeringsplannen specificeren doelen, doelstellingen of streefcijfers om ongelijkheden te verminderen, waaronder een preventieve aanpak die de sociale en omgevingsdeterminanten van gezondheid aanpakt.
 - Kaders, strategieën of uitvoeringsplannen identificeren kwetsbare bevolkingsgroepen of prioritaire groepen.
 - Implementatieplannen specificeren beleid of programma's die tot doel hebben ongelijkheden voor specifieke bevolkingsgroepen te verminderen.
 - Omvat geen prioriteiten om ongelijkheden in secundaire of tertiaire preventie te verminderen (Food EPI Evidence Document - LEAD5).
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Spain: Plan Integral Para La Actividad Física Y El Deporte - The Plan Integral Para La Actividad Física Y El Deporte 2010–2020 (Comprehensive Plan for Physical Activity and Sport 2010–2020) contains 100 indicators or 'measures' across 15 programmes.⁴⁷³ The fourth of these programmes is entitled "Actividad Física Y Deporte Para las Personas con Discapacidad (Physical Activity and Sports for People with Disabilities)". The seventh of these programmes is entitled "Actividad Física y Deporte para la Inclusión Social (Physical Activity and Sports for Social Inclusion)". The ninth of these programmes is entitled "Igualdad Efectiva entre Mujeres y Hombres (Effective Equality between Women and Men)".

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Proposed sub action for member states 4.1.2: Strengthen current, and where necessary develop new, national and subnational action plans on physical activity and sedentary behaviour which align with recommendations in global and regional guidance, and maximize policy coherence and synergies with relevant priorities across key sectors including, but not limited to, transport, urban planning, health, social care, education, tourism, and sports and recreation.⁴⁷⁴

EU - Action Council Recommendation of 26 November 2013 on promoting health-enhancing physical activity across sectors

⁴⁷³ World Health Organisation Regional Office for Europe, European Commission (2021) 2021 Physical Activity Factsheets for the European Union Member States in the WHO European Region, Copenhagen, Denmark.

⁴⁷⁴ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

In 2013, the Council of the European Union issued four recommendations to member states. The first recommendation extorts member states to utilise a cross sectoral approach in developing HEPA policies.⁴⁷⁵

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

In het NPA is er aandacht voor de gezondheidsverschillen tussen bevolkingsgroepen.⁴⁷⁶ Het Preventieakkoord stelt dat door te kiezen voor preventie op de thema's roken, overgewicht (en een ongezond eet- en beweegpatroon) en problematisch alcoholgebruik, is er een direct aangrijpingspunt om de mensen met een structureel laag inkomen en een lage opleiding beter te bereiken. Dit sluit aan bij de door de WRR voorgestelde speerpunten om zoveel mogelijk gezondheidswinst te realiseren.⁴⁷⁷

Er wordt volgens de staatssecretaris op de volgende manieren rekening gehouden met gezondheidsverschillen tussen bevolkingsgroepen in het Nationaal Preventieakkoord⁴⁷⁸: Eén van de doelen uit het akkoord is "In 2020 is er in 35 gemeenten een aanpak voor een sluitende keten voor kinderen met overgewicht en obesitas gestart. Hier wordt het landelijk model Ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas lokaal geïmplementeerd, geëvalueerd, doorontwikkeld en geborgd bij onder andere JOGG. Bij de aanpak wordt expliciet gekeken naar de stapeling van sociale- en gezondheidsproblemen die kunnen leiden tot of bijdragen aan overgewicht en obesitas. Hierin wordt afstemming gezocht met traject 5 van het Programma Sociaal Domein 'Terugdringen van gezondheidsverschillen via een versterkte samenwerking tussen Publieke Gezondheid en het sociaal domein'."

Daarnaast geeft de staatssecretaris aan dat bij programma's voor een gezonde leefstijl, bijvoorbeeld bij brede programma's als Gezonde School, specifiek ingezet wordt op de wijken waar de gezondheidsverschillen het grootst zijn. Deze scholen krijgen voorrang in het ondersteuningsaanbod ten opzichte van andere scholen. Ook scholen voor het speciaal onderwijs (SO) en praktijk onderwijs, Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs (VMBO) en MBO scholen maken meer kans op ondersteuning.

De staatssecretaris benoemd ook dat in hoeverre het akkoord als geheel gaat bijdragen aan het terugdringen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen aan de orde komt in de jaarlijkse voortgangsrapportage die het RIVM opstelt. Eens in de vier jaar wordt de rapportage aangevuld met de impact van de maatregelen op de ambities in 2040 (vergelijkbaar met de Volksgezondheid Toekomstverkenning), waarin ook wordt ingegaan op de impact op gezondheidsverschillen.

⁴⁷⁵ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

⁴⁷⁶ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

⁴⁷⁷ Broeders, D.W.J., H.D. Das, R.P.W. Jennissen, W.L. Tiemeijer en M. de Visser (2018). Van verschil naar potentieel: een realistisch perspectief op de sociaaleconomische gezondheidsverschillen, WRR-Policy Brief 7, Den Haag: WRR. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.wrr.nl/publicaties/policy-briefs/2018/08/27/van-verschil-naar-potentieel.-een-realistisch-perspectief-op-de-sociaaleconomische-gezondheidsverschillen>

⁴⁷⁸ Lijst van vragen en antwoorden over het Nationaal Preventieakkoord (vastgesteld 30 april 2019). Vergaderjaar 2018-2019, Kamerstuk 32 793, Nr. 385 Preventief Gezondheidsbeleid. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32793-385.html>

Tot slot is in het NPA opgenomen dat de staatssecretaris de voortgang periodiek bespreekt met de Klankbordgroep Preventie (onder leiding van de voorzitter van de Sociaal-Economische Raad (SER)). Vanuit de brede maatschappelijke vertegenwoordiging geeft de klankbordgroep reflectie op het proces en de inhoud van het Preventieakkoord, met speciale aandacht voor de achterliggende problematiek bij gezondheidsproblemen, en de samenhang tussen de aanpak van gezondheidsproblemen onder andere in en rond werk, het sociaal domein, schulden, en sociaaleconomische gezondheidsverschillen.

WRR policy brief ‘Van verschil naar potentieel’

De WRR is een onafhankelijk adviesorgaan voor het regeringsbeleid. In 2018 heeft de WRR een policy brief ‘van verschil naar potentieel’ gepubliceerd.⁴⁷⁹ De WRR stelt hierin voor om het preventiebeleid een nieuwe impuls te geven door niet langer de *gezondheidsverschillen* centraal te stellen maar het *gezondheidspotentieel*. Het gaat dan om de vraag hoe zoveel mogelijk gezondheidswinst kan worden behaald, en hoe gezondheidsverlies zoveel mogelijk kan worden voorkomen. WRR heeft drie prioriteiten opgesteld, waarvan één prioriteit zich op het volgende richt: “extra aandacht voor degenen met de grootste gezondheidsachterstand (zoals mensen met een lage sociaaleconomische status)”.

Landelijke Nota gezondheidsbeleid (LNG) 2020-2024

Binnen de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid (LNG) is afgesproken om vier gezondheidsvraagstukken met voorrang aan te pakken (Statement L01).⁴⁸⁰ Eén van deze vraagstukken richt zich op het verkleinen van Gezondheidsachterstanden. De eerste ambitie bij dit vraagstuk is:

1. “In 2024 is de levensverwachting van mensen met een lage SES toegenomen en het aantal jaren in goed ervaren gezondheid voor mensen met een lage én een hoge SES toegenomen.”

Landelijk wordt het volgende gedaan om deze ambitie te ondersteunen:

- “Het kabinet maakt programmering mogelijk bij ZonMw en RIVM en ondersteunt kennisinstellingen zoals Pharos en het Institute for Positive Health (iPH)”;
- “Het ministerie van VWS werkt in het kader van de Nationale Wetenschapsagenda (NWA) samen met de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en ZonMw aan een kennisprogramma om gezondheidsachterstanden te verkleinen.”;
- “De NWA start in 2020 een onderzoek naar schulden- en armoedeproblematiek, waarbij de impact op gezondheid wordt meegenomen. De uitkomsten zullen onder andere gebruikt worden als aanvulling op de Brede Schuldenaanpak, bijvoorbeeld om gemeenten te helpen bij hun vraagstukken.”

⁴⁷⁹ Broeders, D.W.J., H.D. Das, R.P.W. Jennissen, W.L. Tiemeijer en M. de Visser (2018). Van verschil naar potentieel: een realistisch perspectief op de sociaaleconomische gezondheidsverschillen, WRR-Policy Brief 7, Den Haag: WRR. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.wrr.nl/publicaties/policy-briefs/2018/08/27/van-verschil-naar-potentieel.-een-realistisch-perspectief-op-de-sociaaleconomische-gezondheidsverschillen>

⁴⁸⁰ Ministerie van VWS (2020). Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024. 28 mei 2020. Geraadpleegd in juni 2023, van <https://www.loketgezondleven.nl/documenten/landelijke-nota-gezondheidsbeleid-2020-2024>

⁴⁸⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet/vernieuwing-omgevingsrecht> (Geraadpleegd in juli 2023).

De tweede ambitie van dit vraagstuk is:

2. “Vanaf 2024 passen we gezondheidsbevordering via de leefomgeving met voorrang toe in wijken en buurten met gezondheidsachterstanden. Op termijn ontwikkelen we in alle wijken en buurten een leefomgeving die een gezonde leefstijl mogelijk en gemakkelijk maakt.”

Landelijk wordt het volgende gedaan om deze ambitie te ondersteunen:

- “Om gemeenten te ondersteunen bij de integratie van gezondheidsbevordering in het ruimtelijk beleid voor wijken en buurten met gezondheidsachterstanden, investeert het kabinet onder meer in kennisontwikkeling. Dit kennisprogramma verdiept zich ook in kwetsbare wijken en legt de koppeling met de grootschalige herinrichting van wijken vanwege bouwopgave, energietransitie en klimaatveranderingen.”

Nederland beweegt 2022-2025

De focus van het actieplan ‘Nederland beweegt’ ligt op groepen die nu achter blijven in beweeggedrag, zodat gezondheidsachterstanden verkleint kunnen worden⁴⁸¹:

- Jongsten 0-4 jaar
- Jongeren 12 t/m 17 jaar
- Nederlanders met een laag opleidings- of inkomensniveau
- Nederlanders met een chronische aandoening
- Nederlanders met een beperking
- Ouderen (65 jaar en ouder)

Aangegeven wordt dat de publiekscampagne voor 2024 (‘Fit op jouw manier’) gericht wordt op bovenstaande groepen (Domein media).

Nationaal Sportakkoord II 2023-2025

Eén van de deelakkoorden uit het Sportakkoord is gericht op Inclusie en diversiteit.⁴⁸² Dit gaat over het creëren van een toegankelijke en laagdrempelige sector, waarin iedereen die mee wil doen mee kan doen en waarin sprake is van kansengelijkheid in en door sport- en beweegdeelname. De belangrijkste opgaven waaraan gewerkt worden binnen dit thema zijn:

- Vergroten van financiële toegankelijkheid
- Vergroten van sociale toegankelijkheid
- Vergroten van praktische toegankelijkheid
- Effectievere toeleiding van inactieve mensen naar sport

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 2023

⁴⁸¹ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

⁴⁸² Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

In het GALA hebben gemeenten, maatschappelijke partners, zorgverzekeraars en VWS afspraken gemaakt over preventie, gezondheid en welbevinden.⁴⁸³ Zij zetten samen in op een gezond en actief leven met een stevige sociale basis. Ook bewegen als onderdeel van het preventiebeleid behoort hiertoe. Met het GALA wordt ingezet op een gerichte, lokale en regionale aanpak. Het GALA richt zich op alle burgers met specifieke aandacht voor groepen waar de meeste gezondheidswinst te behalen is.

Nationaal Toekomstbeeld fiets en fietsambitie 2022-2025

Eén van de doelen in het kader van het Nationaal Toekomstbeeld Fiets⁴⁸⁴:

1. In deze kabinetsperiode komt er een plan om zoveel mogelijk kinderen en mensen die nu niet kunnen fietsen aan het fietsen te krijgen.

Binnen dit doel is er aandacht voor mensen die niet de middelen hebben om een fiets aan te schaffen en de doelgroep ouderen (programma Doortrappen).

⁴⁸³ Ministerie van VWS (2023). GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord. 31 januari 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

⁴⁸⁴ Ministerie van IenW (2022). Kamerbrief over Nationaal Toekomstbeeld Fiets en Fietsambitie '22-'25. 18 juli 2022. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/07/18/nationaal-toekomstbeeld-fiets-en-fietsambitie-22-25>

L04 - Er zijn duidelijk gedefinieerde, wetenschappelijk onderbouwde beweegrichtlijnen voor alle leeftijdsgroepen en voor mensen met chronische ziekten, zwangere vrouwen en mensen met een beperking.

- Definities en scope**
- Op wetenschap gebaseerd wil zeggen dat er sprake is van een uitgebreide beoordeling van actueel onderzoek en mechanismen om input van experts te vragen (zie bovenstaande definities).
 - Bewijs omvat manieren waarop beweegrichtlijnen zijn gebruikt om overheidsbeleid te ontwikkelen/implementeren waarmee sport en bewegen wordt gestimuleerd (aangepast van Food EPI - LEAD3).
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

France – The national PA Guidelines of France (Actualisation des repères du PNNS - Révisions des repères relatifs à l'activité physique et à la sédentarité) are based on the WHO 2010 guidelines and contains recommendations for children (<5 years), Adults (18–64 years), Older adults (≥ 65 years), Frail and very elderly adults (≥ 85 years), Pregnant and breastfeeding women, People with disabilities, People with chronic diseases, Children and adolescents (5–17 years), and Postmenopausal women.⁴⁸⁵

Context: EU acties/ regelgeving

WHO Global Action Plan on Physical Activity

Proposed sub action for member states 4.1.4: Review and, where needed, adopt or update national physical activity and sedentary behaviour guidelines for all ages, and disseminate through tailored resources adapted to target audiences, settings and local context.⁴⁸⁶

EU 2013 Council recommendations

Indicator 1: National recommendation on physical activity for health (yes/no).⁴⁸⁷

Beweegrichtlijnen 2017

De volgende richtlijnen voor bewegen zijn in 2017 geüpdatete en gepubliceerd de Gezondheidsraad gepubliceerd.⁴⁸⁸

⁴⁸⁵ World Health Organisation Regional Office for Europe (2018) Promoting physical activity in the health sector, available: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets/physical-activity-factsheets-2018/promoting-physical-activity-in-the-health-sector-2018>

⁴⁸⁶ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁴⁸⁷ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

⁴⁸⁸ Gezondheidsraad (2017). Beweegrichtlijnen 2017. 22 augustus 2017. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2017/08/22/beweegrichtlijnen-2017>

Beweegrichtlijnen volwassenen en ouderen:

- Bewegen is goed, meer bewegen is beter.
- Doe minstens 150 minuten per week aan matig. intensieve inspanning, zoals wandelen en fietsen, verspreid over diverse dagen. Langer, vaker en/of intensiever bewegen geeft extra gezondheidsvoordeel.
- Doe minstens tweemaal per week spier- en botversterkende activiteiten, voor ouderen gecombineerd met balansoefeningen.
- En: voorkom veel stilzitten.

Voor mensen met een beperking, zwangere, patiëntengroepen en andere groepen gelden de algemene beweegrichtlijnen ook (en zijn er geen specifieke aanbevelingen).

Beweegrichtlijnen kinderen 4-18 jaar

- Bewegen is goed, meer bewegen is beter.
- Doe minstens elke dag een uur aan matig intensieve inspanning. Langer, vaker en/of intensiever bewegen geeft extra gezondheidsvoordeel.
- Doe minstens driemaal per week spier- en botversterkende activiteiten.
- En: voorkom veel stilzitten.

Beweegadvies voor kinderen 0-3 jaar 2022

De wetenschappelijke studies bieden onvoldoende empirische basis om kwantitatieve richtlijnen op te stellen.⁴⁸⁹ In afwachting van een betere wetenschappelijke basis kunnen partijen uit het werkveld de kwantitatieve richtlijnen van de WHO als handvatten gebruiken.

Het Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft een beweegadvies opgesteld voor 0-4 jarigen.⁴⁹⁰

Nationaal Sportakkoord II 2023-2026 – werkplan

In juni 2023 is het werkplan Sportakkoord II uitgebracht.⁴⁹¹ In dit werkplan is onder het deelakkoord Vaardig in bewegen, de volgende afspraak opgenomen: “We ontwikkelen een beweegadvies op maat voor kinderen in het PO”.

Beweegadviezen Kenniscentrum Sport & Bewegen

Er zijn geen onderbouwde richtlijnen voor mensen met een beperking. Wel heeft het Kenniscentrum Sport & Bewegen beweegadviezen voor zowel mensen met een lichamelijke

⁴⁸⁹ <https://www.gezondheidsraad.nl/onderwerpen/preventie/alle-adviezen-over-preventie/beweegadvies-voor-kinderen-van-nul-tot-en-met-vier-jaar> (Geraadpleegd in juni 2023).

⁴⁹⁰ <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/producten/beweegrichtlijnen/beweegadvies-0-4-jarigen/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁴⁹¹ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

beperking als mensen met een verstandelijke beperkingen uitgebracht.^{492, 493} de vertaling van de beweegrichtlijnen voor mensen met een verstandelijke beperking is bijvoorbeeld:

- Bewegen is goed, meer bewegen is beter
- Sta vaker op of wissel van houding
- Voeg een extra beweegmoment aan je dag toe

⁴⁹² Kenniscentrum Sport en bewegen (2020). Beweegadviezen voor mensen met fysieke beperking. Geraadpleegd in oktober 2023, van

<https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/beweegrichtlijnen/bewegen-voor-mensen-met-een-fysieke-beperking/>

⁴⁹³ Kenniscentrum Sport en bewegen (2019). De infographic Beweegstimulering. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/beweegrichtlijnen/bewegen-voor-mensen-met-een-verstandelijke-beperking/>

Domein 10. Bestuur

Er zijn overheidsstructuren die transparantie en verantwoordingsplicht garanderen en participatie van de community aanmoedigen bij het ontwikkelen en implementeren van overheidsbeleid en acties voor het creëren van een beweegvriendelijke omgeving en ter stimulering van sport en bewegen.

G01 - Er zijn betrouwbare procedures om commerciële invloeden met betrekking tot de gezonde bewegingomgeving te beperken als er sprake is van belangenverstremelingen die invloed hebben op het stimuleren van sport en bewegen (bijv. het beperken van lobby-invloeden die de mogelijkheden voor sport en bewegen beperken).

- Definities en scope**
- Omvat overheidsbeleid, richtlijnen, gedragscodes of andere mechanismen om acties en besluitvorming door overheidsmedewerkers te sturen, bijvoorbeeld procedures voor belangenverstremeling.
 - Omvat procedures voor het beheer van samenwerkingen met particuliere bedrijven of groepen (peak bodies) die de industrie vertegenwoordigen en worden geraadpleegd voor het ontwikkelen van beleid, bijvoorbeeld procedurele richtlijnen voor comités of taakomschrijvingen.
 - Inclusief openbaar beschikbare, bijgewerkte registers van lobbyisten en/of hun activiteiten (Food EPI Evidence Document - GOVER1).
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

USA - Mandatory and publicly accessible lobby registers exist at the federal level, as well as in nearly every state. Financial information must be disclosed, and the register is enforced through significant sanctions. A number of pieces of legislation uphold compliance with the register including Lobbying Disclosure Act of 1995 and the Honest Leadership and Open Government Act 2007.

New Zealand - The State Services Commission has published Best Practice Guidelines for Departments Responsible for Regulatory Processes with Significant Commercial Implications. They cover the development and operation of a regulatory process and include specific references to principles around stakeholder relationship management.

Australia - The Australian Public Service Commission's Values and Code of Conduct includes a number of relevant sections such as the Conflict of Interest, Working with the Private Sector and other Stakeholders and the Lobbying Code of Conduct. (Food EPI Evidence Document – GOVER1)

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Proposed sub action for member states 2.4.5: Strengthen the implementation of market restrictions on unhealthy food and non-alcoholic beverages in and around parks, other open public spaces, schools and sports facilities to reduce exposure to the marketing of foods high in fat, salt and sugar, consistent with previous commitments and recommendations of the Commission on Ending Childhood Obesity.⁴⁹⁴

EU - Transparency Register (European Commission)

The European Commission has set up a database of special interest groups whose goal is to influence policy and law making at the European institutions. Registrants are bound by a Code of Conduct (Annex 3 of the Inter Institutional Agreement) which set out rules for all registrants and establishes the underlying principles for standards of behaviour in all relations with the EU institutions.⁴⁹⁵

Commissioners, their cabinet members and Directors-General publish information on meetings held with organisations or self-employed individuals (European Commission). Meetings related to policy-making and implementation in the EU can only take place if the interest representatives are registered in the EU Transparency Register.

Gedragcode integriteit rijk (GIR)

De Gedragcode Integriteit Rijk (GIR) geeft een overzicht van de belangrijkste rijksbrede afspraken op het gebied van integriteit. Daarnaast biedt de gedragcode een houvast bij het maken van afwegingen en het nemen van beslissingen. De code geldt voor iedereen die voor het Rijk werkt.⁴⁹⁶ In deze gedragcode is een paragraaf over Belangenverstrengeling (4.1) opgenomen. Hierin is bijvoorbeeld opgenomen dat het verboden is (tenzij goed bevonden door bevoegd gezag) vergoedingen, beloningen, giften of beloften van derden te vorderen, verzoeken of aan te nemen. En dat bij de inkoop, inhuur en aanbesteding belangenverstrengeling moet worden voorkomen. Met betrekking tot externe contacten (4.2.2) is opgenomen dat communicatie en wederzijdse uitwisseling met de buitenwereld een goede zaak zijn en passen in deze tijd. Wel staat er dat ambtenaren zich moeten realiseren in hun functie te spreken namens de minister.

Aanwijzingen externe contacten rijksambtenaren

Naast de gedragcode integriteit rijksambtenaren zijn er de 'Aanwijzingen externe contacten rijksambtenaren' vastgesteld.⁴⁹⁷ Deze Aanwijzingen gaan voornamelijk over de contacten tussen de Kamercommissies en ambtenaren en tussen Kamercommissies en

⁴⁹⁴ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁴⁹⁵ https://commission.europa.eu/about-european-commission/service-standards-and-principles/transparency/transparency-register_en

⁴⁹⁶ Gedragcode Integriteit Rijk. Staatscourant. Nr 71141. 31 december 2019. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2019-71141.html>

⁴⁹⁷ Ministerie van BZK (2020). Aanwijzingen inzake externe contacten van rijksambtenaren. 16 december 2020. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2020/12/16/aanwijzingen-inzake-externe-contacten-van-rijksambtenaren>

regeringsadviescolleges, maar er zijn ook aanwijzingen opgenomen over de contacten met derden waarin weer benadrukt wordt dat ambtenaren zich bewust moeten zijn dat zij de minister vertegenwoordigen.

Lobbyparagraaf in toelichting bij wet- en regelgeving 2017

Er zijn verschillende manieren waarop de overheid actief zorgt dat informatie, opvattingen en ideeën vanuit de samenleving kunnen worden ingebracht.⁴⁹⁸ Naast internetconsultatie over ontwerpregelgeving zijn er in de stadia van beleidsvorming en voorbereiding van wetgeving steeds vaker momenten waarop partijen worden uitgenodigd voor bijeenkomsten en inspreekmomenten. In hoeverre de inbreng en inzichten van belanghebbenden daadwerkelijk invloed hebben op de besluitvorming, wordt reeds beschreven in de memorie van toelichting bij wetsvoorstellen.

Het afleggen van verantwoording over de externe inbreng in de memorie van toelichting is verankerd in de Aanwijzingen voor de regelgeving (Aanwijzing 4.44):⁴⁹⁹

- In de toelichting wordt, voor zover mogelijk en relevant voor de inhoud van de regeling, vermeld welke externe partijen inbreng hebben geleverd bij de totstandkoming van de regeling, op welke wijze dat is gebeurd, wat de strekking van de inbreng was en wat er met de inbreng is gedaan.
- Indien voor de totstandkoming van een regeling een bijzondere procedure wettelijk is voorgeschreven, wordt aan het volgen daarvan in de toelichting aandacht geschonken.
- Indien op hoofdpunten in een regeling wordt afgeweken van een krachtens wettelijk voorschrift uitgebracht advies, wordt de reden hiervan in de toelichting weergegeven.

Toelichting bij de Aanwijzing: Bij de totstandkoming van regelingen zijn veelal externe partijen betrokken. Partijen kunnen in dit verband burgers, bedrijven, instellingen en andere organisaties zijn. Betrokkenheid kan aan de orde zijn doordat zij verzocht hebben om het opstellen van de regeling, gevraagd of ongevraagd inbreng hebben geleverd voorafgaand aan of gedurende het opstellen van de regeling, of hun zienswijze hebben gegeven over een conceptregeling waarover een consultatie is gehouden. Ook adviezen, al dan niet krachtens wettelijk voorschrift uitgebracht, kunnen onder de term ‘inbreng’ vallen. (...) Bij het vermelden welke externe partijen inbreng hebben geleverd, is het bij groepen van burgers of bedrijven met gelijksoortige inbreng toegestaan om te volstaan met een categoriale in plaats van individuele aanduiding daarvan.

Internetconsultatie nieuwe wet- en regelgeving

Om de betrokkenheid van burgers, bedrijven en instellingen te vergroten bij de totstandkoming van wet- en regelgeving kunnen zij via internetconsultatie.nl suggesties doen voor de verbetering van wet- en regelgeving die in voorbereiding is.⁵⁰⁰ Het gaat daarbij om wetten, Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's), ministeriële regelingen,

⁴⁹⁸ Ministerie van Veiligheid en Justitie (2017). Aanbiedingsbrief bij notitie transparantie van het wetgevingsproces. 24 februari 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/02/24/tk-transparantie-van-het-wetgevingsproces>

⁴⁹⁹ Aanwijzingen voor de regelgeving. Geldend van 01-04-2022 t/m heden. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005730/2022-04-01> (geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁰⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/wetgeving/internetconsultatie-nieuwe-wet--en-regelgeving> (geraadpleegd in juli 2023).

initiatiefvoorstellen van de Tweede Kamer en beleidsnotities van ministeries. Ministeries bepalen welke voorstellen geschikt zijn voor consultatie. Na het besluit over een wetsvoorstel, AMvB of ministeriële regeling verschijnt een kort verslag over de resultaten op internetconsultatie.nl. In dit verslag staat ook hoe de resultaten in de voorstellen zijn verwerkt. Deze informatie staat ook in de memorie van toelichting bij het voorstel tot wet- en regelgeving.

Lobbyregels voor oud-bewindsleden

De integriteitsregels voor oud-bewindslieden zijn in 2021 aangescherpt.⁵⁰¹ Er is een afkoelperiode ingesteld met verplicht advies voor oud-bewindspersonen. In een periode van twee jaar na hun aftreden moeten zij een vervolgfunctie voorleggen aan een onafhankelijke commissie. Daarnaast is er een draaideurverbod en is het bestaande lobbyverbod uitgebreid.

Afschaffing Toegangspas oud-leden Tweede kamer

In 2021 is de motie aangenomen waarin werd verzocht te bewerkstelligen dat oud-Kamerleden op dezelfde wijze toegang tot het Kamergebouw krijgen als lobbyisten.⁵⁰²

Openbare agenda's bewindslieden

Door Kamerleden Sneller en Bromet is in 2021 een motie ingediend over het opnemen van alle externe afspraken in publieke agenda's van bewindspersonen.⁵⁰³ In deze motie verzoeken zij de regering om in lijn met de Uitvoeringsrichtlijn Openbare agenda's bewindslieden de publieke agenda's van de bewindspersonen systematischer bij te houden door, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om dit niet te doen, alle externe afspraken in de agenda's op te nemen en hierbij ten minste het onderwerp van de afspraak te vermelden, de afspraken eenvoudig per categorie te ordenen en deze agenda's zo veel mogelijk realtime bij te houden. De regering heeft aangegeven bereid te zijn de motie uit te voeren en heeft deze opgenomen in de bestaande Uitvoeringsrichtlijn Openbare agenda bewindslieden.^{504, 505}

Wet financiering politieke partijen

Landelijke politieke partijen kunnen een subsidie krijgen van de Rijksoverheid.⁵⁰⁶ Bijvoorbeeld voor onderzoek of scholing of om nieuwe leden te werven. Ook kunnen ze giften van particulieren ontvangen. De Wet financiering politieke partijen bepaalt dat grotere giften

⁵⁰¹ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/11/29/nieuw-integriteitsbeleid-oud-bewindspersonen> (geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁰² <https://www.tweedekamer.nl/nieuws/kamernieuws/oud-kamerleden-welkom-als-bezoeker> (geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁰³ Motie van de leden Sneller en Bromet over het opnemen van alle externe afspraken in de publieke agenda's van bewindspersonen. Tweede Kamer der Staten-Generaal. Voorgesteld 28 oktober 2021. Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2022 35952, Nr. 18. Vergaderjaar 2021-2022. Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2021Z18918&did=2021D40596>

⁵⁰⁴ Minister Dijkgraaf, Minister Wiersma en Staatssecretaris Usla (2022). Antwoord op vragen van de leden Sneller en Bromet over onze openbare agenda. 23 maart 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2022Z03848&did=2022D11434>

⁵⁰⁵ Ministerie van AZ (2023). Uitvoeringsrichtlijn Openbare agenda bewindslieden. 28 juni 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2023/06/28/uitvoeringsrichtlijn-openbare-agenda-bewindslieden>

⁵⁰⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/democratie/vraag-en-antwoord/ontvangen-politieke-partijen-giften-en-subsidies> (geraadpleegd in juli 2023).

openbaar moeten zijn. Op 1 januari 2023 is de wet gewijzigd.⁵⁰⁷ Vanaf dit jaar moeten politieke partijen de giften van in totaal 1.000 euro of meer aangeven bij het ministerie van BZK. Dit ministerie publiceert jaarlijks een overzicht van deze door de politieke partijen ontvangen subsidies.

Lobbyregister

Nederland is niet in het bezit van een lobbyregister.

⁵⁰⁷ Wet financiering politieke partijen. Geldend van 07-06-2023 t/m heden.
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0033004/2023-06-07> (Geraadpleegd in juli 2023).

G02 - Er zijn procedures voor het gebruik van onderzoek in de ontwikkeling van nationaal sport- en beweegbeleid.

Definities en scope

- Omvat beleid, procedures of richtlijnen om overheidsmedewerkers te ondersteunen bij het gebruik van onderzoek voor beleidsontwikkeling, waaronder 'best practice evidence methodology' (omvat het type en sterkte van het benodigde bewijs) en beleidsimplementatie bij gebrek aan sterk bewijs (wanneer het potentiële risico of de schade van niet-handelen groot is).
- Omvat beleid, procedures of richtlijnen die minimale eisen vaststellen voor de oprichting van een wetenschappelijk of deskundig comité om beleidsontwikkeling te informeren.
- Omvat het gebruik van evidence-based gebaseerde modellen, algoritmen en hulpmiddelen om de beleidsontwikkeling of beleidsimplementatie te sturen (bijv. nutrient profiling model).
- Omvat middelen vanuit de overheid voor onderzoek door specifieke eenheden, binnen of tussen overheidsdepartementen.

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Australia - The National Health and Medical Research Council Act 1992 (NHMRC Act) requires NHMRC to develop evidence-based guidelines. These national guidelines are developed by teams of specialists following a rigorous nine-step development process.

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Action 4.3: Strengthen the national and institutional research and evaluation capacity and stimulate the application of digital technologies and innovation to accelerate the development and implementation of effective policy solutions aimed at increasing.

Proposed sub action for member states 4.3.2: Identify and disseminate a set of national research priorities for physical inactivity and sedentary behaviour to strengthen the evidence base and inform national planning and implementation of policy actions.

Proposed sub action for member states 4.3.4: Within all government departments, strengthen a culture of innovation, evaluation and knowledge-sharing to ensure that research and practice-based evidence on physical activity and sedentary behaviour are widely accessible and can advance global, regional, national and subnational level policy implementation and effective use of limited resources.⁵⁰⁸

The Institute of Public Health

⁵⁰⁸ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

The Institute of Public Health in Ireland have a Policy Team which support evidence-informed policy-making at all stages of the policy cycle. The activities of the Policy team include evidence synthesis/reviews, consultations, health impact assessments and evaluations. The policy team responds to public consultations to maximise the impact of policies outside the health sector. The Policy team contributes to government policies on obesity, tobacco, breastfeeding, healthy workplaces and child wellbeing as well as contributing to EU funded projects relevant to public health.⁵⁰⁹

Beleidskompas (voorheen integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving)

Het Kenniscentrum Wetgeving en Juridische Zaken (onderdeel van het Ministerie van JenV) heeft het beleidskompas gepubliceerd.⁵¹⁰ Het Beleidskompas is de centrale werkwijze voor het maken van beleid bij de Rijksoverheid en vervangt het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK). In de paragraaf over doeltreffendheid/effectiviteit (3.3) van dit kompas zijn stappen opgenomen om de verwachte doeltreffendheid in beeld te brengen.⁵¹¹ Hierin is bijvoorbeeld opgenomen dat ter onderbouwing van het voorstel zoveel mogelijk (empirisch) bewijs moet worden gebruikt waarmee de doeltreffendheid in de praktijk is aangetoond.

Daarbij is er een pagina gewijd aan kennis gedreven beleid maken.⁵¹² Hier wordt benadrukt dat beleidsmakers zo goed mogelijk gebruik dienen te maken van relevante kennis om goede beleidskeuzes te kunnen maken. Op deze pagina worden vragen beantwoord als ‘Waar vind ik relevante kennis?’, ‘Wanneer pas ik dit toe?’ en ‘Wie kan me helpen?’.

Comptabiliteitswet (CW 3.1)

De CW omvat regels inzake het beheer, de informatievoorziening, de controle en de verantwoording van de financiën van de rijksoverheid.⁵¹³ Artikel 3.1 van de CW schrijft voor dat voorstellen, voornemens en toezeggingen van de rijksoverheid een toelichting bevatten waarin wordt ingegaan op de doelstellingen, doeltreffendheid en doelmatigheid die worden nagestreefd.

Gezondheidsraad (GR) – Beweegrichtlijnen 2017

De GR is een onafhankelijke adviesraad. De wettelijke taak van de GR is het adviseren van regering en parlement op het brede terrein van de volksgezondheid en gezondheidszorg.⁵¹⁴ De commissie Beweegrichtlijnen 2017 van de GR heeft in verschillende achtergronddocumenten de stand van wetenschap samengevat over het verband tussen lichamelijke activiteit en het risico op chronische ziekten en het verband tussen zitgedrag en

⁵⁰⁹ Institute of Public Health (2019) Policy [online], available: <https://2019.iph.ie/index.php/policy> (accessed 5 Aug 2021).

⁵¹⁰ <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/beleidskompas> (Geraadpleegd in december 2023).

⁵¹¹ <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/beleidskompas/3-wat-zijn-opties-om-het-doel-te-realiseren/33-doeltreffendheid> (Geraadpleegd in december 2023).

⁵¹² <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/beleidskompas/kennisgedreven-beleid-maken> (Geraadpleegd in december 2023).

⁵¹³ Comptabiliteitswet 2016. Geldend van 26-09-2023 t/m heden. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0039429/2023-09-26> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵¹⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/contact/contactgids/gezondheidsraad> (Geraadpleegd in juli 2023).

het risico op chronische ziekten.⁵¹⁵ Ook is er een achtergronddocument opgesteld over haar werkwijze. De conclusies met een grote bewijskracht uit de achtergronddocumenten vormen de basis voor de afleiding van de beweegrichtlijnen.

Rapporten van en voor het ministerie van VWS

Het ministerie van VWS geeft regelmatig opdracht aan instellingen en bureaus om onderzoek te doen op haar vakgebied.⁵¹⁶ De (onderzoeks-)rapporten zijn belangrijk voor de ontwikkeling van het beleid van het ministerie van VWS. Het gaat om publicaties van 19 VWS-concernorganisaties en kennisinstellingen. Er zijn 7 rapportthema's, waaronder 'sport'. Benoemde organisaties die zich inzetten voor beleidsondersteunend onderzoek omtrent sport en bewegen zijn het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het Mulier instituut.

RIVM

Het RIVM levert een bijdrage aan de versterking van de kennisbasis voor het sportbeleid en de sportpraktijk in Nederland.⁵¹⁷ Deze bijdrage bestaat uit zowel het leveren van onderzoeksresultaten als uit het coördineren en valideren van het onderzoek dat gebeurt door derden.

Feiten en cijfers over sport en bewegen geven belangrijke input voor beleid op zowel het nationale als het regionale en lokale niveau. Zo hebben de resultaten uit de sporttoekomstverkenning bijgedragen aan de agendavorming voor het Nationale Sportakkoord.⁵¹⁸

Mulier Instituut

Het Mulier Instituut is een sportonderzoeksinstituut zonder winstoogmerk dat zich bezighoudt met fundamenteel en praktijkgericht sociaalwetenschappelijk sportonderzoek.⁵¹⁹ Het instituut wil de kwaliteit van het sportonderzoek in Nederland verhogen en onderzoeksresultaten vertalen en verspreiden. Doelstellingen die worden nagestreefd door het Mulier Instituut:

- Het uitvoeren van betrouwbaar en kwalitatief hoogstaand sportonderzoek;
- Duiden en vertalen naar de beleidspraktijk van (eigen) onderzoeksuitkomsten;
- Inzet van expertise en advisering ten behoeve van de onderbouwing van beleidsbeslissingen.

De Nederlandse Sportraad (NLsportraad)

De NLsportraad is een onafhankelijk adviesorgaan dat zich richt op het versterken van de betekenis van sport voor de samenleving.⁵²⁰ De NLsportraad geeft strategische en

⁵¹⁵ <https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2017/08/22/beweegrichtlijnen-2017> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵¹⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-volksgezondheid-welzijn-en-sport/organisatie/rapporten> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵¹⁷ <https://www.rivm.nl/sport-en-bewegen> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵¹⁸ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/toekomstverkenning> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵¹⁹ <https://www.mulierinstituut.nl/over-mulier/onze-organisatie/> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵²⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/12/21/nederlandse-sportraad-vanaf-1-januari-in-de-wet->

operationele adviezen over zowel sport specifieke thema's als de relatie tussen sport en andere beleidsterreinen. Adviezen ontwikkelt de raad samen met de betrokkenen uit het veld. De Nederlandse Sportraad krijgt heeft sinds 1 januari 2023 een wettelijke basis als onafhankelijk adviescollege.⁵²¹ Hiermee krijgt de Sportraad een permanente rol als adviseur aan de regering.

Nederland Beweegt 2022-2025

In het actieplan Nederland Beweegt is onder de alinea 'Inzet en rol overheid bij bewegen' het volgende beschreven⁵²²: 'Vanuit onze rol als Rijksoverheid en ministerie van VWS vinden we het belangrijk dat de randvoorwaarden optimaal zijn om in de leefomgeving te kunnen bewegen. Daarentegen hebben we als overheid een beperkte directe invloed op het beweeggedrag van de Nederlandse bevolking. Bij het creëren van de juiste randvoorwaarden baseren we ons op wat uit internationaal onderzoek effectief blijkt om via beleid beweeggedrag te stimuleren, zijnde: het stimuleren van bewegen in de school-, werk, en zorgomgeving, het stimuleren van mogelijkheden tot bewegen in de ruimtelijke ordening en het bevorderen van actieve mobiliteit. (...)'

[veranker#:~:text=De%20Nederlandse%20Sportraad%20is%20een,tussen%20sport%20en%20andere%20beleidsterreinen.](#) (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵²¹ Wet op de Nederlandse Sportraad. Geldend van 01-01-2023 t/m heden.

<https://wetten.overheid.nl/BWBR0047303/2023-01-01> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵²² Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

G03 - De overheid zorgt voor toegang tot en regelmatige verspreiding van richtlijnen voor sport en bewegen en belangrijke andere documenten onder de bevolking.

Definities en scope

- Omvat beleid en procedures voor het tijdig online publiceren van overheidsbegrotingen, prestatiebeoordelingen, audits, evaluatierapporten of bevindingen van andere beoordelingen of onderzoeken.
 - Omvat wetgeving die de bevolking ‘recht geeft op informatie’ en gerelateerde processen om het publiek op verzoek toegang te geven tot overheidsinformatie, waarbij minimale beperkingen en vrijstellingen van toepassing zijn.
 - Omvat beleid of procedures voor het tijdig online publiceren van bevolkingsgezondheidsgegevens die door de overheid zijn vastgelegd of eigendom zijn van de overheid.
-

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

France - The French Agency for Food, Environmental and Occupational Health Safety (ANSES) updates and disseminates the national sedentary behaviour and physical activity guidelines.⁵²³

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

GAPPA Action 4.1: Strengthen policy frameworks, leadership and governance systems, at the national and subnational levels, to support implementation of actions aimed at increasing physical activity and reducing sedentary behaviours, including multisectoral engagement and coordination mechanisms; policy coherence across sectors; guidelines, recommendations and actions plans on physical activity and sedentary behaviour for all ages; and progress monitoring and evaluation to strengthen accountability.

Proposed sub action for member states 4.1.4: Review and, where needed, adopt or update national physical activity and sedentary behaviour guidelines for all ages, and disseminate through tailored resources adapted to target audiences, settings and local context.⁵²⁴

Wet open overheid (Woo)

⁵²³ Agence Nationale de Sécurité Sanitaire de l'Alimentation (2020) Keep up Physical Activity and Limit Sedentary Behaviour: ANSES Adapts Its Guidelines to the Lockdown Situation [online], available: <https://www.anses.fr/en/content/keep-physical-activity-and-limit-sedentary-behaviour-anses-adapts-its-guidelines-lockdown> (accessed 1 Jan 2022).

⁵²⁴ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

De Woo regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. Het is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).^{525, 526} In deze wet staat dat iedereen recht heeft op toegang tot publieke informatie zonder daartoe een belang te hoeven stellen, behoudens bij de door de Woo gestelde beperkingen.⁵²⁷

VWS Open op Orde (2021-2026)

Binnen het Ministerie van VWS zijn meerdere ontwikkelingen in het kader van transparantie.⁵²⁸ Naast het programma Implementatie Wet open overheid (Woo) loopt ook het vijf jaar durende programma VWS Open op Orde (2021-2026). Dit programma richt zich op twee speerpunten, namelijk: actieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding.

Wet elektronische publicatie (WEP)

Op 1 juli 2021 is de WEP van kracht gegaan.⁵²⁹ Deze wet verplicht bestuursorganen (bijvoorbeeld gemeenten en provincies) om alle officiële publicaties online te zetten via de website [officiëlebezoekingen.nl](https://www.officiëlebezoekingen.nl). Daardoor wordt het voor burgers mogelijk om op één website alle algemene bekendmakingen, mededelingen en kennisgevingen van de overheid te raadplegen. Deze wetswijziging heeft als doel om burgers digitaal volledig te informeren over besluiten die impact hebben op hun leefomgeving. De burger wordt centraal gesteld bij de informatieverstrekking. Zij worden geïnformeerd over deze besluiten zodat ze tijdig hun recht van inspraak kunnen uitoefenen.

Ministerie van VWS

Op de website van het ministerie van VWS worden documenten als beleidsnota's, kamerstukken, jaarverslagen, rapporten, evaluaties, etc. toegankelijk gemaakt voor iedereen.⁵³⁰

Kerncijfers gezondheidszorg

⁵²⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/wet-open-overheid-woo/vraag-en-antwoord/hoofdlijnen-woo> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵²⁶ Wet open overheid. Geldend van 01-04-2023 t/m heden. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0045754/2023-04-01> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵²⁷ Wet open overheid. Geldend van 01-04-2023 t/m heden. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0045754/2023-04-01> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵²⁸ Ministerie van VWS (2022). XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport Rijksbegroting 2023. Tweede kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200 XVI, nr. 1. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2022/09/20/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport-rijksbegroting-2023>

⁵²⁹ Wet elektronische publicaties. Geldend van 01-07-2023 t/m heden. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0043961/2023-07-01> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵³⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-volksgezondheid-welzijn-en-sport/documenten> (Geraadpleegd in juli 2023).

Het ministerie van VWS publiceert de kerncijfers voor VWS-beleid.⁵³¹ Zo geeft het ministerie inzicht in de cijfers en berekeningen die gebruikt worden om VWS-beleid te maken. Daarvoor wordt de Staat van Volksgezondheid en Zorg (Staat V&Z) en de VWS-Monitor gebruikt.

Staat VenZ – De Staat VenZ presenteert kerncijfers op het gebied van volksgezondheid, zorg en maatschappelijke ondersteuning voor het Ministerie van VWS.⁵³² Hierdoor beschikken beleidsambtenaren van het ministerie van VWS en leden van de Tweede Kamer over actuele, betrouwbare en eenduidige cijfers op een centrale plek ter ondersteuning van het beleid. Zo biedt het zicht op de voortgang van huidige beleidsthema's en kunnen de cijfers helpen bij het maken van keuzes over nieuw beleid. Sport en bewegen is een thema binnen de Staat VenZ.⁵³³

Op de website van VenZ staat vermeld dat een toegankelijke website goed te gebruiken is door alle doelgroepen. Daarom gelden er functioneel-technische en redactionele toegankelijkheidseisen voor websites van de overheid. De website van de Staat VenZ voldoet aan deze eisen.

VWS monitor - De VWS monitor geeft sinds 2016 jaarlijks een overzicht van kerncijfers over de gezondheidszorg.⁵³⁴ Dit doen zij omdat de Tweede Kamer heeft aangegeven behoefte te hebben aan een betere informatievoorzieningen. De VWS-monitor is één van de manieren om de informatievoorziening aan de Kamer te verbeteren. Door de VWS-monitor wordt meer inzicht geboden in de staat van de volksgezondheid en de zorg in Nederland en of er reden is om beleid bij te stellen. De VWS-monitor is digitaal beschikbaar.

De monitor volgt een aantal kernindicatoren over een langere termijn, met meerdere meetwaarden per indicator. Met deze indicatoren wordt inzicht geboden in de staat van de gezondheidszorg en in de veranderingen van de volksgezondheid en de gezondheidszorg. De monitor kent een onderverdeling naar zes levensfasen:

1. Algemene, levensfase-overstijgende thema's
2. Zorg rond de geboorte
3. Gezond blijven
4. Beter worden
5. Leven met een chronische ziekte en beperking
6. Zorg in de laatste fase

Per levensfase zijn de indicatoren verdeeld over de publieke waarden: toegankelijkheid, kwaliteit, betaalbaarheid en betrokken samenleving. Binnen de levensfase 'gezond blijven' zijn de volgende indicatoren opgenomen; deelname aan sport en bewegen, tevredenheid met

⁵³¹ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-volksgezondheid-welzijn-en-sport/kerncijfers-gezondheidszorg#:~:text=Het%20ministerie%20van%20VWS%20publiceert,%20en%20de%20VWS%20Monitor> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵³² <https://www.staatvenz.nl/over-de-staat#:~:text=De%20Staat%20VenZ%20streeft%20ernaar,nog%20enige%20tijd%20tussen%20zit> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵³³ <https://www.staatvenz.nl/kerncijfers/thematisch> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵³⁴ Ministerie van VWS (2022). VWS-monitor mei 2022. 18 mei 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/05/18/vws-monitor>

sportfaciliteiten in de buurt, gezonde scholen, JOGG-gemeenten en het aantal volwassenen en jongeren met overgewicht.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

Het RIVM draagt bij aan de kennis over sport en bewegen voor sportbeleid en sportpraktijk met resultaten uit eigen onderzoek, en met de coördinatie en validatie van onderzoek van derden. Dit doet RIVM in Nederland, maar ook internationaal, met een bijdrage aan beleidsmonitoring en –evaluaties voor de Europese Commissie.⁵³⁵ Het RIVM presenteert actuele cijfers en de trend over sport en bewegen in Nederland op haar website en geeft middels de Sport Toekomst Verkenning (STV) - een samenwerking tussen het RIVM en het Sociaal Cultureel Planbureau - inzicht in de toekomst van de sport in Nederland. Vragen als ‘Welke maatschappelijke veranderingen beïnvloeden de sport in Nederland? Waar gaat het heen met de sport tussen nu en 2040? Welke kansen, maar ook keuzes biedt dit voor de sportsector en het sportbeleid?’ staan centraal.⁵³⁶ Ook bevat de website documenten met regionale cijfers over sport en bewegen en documenten over het Nederlandse sport- en beweegbeleid.

Kenniscentrum Sport & Bewegen

Kenniscentrum Sport en Bewegen werkt nauw samen met het ministerie van VWS en maakt kennis over sport en bewegen beschikbaar en toepasbaar voor professionals in de sport, zorg, welzijn, overheid en onderwijs.⁵³⁷ Hier valt onder andere het delen van de beweegrichtlijnen onder.

Mulier Instituut

Het Mulier instituut publiceert in afstemming met het ministerie van VWS regelmatig evaluatierapporten en voortgangsrapportages.⁵³⁸

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022

Een ambitie binnen het deelakkoord ‘Van jongs af aan vaardig in bewegen’ is om meer kinderen aan de beweegrichtlijnen te laten voldoen.⁵³⁹ Om dit te bereiken hadden partijen als doel om zich in te spannen om het bewustzijn en de kennis over de nieuwe beweegrichtlijn te vergroten. Hiervoor zijn maatregelen opgesteld als:

- “Het ontwikkelen van een eenduidige visualisatie van de beweegrichtlijnen en het daarbij behorende handelingsperspectief”;
- “Het ontwikkelen en verspreiden van communicatiemateriaal voor professionals rondom de beweegrichtlijn via de bestaande kanalen”;

⁵³⁵ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵³⁶ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/toekomstverkenning> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵³⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/contact/contactgids/kenniscentrum-sport#:~:text=Kenniscentrum%20Sport%20en%20Bewegen%20maakt,advies%20en%20ondersteuning%20aan%20professionals.> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁵³⁸ <https://www.mulierinstituut.nl/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁵³⁹ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

- “Het uitrollen van een communicatiecampagne met betrekking tot de beweegrichtlijn.”

Kenniscentrum Sport en Bewegen kreeg de opdracht van het ministerie van VWS om mensen meer bewust te maken van de beweegrichtlijnen, maar bovenal mensen te helpen om te bewegen.⁵⁴⁰ Samen met Kenniscentrum Sport en Bewegen en het Publab ontwikkelde Panton een kernboodschap en diverse uitingen, o.a. de beweegcirkel en animaties om meer Nederlanders in beweging te brengen.

⁵⁴⁰ <https://www.panton.nl/project/de-beweegcirkel/> (Geraadpleegd in juli 2023).

G04 - De overheid stimuleert en coördineert de samenwerking van alle sectoren om zich aan te sluiten bij strategische plannen waarin gewerkt wordt aan het creëren van een gezonde bewegomgeving, en stimuleert waar nodig de deelname van ‘civil society’ om deze plannen te ontwikkelen en uit te voeren.

Definities en scope

- Omvat geen structuren voor de intersectorale samenwerking tussen verschillende ministeries (valt onder Platforms voor interactie 01).
- Civil society omvat gemeenschapsgroepen en vertegenwoordigers van consumenten (‘consumer representatives’), NGO's, de academische wereld, beroepsorganisaties, algemeen belangorganisaties, burgers.

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

Norway: The Action Plan on Physical Activity 2005-2009 - The Norwegian action plan was a collaborative process involving various NGOs. Members of the reference group included the Norwegian Diabetes Association, the Norwegian Federation of Organisations of Disabled People, the Norwegian Confederation of Trade Unions, the Confederation of Norwegian Enterprise and the Confederation of Vocational Unions. The product of this development process includes measures that are implemented by civil society organisations. For example, measure no.23 allocates funds to NGOs that engaged in “low threshold” activities such as organising “walking buses” to school for children or organising outdoor recreation activities to promote mental health.⁵⁴¹

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Proposed sub action for member states 4.1.1: Initiate or strengthen, as appropriate, a high-level national multisectoral coordination committee to provide leadership, strategic planning and oversight of implementation and monitoring of national policy actions on physical activity and sedentary behaviour, ensuring appropriate representation from all relevant areas and levels of government, as well as nongovernmental stakeholders and the community.⁵⁴²

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Vereniging Sport en Gemeenten (VSG)/Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en NOC*NSF zijn de strategische partners van het Sportakkoord I.⁵⁴³ Door vele partijen is meegedacht over de vorm en de inhoud van het sportakkoord (in Bijlage 1 van het akkoord worden de betrokken organisaties

⁵⁴¹ Belander, O., Sæthre, E., Sjøtne, S., Grendstad, G., Haug, G., Løvås, S.M., Andenæs, S. (2011) Health-Enhancing Physical Activity (HEPA) Policy Audit Tool (PAT) - Norway, available: https://www.panh.ch/hepaeurope/materials/hepa_pat_files/HEPA_PAT_FINAL_Norway.pdf.

⁵⁴² World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁵⁴³ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

opgesomd. Dit zijn onder andere de Cruyff Foundation, Fonds gehandicaptensport, Hartstichting, Jeugdsportfonds, John Blankensteun Foundation, KVLO, gemeenten etc.).

VWS, VSG en NOC*NSF hebben samen met de partijen in de deelakkoorden de visie ontwikkeld en de inhoudelijke reikwijdte van het Sportakkoord I bepaald. Die reikwijdte strekt zich uit tot zes ambities die deels sector-overschrijdend zijn - inclusief sporten & bewegen, duurzame sportinfrastructuur, vitale sport- en beweegaanbieders, positieve sportcultuur, vaardig in bewegen en topsport die inspireert – en in het akkoord uitwerking hebben gekregen.

VWS, VSG en NOC*NSF hebben per ambitie, een coalitie van partijen om zich heen verzameld. Het gaat hier om publieke en private partijen met grote betrokkenheid bij en eigenaarschap tot de betreffende ambitie. Deze partijen hebben de ambities vertaald naar doelstellingen en interventies. Partijen die hun handtekening zetten onder één of meerdere deelakkoorden, verklaren met hun handtekening zich te herkennen in de inhoud van het betreffende deelakkoord en bereid te zijn om zich in te spannen om de geformuleerde doelstellingen te helpen realiseren.

Deelakkoord Inclusief sporten en bewegen

Eén van de afspraken binnen het Deelakkoord Inclusief sporten en bewegen richt zich op het oprichten van de landelijke Alliantie ‘Sporten en bewegen voor iedereen’. Een alliantie voor het bevorderen van inclusief sporten en bewegen. De alliantie gaat de ambities uit het sportakkoord uitwerken en uitvoeren. Deze alliantie bestaat uit de volgende partijen: NOC*NSF, VSG, Sportkracht 12, MEE NL, Jeugdfonds Sport & Cultuur, John Blankenstein Foundation, Ouderenfonds, Stichting Life Goals, Fonds Gehandicaptensport en Bas van Goor Foundation. De alliantie heeft een aanjaagfunctie en zet haar netwerk in om de olievlek van inclusiviteit te verspreiden. De alliantie zoekt de verbinding met relevante partijen, zoals alliantie ‘gelijke kansen’, alliantie ‘gelijkspelen’ en de alliantie ‘VN verdrag’.

Daarnaast richt één van de afspraken uit het Nationaal Sportakkoord I zich op het ontwikkelen van ‘lokale en regionale akkoorden’; VWS, VSG/VNG en NOC*NSF spannen zich in om te bevorderen dat lokale en regionale partijen het sportakkoord vertalen naar de lokale en sport specifieke context en te komen tot regionale en/of lokale akkoorden. VWS, VSG en NOC*NSF stellen daarbij hun kennis en ondersteuning beschikbaar.

Nationaal Sportakkoord II 2023-2026

Afspraak 1 uit het Sportakkoord II⁵⁴⁴:

“We gaan meer inwoners en sportaanbieders bij het Sportakkoord betrekken. Daarom verwelkomen we het POS naast VWS, NOC*NSF en VSG/VNG als strategische partner.”

Hoofdstuk 5 uit het Nationaal Sportakkoord II is getiteld ‘Governance en samenwerking’. In dit hoofdstuk wordt het belang van landelijke organisaties/uitvoeringspartijen benoemd, zij worden opgeroepen om mee te werken aan de uitvoering van dit akkoord. Om dit te

⁵⁴⁴ Ministerie van VWS (2022). Hoofdpijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdpijnen-sportakkoord-ii>

faciliteren zijn/worden er in 2023 bijkomsten georganiseerd om de samenwerking met geïnteresseerde partijen verder vorm en inhoud te geven.

In het Sportakkoord II zijn afspraken over samenwerking gemaakt. Dit gaat om afspraken tussen de strategische partners van het akkoord, maar ook om afspraken met uitvoerende partijen. Hiervoor zijn rollen, taken en verantwoordelijkheden van zowel de strategische partners van het Sportakkoord, als van de landelijke, regionale en lokale samenwerkingspartijen opgesteld. Afspraken zijn gemaakt om het Sportakkoord niet te vrijblijvend te maken. Deze afspraken zijn met sportaanbieders, gemeenten, landelijke organisaties en maatschappelijke organisaties gemaakt en zijn bijvoorbeeld:

- Landelijke organisaties (sportbonden, brancheverenigingen, maatschappelijke organisaties): promoten eigen tak van sport, inspireren van eigen achterban lokaal, vertaalslag naar specifieke ondersteuning eigen achterban (bevorderen specifieke deskundigheid, door ontwikkelen sportaanbod, wedstrijden/competities, topsport, bewaken kwaliteit en veiligheid), landelijk samenwerken
- Maatschappelijke organisaties/lokale functionarissen: toeleiding van doelgroepen naar lokaal beschikbaar sportaanbod.

Uitvoeringsbudget lokaal Sportakkoord

Een lokaal Sportakkoord is een akkoord waarin door gemeente, sportaanbieders en maatschappelijke organisaties (welzijn, gezondheidszorg, onderwijs) afspraken zijn gemaakt over het beleid rondom sport en sportief bewegen gebaseerd op het landelijk Sportakkoord.⁵⁴⁵ Er is vanuit de Brede SPUK-regeling budget voor de uitvoering (en herijking) van een Lokaal Sportakkoord.⁵⁴⁶

Effectieve lokale uitvoering

Eén van de hoofdkenmerken van de werkwijze in Sportakkoord II is ‘effectieve lokale uitvoering’. Er wordt geprobeerd dit te bereiken door de inzet van personen. Gemeenten voldoen aan organisatorische randvoorwaarden van een lokaal sportakkoord door een coördinator sport en preventie aan te stellen vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC), die vanuit het lokale kernteam de herijking en uitvoering van het lokaal Sportakkoord coördineert. Daarnaast wordt de inzet van adviseurs lokale sport versterkt. De coördinator sport en preventie en adviseur lokale sport werken actief samen, ieder vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid. De adviseur lokale sport werkt op regionaal niveau, binnen het VSG-gebied, en de coördinator sport en preventie lokaal, binnen de gemeente. Samen met de lokale beleidsmedewerker sport zijn zij de drie-eenheid die de uitvoering van het lokaal Sportakkoord op een effectieve manier vorm moeten geven.

De Bewegalliantie

⁵⁴⁵ Ministerie van VWS (2022). Hoofdpijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdpijnen-sportakkoord-ii>

⁵⁴⁶ <https://www.dus-i.nl/subsidies/brede-spuk-specifieke-uitkering> (Geraadpleegd in juli 2023).

Onder de vlag van de brede preventieaanpak is de Bewegalliantie gestart.^{547,548} De Bewegalliantie is een netwerkorganisatie om, samen met andere overheden, alliantiepartners en lokale initiatieven, meer maatschappelijke aandacht en actie te bereiken om bewegen in het dagelijks leven te stimuleren. De Bewegalliantie wil op lokaal, regionaal en landelijk niveau partijen bij elkaar brengen om kennis te delen en te verspreiden, van elkaar te leren over de werkzame en niet-werkzame elementen, en lokale interventies op te schalen naar andere partijen en wijken, steden en regio's.

Om bewegen in het dagelijks leven te integreren, is het belangrijk om bewegen vanuit verschillende settings te benaderen: school, werk, zorg en (leef)omgeving. Deze settings krijgen dan ook een plek in de alliantie.⁵⁴⁹

Nederland beweegt 2022-2025

Er zijn drie actielijnen in het plan Nederland beweegt. Actielijn 2 richt zich op het creëren van meer maatschappelijk initiatief voor bewegen via de Bewegalliantie.⁵⁵⁰

Er wordt ingezet op het verder stimuleren van de verbinding tussen (maatschappelijke) organisaties en professionals (...). Om dit te realiseren wordt er (1) gewerkt aan de activatie van partijen via de bewegalliantie. Het doel van de Bewegalliantie (zie bovenstaand) is om partijen met elkaar te verbinden zodat ze van elkaar kunnen leren en ervaringen kunnen uitwisselen, met elkaar kunnen samenwerken, obstakels kunnen wegwerken en elkaar kunnen stimuleren om meer Nederlanders te laten bewegen. (2) Maatschappelijke initiatieven worden versterkt met het Groeiprogramma (zonMw). Het ministerie van VWS en de Bewegalliantie lanceren in 2023 een Groeiprogramma. Het doel van dit programma is om professionals op het gebied van bewegen en initiatieven in welzijn, zorg en het sociale domein in staat te stellen om op een laagdrempelige manier gebruik te maken van elders opgedane ervaring en kennis. Hiermee wordt gepoogd om de toepassing en opschaling van beweeginitiatieven te bevorderen en te versterken, gericht op jongeren en mensen met minder kansen.

Beleidsadvies bewegen 2021-2040

Actielijn 4 uit dit advies richt zich op Sport en recreatie die mensen in beweging brengt.⁵⁵¹ Aandachtspunten binnen deze actielijn:

- Het doorontwikkelen van de bestaande Sportakkoorden tot samenwerkingsverbanden van (sport)aanbieders (verenigingen en ondernemers) om, samen met andere lokale en landelijke stakeholders, een bepaald leefgebied van een breed en kwalitatief goed sport en beweegaanbod te voorzien;

⁵⁴⁷ Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

⁵⁴⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/07/06/beweegalliantie-van-start-met-carl-verheijen-als-voorzitter> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁴⁹ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief over preventieaanpak leefstijl met focus op overgewicht en voeding. 9 december 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/12/09/kamerbrief-over-preventieaanpak-leefstijl-met-focus-op-overgewicht-en-voeding>

⁵⁵⁰ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

⁵⁵¹ Ministerie van VWS, Ministerie van OCW, Ministerie van IenW, Ministerie van SZW en Ministerie van BZK (2021). Beleidsadvies Bewegen 2021-2040. 20 mei 2021. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/05/20/beleidsadvies-bewegen-2021-2040>

- Betrokkenheid van lokale, regionale en landelijke partijen zoals bijvoorbeeld de alliantie 'Inclusief sporten en bewegen' (zie bovenstaand);
- Het contact van de sport en beweegsector met werkgevers, welzijn, zorg en de cultuursector wordt versterkt.

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

In het NPA staan afspraken om Nederlanders gezonder te maken door roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht terug te dringen.⁵⁵² Om overgewicht terug te dringen zijn er afspraken opgesteld ter bevordering van sport en bewegen. De Rijksoverheid maakte deze afspraken met meer dan 70 maatschappelijke organisaties.

De partijen die deelnemen aan één of meerdere deelakkoorden, herkennen zich in de inhoud van het betreffende deelakkoord en spreken het commitment uit om de geformuleerde doelstellingen te realiseren.⁵⁵³ Het uitgangspunt is dat de ambities worden nagestreefd en de doelen worden gehaald.

Brede Regeling combinatiefuncties

Door gebruik te maken van de 'Brede Regeling Combinatiefuncties' (BRC) geven gemeenten uitvoering aan lokaal sport- en beweegbeleid.⁵⁵⁴ Buurtsportcoaches – die middels deze regeling gefinancierd worden - kunnen bijdragen aan het bereiken van geformuleerde doelstellingen binnen het sport- en beweegbeleid. Door een meer integrale inzet kunnen doelstellingen binnen andere beleidsterreinen bereikt worden, bijvoorbeeld in het sociaal domein. In 2022 waren er 6.267 buurtsport- en cultuurcoaches actief.⁵⁵⁵ 99% Van de functionarissen voor sport zochten verbinding met het primair onderwijs en 96% met een sportaanbieder. In vier op de vijf gemeenten zocht men verbinding met de buurt, welzijn, ouderen(zorg), jeugd(zorg) en gezondheidszorg. In 2022 is er meer aandacht gekomen voor verbinding met vluchtelingenwerk. Verbinding met werkzoekenden/werklozen (32%) en het bedrijfsleven (25%) wordt minder frequent gedaan. Jaarlijks is er vanuit het VWS ongeveer € 60 miljoen beschikbaar voor de BRC.⁵⁵⁶

⁵⁵² <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gezondheid-en-preventie/nationaal-preventieakkoord>

(Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁵³ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

⁵⁵⁴ <https://tools.kenniscentrumsportenbewegen.nl/financieringswijzer-sport-en-bewegen/hoofdstuk/brede-regeling-combinatiefuncties/> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁵⁵ Heijnen, E., Stam, W. van, Gómez Berns, A., Vrieswijk, S. (2022). Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27077/monitor-brede-regeling-combinatiefuncties-2022/>

⁵⁵⁶ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

Domein 11. Monitoring

De mate van sport en bewegen en de beweegvriendelijke omgeving wordt regelmatig gemonitord. Deze monitoring is systematisch gekoppeld aan het monitoren van leefstijl gerelateerde ziekten. Idealiter is deze monitoring consistent over de tijd, geïntegreerd en vinden (aanvullende) uitgebreidere onderzoeken ten minste iedere vijf jaar plaats (bijv. om gegevensanalyse over alle rechtsgebieden ('jurisdictions') en prioriteitsgroepen (o.a. etnische minderheden) mogelijk te maken). Daarnaast moeten overheidsbeleid en belangrijke programma's regelmatig worden geëvalueerd.

MI01 - Er is een regelmatige monitoring van de mate van sport en bewegen gedurende de hele levensloop op basis van representatieve steekproeven, aan de hand van richtlijnen/normen/streefdoelen.

Definities en scope

- Regelmatig wordt beschouwd als elke vijf jaar of vaker (Food EPI Evidence Document - MONITOR2).

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Finland - The survey Health Behaviour and Health among the Finnish Adult Population (Suomalaisen aikuisväestön terveystäytyminen ja terveys - AVTK) measures physical activity in the adult population (ages 18 – 64) on an annual basis.

The Health Behaviour and Health among the Finnish Elderly (Eläkeikäisen väestön terveystäytyminen ja terveys - EVTK) measures physical activity in the elderly population (ages 65 – 84) on an bi annual basis.

United Kingdom - The Active Lives Adult Survey focuses on people aged 16 and over. The survey collects responses from around 175 000 randomly selected people, no less than 500 from each local authority. There is also a survey for children and young people (age 5 – 16), the Active Lives Children and Young People Survey.⁵⁵⁷

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Enhance data systems and capabilities at the national and, where appropriate, subnational level, to support: regular population surveillance of physical activity and sedentary behaviour, across all ages and multiple domains; development and testing of new digital technologies to strengthen surveillance systems; (...) (action 4.2).⁵⁵⁸

⁵⁵⁷ Sport England (2021) Active Lives [online], available: <https://www.sportengland.org/know-your-audience/data/active-lives?section=methodology> (accessed 16 Aug 2021).

⁵⁵⁸ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

WHOROE - Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025

Member States should work towards consolidating, adjusting and extending existing national and international systems for the surveillance of physical activity with the adequate levels of disaggregation. Member States recall the commitment to the WHO global monitoring framework for the prevention and control of noncommunicable diseases, which contains specific physical activity indicators and a related target (...). (objective 5.1).⁵⁵⁹

EU Council recommendations

Monitoring and surveillance of physical activity and sedentary behaviour (indicator 10).⁵⁶⁰

Kernindicatoren Sport en Bewegen

In 2014 zijn 20 Kernindicatoren Sport en Bewegen benoemd door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) om de stand van zaken op dit terrein duurzaam in de tijd te kunnen volgen.⁵⁶¹ Het RIVM coördineert in opdracht van het ministerie van VWS deze kernindicatoren. Relevante kernindicatoren voor dit statement zijn ‘voldoen aan de Beweegrichtlijnen’, ‘wekelijks sporten’ en ‘zitgedrag’.

*Beweegrichtlijnen*⁵⁶²

De kernindicator Beweegrichtlijnen - het aandeel van de Nederlandse bevolking van vier jaar en ouder dat voldoet aan de beweegrichtlijnen 2017 (Statement L04) – wordt jaarlijks nagevraagd met de SQUASH⁵⁶³ vragenlijst in de gezondheidsenquête.⁵⁶⁴ In deze vragenlijst wordt gevraagd om voor een normale week in de afgelopen maanden de gemiddelde tijd te schatten die wordt besteed aan de volgende activiteiten:

- Actief woon-werkverkeer naar werk of school;
- Activiteiten op werk of school;
- Activiteiten in het huishouden;
- Activiteiten in de vrije tijd zoals wandelen, fietsen, tuinieren, klussen en sport (4 t/m 11 jarigen: zwemles en buitenspelen).

Vanaf 2001 is de enquête afgenomen bij mensen vanaf 12 jaar. Sinds 2016 zijn 4 t/m 11 jarigen ook meegenomen in de enquête. De vragenlijst is onderdeel van de Gezondheidsenquête, een enquête binnen de Leefstijlmonitor.

Vanaf 2019 zijn vragen over beweegonderwijs op school aan de vragenlijst toegevoegd om een beter beeld te krijgen van het beweeggedrag van jongeren. Dit wil zeggen dat voor jongeren vanaf 12 jaar die basisonderwijs, praktijkonderwijs, VMBO, HAVO, VWO of MBO

⁵⁵⁹ World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) ‘Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025’, available:

http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

⁵⁶⁰ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

⁵⁶¹ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁶² <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁶³ Wendel-Vos, G. C., Schuit, A. J., Saris, W. H., & Kromhout, D. (2003). Reproducibility and relative validity of the short questionnaire to assess health-enhancing physical activity. *Journal of clinical epidemiology*, 56(12), 1163–1169. [https://doi.org/10.1016/s0895-4356\(03\)00220-8](https://doi.org/10.1016/s0895-4356(03)00220-8)

⁵⁶⁴ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/methode#0tot4> (Geraadpleegd in juli 2023).

volgen, vragen zijn toegevoegd over gymlessen op school en beweeg- en sportactiviteiten die zijn geregeld vanuit school.

Beweeggedrag kinderen nul tot vier jaar

De indicator op beweeggedrag kinderen nul tot vier jaar bestaat uit verschillende beweegactiviteiten die tweejaarlijks nagevraagd worden bij de doelgroep.⁵⁶⁵ Per activiteit wordt nagevraagd hoeveel dagen in de week het kind de activiteit doet en voor hoeveel minuten op zo'n dag. Deze antwoorden worden ingevuld door de ouders. De volgende beweegactiviteiten zijn nagevraagd:

- Lopen van en naar de opvang
- Fietsen van en naar de opvang
- Buitenspelen bij de opvang
- Buiten lopen of wandelen in de vrije tijd
- Fietsen in de vrije tijd
- Buitenspelen in de vrije tijd
- Baby/peuterzwemmen
- Sport

Vragen over beweegactiviteiten door kinderen van nul tot vier jaar waren in het jaar 2019 voor het eerst onderdeel van de aanvullende module Bewegen en Ongevallen (RIVM, VeiligheidNL en CBS), een enquête binnen de Leefstijlmonitor. Deze aanvullende module wordt uitgevoerd onder een representatieve steekproef uit het bevolkingsregister vanaf nul jaar en ouder.

*Sportdeelname wekelijks*⁵⁶⁶

De kernindicator Sportdeelname wekelijks - het aandeel van de Nederlandse bevolking van vier jaar en ouder dat één keer per week of vaker sport - is vastgesteld met de SQUASH-vragenlijst waarmee naar het gebruikelijke sport- en beweeggedrag wordt gevraagd.⁵⁶⁷ Bij de vragen over sport kan een respondent maximaal vier sporten opgeven. Per sport wordt gevraagd hoeveel dagen per week de respondent deze sport beoefent. De vragenlijst is onderdeel van de Gezondheidsenquête, een enquête binnen de leefstijlmonitor.

*Sportdeelname minimaal 12 keer per jaar*⁵⁶⁸

De kernindicator Sportdeelname 12 keer per jaar - het aandeel van de bevolking van zes jaar en ouder dat 12 keer per jaar of vaker sport - wordt tweejaarlijks nagevraagd in de Vrijetijdombibus (VTO). Het doel van de VTO is om ontwikkelingen van sport- en cultuurparticipatie in Nederland vast te stellen.⁵⁶⁹ De VTO wordt uitgezet onder een representatieve steekproef uit het bevolkingsregister vanaf zes jaar en ouder.⁵⁷⁰

⁵⁶⁵ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/methode#0tot4> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁶⁶ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁶⁷ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/methode#SportdeelnamewekelijksM> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁶⁸ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-12-keer-per-jaar> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁶⁹ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/methode#SportdeelnamewekelijksM> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁷⁰ <https://www.scp.nl/over-scp/data-en-methoden/onderzoeksbeschrijvingen/vrijetijdsombibus-vto> (Geraadpleegd in juli 2023).

Zitgedrag⁵⁷¹

Zitgedrag - het aantal uren dat Nederlanders van vier jaar en ouder zitten op een gemiddelde dag in de week – wordt tweejaarlijks nagevraagd met een aangepaste versie van de Marshall vragenlijst.^{572, 573} In deze vragenlijst wordt gevraagd om voor een normale week in de afgelopen maanden de gemiddelde tijd te schatten die op een doordeweekse dag en op een weekenddag zittend besteed wordt aan:

- Vervoer, bijvoorbeeld zitten in een auto, bus of trein;
- Werk, bijvoorbeeld achter een bureau zitten of computer of tablet gebruiken op het werk of thuis;
- School of studie, bijvoorbeeld zitten tijdens de les of huiswerk maken op school of thuis;
- Televisie kijken;
- Thuis een computer, tablet of smartphone gebruiken, voor email, computerspelletjes, informatie opzoeken of chatten;
- Andere zittende vrijetijdsbestedingen, bijvoorbeeld kletsen, eten, (krant) lezen, puzzelen, handwerken, een muziekinstrument bespelen, bioscoopbezoek etcetera.

De vragenlijst is onderdeel van de aanvullende module Bewegen en Ongevallen (RIVM, VeiligheidNL en CBS), een enquête binnen de Leefstijlmonitor.

Leefstijlmonitor

De Leefstijlmonitor (LSM) is een instrument waarin gegevens verzameld worden over leefstijl en is bedoeld voor de onderbouwing van beleid op het gebied van leefstijl en gezondheid.⁵⁷⁴

De volgende partijen zijn samen verantwoordelijk voor de inhoud van de Leefstijlmonitor en publiceren op basis van de gegevensverzamelingen van de Leefstijlmonitor⁵⁷⁵:

- CBS
- GGD GHOR Nederland
- Pharos
- RIVM als 1) coördinator Leefstijlmonitor, 2) vertegenwoordiger netwerk *kernindicatoren sport en bewegen*, en 3) vertegenwoordiger VoedselConsumptiepeiling.
- Rutgers
- Soa Aids Nederland
- Trimbos-instituut
- VeiligheidNL
- Voedingscentrum Nederland

⁵⁷¹ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/zitgedrag#node-zitgedrag> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁷² Marshall, A. L., Miller, Y. D., Burton, N. W., & Brown, W. J. (2010). Measuring total and domain-specific sitting: a study of reliability and validity. *Medicine and science in sports and exercise*, 42(6), 1094–1102.

<https://doi.org/10.1249/MSS.0b013e3181c5ec18>

⁵⁷³ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/methode#zitgedragm> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁷⁴ <https://www.rivm.nl/leefstijlmonitor> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁷⁵ <https://www.rivm.nl/leefstijlmonitor/contact> (Geraadpleegd in juli 2023).

De Leefstijlmonitor, is voor een groot deel gebaseerd op de Gezondheidsenquête van het CBS en levert jaarlijks landelijke cijfers over leefstijl.⁵⁷⁶ De Leefstijlmonitor is een van de leveranciers voor de landelijke cijfers; de Gezondheidsmonitor is dat voor regionale uitsplitsingen.

Kern van de Leefstijlmonitor⁵⁷⁷:

- Gezondheidsenquête (CBS)
- Peilstations-onderzoek (Trimbos-instituut)
- Health Behaviour in School-aged Children- onderzoek (HBSC Nederland)

Zoals eerder benoemd, een aanvullende module van de Leefstijlmonitor is bijvoorbeeld de aanvullende module Bewegen en Ongevallen (RIVM, VeiligheidNL en CBS).

*CBS-Gezondheidsenquête (GE)*⁵⁷⁸

De GE wordt jaarlijks afgenomen bij ongeveer 14.000 mensen in de leeftijd van nul jaar en ouder, en bestaat uit twee delen. De waarneming vindt gespreid over het jaar plaats. Het eerste deel van de enquête bevat een aantal algemene vragen over gezondheid, en is bedoeld voor alle leeftijden. Het tweede deel van de vragenlijst wordt aangeboden aan de deelnemers van deel 1 die 12 jaar of ouder zijn, en bevat wat gevoeliger onderwerpen zoals alcoholgebruik en chronische aandoeningen, en vragen die lastig telefonisch of face-to-face te beantwoorden zijn (bijvoorbeeld vanwege een groot aantal antwoordcategorieën).

Gezondheidsmonitor (GM)

Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen⁵⁷⁹ - De Gezondheidsmonitor 2012 (GM) is een combinatie van de reguliere Gezondheidsenquête (GE) van het CBS (zie bovenstaand) en de gezondheidsenquêtes van de 28 Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD'en). GM voor volwassenen en ouderen is een samenwerking tussen GGD'en, het RIVM en het CBS. De gezondheidsenquêtes van de GGD'en worden onder een groot aantal personen uitgezet. In 2012 deden ongeveer 370 duizend mensen mee. Er zijn per GGD twee typen vragenlijsten in omloop. Eén is bestemd voor personen van 19 t/m 64 jaar, namelijk de volwassenmonitor (VGZ), en de ander voor mensen in de leeftijd van 65 jaar en ouder, de ouderenmonitor (GZO). Beide vragenlijsten bestaan uit een aantal basisvragen die zijn afgestemd met de GE, betreffende de onderwerpen ervaren gezondheid, chronische aandoeningen, lichamelijke beperkingen, mantelzorg geven, roken, alcoholgebruik, lengte/gewicht en lichamelijke activiteit. Daarnaast zijn in de VGZ specifieke vragen voor volwassenen opgenomen en in de GZO specifieke vragen voor ouderen. Deze specifieke vragen verschillen per GGD, afhankelijk van de wensen van de opdrachtgevers, de gemeenten.

⁵⁷⁶ <https://www.rivm.nl/rivm/kennis-en-kunde/expertisevelden/gezondheidsmonitoring> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁷⁷ <https://www.rivm.nl/leefstijlmonitor/onderzoeksbeschrijvingen-lsm> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁷⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/aanvullende-onderzoeksomschrijvingen/verschillen-tussen-de-gezondheidsmonitor-en-de-gezondheidsenquête> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁷⁹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/aanvullende-onderzoeksomschrijvingen/verschillen-tussen-de-gezondheidsmonitor-en-de-gezondheidsenquête> (Geraadpleegd in juli 2023).

Het CBS heeft voor zowel de GE als de gezondheidsenquêtes van de GGD'en de steekproeven getrokken. Vervolgens hebben het CBS en de GGD'en hun eigen vragenlijsten gemaakt, waarbij wel de vragen over de acht genoemde onderwerpen hetzelfde waren maar de andere vragen (ook per GGD) verschilden. De volgorde van de vragen is niet afgestemd en ook had iedere partij een eigen aanschrijfbrief. Alle partijen hebben vervolgens zelf de enquêtes uitgezet en afgenomen.

In 2020 is data verzameld van bijna 540.000 Nederlanders van 18 jaar en ouder, waarvan ongeveer 7.000 (1,3%) respondenten zijn bevraagd voor de CBS-Gezondheidsenquête.⁵⁸⁰

Gezondheidsmonitor Jeugd⁵⁸¹ – De Gezondheidsmonitor Jeugd geeft inzicht in de gezondheid, het welzijn en de leefstijl van middelbare scholieren. Het onderzoek vindt normaal gesproken elke 4 jaar plaats en wordt uitgevoerd door alle GGD'en in Nederland in samenwerking met GGD GHOR Nederland en het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu). GGD'en geven hiermee uitvoering aan de wettelijke taak van gemeenten om de gezondheidstoestand van de jeugd te monitoren. Alle regionale GGD'en in Nederland verzamelen de gegevens op dezelfde manier, waardoor cijfers op landelijk, regionaal en lokaal niveau beschikbaar zijn. De digitale vragenlijst wordt op middelbare scholen afgenomen onder tweede- en vierdeklassers van het regulier voortgezet onderwijs. Met de resultaten van het onderzoek wordt beleid ontwikkeld om de gezondheid van middelbare scholieren te bevorderen.

In 2021 is data verzameld van 167.000 leerlingen op 759 scholen.

Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen – deze monitor is relatief nieuw (2022, 2024).⁵⁸² De Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen geeft inzicht in de gezondheid, het welzijn en de leefstijl van Nederlandse jongvolwassenen van 16 tot en met 25 jaar. Het onderzoek wordt uitgevoerd door alle GGD'en in Nederland in samenwerking met GGD GHOR Nederland en het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu). Alle regionale GGD'en in Nederland verzamelen de gegevens op dezelfde manier, waardoor cijfers op landelijk en regionaal niveau beschikbaar zijn. Met de resultaten van het onderzoek wordt beleid ontwikkeld om de gezondheid van jongvolwassenen te bevorderen.

In 2022 is data verzameld van 70.000 jongvolwassenen.

Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)

Nederland participeert in de WHO's HBSC studie.⁵⁸³ Deze studie beoogt inzicht te geven in het gezondheidsgedrag van jongeren (8-18 jaar). Iedere vier jaar worden er metingen gedaan in

⁵⁸⁰ <https://www.monitorgezondheid.nl/gezondheidsmonitor-volwassenen-en-ouderen> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁸¹ <https://www.monitorgezondheid.nl/gezondheidsmonitor-jeugd> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁵⁸² <https://www.monitorgezondheid.nl/gezondheidsmonitor-jongvolwassenen> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁵⁸³ <https://hbscnederland.nl/> (Geraadpleegd in juli 2023).

een landelijk representatieve steekproef. Deze studie rapporteer het percentage kinderen dat 4 of meer keer per week aan intensieve lichaamsbeweging doet.

Vrijetijdombus

De VTO (zie kernindicator 'sportdeelname minimaal 12 keer per jaar') is opgezet om ontwikkelingen in kernindicatoren voor sport- en cultuurbeleid mee vast te stellen.⁵⁸⁴ Het onderzoek bestaat uit de kernthema's cultuurparticipatie en sportbeoefening, waarbij de interesse in, bezoek aan en beoefening van sport en cultuur centraal staat. Daarnaast wordt elke twee jaar een bepaald thema verder uitgediept. Bestanden zijn om de twee jaar beschikbaar over de periode 2012-2020.

EUPASMOS

Sinds 2018 werkt het RIVM mee aan het Europese project "European Physical Activity and Sports Monitoring System".⁵⁸⁵ Het doel van EUPASMOS is om een vergelijkbare monitor van sport-, beweeg- en zitgedrag in te zetten in alle Europese lidstaten. Hiervoor wordt de kwaliteit van verschillende vragenlijsten over sport-, beweeg- en zitgedrag in kaart gebracht en wordt onderzocht hoe men tot vergelijkbare cijfers komt van sport-, beweeg- en zitgedrag. Op dit moment wordt in veel Europese landen door middel van vragenlijsten onderzoek gedaan naar het beweeg- en zitgedrag van de inwoners. Maar omdat veel landen daarvoor een andere vragenlijst gebruiken, of soms een bewegingmeter, is het lastig om de resultaten tussen de verschillende landen te vergelijken. Daarom werkt een groot aantal Europese landen nu samen in EUPASMOS.

Onderweg in Nederland (ODiN)

Het onderzoek Onderweg in Nederland (ODiN) verschaft adequate informatie over de dagelijkse mobiliteit – waaronder wandelen en fietsen - van de Nederlandse bevolking.⁵⁸⁶ Het onderzoek wordt jaarlijks uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Participanten van zes jaar en ouder worden hiervoor gevraagd om een reisdagboekje van één dag bij te houden.

⁵⁸⁴ <https://www.scp.nl/over-scp/data-en-methoden/onderzoeksbeschrijvingen/vrijetijdombus-vto> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁵⁸⁵ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/eupasmos-inleiding> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁸⁶ <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2023/onderweg-in-nederland--odin---2022-plausibiliteitsrapportage> (Geraadpleegd in juli 2023).

MI02 - Er is regelmatige monitoring van de beweegvriendelijke omgeving op alle acht PA-EPI beleidsdomeinen (bijv. 'walkability', 'built environment').

- Definities en scope**
- Regelmatig is iedere vijf jaar of vaker.
 - Gezonde beweegomgevingen zijn "plaatsen waar mensen kunnen sporten en bewegen". Ze omvatten ruimtes die door mensen zijn gecreëerd of aangepast, zoals scholen, parken, werkplekken en vervoerssysteem.⁵⁸⁷
 - *Walkability gaat over hoe (beweeg)vriendelijk een stad/wijk is voor voetgangers.*
 - *Built environment gaat over de structuren en plaatsen waarin we leven werken en spelen, inclusief landgebruik, transportsystemen en ontwerpkenmerken.*
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Denmark: Prevention package on physical activity - The Prevention package on physical activity includes cross-sectoral policy to improve the physical environment and other measures such as prevention initiatives for citizens. It is used by the 98 Danish municipalities and comprises 26 recommendations, e.g. with regards to city planning, access to sport facilities as well as policies in schools and day care centres. The effect of the package is monitored every second year.⁵⁸⁸

Netherlands - In 2021, a new indicator was defined to monitor the "friendliness" of the living environment for physical activity. This indicator is part of the national monitoring of sport and exercise. This new indicator is based on four sub-indicators: the numbers of public sports accommodations, play areas and recreational space (blue and green zones) and the proximity of services.⁵⁸⁹

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - WHO Global Action Plan on Physical Activity

⁵⁸⁷ Sallis J. F. (2009). Measuring physical activity environments: a brief history. American journal of preventive medicine, 36(4 Suppl), S86–S92. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2009.01.002>

⁵⁸⁸ World Health Organisation Regional Office for Europe (2018) Promoting physical activity in the health sector, available: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets/physical-activity-factsheets-2018/promoting-physical-activity-in-the-health-sector-2018><https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets/physical-activity-factsheets-2018/promoting-physical-activity-in-the-health-sector-2018>

⁵⁸⁹ World Health Organisation Regional Office for Europe, European Commission (2021) 2021 Physical Activity Factsheets for the European Union Member States in the WHO European Region, Copenhagen, Denmark.

Enhance data systems and capabilities at the national and, where appropriate, subnational level, to support: (...) development of monitoring systems of wider sociocultural and environmental determinants of physical activity (...) (action 4.2).⁵⁹⁰

Kernindicatoren Sport en Bewegen

In 2014 zijn 20 Kernindicatoren Sport en Bewegen benoemd door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) om de stand van zaken op dit terrein duurzaam in de tijd te kunnen volgen (Statement MI01).⁵⁹¹ Het RIVM coördineert in opdracht van het ministerie van VWS deze kernindicatoren. Relevante kernindicatoren voor dit statement zijn 'sportaccommodaties', 'bewegingsonderwijs' en 'beweegvriendelijke omgeving'. De Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving (KBO) is in 2021 toegevoegd.⁵⁹²

*Sportaccommodaties (Sport voor Iedereen)*⁵⁹³

Deze kernindicator geeft het gemiddelde sportvoorzieningenniveau per 10.000 inwoners weer. Cijfers voor 2015, 2017, 2020 en 2022 zijn beschikbaar.

*Bewegingsonderwijs (Onderwijs)*⁵⁹⁴

De kernindicator bewegingsonderwijs is bepaald voor het primair onderwijs (PO (primair onderwijs)) en het voortgezet onderwijs (VO (Voortgezet onderwijs)). Daarnaast zijn ook cijfers over bewegingsonderwijs bekend voor het speciaal onderwijs (SO), het praktijkonderwijs (PRO) en middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en geeft het aantal minuten bewegingsonderwijs per schoolweek weer (zie onderstaand monitor School en Sport).

*Beweegvriendelijke Omgeving (Stedelijk ontwerp)*⁵⁹⁵

De kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving laat zien hoe de fysieke omgeving in de openbare ruimte scoort op de mogelijkheid voor mensen om te sporten en te bewegen. De veronderstelling is dat een meer beweegvriendelijke omgeving bijdraagt aan meer sporten en bewegen. Deze kernindicator is voor het eerst in 2016 en (op dezelfde manier in) 2018 berekend. In 2020 is de rekenmethode grondig herzien. De cijfers van 2020 en later (2^e meting vond plaats in 2022) zijn door de herziening niet meer te vergelijken met eerdere cijfers. De kernindicator bestaat (sinds 2020) uit 4 deelindicatoren die allen een score hebben van 0 tot en met 100:

- Recreatief groen en blauw (nabijheid en oppervlakte parken, water geschikt voor recreatief gebruik)

⁵⁹⁰ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁵⁹¹ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁹² Reitsma, M., Hoogendam, A., Nafzger, P., Pulles, I., Poel, H. van der. (2021). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De zes pijlers gepeild. Voortgangsrapportage juni 2021. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26135/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-zes-pijlers-gepeild/>

⁵⁹³ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportaccommodaties> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁹⁴ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/bewegingsonderwijs>. (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁹⁵ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegvriendelijke-omgeving> (Geraadpleegd in juli 2023).

- Sportaccommodaties (diversiteit en nabijheid voetbalvelden, hockeyvelden, tennisbanen, sporthallen, fitnessvoorzieningen en zwembaden)
- Sport- en speelplekken (nabijheid sport- en speelplekken in de openbare ruimte)
- Nabijheid van voorzieningen (o.a. gemiddelde afstand tot supermarkt en school)

Omdat de mogelijkheden om te fietsen en wandelen centraal staan in de beweegvriendelijke omgeving, zijn de nabijheid van sportaccommodaties, sport- en speelplekken en recreatief groen en blauw, berekend door gebruik te maken van een fiets- en wandelwegennetwerk.⁵⁹⁶

Walkability (Stedelijk ontwerp)

Walkability wordt niet door de rijksoverheid gemonitord.

Monitor School en Sport (Onderwijs)

Het Mulier Instituut volgt de ontwikkelingen in het bewegingsonderwijs en de relatie school en sport.⁵⁹⁷ Dit gebeurt met behulp van monitoronderzoeken, waarbij basisgegevens worden verzameld over zaken als lesomvang, leerkrachten, accommodatie, onderwijskwaliteit, schoolsport en externe samenwerking. Als onderdeel van het werkprogramma voor het ministerie van VWS wordt ieder jaar een andere categorie scholen in beeld gebracht: scholen voor primair, voortgezet en speciaal onderwijs. De stand van zaken met betrekking tot bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs is inmiddels drie keer in beeld gebracht (2013, 2017 en 2021). Ook binnen het voortgezet onderwijs is drie keer de organisatie van lichamelijke opvoeding en sport onderzocht door een meting in 2014, 2018 en 2022 (domein Onderwijs). Het bewegingsonderwijs in het speciaal onderwijs en praktijkonderwijs is in 2016 en 2019 onderzocht.

AccommodatieMonitor Sport (Sport voor iedereen)

De AccommodatieMonitor Sport (AMS) volgt de ontwikkelingen op het gebied van sportaccommodaties in Nederland.⁵⁹⁸ De belangrijkste bron van gegevens is het Databestand SportAanbod (DSA), waarin alle sportaccommodaties in Nederland zijn geregistreerd. Het DSA wordt gesubsidieerd door het ministerie van VWS en is in beheer van het Mulier Instituut. De nulmeting van de AMS is beschreven in het Brancherapport Sportaccommodaties (2016) In deze nulmeting zijn onder meer de kernindicatoren sportvoorzieningen (aantal sportaccommodaties per 10.000 inwoners) en beweegvriendelijke omgeving opgenomen (Zie bovenstaand) (domein Stedelijk ontwerp).

De toegankelijkheid van sportaccommodaties voor mensen met een beperking wordt gemonitord met behulp van de beoordelingsfunctie Sportdrempelvrij via het UniekSporten platform. Via een app kunnen allerlei aspecten van toegankelijkheid van sportaccommodaties worden beoordeeld. Deze beoordelingen worden gekoppeld aan de DSA (domein Sport voor iedereen).

⁵⁹⁶ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/methode#BewOmg> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁹⁷ <https://www.mulierinstituut.nl/producten-diensten/monitoring/monitor-school-en-sport/> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁵⁹⁸ <https://www.mulierinstituut.nl/producten-diensten/monitoring/accommodatiemonitor-sport/> (Geraadpleegd in juli 2023).

MI03 - De monitoring van sport en bewegen is systematisch gekoppeld aan regelmatige monitoring van chronische ziekten en daarmee samenhangende (sociale) ongelijkheden.

Definities en scope

- Regelmatig is iedere vijf jaar of vaker.

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

Germany: Gesundheit in Deutschland aktuell (GEDA) - The GEDA study is part of Germany’s health monitoring that is conducted by the Robert Koch Institute, a federal government agency and research institute. GEDA integrates the questionnaire of the European Health Interview Survey (EHIS) that systematically links physical activity monitoring to the regular monitoring of non-communicable diseases (see “context” below). Physical activity data are analysed by gender, age group and level of education in order to identify socioeconomic inequalities.

Context EU: acties/ regelgeving

EU - The European Health Interview Survey (EHIS)

The European Health Interview Survey (EHIS) includes questions on physical activity and other health determinants such as height and weight, fruit and vegetable consumption, smoking and alcohol consumption. Besides this module on health determinants, it includes three other modules on background variables on demography and socio-economic status (e.g., sex, age, education, labour status), the health status (e.g., self-perceived health, chronic conditions, limitation in usual activities, disease-specific morbidity, physical and sensory function limitations) and health-care use (e.g., hospitalisation, consultation, unmet needs, use of medicines, preventive actions). EHIS is run every five years and targets the population aged at least 15 and living in private households.⁵⁹⁹

WHO

The WHO NOPA database compiles information to monitor progress on physical activity and obesity, as well as nutrition and diet. The Country Information contains surveillance data, policy documents, action to implement policy and examples of good practice in programmes and interventions.

OECD - Health at a Glance

A collaboration with the European Commission’s Directorate General for Health and Food Safety (DG Sante) the Organisation for Economic Co-operation and Development’s (OECD’s) biennial publication (even years) Health at a Glance contains information on a range of indicators including indicators reflecting health status (for example: indicators reflecting life expectancy across EU member states), risk factors (for example: indicators reflecting smoking levels), health expenditure (for example; indicators reflecting expenditure per

⁵⁹⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/hlth_det_esms.htm

capita), quality of care (for example: indicators reflecting survival for lung cancer) and accessibility (for example: indicators reflecting Unmet health care need). Physical activity-related indicators are classified under risk factors. The 2020 Health at a glance report displays national data on “Share of 11- and 15-year-olds meeting WHO recommended daily physical activity 2018” and “Trends in physical activity among 11-, 13- and 15-year-olds 2006–2018”.⁶⁰⁰

De Gezondheidsenquête Leefstijlmonitor

De Gezondheidsenquête (GE)/Leefstijlmonitor is een jaarlijkse enquête van het CBS in samenwerking met het RIVM.⁶⁰¹ Het doel van de GE/Leefstijlmonitor is om een beeld te krijgen van de gezondheid, leefstijl, het zorggebruik en preventief gedrag van de thuiswonende Nederlandse bevolking. Deel 2 van de GE bevat vragen over chronische aandoeningen, lichamelijke beperkingen, alcoholgebruik en lichamelijke activiteit.⁶⁰² De vragen over lichamelijke activiteit uit de vragenlijst zijn gebaseerd op de zogeheten “short questionnaire to assess health enhancing physical activity (SQUASH)”.⁶⁰³ Deze vragenlijst beoogt een volledig beeld te leveren van de lichamelijke activiteit. Gevraagd wordt naar frequentie en duur van de volgende deelvormen van lichamelijke activiteit:

1. Fietsen en lopen in woon-werk of woon-schoolverkeer
2. Activiteiten op het werk of op school
3. Activiteiten in het huishouden
4. Wandelen, fietsen, buitenspelen, tuinieren en klussen in de vrije tijd
5. Sporten

Daarnaast worden er in de gezondheidsenquête vragen gesteld over wekelijks sporten, lid zijn van een sportvereniging en het hebben van een abonnement bij een sportaanbieder.

De data omtrent bewegen/voldoen aan beweegrichtlijnen uit deze vragenlijst wordt door het RIVM gestratificeerd naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, aandoening (inclusief type zoals bijvoorbeeld hartaandoening, diabetes, COPD en kanker) en psychische gezondheid en op deze wijze gepresenteerd.⁶⁰⁴ Dit is onderdeel van de kernindicatoren sport en bewegen.

Vrijetijdombibus (VTO)

De VTO is opgezet om ontwikkelingen in kernindicatoren voor sport- en cultuurbeleid mee vast te stellen.⁶⁰⁵ (Statement MI01) In de VTO is er een module met vragen opgenomen die

⁶⁰⁰ Organisation for Economic Co-operation and Development, European Union (2020) Health at a Glance: Europe 2020: State of Health in the EU Cycle, Paris, France.

⁶⁰¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/25/ruim-de-helft-van-4-tot-12-jarigen-beweegt-voldoende/de-gezondheidsenquête-leefstijlmonitor> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁰² <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/aanvullende-onderzoeksomschrijvingen/verschillen-tussen-de-gezondheidsmonitor-en-de-gezondheidsenquête> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁰³ Wendel-Vos, G. C., Schuit, A. J., Saris, W. H., & Kromhout, D. (2003). Reproducibility and relative validity of the short questionnaire to assess health-enhancing physical activity. *Journal of clinical epidemiology*, 56(12), 1163–1169. [https://doi.org/10.1016/s0895-4356\(03\)00220-8](https://doi.org/10.1016/s0895-4356(03)00220-8)

⁶⁰⁴ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁰⁵ <https://www.scp.nl/over-scp/data-en-methoden/onderzoeksbeschrijvingen/vrijetijdombibus-vto> (Geraadpleegd in juli 2023).

gaan over de gezondheid van de participant en de gezondheid van het kind van de participant. Vragen als “Heeft u/uw kind een beperking of chronische aandoening? Denk daarbij zowel aan lichamelijke, verstandelijke als psychische beperkingen.” zijn hierin opgenomen.⁶⁰⁶ Bestanden zijn om de twee jaar beschikbaar over de periode 2012-2020.

Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV)

Met de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) rapporteert het RIVM elke vier jaar over de ontwikkeling van de volksgezondheid in Nederland.⁶⁰⁷ In de VTV wordt de link gelegd tussen leefstijlfactoren (waaronder sport en bewegen) en chronische aandoeningen in relatie tot ongelijkheden. In de resultaten van de VTV uit 2018 (in 2024 wordt een nieuwe VTV gepubliceerd) staat het volgende resultaat beschreven: ‘Ongezond gedrag, zoals roken, alcoholgebruik, te weinig bewegen en ongezonde voeding, was in 2015 verantwoordelijk voor bijna 20 procent van de ziektelast (...) De ontwikkelingen in leefstijl zijn niet voor alle bevolkingsgroepen hetzelfde. (...) ernstig overgewicht stijgt harder bij mensen met een lage sociaaleconomische status.

⁶⁰⁶ <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/microdatabestanden/vto2020-vrijetijdsomnibus-2020> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁰⁷ <https://www.volksgezondheidtoekomstverkenning.nl/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

MI04 - Er vindt regelmatig onderzoek naar en evaluatie van overheidsbeleid en belangrijke programma's plaats om de effectiviteit, het proces en de invloed ervan op het bereiken van de doelstellingen uit plannen gericht op sport en bewegen en gezondheid te beoordelen.

Definities en scope

- Omvat beleid, richtlijnen, kaders of instrumenten die worden gebruikt om de grondigheid en het type (methode en rapportage) van de vereiste evaluatie te bepalen.
- Omvat een uitgebreid evaluatiekader en -plan dat is afgestemd op de belangrijkste implementatieplannen gericht op preventieve gezondheid of sport en bewegen.
- De definitie van belangrijke programma's en beleid wordt bepaald door het betrokken overheidsdepartement.
- Evaluatie moet een aanvulling zijn op het routinematig monitoren van de voortgang ten opzichte van een projectplan of programmalogica ('program logic') (Food EPI Evidence Document - MONIT5).

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

USA - The National Institutes for Health (NIH) provide funding for rapid assessments of natural experiments. The funding establishes an accelerated review/award process to support time-sensitive research to evaluate a new policy or program expected to influence obesity related behaviours (e.g. dietary intake, physical activity, or sedentary behaviour) and/or weight outcomes, in an effort to prevent or reduce obesity.⁶⁰⁸

Ireland - Under the 'Healthy Weight for Ireland, Obesity Policy and Action Plan 2016-2025', a new Obesity Policy Implementation Oversight Group (OPIOG) was established in October 2017 and a progress report on each recommendation in the OPAP is currently being finalised under the aegis of the OPIOG.⁶⁰⁹ As set out in Healthy Ireland, integrated health and social impact assessments will be conducted on relevant policy areas to support other government departments in contributing towards the prevention of overweight and obesity.

⁶⁰⁸ <https://www.nih.gov/>

⁶⁰⁹ Oireachtas.ie (2020) Health Promotion Dáil Éireann Debate, Tuesday - 28 July 2020 [online], available: <https://www.oireachtas.ie/en/debates/question/2020-07-28/852/> (accessed 09 Feb 2022).

Context EU: acties/ regelgeving

WHOROE - Physical activity strategy in the WHO European Region

Member States may make supporting research a priority in order to strengthen the evidence base on effective and efficient interventions to promote physical activity and appropriate government policy instruments on physical activity, including intersectoral approaches (objective 5.2).⁶¹⁰

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Enhance data systems and capabilities at the national and, where appropriate, subnational level, to support: (...) regular multisectoral monitoring and reporting on policy implementation to ensure accountability and inform policy and practice (action 4.2).⁶¹¹

Voortgang Nationaal preventieakkoord 2018-2040

Het RIVM (in samenspraak met CBS, GGD GHOR Nederland, Pharos, Trimbos-instituut en CPB) rapporteert jaarlijks over de voortgang van de uitvoering van de maatregelen in het Nationaal Preventieakkoord.^{612, 613} Eens in de vier jaar vult het RIVM de voortgangsrapportage aan met een projectie van de ambities gericht op 2040.

Monitoring en evaluatie Mulier Instituut

Het Mulier Instituut is verantwoordelijk voor de monitoring van belangrijke nationale beleidsprogramma's gericht op sport en bewegen. De volgende landelijke programma's worden gemonitord en/of geëvalueerd (programma's zijn beschreven in de beleidsdomeinen)⁶¹⁴:

- Nationaal Sportakkoord
- JOGG
- Brede regeling combinatiefuncties
- Doortrappen
- Sporten en bewegen voor personen met een beperking

Nationaal Sportakkoord II 2023-2026

⁶¹⁰ World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) 'Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025', available:

http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

⁶¹¹ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁶¹² Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

⁶¹³ Ministerie van VWS (2022). Voortgangsrapportage Nationaal Preventieakkoord 2021. Juni 2022.

Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/06/30/rivm-voortgangsrapportage-nationaal-preventieakkoord-2021>

⁶¹⁴ <https://www.mulierinstituut.nl/producten-diensten/monitoring-landelijke-beleidsprogrammas/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

De partners van het Sportakkoord hebben afgesproken in 2025 een evaluatie van het hele Sportakkoord uit te laten voeren, als opmaat naar een volgend Sportakkoord.⁶¹⁵

Ook staat er in het Sportakkoord II het volgende: “Naast het volgen van de inhoudelijke opgaven van het Sportakkoord, besteden de partners aandacht aan periodieke evaluatie van de strategie en het proces. In jaarlijkse bijeenkomsten wordt met de coördinatieteams stilgestaan bij tussentijds geleerde lessen over het werkend mechanisme van het Sportakkoord: wat werkt er goed, wat weten we nog niet, en waar moeten we in de uitvoering op bijsturen?”

Actieplan Nederland Beweegt 2022-2024

Voor het actieplan Nederland Beweegt wordt op dit moment een monitoring- en evaluatieplan uitgewerkt door het RIVM. Focus van de evaluatie ligt op agenderen, verantwoorden en leren.⁶¹⁶

Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) en Sport Toekomstverkenning (STV)

In de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) rapporteert het RIVM elke vier jaar over de ontwikkeling van de volksgezondheid in Nederland (Statement MI03).⁶¹⁷ De VTV is een belangrijke bron voor landelijk en lokaal beleid voor de gezondheid. Politieke partijen kunnen de informatie gebruiken voor hun verkiezingsprogramma's.

Het RIVM heeft in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een toekomstverkenning gedaan naar de toekomst van de sport in Nederland.⁶¹⁸ Het trendscenario van de Sport Toekomstverkenning (STV) geeft aan de hand van de kernindicatoren sport en bewegen (Statement MI02) een inschatting van de toekomstige ontwikkelingen van sport en bewegen tot 2030, uitgaande van gelijkblijvend beleid.

Middels de toekomstverkenningen kan een inschatting gemaakt worden van het behalen van doelen gericht op sport en bewegen uit nationale (beleids)plannen.

⁶¹⁵ Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

⁶¹⁶ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

⁶¹⁷ <https://www.volksgezondheidtoekomstverkenning.nl/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁶¹⁸ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/toekomstverkenning/trendscenario> (Geraadpleegd in oktober 2023).

MI05 - De voortgang van het verminderen van gezondheidsverschillen gerelateerd aan sociale en economische determinanten van sport en bewegen wordt regelmatig gemonitord.

Definities en scope

- Het monitoren van overgewicht en obesitas en de belangrijkste chronische ziekten - gerelateerd aan te weinig bewegen - omvat stratificatie of analyse van bevolkingsgroepen met de grootste gezondheidsverschillen, waaronder inheemse volkeren ('indigenous peoples') en sociaaleconomische lagen.
 - Omvat rapportage aan de hand van doelen of belangrijke prestatie-indicatoren met betrekking tot ongelijkheid op gezondheidsgebied (Food EPI Evidence Document - MONIT6).
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

New Zealand - All annual Ministry of Health Surveys report estimates by sub-populations, in particular by ethnicity (including Maori and Pacific peoples), by age, by gender, and by New Zealand area deprivation.

Ireland: Irish Medical Organisation – Position Paper on Health Inequalities –

- The Irish Medical Organisation (IMO) highlights the social, economic and environmental factors affecting the health of their patients, factors recognised by all IMO doctor, whether working in a hospital, general practice, or public or community health setting.
 - Analysis of The All-Ireland Traveller Health Study as well as the Prevalence of Chronic Conditions Ireland, including the prevalence of chronic conditions in more deprived areas, were outlined in the Paper.⁶¹⁹
-

Context EU: acties/ regelgeving

-

Gezondheidsenquête

De Gezondheidsenquête (GE) begint met een basisvragenlijst.⁶²⁰ In de basisvragenlijst wordt gevraagd naar achtergrondkenmerken zoals de samenstelling van het huishouden, het hebben van (en/of zoeken naar) betaald werk, beroep, bedrijf en opleidingsniveau. Na de basisvragenlijst volgt de eigenlijke GE. Daarin wordt gevraagd naar de diverse aspecten van gezondheid, aandoeningen, beperkingen, contacten met zorgverleners, leefstijl en preventief gezondheidsgedrag. De vragen over lichamelijke activiteit zijn gebaseerd op de zogeheten "short questionnaire to assess health enhancing physical activity (SQUASH)". (benoemd in andere statements)⁶²¹

⁶¹⁹ Irish Medical Organisation (2012) IMO Position Paper on Health Inequalities [online], available: <https://www.imo.ie/policy-international-affair/documents/imo-position-papers/imo-position-paper-on-hea/index.xml> (accessed 16 Aug 2021).

⁶²⁰ <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/aanvullende-onderzoeksomschrijvingen/vragenlijsten-gezondheidsenquête-2010-t-m-2013> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶²¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/25/ruim-de-helft-van-4-tot-12-jarigen-beweegt-voldoende-de-gezondheidsenquête-leefstijlmonitor> (Geraadpleegd in juli 2023).

Gezondheidsmonitor

Voor de gezondheidsmonitor (GM) worden ook basisvragenlijsten gebruikt. Voor de GM Volwassenen en Ouderen zijn vragen opgenomen over achtergrondkenmerken, zoals geslacht, leeftijd, migratieachtergrond, huishoudsamenstelling, opleiding, werksituatie, rondkomen, inkomen en geografische indicator.⁶²² Voor de GM Jeugd zijn vragen opgenomen over opleiding, leeftijd, geslacht en gezinnsamenstelling.⁶²³ Ook deze vragenlijsten bevatten, net als de GE (zie bovenstaand), vragen over lichamelijke activiteit.^{624,625}

Aanvullende module Bewegen en Ongevallen

De aanvullende modules van de Leefstijlmonitor (LSM-A) dienen als aanvulling op de kern van de Leefstijlmonitor (LSM-K).⁶²⁶ In deze modules worden cijfers die minder frequent dan jaarlijks nodig zijn bepaald en worden achterliggende verbanden en verklarende variabelen onderzocht. De module Bewegen en Ongevallen wordt tweejaarlijks gemonitord. Ook wordt in deze vragenlijst achtergrondkenmerken nagevraagd, waardoor resultaten opgesplitst kunnen worden naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, aandoening/beperking.⁶²⁷

Vrijetijdombus (VTO)

De VTO is opgezet om ontwikkelingen in kernindicatoren voor sport- en cultuurbeleid mee vast te stellen.⁶²⁸ (Statement MI01) In de VTO wordt ook gevraagd naar achtergrondkenmerken, zoals opleiding en er wordt data van inkomensbestanden van het CBS gebruikt.⁶²⁹

Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV)

De VTV 2018 bestaat uit een Trendscenario, Themaverkenningen, Handelingsopties en een Synthese.⁶³⁰ Het Trendscenario is een verkenning van mogelijke ontwikkelingen tussen nu en 2040 en besteedt specifiek aandacht aan hoe gezondheidsverschillen zich in de toekomst ontwikkelen.⁶³¹ Daarbij is aandacht voor verschillen naar opleiding, inkomen, geslacht, leeftijd, arbeidsrelatie en gemeente. Vragen zijn: hoe ontwikkelen zich verschillen in levensverwachting? En hoe gaat het met verschillen in ervaren gezondheid? Welke verschillen in leefstijl zijn er in de toekomst?

⁶²² <https://www.monitorgezondheid.nl/gezondheidsmonitor-volwassenen-en-ouderen> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶²³ <https://www.monitorgezondheid.nl/gezondheidsmonitor-jeugd> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶²⁴ RIVM (2020). Basisvragenlijst Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2020. 8 september 2020. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.monitorgezondheid.nl/documenten/basisvragenlijst-gezondheidsmonitor-volwassenen-en-ouderen-2020>

⁶²⁵ RIVM (2020). Basisvragenlijst Gezondheidsmonitor Jeugd 2019. 18 mei 2020. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.monitorgezondheid.nl/documenten/basisvragenlijst-gezondheidsmonitor-jeugd-2019>

⁶²⁶ <https://www.rivm.nl/leefstijlmonitor/onderzoeksbeschrijvingen-lsm/a-bewegenenongevallen> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶²⁷ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/zitgedrag#node-zitgedrag> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶²⁸ <https://www.scp.nl/over-scp/data-en-methoden/onderzoeksbeschrijvingen/vrijetijdombus-vto> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶²⁹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/microdatabestanden/vto2020-vrijetijdombus-2020> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶³⁰ <https://www.vtv2018.nl/> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶³¹ <https://www.vtv2018.nl/gezondheidsverschillen> (Geraadpleegd in juli 2023).

Diversiteit en inclusie is een dwarsdoorsnijdend thema binnen de VTV 2024.⁶³² De VTV 2024 wil ruimte bieden aan meerstemmigheid met waardering voor verschillende sociaal-culturele perspectieven, bijvoorbeeld die van mensen met een migratieachtergrond. Er is expliciet aandacht voor sociaaleconomische gezondheidsachterstanden in de VTV 2024.

⁶³² RIVM (2022). Op weg naar de VTV-2024. Definitierapport Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024. 28 juni 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rivm.nl/publicaties/op-weg-naar-vtv-2024-definitierapport-volksgezondheid-toekomst-verkenning-2024>

Domein 12. Financiering en middelen

Overheidsfinanciering ter ondersteuning van meer sport en beweging en onderzoek is duidelijk geïdentificeerd, gecontroleerd en toereikend. Het is gericht op het stimuleren van sport en bewegen, het creëren van een beweegvriendelijke omgeving, het tegengaan van chronische ziekten en het verminderen van (sociale) ongelijkheid.

FR01 - Het budget dat wordt besteed aan het stimuleren van sport en bewegen op alle beleidsterreinen is duidelijk vastgesteld en wordt periodiek gemonitord.

Definities en scope

- Omvat (budget) toewijzingen aan het hoger onderwijs.
- Omvat onderzoek door overheidsdepartementen.

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Geen passende voorbeelden kunnen vinden.

Context EU: acties/ regelgeving

EU - 2013 Council recommendations

Indicator 5: Finding allocated specifically to HEPA promotion (Total funding / per capita / by gross domestic product at PPP per capita in Euros).⁶³³

Health-Enhancing Physical Activity Policy Audit Tool (HEPA PAT) 2021

The Health-Enhancing Physical Activity Policy Audit Tool (HEPA PAT) is een tool die de beleidsacties op landelijkniveau op het gebied van lichamelijke inactiviteit beschrijft.⁶³⁴ Elke drie jaar vindt er dataverzameling plaats (2015, 2018 en 2021). Het RIVM, HEPA Focal Point van Nederland, rapporteert over de financiering die is toegewezen aan de uitvoering van het beleid voor lichaamsbeweging in Nederland.⁶³⁵ Volgens het rapport was er in 2021 financiering voor lichamelijke activiteit in de sport- en transportsector (Domein Sport voor iedereen en Transport), dit was niet zo in de sectoren gezondheid, onderwijs, omgeving en stedelijk ontwerp.

Rijksbegroting 2023 XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Uitgaven Sport en Beweging⁶³⁶ –

⁶³³ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

⁶³⁴ World Health Organisation Regional Office for Europe, European Commission (2021) 2021 Physical Activity Factsheets for the European Union Member States in the WHO European Region, Copenhagen, Denmark.

⁶³⁵ <https://www.rivm.nl/sport-en-bewegen-internationaal> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶³⁶ Ministerie van VWS (2022). XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport Rijksbegroting 2023. Tweede kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200 XVI, nr. 1. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2022/09/20/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport-rijksbegroting-2023>

Geld voor subsidies - Van het beschikbare budget voor subsidies in 2023 van € 221,2 miljoen is 81,7% voor instellingssubsidies (NOC*NSF, het Instituut Sportrechtspraak, het Kenniscentrum sport en Mulier Instituut). Bij de projectsubsidies betreft het onder meer de subsidieregeling stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties, topsportevenementen, de uitwerking van de deelakkoorden van het Sportakkoord (II) en de beweegalliantie. Het beschikbare bedrag wordt als volgt ingezet:

€ 120,9 miljoen voor:

1. De voortzetting en doorontwikkeling van het Nationaal Sportakkoord;
2. Nationale programma's en projecten op professionalisering, (financiële) toegankelijkheid en veilige en integere sport;
3. Topsport die inspireert;
4. Beweegalliantie.

Daarnaast is er € 84 miljoen beschikbaar voor duurzame en toegankelijke sportaccommodaties en € 22,1 miljoen beschikbaar voor Kennis en innovatie van sportbeleid.

Geld voor opdrachten - Van het beschikbare budget voor 2023 van € 5,8 miljoen is 94,8% juridisch verplicht. Het betreft de ontzorgingstrajecten en de vervoersregeling voor sporters met een beperking.

Bijdragen aan medeoverheden - Van het beschikbare budget voor 2023 van € 189,5 miljoen is 100% juridisch verplicht in verband met de Regeling specifieke uitkering stimulering sport en de Regeling specifieke uitkering voor lokale Sportakkoorden.

Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken - Van het beschikbare budget voor 2023 van € 86,1 miljoen is 100% juridisch verplicht in verband met de bijdrage voor de Buurtsportcoachregeling (inclusief middelen OCW) en een bijdrage voortvloeiend uit de European Partial Agreement in Sports (EPAS).

Uitgaven Volksgezondheid –

Daarnaast is er € 4,1 miljard vrijgemaakt voor 'Volksgezondheid'. Bewegen is ook in de uitgaves voor Volksgezondheid verweven. Binnen dit budget vallen namelijk uitgaven voor bijvoorbeeld 'Gezonde leefstijl en gezond gewicht' (via het Nationaal Preventieakkoord) en de 'Aanpak gezondheidsachterstanden' (waar de gezonde beweegvriendelijke leefomgeving onderdeel van uitmaakt).

Aanpak gezondheidsachterstanden - Dit betreft middelen voor de lokale aanpak van gezondheidsachterstanden (€ 20 miljoen), preventie/preventie infrastructuur (€ 21,4 miljoen), Kansrijke Start (€ 17,0 miljoen), Mentale gezondheid (€ 8,0 miljoen), de gezonde beweegvriendelijke leefomgeving (€ 6,4 miljoen) en de Valpreventie bij 65-plussers (€ 30 miljoen). Deze middelen zijn in 2023 gebundeld in een specifieke uitkering (SPUK). Om een brede blik op gezondheid te stimuleren en een integrale aanpak te bevorderen kunnen gemeenten naast bovengenoemde programma's gelijktijdig een aanvraag indienen middels deze SPUK op meerdere thema's. De thema's waarop kan worden aangevraagd zijn

Sport/Bewegen, Gezondheid en Sociale Basis. Voor de overige activiteiten is € 1,8 miljoen beschikbaar.

Rijksbegroting 2023 XII Infrastructuur en Waterstaat Rijksbegroting 2023

Het ministerie van IenW zet zich in voor loop- en fietsstimulering.⁶³⁷ De totale uitgaven van het ministerie van IenW circa € 13 miljard in 2023. In de rijksbegroting voor 2023 komt het ondersteunen van actieve mobiliteit in verschillende vormen terug, door onder andere stimulering van het gebruik van die fiets:

- Dit kabinet heeft € 100 miljoen euro uitgetrokken voor het versnellen van de aanleg van fietsroutes en het innoveren en vergroten van de stallingsmogelijkheden bij OV-knooppunten;
- Voor Programma fiets, onderdeel van Duurzame en slimme mobiliteit, is € 2,5 miljoen euro uitgetrokken.

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022

Het budget voor het Sportakkoord I zag er als volgt uit⁶³⁸: VWS investeert circa € 410 miljoen per jaar in sport gedurende de looptijd van dit sportakkoord. Daarvan zal € 241 miljoen per jaar besteed worden aan het compenseren van het nadeel dat gemeenten en de sport ondervinden als gevolg van het verruimen van de btw-sportvrijstelling per 1 januari 2019. Vanuit het totale budget wordt € 61 miljoen per jaar geormerkt voor de Brede Regeling Combinatiefuncties (buurtsportcoaches).

€ 10 miljoen wordt conform de afspraken in het Regeerakkoord ingezet voor het versterken van bonden en verenigingen, en in totaal € 10 miljoen per jaar voor sportevenementen. € 53 miljoen zal besteed worden aan topsport. De rest van de middelen, € 35 miljoen per jaar, zullen ingezet worden voor maatregelen als benoemd in de deelakkoorden en voor de voortzetting van het huidige beleid.

Hiernaast leverde het ministerie van OCW een bijdrage van € 11,5 miljoen per jaar aan bovengenoemde Brede Regeling Combinatiefuncties, en stelde het ministerie van OCW € 3 miljoen beschikbaar voor de beurs bewegingsonderwijs.

In Sportakkoord II is geen soortgelijke uiteenzetting van de budgettering opgenomen.⁶³⁹ De jaarlijkse uitgaven aan het Sportakkoord zijn wel opgenomen in de Rijksbegroting van VWS (zie bovenstaand).⁶⁴⁰

⁶³⁷ Ministerie van IenW (2022). XII Infrastructuur en Waterstaat Rijksbegroting 2023. Tweede kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200 XII, nr. 1. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2022/09/20/xii-infrastructuur-en-waterstaat-rijksbegroting-2023>

⁶³⁸ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

⁶³⁹ Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

⁶⁴⁰ Ministerie van VWS (2022). XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport Rijksbegroting 2023. Tweede kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200 XVI, nr. 1. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2022/09/20/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport-rijksbegroting-2023>

Uitgaven Sport gemeentelijk niveau

Het Mulier Instituut monitort de gemeentelijke uitgaven aan sport. Om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen van de sportuitgaven van gemeenten wordt er gebruik gemaakt van de lv3-data (informatie voor derden) van het CBS.⁶⁴¹ Gemeenten moeten op verschillende taakvelden de uitgaven en inkomsten registreren. De volgende sport specifieke taakvelden worden sinds 2017 jaarlijks gemonitord (laatste rapport uit 2021):

1. Sportbeleid en activering (5.1): uitgaven en inkomsten voor de niet-fysieke maatregelen ter stimulering van professionele en amateursport;
2. Sportaccommodaties (5.2): uitgaven en inkomsten aan sportaccommodaties voor sportbeoefening.

Het merendeel van de gemeentelijke sportuitgaven komt op de sport specifieke taakvelden terecht. Een deel schrijven gemeenten op andere taakvelden. Naar verwachting zijn dit voornamelijk de uitgaven van gemeenten voor sport en bewegen in de openbare ruimte. Deze uitgaven worden waarschijnlijk voornamelijk op het taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie (5.7) geschreven. Zo vallen de uitgaven voor de aanleg en het onderhoud van speeltuinen en openbare sportvoorzieningen (bijv. skateparken en fitnessstoestellen in parken) onder Openbaar groen en (openlucht) recreatie. Daarom wordt ook taakveld 5.7 gemonitord.

Andere voorbeelden van sportuitgaven buiten de sport specifieke taakvelden zijn de uitgaven aan bewegingsonderwijs (taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs), programma's of projecten binnen andere domeinen met een beweegcomponent (taakveld 6 Sociaal domein of 7 Volksgezondheid en milieu) en in enkele gevallen gym- en sportzalen (taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting). Deze taakvelden zijn echter beperkt gerelateerd aan sport en bewegen, en worden daardoor niet meegenomen in de rapportages van Mulier.

⁶⁴¹ Eldert, P. van. (2022). Monitor sportuitgaven gemeenten 2021: gemeentelijke uitgaven aan sport in de periode 2017 tot en met 2021. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27213/monitor-sportuitgaven-gemeenten-2021/#:~:text=In%202021%20gaven%20gemeenten%20in,1%20euro%20uit%20aan%20sport>.

FR02 - Er is een toereikend deel van de totale gezondheidsuitgaven toegewezen aan het stimuleren van sport en bewegen onder de bevolking.

- Definities en scope**
- De definitie sluit alle één-op-één stimulering van sport en bewegen en stimulering van groepen uit (hiermee wordt de eerstelijnszorg, verpleegkundige diensten etc. bedoeld).
 - Omvat schattingen van het budget dat is toegewezen aan de afdeling binnen het ministerie van Volksgezondheid die primair verantwoordelijk is voor sport en bewegen (overgenomen uit Food EPI FUND1).

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

Ireland: Government Expenditure Report 2018 - In 2018, the funding level available to health reached €16.2 billion. The 2018 allocation marked a record as the highest in the history of the State. From 2016 onwards, the Budget provided increased the annual allocation and on average provided an additional €431m annually to health. Despite this increase, the health sector continued to overspend and the supplementary funding provided ranged from €195m to around €645m.⁶⁴²

Germany: The Preventive Health Care Act (Präventionsgesetz) - The law was adopted in 2015 and aims to improve health promotion and prevention in Germany. New structures and institutions were created to improve the cooperation between important stakeholders, most importantly the National Preventive Conference. In addition, a new mandatory Prevention Guideline for the German statutory health insurances defines physical activity promotion as an important action area for prevention measures. Statutory health insurances are obliged to invest at least 7 Euro annually per insured person in health promotion and prevention, resulting in a total of approximately 500 mio. Euro. Out of this, at least 300 mio. Euro need to be invested in settings such as childcare, schools, communities, workplaces and nursing care. Thanks to the Preventive Health Care Act, the total investment for health promotion and prevention has increased by around 40 percent, from 1.27 billion Euro in 2012 to 1.8 billion Euro in 2017.

⁶⁴² Government of Ireland (2019) Departments [online], available: <https://www.gov.ie/en/help/departments/> (accessed 8 Oct 2021).

Context: EU acties/ regelgeving**WHO - Global Action Plan on Physical Activity**

Action 4.5: Strengthen financing mechanisms to secure sustained implementation of national and subnational action and the development of the enabling systems that support the development and implementation of policies aimed at increasing physical activity and reducing sedentary behaviour.

Proposed sub action for member states 4.5.1: Allocate long term budgets for physical activity (including for sustained national communications) by taking into account national targets and priorities set by the national strategy and action plan.⁶⁴³

EU Action

In addition to the Public Health Programme, the EU provides other funds to promote investing in health as a broader means of achieving smart and inclusive growth. These funds are the European and Structural Investment Funds (ESIF) and the European Fund for Strategic Investments (EFSI) (European Commission). The health sector receives ESIF for investments through the European Regional Development Fund and the European Social Fund. From 2014-2020 more than €9 billion was foreseen in all Member States for health-related investments.⁶⁴⁴ The EFSI in partnership between the Commission and the European Investment Bank, will provide a financial guarantee to the value of €315 billion over a three year period and with an extension up to €500 billion until 2020 (European Commission).

For the next Multiannual Financial Framework 2021-2027, the European Social Fund Plus Programme will be the main investment fund for investing in Health (European Commission). This programme merges existing funds like the Health Programme, the European Social Fund (ESF), the Youth Employment Initiative (YEI), the Fund for European Aid to the Most Deprived (FEAD) and the Employment and Social Innovation (EaSI) programme. For the Health strand, an amount of €413 billion will be available.

Rijksbegroting 2023 XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport

De totale uitgaven op de begroting van 2023 van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zijn € 35,5 miljard.⁶⁴⁵ € 524,2 miljoen hiervan is voor beleidsartikel 'Sport en bewegen'. Dit betekent dat ongeveer 1,4% van de totale uitgaven voor het thema Sport en bewegen zijn gereserveerd. Sport en bewegen is ook verweven in de uitgaven voor Volksgezondheid (€ 4.1 miljard), wat 11.5% vormt van de totale uitgaven (Statement FR01).

⁶⁴³ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁶⁴⁴ European Commission (2020) 'Health Investments By European Structural and Investment Funds (Esif) 2014-2020'.

⁶⁴⁵ Ministerie van VWS (2022). XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport Rijksbegroting 2023. Tweede kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200 XVI, nr. 1. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2022/09/20/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport-rijksbegroting-2023>

Coalitieakkoord 2021-2025

In totaal is er voor 2023 € 222 miljoen vrijgemaakt voor preventieve maatregelen in het coalitieakkoord. Dit totale bedrag is variabel over de jaren (2022-2026) heen. Binnen preventie is er voor de jaren 2022-2026 structureel € 25 miljoen per jaar vrijgemaakt voor sportstimulering.⁶⁴⁶ Dit staat los van de € 60 miljoen die jaarlijks (2022-2025) is vrijgemaakt voor het preventieakkoord. Van de € 60 miljoen voor preventie is jaarlijks € 10 miljoen beschikbaar om bewegen te stimuleren.⁶⁴⁷ Tot slot is er jaarlijks € 100 miljoen vrijgemaakt voor volksziekten (2023-2025). Bewegen krijgt ook een plek in deze uitgaven (precieze bedrag niet opgenomen).⁶⁴⁸ Mogelijk dat de recente val van het kabinet (7 juli 2023) invloed heeft op de inhoud en budgettaire verwerking van het coalitieakkoord.⁶⁴⁹

⁶⁴⁶ Ministerie van AZ (2022). Budgettaire bijlage coalitieakkoord 2021-2025. 10 januari 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/01/10/budgettaire-bijlage-coalitieakkoord-2021-2025>

⁶⁴⁷ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

⁶⁴⁸ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief stimuleren van bewegen in het dagelijks leven. 26 juni 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/06/24/kamerbrief-over-beweegbrief-2022>

⁶⁴⁹ Waarnemend Griffier, Geert Jan Hamilton. Bijlage Notitie situatie na val kabinet Rutte IV. 8 juli 2023.

Geraadpleegd in juli 2023, van

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2023D32133&did=2023D32133>

FR03 - Een toereikend deel van de totale uitgaven aan onderzoek wordt toegewezen aan de bevordering van sport en bewegen onder de bevolking.

- Definities en scope**
- Omvat (budget) toewijzingen aan het hoger onderwijs
 - Omvat onderzoek door overheidsdepartementen
-

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

United States: National Institutes of Health (NIH) - In 2021, the total NIH budget was \$42.9 billion. The spend on projects relating to PA was \$1.3 billion. Therefore, PA related projects accounted for 3% of the spending on health research.

Context: EU acties/ regelgeving

WHO

GAPPA Action 4.3: Strengthen the national and institutional research and evaluation capacity and stimulate the application of digital technologies and innovation to accelerate the development and implementation of effective policy solutions aimed at increasing physical activity and reducing sedentary behaviour.⁶⁵⁰

Proposed sub action for member states 4.3.1: Strengthen government and nongovernment funding support for research on physical inactivity and sedentary behaviour with a priority to generate evidence to inform and accelerate the scaling up of national and subnational implementation and addressing identified research priorities.

Proposed sub action for member states 4.3.2: Identify and disseminate a set of national research priorities for physical inactivity and sedentary behaviour to strengthen the evidence base and inform national planning and implementation of policy actions.

EU

Governments are required to disclose data on Government Budget Allocation on Research and Development (GBARD) by the commission regulation no 995/2012, a regulation for implementing Decision No 1608/2003/EC.

Rijksbegroting 2023 XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Sport en bewegen – Kennis en innovatie sportbeleid

Het ministerie van VWS investeert in ‘missie gedreven onderzoek en innovatie in sport en bewegen’.⁶⁵¹ De VWS middelen worden ingezet in partnerschap met ZonMw en NOC*NSF. In

⁶⁵⁰ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁶⁵¹ Ministerie van VWS (2022). XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport Rijksbegroting 2023. Tweede kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200 XVI, nr. 1. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2022/09/20/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport-rijksbegroting-2023>

2023 zijn samenwerkingsverbanden van overheid, wetenschap, bedrijven en maatschappij/sport van start gegaan.

Ook wordt er geïnvesteerd in het bevorderen van sportinnovatie via het programma Sportinnovator. Inmiddels is er een sterk ecosysteem van innovatie in Nederland. In de komende jaren is de ambitie om innovatie verder te stimuleren en te versnellen.

Daarnaast wordt ingezet op het valideren van kansrijke sport- en beweeg interventies en op het borgen en verspreiden van beschikbare kennis via het Kenniscentrum en Kennisportal sport.

Het Mulier Instituut, het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) krijgen subsidie om de monitoring van indicatoren in de sport uit te voeren. Het Mulier Instituut, het RIVM, het Kenniscentrum Sport en Bewegen, NOC*NSF en VSG zijn vertegenwoordigd in een consortium dat de monitoring van het sportakkoord verzorgt.

In totaal is voor kennissubsidies en -opdrachten € 22,1 miljoen beschikbaar in 2023.

ZonMw

ZonMw is een intermediaire organisatie die op programmatische wijze projecten en onderzoek op het gebied van gezondheid, preventie en zorg laat uitvoeren.⁶⁵² ZonMw bewaakt daarbij de kwaliteit, relevantie en samenhang. Eén van de beleidsterreinen waarop de programma's van ZonMw betrekking hebben is Sport en bewegen (onder andere programma's Sportinnovator, Missiegredreven onderzoek en innovatie sport en bewegen en het Onderzoeksprogramma Sport en Bewegen). De totale geraamde programma uitgaven van ZonMw voor 2023 zijn € 326,2 miljoen (Rijksbegroting 2023 XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport). € 1,3 miljoen van dit bedrag gaat naar Artikel 6. Sport en bewegen. Ter illustratie: voor bijvoorbeeld Artikel 2. Curatieve zorg is € 194,5 miljoen euro beschikbaar in 2023.

ZonMw heeft acht lopende projecten binnen het programma Sportonderzoek.⁶⁵³ Middels het programma Missiegredreven Ontwikkeling van Onderzoek en Innovatie sport en bewegen (MOOI in Beweging) wordt een beweging in gang gezet waardoor onderzoeks- en innovatietrajecten steeds meer en beter bijdragen aan maatschappelijke uitdagingen waar de samenleving en de sport- en beweegsector voor staan.⁶⁵⁴ In 2022 zijn zes wicked problems (maatschappelijke uitdagingen) vastgesteld waar ZonMw mee aan de slag is gegaan. Deze zijn onder andere 'Bewoners in aandachtwijken sporten minder' en 'Kinderen en jongeren bewegen minder en hun motoriek gaat achteruit'. Voor het MOOI in beweging programma is een totaal budget van € 11,5 miljoen voor de periode van 2023-2026.

⁶⁵² Ministerie van VWS (2022). XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport Rijksbegroting 2023. Tweede kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200 XVI, nr. 1. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2022/09/20/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport-rijksbegroting-2023>

⁶⁵³ <https://www.zonmw.nl/nl/sportonderzoek> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁵⁴ <https://www.zonmw.nl/nl/programma/mooi-beweging> (Geraadpleegd in juli 2023).

Daarnaast financieren ZonMw en Sportinnovator 13 living labs binnen het programma Living labs Sport en bewegen.⁶⁵⁵ Een living lab is een creatieve en innovatieve manier voor professionals om samen met de burger oplossingen te bedenken voor maatschappelijke vraagstukken.

(Aanvullend) onderzoek gefinancierd vanuit VWS

Het ministerie van VWS geeft regelmatig opdracht aan instellingen en bureaus om onderzoek te doen op haar vakgebied.⁶⁵⁶ Jaaroverzichten van de rapporten zijn te vinden op de website van het VWS. De overzichten van de rapporten staan per thema ingedeeld, één van de thema's is sport. Het Mulier Instituut voert onderzoeken uit in opdracht van het VWS.⁶⁵⁷

Coalitieakkoord 2021-2025

Voor onderzoek en aanpak Alzheimer, obesitas en kanker is er vanuit het coalitieakkoord in totaal € 300 miljoen euro gereserveerd voor 2023-2025.⁶⁵⁸

Van de € 10 miljoen die jaarlijks vanuit het coalitieakkoord beschikbaar is om bewegen te stimuleren (Statement FR02) is er € 0,5 miljoen gereserveerd om meer kennis te ontwikkelen en onderzoek te doen naar bewegen en zitgedrag.⁶⁵⁹

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

De NWO is een zelfstandig bestuursorgaan met wettelijk vastgelegde taken die onder verantwoordelijkheid van het ministerie van OCW valt.⁶⁶⁰ De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) zorgt voor kwaliteit en vernieuwing in de wetenschap en is een van de belangrijkste wetenschapsfinanciers in Nederland. NWO investeert jaarlijks bijna één miljard euro in nieuwsgierigheid gedreven onderzoek, onderzoek gericht op maatschappelijke uitdagingen en in onderzoek infrastructuur.⁶⁶¹ Het grootste deel van het publieke geld voor onderzoek gaat rechtstreeks van het ministerie van OCW naar de universiteiten. Dat is de eerste geldstroom. NWO ontvangt daarnaast publiek geld voor de wetenschap van OCW en andere ministeries, dat in competitie over de universiteiten en nationale onderzoeksinstituten wordt verdeeld. NWO beheert deze tweede geldstroom en zorgt ervoor dat het geld terecht komt bij het beste wetenschappelijk talent en de beste onderzoeksvoorstellen. Ook het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties dragen via NWO bij aan financiële ondersteuning van onderzoek op hun werkterrein, typisch in de vorm van gezamenlijk gefinancierde themaprogramma's.

⁶⁵⁵ <https://www.zonmw.nl/nl/living-labs-sport-en-bewegen> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁵⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-volksgezondheid-welzijn-en-sport/organisatie/rapporten> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁵⁷ Ministerie van VWS (2023). Rapporten van of voor het ministerie van VWS 2022. 17 oktober 2022. Geraadpleegd in juli van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/01/01/rapporten-van-of-voor-het-ministerie-van-vws-2022#:~:text=Het%20ministerie%20van%20VWS%20geeft,rapporten%20zijn%20ingedeeld%20op%20thema>.

⁶⁵⁸ Ministerie van AZ (2022). Budgettaire bijlage coalitieakkoord 2021-2025. 10 januari 2022. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/01/10/budgettaire-bijlage-coalitieakkoord-2021-2025>

⁶⁵⁹ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

⁶⁶⁰ <https://www.nwo.nl/bestuur-en-organisatie> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁶¹ <https://www.nwo.nl/wat-nwo-doet> (Geraadpleegd in juli 2023).

De NWO kent vijf verschillende financieringslijnen: Open Competitie, Talentprogramma's, Samenwerking met kennisgebruikers en maatschappij (o.a. Nationale Wetenschapsagenda (NWA)), praktijkgericht onderzoek en wetenschappelijke infrastructuur.⁶⁶² NWO beschikt over onderzoeksprogramma's gericht op sport en bewegen.⁶⁶³ Er is een NWA-route Sport & Bewegen 2030 gerealiseerd, waarbinnen drie Roadmaps zijn geformuleerd gericht op het vergroten van de levensverwachting en het aantal levensjaren in goede gezondheid⁶⁶⁴:

- Slimmer & Beter Bewegen
- Healthy Generation
- Exercise is Medicine

De Roadmaps Sport & Bewegen streven ernaar om wetenschappelijke kennis op verschillende manieren open te stellen voor de samenleving.⁶⁶⁵ De wens is samen met stakeholders de maatschappelijk ongewenste trends in leefstijl gerelateerde ziekten te beslechten door middel van trans disciplinair en sector-overschrijdend onderzoek op het gebied van sport & bewegen, via een systeemaanpak.

*Regieorgaan SIA*⁶⁶⁶

Regieorgaan SIA zet zich in voor meer en beter praktijkgericht onderzoek door hogescholen. SIA is onderdeel van de NWO en wordt, net als het NWO, gefinancierd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

SIA steunt sport- en beweegonderzoek middels de financiering van SPRONG MOOI.⁶⁶⁷ Met SPRONG MOOI beoogt SIA een onderzoeksgroep rond onderzoek en innovatie op het gebied van sport en bewegen te realiseren. De SPRONG-groep gaat aan de slag met zes *wicked problems* (bovenstaand benoemd) en drie dwarsdoorsnijdende thema's. Voor dit programma kan € 2 miljoen aangevraagd worden voor een periode van vier jaar. Een ander onderzoeksproject van SIA is KIEM Sport, wat betrekking heeft op bewegen in de buitenruimte.⁶⁶⁸ Middels dit project stimuleert SIA samenwerkingsverbanden voor evaluerend onderzoek tussen hogescholen of universiteiten en bijvoorbeeld beleidsambtenaren van gemeenten, verantwoordelijk voor sport of de openbare ruimte. Het budget voor KIEM Sport is beschikbaar gesteld door het ministerie van VWS, vanuit het Nationaal Sportakkoord. De financiering is maximaal € 40.000 per aanvraag.

⁶⁶² <https://www.nwo.nl/financieringslijnen> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁶³ <https://www.nwo.nl/onderzoeksprogrammas/nationale-wetenschapsagenda/vernieuwing-en-netwerken/routes/sport-en-bewegen-science-opens-society> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁶⁴ NWO. Sport en Bewegen - Science Opens up to Society. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.nwo.nl/onderzoeksprogrammas/nationale-wetenschapsagenda/vernieuwing-en-netwerken/routes/sport-en-bewegen-science-opens-society>

⁶⁶⁵ <https://www.nwo.nl/onderzoeksprogrammas/nationale-wetenschapsagenda/vernieuwing-en-netwerken/routes/sport-en-bewegen-science-opens-society> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁶⁶ <https://www.nwo.nl/regieorgaan-sia#:~:text=In%20praktijkgericht%20onderzoek%20werken%20hogescholen,van%20maatschappelijke%20en%20economische%20vraagstukken.> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁶⁷ <https://regieorgaan-sia.nl/financiering/sprong-mooi/#financiering-van-de-onderzoeksgroep> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁶⁸ <https://regieorgaan-sia.nl/financiering/kiem-sport/> (Geraadpleegd in juli 2023).

FR04 - Er is een vaste financieringsstroom beschikbaar voor ten minste één wettelijke agentschap voor gezondheidsbevordering met als doel sport en bewegen te stimuleren.

- Definities en scope**
- Agentschap is opgericht via wetgeving
 - Heeft de doelstelling om sport en bewegen te stimuleren opgenomen in relevante wetgeving, strategische plannen of op de website van het agentschap.
 - Vaste financieringsstroom omvat het gebruik van een ‘hypothecated tax’ (= inkomsten van een bepaalde taks, wat alleen uitgegeven kan worden aan een vastgesteld doel) of een andere veilige bron van financiering (overgenomen van Food EPI FUND3)
-

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

Australia - The Victorian Health Promotion Foundation (VicHealth) was the world’s first health promotion, established by the Victorian Parliament as part of the Tobacco Act of 1987 (for the first 10 years through a hypothecated tobacco tax) through which the objectives of VicHealth are stipulated. VicHealth continues to maintain bipartisan support.

Belgium - The Flanders Institute for Healthy Living receives funds specifically for developing and supporting policy instruments, strategies and projects for health enhancing physical activity promotion and reducing sedentary behaviour. Local and regional health organizations receive funding to disseminate the instruments, strategies and projects.⁶⁶⁹

Context: EU acties/ regelgeving

EU - Statutory health promotion agency

At EU level there is a Steering Group on Health Promotion, Disease Prevention and Management of Non-Communicable Diseases (NCDs), which was set up in July 2018.⁶⁷⁰ This Steering Group assists and advises the Commission on the coordination between Member States in addressing challenges caused by NCD’s, the selection of best practices regarding health promotion, disease prevention and management of NCDs and monitoring progress towards reducing mortality due to NCD’s.

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

Het RIVM is een kennisinstituut van de overheid die zich inzet voor een gezonde bevolking en een duurzame, veilige en gezonde leefomgeving.⁶⁷¹ Met de wet ‘Wet op het RIVM’ heeft het RIVM een wettelijke basis gekregen, en is de zelfstandige uitvoering van de aan het RIVM

⁶⁶⁹ World Health Organisation Regional Office for Europe, European Commission (2021) 2021 Physical Activity Factsheets for the European Union Member States in the WHO European Region, Copenhagen, Denmark.

⁶⁷⁰ https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/expert-group-public-health_en

⁶⁷¹ <https://www.rivm.nl/over-het-rivm/missie-en-strategie> (Geraadpleegd in juli 2023).

toebedeelde onderzoek- en rapportagetaken aan het RIVM geattribueerd; daarmee is de bestaande feitelijke professionele zelfstandigheid in de wet verankerd.⁶⁷²

Het onderzoek en de advisering van het RIVM hebben betrekking op:

- Het verrichten van monitoring, surveillance en onderzoek gericht op ondersteuning van beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering, bewaking van veiligheid en uitoefening van toezicht op het gebied van volksgezondheid en milieu.
- Het periodiek rapporteren over toekomstige ontwikkelingen.
- Het uitvoeren van de landelijke aansturing en begeleiding van preventieprogramma's.
- Het deelnemen aan internationale samenwerkingsverbanden en onderzoek.

Het RIVM voert haar werkzaamheden voornamelijk uit voor het Ministerie van VWS, IenW, EZK, LNV en internationale organisaties als de ANVS, Europese Commissie, WHO en ook steeds meer decentrale overheden.⁶⁷³ In 2021 ontving het RIVM € 618,9 miljoen van de rijksoverheid (waarvan 527,7 miljoen van moederdepartement VWS). De omzet van derden (o.a. EU en WHO) was 24.9 miljoen.

Het RIVM bestaat uit dertien specialistische kenniscentra, de Dienst Vaccinvoorziening en Preventieprogramma's en het Projectbureau Nieuwe Huisvesting.⁶⁷⁴ Eén van die (vernieuwde) kenniscentra is het centrum Preventie, Leefstijl & Gezondheid; het centrum voor kennis op het gebied van gezondheidsbevordering (gestart op 1 september 2023). Het verricht onderzoek naar gedrag, levensloop en leefstijl en heeft daarbij specifiek oog voor voeding en chemische voedselveiligheid. Het centrum brengt daarnaast wetenschappelijke en praktijkgerichte kennis van binnen en buiten het RIVM samen. Het doel is om die kennis in de maatschappij in actie te brengen, onder andere door het ondersteunen van beleidsmakers en professionals. Daarnaast is er het (vernieuwde) Centrum Volksgezondheid, Zorg en Maatschappij (ook 1 september gestart) die onderzoek verricht op het brede terrein van volksgezondheid en zorg, zoals de stand van zaken en de toekomst van de volksgezondheid, de impact van preventieve maatregelen, innovaties in de zorg en veranderingen in het zorgsysteem. Het centrum heeft specifieke expertise op het gebied van monitoring, (toekomst)verkenningen en modellering. Het brengt wetenschappelijke kennis van binnen en buiten het RIVM samen en gebruikt dit om te signaleren, agenderen en adviseren over maatschappelijk relevante vraagstukken.

Nederlandse Sportraad (NLSportraad)

De Nederlandse Sportraad is een onafhankelijk adviesorgaan dat zich richt op het versterken van de betekenis van sport voor de samenleving.⁶⁷⁵ De NLSportraad geeft strategische en operationele adviezen over zowel sportspecifieke thema's als de relatie tussen sport en andere beleidsterreinen. Adviezen ontwikkelt de raad samen met de betrokkenen uit het veld.

⁶⁷² Wet op het RIVM. Geldend 05-10-2023 t/m heden. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0008289/2023-10-05> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁷³ Ministerie van VWS (2022). XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport Rijksbegroting 2023. Tweede kamer, vergaderjaar 2022-2023, 36 200 XVI, nr. 1. Geraadpleegd in juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2022/09/20/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport-rijksbegroting-2023>

⁶⁷⁴ <https://www.rivm.nl/over-het-rivm/organisatie> (Geraadpleegd in juli 2023).

⁶⁷⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/12/21/nederlandse-sportraad-vanaf-1-januari-in-de-wet-verankerd#:~:text=De%20Nederlandse%20Sportraad%20krijgt%20vanaf,parlement%20inruilt%20voor%20een%20permanente.> (Geraadpleegd in oktober 2023).

De Nederlandse Sportraad heeft vanaf 1 januari 2023 een wettelijke basis als onafhankelijk adviescollege. Hiermee draagt de NLSportraad *indirect* bij aan het stimuleren van sport en bewegen. Er is vanaf 2022 jaarlijks € 1.195.00 begroot voor de NLSportraad. Deze uitgaven komen ten laste van de begroting van het Ministerie van VWS.⁶⁷⁶

⁶⁷⁶ Memorie van toelichting (6 oktober 2021). Vergaderjaar 2021-2022, Kamerstuk 35 983, nr. 3 Regels omtrent de instelling van de Nederlandse Sportraad (Wet op de Nederlandse Sportraad). <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/kst-35983-3.html> (Geraadpleegd in oktober 2023).

Domein 13. Platformen voor interactie

Er zijn coördinatieplatformen en mogelijkheden voor samenwerking tussen overheidsdepartementen, verschillende overheidsniveaus en andere sectoren (bijv. nationale overheidsorganisaties, de private sector en de academische wereld), zodat overheidsbeleid en acties op het gebied van sport en bewegen samenhangend, efficiënt en effectief zijn voor het verbeteren van de (beweeg)omgeving, het stimuleren van beweging, het terugdringen van leefstijl gerelateerde aandoeningen en de daarmee samenhangende (sociale) ongelijkheden.

PI01 - Er zijn robuuste coördinatiemechanismen tussen departementen en verschillende overheidsniveaus om te zorgen voor beleidssamenhang, afstemming en integratie van beleidsmaatregelen ter stimulering van sport en beweging en preventie van leefstijl gerelateerde aandoeningen.

- Definities en scope**
- Omvat bestuursstructuren, commissies of werkgroepen (op meerdere niveaus van anciënniteit), overeenkomsten, memoranda van overeenstemming, enz. waarin verschillende overheidsniveaus of departementen betrokken zijn.
 - Omvat gedeelde prioriteiten en doelstellingen van verschillende overheidsniveaus of departementen.
 - Omvat strategische plannen of kaders die de integratie en afstemming van meerdere beleidslijnen of programma's van verschillende overheidsniveaus en departementen in kaart brengen.
 - Omvat plannings-, implementatie-, rapportage- of raadplegingsprocessen voor de ontwikkeling van nieuw beleid of de herziening van bestaand beleid waarbij verschillende overheidsniveaus of departementen betrokken zijn. (Food EPI Evidence Document - PLAT1).
 - Overheidsniveaus (*gemeenten, provincies en het rijk*)

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Sweden - The Swedish Working Group on health-enhancing physical activity (SWHEPA) is the multisectoral coordinating body for promoting physical activity. It is led by the Public Health Agency of Sweden (folkhälsomyndigheten) and involves Government agencies and organizations at national level.⁶⁷⁷

Malta - Based on the Healthy Lifestyle Promotion and Care of NCDs Act (2016), Malta established an inter-ministerial Advisory Council on Healthy Lifestyles in August 2016 to advise the Minister of Health on any matter related to healthy lifestyles. In particular, the

⁶⁷⁷ World Health Organisation Regional Office for Europe, European Commission (2021) 2021 Physical Activity Factsheets for the European Union Member States in the WHO European Region, Copenhagen, Denmark.

Advisory Council advises on a life course approach to physical activity and nutrition, and on policies, action plans and regulations intended to reduce the occurrence of NCDs. The prime minister appoints the chair and the secretary of the Advisory Council, while the ministers of education, health, finance, social policy, sports, local government, and home affairs appoint one member each.⁶⁷⁸

Ireland - The Health and Wellbeing Programme, tasked with planning and coordinating a national framework for improving health, is required to work with policy units within the various different government departments to produce integrated, intersectoral plans.⁶⁷⁹

The Department of Health, through 'A Healthy weight for Ireland, Obesity Policy and Action Plan 2016 – 2025', will provide leadership, engage and co-ordinate multi-sectorial action and implement best practice in the governance of the OPAP. The Department of Health and Safefood are taking action to establish a multi-stakeholder partnership to share knowledge and initiative to promote a healthy weight.⁶⁸⁰

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

GAPPA Action 4.1: Strengthen policy frameworks, leadership and governance systems, at the national and subnational levels, to support implementation of actions aimed at increasing physical activity and reducing sedentary behaviours, including multisectoral engagement and coordination mechanisms; policy coherence across sectors; guidelines, recommendations and actions plans on physical activity and sedentary behaviour for all ages; and progress monitoring and evaluation to strengthen accountability.

Proposed sub action for member states 4.1.1: Initiate or strengthen, as appropriate, a high-level national multisectoral coordination committee to provide leadership, strategic planning and oversight of implementation and monitoring of national policy actions on physical activity and sedentary behaviour, ensuring appropriate representation from all relevant areas and levels of government, as well as nongovernmental stakeholders and the community.

Proposed sub action for member states 4.1.3: Partner with other sectors to review and, where needed, strengthen the position of physical activity within respective policy

⁶⁷⁸ World Cancer Research Fund (2021) Moving Database [online], available: https://policydatabase.wcrf.org/level_one?page=moving-level-one#step2=0#step3=398 (accessed 20 Aug 2021).

⁶⁷⁹ Healthy Ireland (2013) A Framework for Improving Health and Wellbeing 2013 – 2025 [online], available: <https://www.hse.ie/eng/services/publications/corporate/hieng.pdf> (accessed 09 Feb 2022).

⁶⁸⁰ Department of Health (2016) A Healthy Weight for Ireland: Obesity Policy and Action Plan 2016 – 2025, [online], available: <https://www.gov.ie/en/publication/c778a9-a-healthy-weight-for-ireland-obesity-policy-and-action-plan-2016-202/>. (accessed 10 Feb 2022).

frameworks, including but not limited to community and grass roots sports within sports policy, walking and cycling within transport policy, physical education within education policy, and physical activity within integrated NCD and mental health policies.⁶⁸¹

WHOROE - Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025

Objective 1.2: Establish coordination mechanisms and promote alliances. Member States should set up coordinating mechanisms among sectors, such as health, sports, education, transport, urban planning, environment and social affairs, and levels of government, for example, regional, national and local, with a view to identifying common objectives and mutual gains [...].⁶⁸²

EU - 2013 Council recommendations

Indicator 4: National coordination mechanism on HEPA promotion (yes/no). There are mechanisms at EU level, which aim to ensure co-operation and coordination at the level of the European Commission, the European Parliament, the Council, between the EU and the Member States, between Member States, and with subnational governments and social partners.⁶⁸³

Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024

In de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid zijn vier gezondheidsvraagstukken opgesteld die met voorrang aangepakt worden in 2020-2024⁶⁸⁴:

- A. Gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving
- B. Gezondheidsachterstanden verkleinen
- C. Druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen
- D. Vitaal ouder worden

In de Landelijke Gezondheidsnota is er aandacht voor het verbeteren van gezondheid in samenwerking met andere sectoren en domeinen: “We pakken de gezondheidsvraagstukken vanuit een breed perspectief aan, waarbij we de verschillende domeinen overstijgen. (...) Het Rijk en gemeenten agenderen gezondheidsvraagstukken bij andere beleidsdomeinen, die proactief meedenken en bijdragen aan een oplossing.”

De samenwerking tussen beleidsmakers van verschillende domeinen wordt als uitgangspunt aangehouden bij de benadering van de vier gezondheidsvraagstukken in de nota.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 2023

⁶⁸¹ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁶⁸² World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) ‘Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025’, available:

http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

⁶⁸³ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

⁶⁸⁴ Ministerie van VWS (2020). Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024. 28 mei 2020. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.loketgezondleven.nl/documenten/landelijke-nota-gezondheidsbeleid-2020-2024>

In het GALA is aandacht voor versterking van de interdepartementale samenwerking.⁶⁸⁵ Zo is afgesproken dat het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) het initiatief neemt om te komen tot een samenhangende agenda om gezondheid op diverse beleidsterreinen te agenderen en tot een integrale afweging te komen van beleidskeuzes waarin gezondheid wordt meegenomen. VWS zal dit in overleg met de Stuurgroep Impact op gezondheid vorm geven.

Stuurgroep impact op gezondheid

Deze stuurgroep staat onder leiding van het ministerie van VWS.⁶⁸⁶ Betrokken departementen zijn Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Infrastructuur en Waterstaat (IenW), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Economische Zaken en Klimaat (EZK), Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Financiën (BZK).

In het GALA is ook aandacht voor de samenwerking tussen nationale en lokale overheden.⁶⁸⁷ Eén van de hoofdstukken uit GALA is getiteld 'Governance'. Onder dit hoofdstuk zijn de volgende afspraken gemaakt door VWS, gemeenten en zorgverzekeraars:

- Er vindt een aantal malen per jaar een Bestuurlijk Overleg plaats waarin de bewindspersonen van VWS, de delegatie van wethouders van de VNG en bestuurders van ZN spreken over de uitvoering van het GALA;
- in het Bestuurlijk Overleg wordt de voortgang van de acties besproken, inclusief eventuele knelpunten of blokkades en mogelijke oplossingen.

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022

Eén van de afspraken uit het Nationaal Sportakkoord richt zich op de interdepartementale samenwerking.⁶⁸⁸ In afspraak 9 staat dat VWS, VSG en NOC*NSF hebben afgesproken samen op te trekken om de interdepartementale samenwerking met betrekking tot sport te intensiveren. Het sportakkoord is een volgende stap in de interdepartementale samenwerking met betrekking tot sport. De samenwerking die nu met departementen (ministeries van BZK, OCW, SZW, IenW, FIN en EZ) is gezocht voor de afspraken in de deelakkoorden zal verder worden geïntensiveerd en waar mogelijk verder worden uitgebouwd.

Nationaal Sportakkoord II 2023-2026

Ook in het meest recente akkoord is er aandacht voor de interdepartementale samenwerking.⁶⁸⁹ Zo wordt er in het akkoord beschreven dat het VWS afspraken gaat maken

⁶⁸⁵ Ministerie van VWS (2023). GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord. 31 januari 2023. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

⁶⁸⁶ Ministerie van VWS (2021). Een eerlijke kans op gezond leven. 7 april 2021. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/04/29/een-eerlijke-kans-op-gezond-leven>

⁶⁸⁷ Ministerie van VWS (2023). GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord. 31 januari 2023. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

⁶⁸⁸ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

⁶⁸⁹ Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

met andere ministeries en departementen over het vergroten van de praktische toegankelijkheid van sportvoorzieningen en van vervoer. Hoe dit vertaald wordt naar concrete acties wordt op het moment van schrijven van dit rapport uitgewerkt.⁶⁹⁰

Beleidsadvies bewegen 2021-2040

In dit beleidsadvies staan ideeën uiteengezet om een verschil te kunnen maken in en met de samenleving.⁶⁹¹ Dit advies is voortgekomen uit overleg dat gevoerd is vanuit de interdepartementale werkgroep 'Bewegen het Nieuwe Normaal' tussen de ministeries van VWS, OCW, IenW, SZW en BZK en op onderdelen een vertegenwoordiging van de sportsector (NOC-NSF, NL Aktief, Nevobo), de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en de wetenschap (het RIVM, Kenniscentrum Sport & Bewegen en het Mulier Instituut). Er zijn binnen dit advies zes actielijnen opgesteld om mensen meer in beweging te krijgen:

7. Openbare voorlichting, communicatie en bewustwording
8. Omgeving die uitnodigt tot bewegen
9. School en opvang die uitdagen tot bewegen
10. Sport en recreatie die mensen in beweging brengt
11. Werkomgeving die bewegen faciliteert en stimuleert
12. Bewegen en sporten als onderdeel van de zorg

Dit advies is middels een kamerbrief door Ministers Van Ark, Slob, Van Nieuwenhuizen, Koolmees en Ollongren en staatssecretarissen Blokhuis en Van Veldhoven gestuurd naar de Tweede kamer in mei 2021.⁶⁹²

Nederland beweegt 2022-2025

In het plan wordt beschreven dat departementen als BZK, LNV en IenW met hun beleid grote invloed hebben op de fysieke leefomgeving.⁶⁹³ Daarom werkt het VWS ook samen met deze departementen en lokale overheden om stappen te zetten richting een gezonde, beweegvriendelijke leefomgeving. Tot slot werkt het VWS met andere departementen, bijvoorbeeld om bewegen op het werk of op school te stimuleren.

Actielijn 3 uit dit programma richt zich op het vergroten van de inzet op de lokale/regionale aanpak van bewegen.

Eén van de actiepunten om dit te bereiken is:

- Ondersteuning gemeenten

Vanuit Nederland beweegt wordt er contact gezocht met gemeenten en wethouders (en provincies) en zij worden gestimuleerd om met het thema bewegen en een beweegvriendelijke omgeving aan de slag te gaan. Deze gesprekken worden eveneens benut om hen te wijzen op bestaande instrumenten. (...). In deze gesprekken nodigt het VWS

⁶⁹⁰ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

⁶⁹¹ Ministerie van VWS, Ministerie van OCW, Ministerie van IenW, Ministerie van SZW en Ministerie van BZK (2021). Beleidsadvies Bewegen 2021-2040. 20 mei 2021. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/05/20/beleidsadvies-bewegen-2021-2040>

⁶⁹² Ministerie van VWS, Ministerie van OCW, Ministerie van IenW, Ministerie van SZW, Ministerie van VZK (2021). 20 mei 2021. Kamerbrief over Nederland vitaal en in beweging. Geraadpleegd in augustus 2023, van https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021D18818&did=2021D18818

⁶⁹³ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>

gemeenten uit om hun ondersteuningsbehoeften bij beweegbeleid bij hen terug te leggen, zodat daarop geanticipeerd kan worden.

Anderzijds richt deze actielijn zich op:

- Leren wat werkt bij voorlopers gemeenten

VWS geeft aan te willen leren en inzicht te krijgen in wat wel en wat niet werkt op lokaal (en regionaal) niveau om mensen in beweging te krijgen. Daarvoor wordt de samenwerking gezocht met gemeenten die een voortrekkersrol hebben of willen nemen op lokaal beweegbeleid. (...) Met deze gemeenten wilt het ministerie verkennen hoe het stimuleren van bewegen (o.a. voor specifieke doelgroepen) vormgegeven kan worden in gemeenten, en welke impact dit heeft op beweeggedrag. Vervolgens gaan het ministerie – waar wenselijk samen met VSG en VNG- aan de slag met hoe deze voortrekkers een rol kan krijgen in het enthousiasmeren van andere gemeenten en of en hoe hun praktijk en beleidservaringen toepasbaar zijn in andere gemeenten.

De Beweegalliantie 2022

In de Beweegalliantie werkt het ministerie van VWS samen met partijen uit onder meer de zorg, het maatschappelijk en sociaal domein, onderwijs, bedrijfsleven, sport, kennisinstellingen, gemeenten en andere departementen.⁶⁹⁴ De alliantie ziet zichzelf als een aanjager die andere partijen faciliteert met kennis, netwerk en communicatie. Daarbij bouwt de alliantie voort op samenwerkingen en initiatieven die er al zijn. Er wordt breed samengewerkt om gezamenlijk initiatieven op te schalen of op te starten.

De focus van de Beweegalliantie ligt op betere samenwerking tussen departementen, alliantiepartners en lokale initiatieven. De ministeries van VWS, SZW, IenW, BZK en OCW zijn aangehaakt bij de beweegalliantie.⁶⁹⁵

Kamerbrief Stand van zaken beweegbeleid november 2022

Rijksbreed beweegbeleid

De interdepartementale samenwerking komt tot zijn recht in verschillende beleidsinitiatieven. Zo werkt het ministerie van BZK met het VWS samen op het programma 'Wonen, Ondersteuning en Zorg voor ouderen (WOZO)', waar onder andere een beweegvriendelijke leefomgeving voor ouderen onderdeel van is. Het VWS trekt samen met het ministerie van IenW op ten aanzien van beleid gericht op het stimuleren van fietsen en wordt er verkend hoe VWS en IenW dat gaan doen bij het stimuleren van lopen. Ook werkt het VWS met het ministerie van LNV samen op het programma Gezonde leefomgeving. Daarnaast werkt VWS

⁶⁹⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/07/06/beweegalliantie-van-start-met-carl-verheijen-als-voorzitter> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁶⁹⁵ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief over stand van zaken beweegbeleid. 18 november 2022.

Geraadpleegd in augustus 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/18/kamerbrief-over-stand-van-zaken-beweegbeleid>

met het ministerie van OCW en andere departementen samen op het programma School & Omgeving.^{696, 697}

Nationaal programma Leefbaarheid en Veiligheid 2022

Het nationaal programma Leefbaarheid en Veiligheid is een programma voor een langjarige inzet van het Rijk om samen met gemeenten en andere lokale partijen de leefbaarheid en veiligheid in 20 focusgebieden in 19 steden weer op orde te krijgen en de bewoners weer perspectief te bieden.⁶⁹⁸ Het is een programma van het ministerie van BZK. Acties uit dit programma zijn:

- “Door betere samenwerking tussen huisartsen, scholen en uitkeringsinstanties kunnen meer mensen worden bewogen gezonder te gaan leven en meer te participeren in de samenleving.”;
- “Met het doel om gezondheidsachterstanden aan te pakken wordt nagegaan of het programma Gezond in de Stad (GIDS) kan worden verbonden aan de inzet in de stedelijke focusgebieden.”;
- “De lokale aanpak op mentale gezondheid, gezonde leefstijl, sport en bewegen wordt versterkt.”;
- “Er wordt interdepartementaal samengewerkt aan een gezonde en groene leefomgeving. De samenwerking wordt gezocht op de focusgebieden en op de thema’s mobiliteit (bewegen) en omgevingskwaliteit.”

Programma Gezonde Leefomgeving 2021-2025

In het programma Gezonde leefomgeving wordt door het ministerie van VWS, in afstemming met ministeries LNV, BZK en IenW, en RIVM en ZonMW gewerkt aan het creëren van een gezonde leefomgeving. Het programma biedt kennis en subsidieregelingen.⁶⁹⁹ Het ZonMw-subsidieprogramma ‘Gezonde leefomgeving integrale aanpak’ richt zich op de doorontwikkeling van praktijkkennis, een integrale aanpak, en op samen leren. Zo kunnen gemeenten en GGD’en rekening houden met gezondheid bij het inrichten en beheren van de fysieke omgeving. De eerste subsidieronde richtte zich op kennisontwikkeling over gezondheid in kwetsbare wijken. De tweede subsidieronde gaat over de toepassing van deze kennis in de praktijk. Gemeenten, GGD’en en provincies kunnen een aanvraag indienen.

Agenda stad – City deals (bewegen)

⁶⁹⁶ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief over stand van zaken beweegbeleid. 18 november 2022.

Geraadpleegd in augustus 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/18/kamerbrief-over-stand-van-zaken-beweegbeleid>

⁶⁹⁷ Ministerie van VWS (2022). Bijlage moties en toezeggingen Bewegen en gezondheid. 18 november 2022.

Geraadpleegd in augustus 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/11/18/moties-en-toezeggingen-bewegen-en-gezondheid>

⁶⁹⁸ Ministerie van BZK (2022). Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. 1 juli 2022. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/07/01/nationaal-programma-leefbaarheid-en-veiligheid>

⁶⁹⁹ Ministerie van VWS & Ministerie van LNV (2021). Kamerbrief over randvoorwaarden programma Gezonde groene leefomgeving. 16 april 2021. Geraadpleegd in oktober 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/04/16/kamerbrief-over-werken-vanuit-drie-randvoorwaarden-voor-het-programma-gezonde-groene-leefomgeving>

Met Agenda Stad (initiatief van het ministerie van BZK) hebben steden, rijksoverheid samen met maatschappelijke partners zich gecommitteerd om groei, leefbaarheid en innovatie in het Nederlandse en Europese stedennetwerk te bevorderen.⁷⁰⁰ Dit wordt gedaan door het sluiten van City Deals rond concrete, stedelijke transitie-opgaven. Hierin werken partners uit de steden, publiek en privaat, samen met de rijksoverheid aan nieuwe oplossingen, waarbij bestaande praktijken en financieringsmodellen ter discussie staan. Meerdere City deals zijn gericht op het stimuleren van bewegen in steden. Zowel drie ministeries als 14 gemeenten maken bijvoorbeeld onderdeel uit van de samenwerking in 'City Deal Fietsen voor Iedereen'.⁷⁰¹

⁷⁰⁰ <https://agendastad.nl/over-agenda-stad/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁷⁰¹ <https://www.fietsersbond.nl/nieuws/de-fietsersbond-doet-mee-met-city-deal-fietsen-voor-iedereen/> (Geraadpleegd in oktober 2023).

PI02 - Er zijn structuren en mechanismen voor regelmatige, zinvolle en inclusieve interacties tussen de overheid en civil society over sport- en beweegbeleid en andere strategieën om sport en bewegen te stimuleren en de gezondheid te bevorderen.

- Definities en scope**
- Civil society omvat gemeenschapsgroepen en vertegenwoordigers van consumenten ('consumer representatives'), NGO's, de academische wereld, beroepsorganisaties, algemeen belangorganisaties, burgers.
 - Omvat gevestigde groepen, forums of comités die in de afgelopen 12 maanden actief zijn geweest om informatie te delen, samen te werken of advies te vragen.
 - Omvat platformen voor overleg over voorgestelde plannen, beleid of openbare onderzoeken ('public inquiry').
 - Omvat geen beleid of procedures die overleg begeleiden in de ontwikkeling van sport- en beweegbeleid (zie G04) (Food EPI Evidence Document – PLAT3).
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

Norway: The Action Plan on Physical Activity 2005-2009 - Chapter 8 "Together for physical activity" of the action plan sets out several mechanisms by which local governments interact with civil society on PA. One of the actions in this chapter (action 94) is focussed on creating "meeting places" in the field of public health for interaction between public authorities, professional communities and voluntary organizations.⁷⁰²

Context: EU acties/ regelgeving

WHOROE Physical activity strategy for the WHO European Region 2016–2025

Objective 1.2: Establish coordination mechanisms and promote alliances [...]. Member States should promote alliances between government, the media, civil society organizations and other stakeholders, including, but not limited to, public health and sports organizations, in order to promote physical activity for health across the life-course [...].⁷⁰³

EU - 2013 Council recommendations

Indicator 4: National coordination mechanism on HEPA promotion (yes/no).⁷⁰⁴

European Health Policy Platform

⁷⁰² Belander, O., Sæthre, E., Sjøtne, S., Grendstad, G., Haug, G., Løvås, S.M., Andenæs, S. (2011) Health-Enhancing Physical Activity (HEPA) Policy Audit Tool (PAT) - Norway, available: https://www.panh.ch/hepaeurope/materials/hepa_pat_files/HEPA_PAT_FINAL_Norway.pdf.

⁷⁰³ World Health Organisation Regional Office for Europe (2016) 'Physical Activity Strategy for the WHO European Region 2016 - 2025', available:

http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0010/282961/65wd09e_PhysicalActivityStrategy_150474.pdf

⁷⁰⁴ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

The European Health Policy Platform is a collaborative initiative under the 3rd Health Programme to ease communication among health stakeholders and with the European Commission (European Commission).⁷⁰⁵ DG SANTE acts as the secretary of the Platform.

European Economic and Social Committee

The European Economic and Social Committee (EESC) enables civil society organisations (350 members) from the Member States to express their views at European level (European Economic and Social Committee). Its opinions are addressed to the European Commission, Parliament and Council. Consultation of the EESC is mandatory for public health policies (Article 168 of the TFEU).⁷⁰⁶ The EESC may also adopt opinions on its own initiative.⁷⁰⁷

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022 - Alliantie Sporten en bewegen voor iedereen

Partijen spreken af de landelijke Alliantie ‘Sporten en bewegen voor iedereen’ op te richten.⁷⁰⁸ Een alliantie voor het bevorderen van inclusief sporten en bewegen. De alliantie gaat de ambities uit het sportakkoord uitwerken en uitvoeren. Deze alliantie bestaat uit de volgende partijen: NOC*NSF, VSG, Sportkracht 12, MEE NL, Jeugdfonds Sport & Cultuur, John Blankenstein Foundation, Ouderenfonds, Stichting Life Goals, fonds Gehandicaptensport en De Bas van Goor Foundation. Deze alliantie heeft een aanjaagfunctie. De alliantie zet haar netwerk in om de olievlek van inclusiviteit te verspreiden. De alliantie zoekt de verbinding met relevante partijen, zoals alliantie ‘gelijke kansen’, alliantie ‘gelijkspelen’ en de alliantie ‘VN verdrag’. (Statement G04) De alliantie ‘Sporten en bewegen voor iedereen’ zet de volgende actie in gang:

- De inrichting van een landelijk netwerk voor kennisuitwisseling, bewustwording en stimulering van ‘inclusief sporten en bewegen’.

Zo heeft De Alliantie ‘Sporten en bewegen voor iedereen’ in samenwerking met Kenniscentrum Sport & Bewegen en enkele gemeenten een online webinar georganiseerd genaamd ‘Bouwen aan een inclusieve beweegvriendelijke omgeving’, waarin kennis werd gedeeld over de inclusieve openbare ruimte.⁷⁰⁹ Deze vond plaats op 29 november 2021 en is bezocht door 70 live kijkers. VSG organiseerde verschillende bijeenkomsten in samenwerking met partners van de Alliantie ‘Sporten en bewegen voor iedereen’ en diverse andere kennispartners.

Onder het deelakkoord ‘Vitale sport- en beweegaanbieders’ wordt er gewerkt aan het verbeteren van samenwerkingsverbanden. Dit heeft betrekking op samenwerking binnen de

⁷⁰⁵ <https://webgate.ec.europa.eu/hpf/>

⁷⁰⁶ Europa (2012) ‘Consolidated version of the treaty on the functioning of the European Union’, Official Journal of the European Union.

⁷⁰⁷ <https://www.eesc.europa.eu/en/about>

⁷⁰⁸ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

⁷⁰⁹ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juli 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

eigen sport en tussen de sportaanbieder, de school, de kinderopvang, en andere partijen binnen de gemeente (zorg en welzijn). Afspraken uit het sportakkoord die gericht zijn op het stimuleren en ondersteunen van samenwerkingsverbanden:

- “Het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten waarin samenwerking centraal staat”;
- “Het geven van een financiële impuls aan projecten waar sportaanbieders via samenwerking hun continuïteit beter proberen te waarborgen”;
- “Stimuleren dat beleidsmedewerkers van gemeenten over bestaande ‘schotten’ (beleidsterreinen of werkvelden) heen kijken, door middel van (bij)scholing die daarop is gericht”;
- “Het samenbrengen van partijen onder leiding van een kwartiermaker om tot een gemeenschappelijk plan van aanpak te komen hoe de sportaanbieders binnen de gemeente en regio te versterken”;
- “Het inzetten van de buurtsportcoach om partijen samen te brengen en sportaanbieders te ondersteunen in het vormgeven van hun samenwerking.”

Het inzetten van buurtsportcoaches, adviseurs Lokale Sport en lokale sportakkoorden zijn strategieën (geweest) om de lokale samenwerking te versterken (en hiermee interne en externe samenwerkingsverbanden in de sport te laten groeien).⁷¹⁰ Er kon bijvoorbeeld via de sportlijn de dienst ‘procesbegeleiding lokale sportraad’ aangevraagd worden. Dit traject is gericht op verdere ontwikkeling van bestaande sportraden en ondersteuning van nieuwe sportraden.

Nationaal Sportakkoord II 2023-2026

Vanuit het sportakkoord II (VWS, NOC*NSF, VSG/VNG en POS) worden er enkele bijeenkomsten georganiseerd om de samenwerking met geïnteresseerde partijen verder vorm en inhoud te geven.⁷¹¹ Dit gaat over de samenwerking met sportverenigingen, ondernemers in de sport, gemeenten en sportbedrijven, maar ook voor maatschappelijke partners zoals scholen, zorg- en welzijnsorganisaties, en alle professionals en vrijwilligers die daar werkzaam zijn.

De governance van het Sportakkoord II bestaat uit één gezamenlijk bestuurlijk niveau (niveau 1) en drie andere niveaus (waaronder niveau 2: stuurgroepen en niveau 3: coördinatieteams). Niveau 4 bestaat uit werkgroepen. In de werkgroepen komen inhoudelijke deskundigen namens de partners van het Sportakkoord bij elkaar, aangevuld met bijvoorbeeld vertegenwoordigers van de kennispartners en andere partijen. De werkgroepen zijn verantwoordelijk voor de inhoudelijke doorontwikkeling van het Sportakkoord, gebaseerd op principes van data- en kennisgericht werken. De werkgroepen komen geregeld bijeen. Zij voorzien vooral de coördinatieteams (niveau 3) van informatie en doen waar nodig voorstellen om bij te sturen.

⁷¹⁰ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastaniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juli 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

⁷¹¹ Ministerie van VWS (2022). Hoofdpijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdpijnen-sportakkoord-ii>

Uitvoeringsbudget Lokaal Sportakkoord

Eén van de voorwaarden voor het aanvragen van een uitvoeringsbudget door de gemeenten voor de uitvoering van een lokaal sportakkoord is dat de gemeente beschikt over een kernteam die regie voert over de herijking en uitvoering van het lokale akkoord. Dit kernteam bestaat ten minste uit vertegenwoordigers van de gemeente, de lokale sportsector en maatschappelijke organisaties (welzijn, gezondheidszorg, onderwijs). Dit dient aangetoond te kunnen worden.

Er worden door VSG (peiling 2019-2022) Informatie- en intervisiebijeenkomsten voor leden en ondersteuners van lokale kerngroepen georganiseerd.⁷¹²

De Beweegalliantie 2022

Om recht te doen aan de zelfstandige en positieve impact van bewegen, is onder de vlag van de brede preventieaanpak de Beweegalliantie gestart.^{713, 714} De Beweegalliantie is een netwerkorganisatie om, samen met andere overheden, alliantiepartners en lokale initiatieven, meer maatschappelijke aandacht en actie te bereiken om bewegen in het dagelijks leven te stimuleren. De Beweegalliantie wil op lokaal, regionaal en landelijk niveau partijen bij elkaar brengen om kennis te delen en te verspreiden, van elkaar te leren over de werkzame en niet-werkzame elementen, en lokale interventies op schalen naar andere partijen en wijken, steden en regio's.

Om bewegen in het dagelijks leven te integreren, is het belangrijk om bewegen vanuit verschillende settings te benaderen: school, werk, zorg en (leef)omgeving. Deze settings krijgen dan ook een plek in de alliantie.⁷¹⁵ (Statement G04)

Er worden door de Alliantie bijeenkomsten georganiseerd waarin verschillende mensen en partijen vertegenwoordigd zijn.⁷¹⁶

Programma Alles is Gezondheid 2014-2024

Met een landelijke netwerk van ruim drieduizend organisaties uit de publieke en private sector werkt het programma 'Alles is Gezondheid' samen aan een vitaler Nederland.⁷¹⁷ Dit programma startte in 2014 en wordt mogelijk gemaakt door de rijksoverheid. Anders dan bij top-down gestuurde (overheid)programma's staan bij 'Alles is Gezondheid' bottom-up initiatieven van publieke, private en maatschappelijke organisaties centraal. Het netwerk telt 15 regionale netwerken die werken aan gezondheid. Daarnaast bundelen organisaties hun krachten in thematische allianties.

⁷¹² Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastaniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juli 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

⁷¹³ Ministerie van VWS (2022). Hoofdpijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdpijnen-sportakkoord-ii>

⁷¹⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/07/06/beweegalliantie-van-start-met-carl-verheijen-als-voorzitter> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷¹⁵ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief over preventieaanpak leefstijl met focus op overgewicht en voeding. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/12/09/kamerbrief-over-preventieaanpak-leefstijl-met-focus-op-overgewicht-en-voeding>

⁷¹⁶ <https://www.beweegalliantie.nl/#agenda> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷¹⁷ <https://www.allesisgezondheid.nl/over-aig/> (Geraadpleegd in augustus 2023).

JOGG 2014

JOGG bouwt aan een lokaal, landelijk en internationaal werknets om samen de leefomgeving van kinderen en jongeren gezonder te maken.⁷¹⁸ JOGG beschikt over een partnerplatform.⁷¹⁹ In dit platform werkt JOGG samen met relevante maatschappelijke, branche- en koepelorganisaties. Deze partners hebben zich verbonden, elk vanuit de eigen verantwoordelijkheid, aan het realiseren van de ambitie en doelstellingen van JOGG. De partners adviseren het bestuur over politieke, beleidsmatige en strategische onderwerpen.

⁷¹⁸ <https://jogg.nl/over-jogg> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷¹⁹ <https://jogg.nl/organisatie> (Geraadpleegd in augustus 2023).

Domein 14. Ontwikkeling van beweegprofessionals ('workforce development')

De overheid heeft systemen opgezet die als platform dienen voor expertise op het gebied van sport en bewegen. Dit is om ervoor te zorgen dat het beleid en de programma's voor lichamelijke activiteit worden opgesteld, uitgevoerd en geëvalueerd op een manier die aansluit bij de behoeften van de bevolking.

WD01 - Er zijn voldoende middelen en overheidspersoneel (government's workforce) met de benodigde vaardigheden (op alle acht beleidsdomeinen) om sporten en bewegen in de bevolking te bevorderen.

Definities en scope

- Omvat professionals die gespecialiseerd zijn in gezondheidsbevordering in het departement met verantwoordelijkheid voor gezondheid.
- Omvat docenten lichamelijke opvoeding
- Omvat fysiotherapeuten
- *Omvat trainers/coaches*

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

England: Everybody active, every day - In the development of the policy document *Everybody active, everyday framework for physical activity*, Public Health England recognised a need for professionals to 'activate' networks of public facing professionals to promote physical activity. They identified the areas of 'Education', 'sport and leisure', 'Health and social care' and 'Planning, design, development and transport'.⁷²⁰

To achieve their goal of activating professional networks, Public Health England has in collaboration with academic partners developed teaching resources for training undergraduate healthcare professionals about physical activity. These have been adopted by over 20 Medical and Nursing schools across the UK.

Public Health England has also launched 'What works in schools and colleges to increase physical activity' an initiative providing guidance to professionals working in education settings.⁷²¹

Context: EU acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

GAPPA Action 1.4: Strengthen pre- and in-service training of professionals, within and outside the health sector, to increase knowledge and skills related to their roles and

⁷²⁰ Public Health England (2014) 'Everybody Active, Every Day', Public Health England, (October), 1–23, available:

www.gov.uk/phe%0Awww.gov.uk/phe%5Cnwww.facebook.com/PublicHealthEngland%0Ahttps://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/601298/Everybody_active_every_day_2_years_on.pdf.

⁷²¹ World Health Organisation Regional Office for Europe (2018) 'Physical Activity Factsheets For The 28 European Union Member States', 148, available: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/data-and-statistics/physical-activity-fact-sheets>.

contributions in creating inclusive, equitable, opportunities for an active society including but not limited to, the transport, urban planning, education, tourism and recreation, sports and fitness sectors as well as in grassroots community groups and civil society organizations.

Proposed sub action for member states 1.4.1: Strengthen the preservice and in-service curricula of all medical and allied health professionals to ensure effective integration of the health benefits of physical activity into the formal training on prevention and management of non-communicable diseases, mental health, healthy ageing, child health and development, and wider promotion of community health and well-being.⁷²²

Fysiotherapeuten

Er zijn in Nederland tien Hbo-scholen die de opleiding fysiotherapie aanbieden.⁷²³

Na het afronden van de studie fysiotherapie kan je je in laten schrijven in het BIG-register van de overheid.⁷²⁴ Een zorgverlener met een BIG-registratie mag de wettelijk beschermde beroepstitel gebruiken die bij het beroep hoort.⁷²⁵ Het totaal aantal BIG-geregistreerde fysiotherapeuten in 2021 waren er 36.325, in 2022 37.704 en in 2023 37.627.⁷²⁶

Het Kwaliteitshuis Fysiotherapie is een gezamenlijk initiatief van de Stichting Keurmerk Fysiotherapie (SKF) en het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie (KNGF) en bevat een overzicht van de kwaliteitsregisters fysiotherapie.⁷²⁷

Kwaliteitsregister Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie (KNGF NL)

Om de kwaliteit van fysiotherapie op peil te houden en verder te waarborgen, is het Kwaliteitsregister Fysiotherapie (KRF NL) ingericht door de beroepsorganisatie het KNGF.⁷²⁸ Wie aan alle kwaliteitseisen voldoet en werkt volgens de KNGF-richtlijnen, kan zich in het KRF NL inschrijven. Middels deze registratie laat je als fysiotherapeut zien dat je aan de volgende eisen voldoet:

- BIG-registratie
- Punten voor deskundigheid bevorderende activiteiten, zoals na/bijbscholing
- Deelname klachtenregeling
- Committeren aan werken volgens KNGF beroeps- en kwaliteitsstandaarden
- Committeert zich aan vigerende wet- en regelgeving

⁷²² World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁷²³ <https://opleiding.com/opleiding/hbo-opleiding-fysiotherapie/> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷²⁴ <https://www.bigregister.nl/registratie> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷²⁵ <https://www.bigregister.nl/over-het-big-register/voor-zorgconsumenten#:~:text=Het%20BIG%2Dregister%20is%20een,die%20bij%20het%20beroep%20hoort.> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷²⁶ <https://www.bigregister.nl/over-het-big-register/cijfers/verloop-over-5-jaar> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷²⁷ <https://www.kwaliteitshuisfysiotherapie.nl/> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷²⁸ https://www.kngf.nl/binaries/content/assets/kngf/onbeveiligd/nieuws-bestanden/2023/factsheet_kwaliteitshuis-van-het-kngf_def.pdf (Geraadpleegd in augustus 2023).

Per 1 januari 2020 is het nieuwe kwaliteitsregister KRF NL actief.⁷²⁹ Er zijn meer dan 23.000 fysiotherapeuten geregistreerd in dit register.⁷³⁰ Naast een register voor fysiotherapeuten is er ook een register voor praktijken.⁷³¹

Stichting Keurmerk Fysiotherapie (SKF)

De Stichting Keurmerk Fysiotherapie is een onafhankelijk en erkend kwaliteitsregister voor fysiotherapeuten en voor fysiotherapiepraktijken. Om een keurmerk te ontvangen dien je als fysiotherapeut aan verschillende eisen te voldoen, waaronder het indienen van een persoonlijk ontwikkelingsplan en het volgen van nascholing.⁷³² Op de website zijn alleen cijfers te vinden van de hoeveelheid praktijken met dit keurmerk, dit zijn er 1992.⁷³³

Leraren bewegingsonderwijs

Sinds 1 augustus 2017 gelden wettelijke bekwaamheidseisen in het onderwijs. Ze gelden voor alle leraren en docenten in het primair en voortgezet onderwijs (po en vo) en het middelbaar beroepsonderwijs (MBO).⁷³⁴

Je bent bevoegd om bewegingsonderwijs aan het po en vo te geven als je in het bezit bent van een getuigschrift Lichamelijke Opvoeding (LO), waaruit blijkt dat er voldaan is aan de bekwaamheidseisen. Het getuigschrift LO kun je behalen op één van de zes ALO's. Je bent dan eerstegraads bevoegd om LO te geven in alle vormen van onderwijs.⁷³⁵ (Domein Onderwijs)

In het po ben je daarnaast ook bevoegd als je in het bezit bent van een van de volgende getuigschriften:

- PABO Getuigschrift van voor 1 september 2005
- PABO Getuigschrift met post-initiële leergang bewegingsonderwijs
- Aantekening J
- Akte J en akte S

Je bent bevoegd tot het geven van bewegingsonderwijs aan kleuters als je in het bezit bent van een getuigschrift van de PABO. In het vo ben je ook bevoegd als je in het bezit bent van een Akte J of een MO-P akte

Lerarenregister

⁷²⁹ <https://defysiotherapeut.com/over-fysiotherapie/kwaliteit/#:~:text=Om%20de%20kwaliteit%20van%20fysiotherapie,offici%C3%ABle%20richtlijn%20van%20het%20KNGF.> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷³⁰ <https://www.kngf.nl/#:~:text=Welkom%20bij%20het%20KNGF&text=De%20vereniging%20bestaat%20uit%2013,meer%20dan%2023.000%20geregistreerde%20fysiotherapeuten.> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷³¹ https://www.kngf.nl/binaries/content/assets/kngf/onbeveiligd/nieuws-bestanden/2023/factsheet_kwaliteitshuis-van-het-kngf_def.pdf (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷³² <https://www.keurmerkfysiotherapie.nl/therapeut/kwaliteitscriteria/> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷³³ <https://www.pe-online.org/peapp/public/SKFPraktijken/535> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷³⁴ Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (2017). 148 Wet van 18 maart 2017, Besluit van 16 maart 2017 tot wijziging van het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel en het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel BES in verband met de herijking van de bekwaamheidseisen voor leraren en docenten. <https://zoek.officiëlebezoekingen.nl/stb-2017-148.html> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷³⁵ <https://www.kvlo.nl/wat-we-doen/hulp-advies/thema.aspx?item=bevoegdheid#:~:text=De%20bevoegdheid%20tot%20bewegingsonderwijs%20maakt,%20trampolinespringen%20of%20wandklimmen.> (Geraadpleegd in augustus 2023).

In een Kamerbrief van de Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs is te lezen dat op 1 augustus 2022 de wettelijke bepalingen over een lerarenregister in Nederland zijn komen te vervallen.⁷³⁶

Onderwijsinspectie

De Onderwijsinspectie beoordeelt de kwaliteit van het onderwijs op scholen en andere onderwijsinstellingen. De inspectie bekijkt of scholen en opleidingen voldoen aan de wetten en regelgeving en of ze hun financiën op orde hebben.⁷³⁷ Het laatst gepubliceerde onderzoek over het bewegingsonderwijs in het basisonderwijs komt uit 2018 en gaat over de jaren 2016-2017.⁷³⁸ Hierin is onder andere in beeld gebracht of het bewegingsonderwijs wordt gegeven door een vakleerkracht of -vakspecialist. De leerkrachten zijn verder bevraagd op attitudes en competenties. Op het moment van schrijven (juli 2023) is er een onderzoek in uitvoering voor de jaren 2023-2024.

Onderzoek Mulier Instituut

In het meest recente rapport van het Mulier Instituut (2021) over het bewegingsonderwijs in het po wordt geconcludeerd dat de inzet van vakleerkrachten voor bewegingsonderwijs toe neemt.⁷³⁹ In het schooljaar 2020/2021 zette 44 procent van de basisscholen een vakleerkracht of een combinatie van vak- en groepsleerkrachten in voor het bewegingsonderwijs in groep 1-2. In groep 3-8 was dat 77 procent. Deze stijging is mogelijk niet voldoende, want uit onderzoek van het Mulier Instituut en de KVLO (2022) blijkt dat in het po in sommige regio's een tekort aan bevoegde leerkrachten bewegingsonderwijs lijkt te ontstaan.⁷⁴⁰

Door dit tekort dreigt de vanaf augustus 2023 geldende wettelijke verplichting van minimaal twee lessen bewegingsonderwijs per week bij sommige scholen onder druk te staan. Met onbevoegden voor de klas (verborgen tekort) kan ook de kwaliteit in het geding komen.

Impuls en innovatie bewegingsonderwijs

⁷³⁶ Brief van de minister voor primair en voortgezet onderwijs aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal (2022). Betreft Voorstel van wet van de leden Bisschop en Kwint tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet educatie en beroepsonderwijs in verband met de afschaffing van het lerarenregister en het registervoorportaal. Kamerstuk 35 145, nr. H. 18 februari 2022. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35145-H.html> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷³⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/contact/contactgids/inspectie-van-het-onderwijs-onderwijsinspectie#:~:text=De%20inspectie%20bekijkt%20of%20scholen,hun%20financi%C3%ABn%20op%20orde%20hebben.> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷³⁸ <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/bewegen-en-sport> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷³⁹ Slot-Heijs, J.J., Vrieswijk, S., Lucassen, J.M.H. (2021). Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2021: 2-meting. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26377/bewegingsonderwijs-en-sport-in-het-primair-onderwijs-2021-2-meting/>

⁷⁴⁰ Vrieswijk, S., Bronkhorst, A., Komen, A., Lucassen, J.M.H. (2022). Voldoende bevoegde leerkrachten voor bewegingsonderwijs in het primair onderwijs?. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27165/voldoende-bevoegde-leerkrachten-voor-bewegingsonderwijs-in-het-primair-onderwijs/>

Vanaf 2023 zijn scholen uit het basisonderwijs verplicht om minstens twee uur bewegingsonderwijs per week te verzorgen.⁷⁴¹ De subsidieregeling *Impuls en Innovatie Bewegingsonderwijs* ondersteunt scholen die meer bewegingsonderwijs willen/moeten geven. Met de subsidie kan een procesbegeleider aangesteld worden. Deze procesbegeleider ontwikkelt samen met de school innovatieve plannen voor meer bewegingsonderwijs of voor het stimuleren van extra bewegen tijdens de schooldag. Een procesbegeleider kan een ervaren vakleerkracht zijn of een andere professional met kennis van bewegingsonderwijs.⁷⁴² Eén van de taken van de procesbegeleider is, indien nodig, de professionalisering van de vakleerkrachten bevorderen.

Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC)/buurtsportcoach

Met de BRC wordt deelname aan sport en cultuur verbonden met ten minste één andere sector, zoals de zorg of het onderwijs.⁷⁴³ Door de jaren heen hebben functionarissen zich ingezet om de verbinding tussen sectoren te realiseren. Hiervoor is financiering vanuit het Rijk. Gemeenten worden geacht om 60% cofinanciering te organiseren.

In 2020 zijn er in totaal zo'n 4.700 buurtsportcoaches actief in bijna alle Nederlandse gemeenten (78% van de in totaal 6.012 buurtsport- en cultuurcoaches), die deelname aan sport/bewegen stimuleren en verschillende sectoren met elkaar verbinden.⁷⁴⁴

De BRC wordt onder andere gebruikt door gemeenten om vakleerkrachten bewegingsonderwijs te financieren (door een buurtsportcoach als vakleerkracht in te zetten).⁷⁴⁵

Uitvoerders Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI) en valpreventieve beweeginterventies

GLI - Een GLI is een programma waarin mensen advies en begeleiding krijgen over gezonde voeding, eetgewoontes en bewegen.⁷⁴⁶ De GLI is gericht op gedragsverandering om een gezonde leefstijl te bereiken en te behouden. Een GLI duurt twee jaar. Een GLI bestaat uit

⁷⁴¹ <https://www.dus-i.nl/subsidies/impuls-en-innovatie-bewegingsonderwijs#:~:text=De%20subsidieregeling%20Impuls%20en%20Innovatie,de%20schooldag%20heen%20te%20stimuleren.> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁴² Regeling van de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media van 16 juli 2021, nr. PO/ 28571561, houdende regels voor subsidieverstrekking ten behoeve van impuls en innovatie in het bewegingsonderwijs (Subsidieregeling impuls en innovatie bewegingsonderwijs). Staatscourant. Nr 35920. 22 juli 2021. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2021-35920.html> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁴³ Ministerie van VWS (2023). Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2023-2026. 6 februari 2023. Geraadpleegd in augustus 2023 van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/02/06/bestuurlijke-afspraken-brede-regeling-combinatiefuncties-2023-2026>

⁷⁴⁴ Stam, W. van, Heijnen, E. (2021). Buurtsportcoaches: de stand van zaken bij de inzet van buurtsportcoaches, websheet. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26133/buurtsportcoaches/>

⁷⁴⁵ Slot-Heijs, J.J., Vrieswijk, S., Lucassen, J.M.H. (2021). Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2021: 2-meting. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26377/bewegingsonderwijs-en-sport-in-het-primair-onderwijs-2021-2-meting/>

⁷⁴⁶ <https://www.zorginstituutnederland.nl/Verzekerde+zorg/gecombineerde-leefstijlinterventie-gli-zvw#:~:text=Een%20GLI%20kan%20worden%20gegeven,de%20GLI%20met%20elkaar%20leveren.> (Geraadpleegd in oktober 2023).

groepsbijeenkomsten en individuele begeleiding door zorgverleners. Er zijn verschillende GLI-programma's. Een programma wordt door de zorgverzekeraar vergoed als deze is opgenomen op de website van Loket gezond leven van het RIVM. Een GLI kan worden gegeven door leefstijlcoaches, diëtisten en fysio- of oefentherapeuten. Zij kunnen de GLI in hun eentje leveren, maar zij kunnen ook samenwerken en de GLI met elkaar leveren.

Er zijn 1309 aanbieders/praktijken (juli 2023) van de GLI die een licentie hebben voor één van de vier erkende GLI-programma's.⁷⁴⁷

Valpreventieve beweginginterventies - Veiligheid NL ontwikkelt en implementeert kennis over valpreventie en heeft onderzocht wat werkt voor valpreventie.⁷⁴⁸ Dit is verwerkt in de ketenaanpak valpreventie, waarin bewegen een onderdeel is. Voor de ketenaanpak valpreventie zijn er binnen de SPUK middelen beschikbaar. Er zijn circa 750 gecertificeerde valpreventie professionals (dit zijn o.a. fysiotherapeuten, buurtsportcoaches en oefentherapeuten die een opleiding voor een erkende valpreventieve interventie hebben afgerond).⁷⁴⁹

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022

Het Sportakkoord bevat de volgende afspraken binnen het deelakkoord 'Vaardig in bewegen'⁷⁵⁰:

- "Het beschikbaar stellen van middelen door OCW voor scholen om desgewenst vakleerkrachten bewegingsonderwijs in te zetten binnen het gesloten werkdrukakkoord" – Status: er is geen beschikbare registratiedata over het aantal vakleerkrachten bewegingsonderwijs dat is aangesteld via de regeling werkdrukkiddelen.⁷⁵¹;
- "Het beschikbaar stellen van beurzen voor groepsleerkrachten in het primair onderwijs om hun bevoegdheid bewegingsonderwijs te halen door OCW" – Status: het ministerie van OCW heeft van 2015 t/m 2017 en van 2019 t/m 2020 een subsidie beschikbaar gesteld om groepsleerkrachten een bevoegdheid bewegingsonderwijs te laten halen. Dit wordt de subsidie post-initiële leergang bewegingsonderwijs genoemd.⁷⁵²

Nationaal Sportakkoord II 2023-2026

Een werkafpraak uit het Nationaal Sportakkoord is⁷⁵³:

⁷⁴⁷ <https://www.loketgezondleven.nl/gezondheidsthema/overgewicht/gecombineerde-leefstijlinterventie/erkende-gli-basisverzekering/tabel-gli-aanbieders> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁷⁴⁸ <https://www.loketgezondleven.nl/gezondheidsthema/gezond-en-vitaal-ouder-worden/valpreventie> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁷⁴⁹ [Gecertificeerde valpreventie professionals | VeiligheidNL](#) (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁷⁵⁰ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

⁷⁵¹ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juli 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

⁷⁵² Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juli 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

⁷⁵³ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

- “We gaan verkennen hoe de Human Capital Agenda (HCA) vertaald kan worden naar concrete activiteiten die ook bijdragen aan kwaliteit”.

Human Capital Agenda (HCA) 2019-2023 en advies NLsportraad

Vanuit de nationale lijn van het sportakkoord heeft het ministerie van VWS samen met stakeholders vraagstukken en mogelijke oplossingen op het gebied van ‘menselijk kapitaal in de sport’ geïnventariseerd. Deze zijn samengebracht in de HCA.⁷⁵⁴ Het doel van de HCA is: een gezonde sportsector met voldoende en bekwame (betaalde en onbetaalde) mensen.⁷⁵⁵ De HCA bestaat uit de knelpunten en oplossingen die de sportsector zelf ziet ten aanzien van zowel professionals als vrijwilligers.⁷⁵⁶ Daarnaast duidt de NLsportraad in hun adviesrapport ‘de opstelling van het speelveld’ aan dat er te weinig middelen zijn om professionals en vrijwilligers uit de sportbranche adequaat te scholen en een goede arbeidsmarkt te ontwikkelen.⁷⁵⁷

Nationaal preventieakkoord 2018-2040

C. Gezonde omgeving en zorg – zorg en welzijn⁷⁵⁸

Afspraak 14. “Voortbouwend op wat hierover in de afspraken in het Bestuurlijk akkoord huisartsenzorg 2019-2022 staat, zal er uiterlijk in 2030 in al het onderwijs voor (zorg- en welzijns-) professionals extra aandacht zijn voor gezonde voeding, sport- en beweging, een gezonde leefstijl en een brede blik op de achterliggende problematiek bij obesitas.”

Afspraak 15. “Vanwege de belangrijke functie van de huisarts en de JGZ in de keten wordt in eerste instantie ingezet op meer aandacht voor preventie (waaronder voeding, sport en bewegen en leefstijl), een brede blik op achterliggende factoren en multidisciplinair samenwerken in de opleiding tot (jeugd)verpleegkundige, basisarts en de vervolgopleiding tot huisarts.”

Integraal Zorgakkoord (IZA) 2022

De volgende afspraken zijn gemaakt binnen het IZA⁷⁵⁹:

⁷⁵⁴ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastaniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juli 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

⁷⁵⁵ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastaniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juli 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

⁷⁵⁶ Ministerie van VWS (2021). Human Capital Agenda Sport. 11 juni 2021. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/06/11/human-capital-agenda-sport>

⁷⁵⁷ Nederlandse Sportraad (2020). De opstelling op het speelveld. 19 november 2020. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/adviezen/documenten/publicaties/2020/11/19/de-opstelling-op-het-speelveld>

⁷⁵⁸ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

⁷⁵⁹ Ministerie van VWS (2022). Integraal Zorgakkoord: ‘Samen werken aan gezonde zorg’. 16 september 2022. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg>

- “Per 1 januari 2024 komt het uitgangspunt van leefstijl als (onderdeel van de) behandeling - wanneer bewezen van meerwaarde -, in elke zorgopleiding en bijscholing (mbo, hbo, universiteit, opleiding basisarts en specialist) aan de orde. Het bijscholen van zittende professionals krijgt hierbij extra aandacht, als ook de leefstijl en gezondheid van zorgprofessionals zelf. De respectievelijke beroepsgroepen/ opleidingen definiëren een minimale competentieset op dit vlak.”;
- “In de opleidingen tot arts, verpleegkundige en verpleegkundig specialist zitten eindtermen op het gebied van leefstijl, preventie en positieve gezondheid verweven in de competenties. De komende jaren worden deze competenties uitgerold over de diverse opleidingen.”;
- “Waar relevant worden in de curricula ervaringsdeskundigen ingezet om hun inzichten te delen op het gebied van preventie, gezonde leefstijl en gezondheidsvaardigheden.”;
- “Zorgverzekeraars maken voor 1 maart 2023 samen met de beroepsgroepen afspraken over het waarborgen van de kwaliteit van de centrale zorgverlener (voor zover verzekerde zorg), de kinder-GLI en zorgprofessionals die de kinder-GLI kunnen aanbieden. Dit gaat in elk geval om kwaliteitseisen. ZN heeft hierbij een stimulerende rol.”

WD02 - Er worden mogelijkheden voor training/scholing en professionele ontwikkeling aangeboden omtrent de grondbeginselen van sport en bewegen, de rol ervan in de volksgezondheid en effectieve strategieën voor het stimuleren van sport en bewegen, aan relevant personeel (binnen en buiten de overheid) in meerdere sectoren (bijv. de acht 'Beleids'-domeinen).

- Definities en scope**
- Relevante personen zijn tussenpersonen die zich bezig houden met het gezond maken/houden van de bevolking. Dit zijn bijvoorbeeld professionals die gespecialiseerd zijn in gezondheidsbevordering op het departement verantwoordelijk voor gezondheid, docenten lichamelijke opvoeding, fysiotherapeuten, enz.
 - *Gaat over nascholing/bijcholingen/trainingen*
 - *Omvat ook trainers/coaches*
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

England - "Moving health care professionals" is a multi-component, partnership-based programme to increase the awareness and skills of health professionals and to change their clinical practice in promoting physical activity to patients at high risk of or with health conditions. The programme provided physical activity sessions to over 20 000 health care professionals, and its e-learning modules have been completed over 10 000 times by these professionals.

Czechia - The project "Short intervention web" in Czechia is supported by the National Health Programme of the Ministry of Health. It provides for short interventions by professionals who are trained by the National Institute of Health in the "short intervention method", which teaches communication and motivation. The method is suitable for workers in health care, social services and education who are interested in educating their patients, clients or pupils about risk factors and health-enhancing lifestyle behaviour, including physical activity, diet, smoking and alcohol consumption. Between 2013 and 2015, multiple training seminars were provided free of charge in a pilot programme. In 2016 and 2017, the project was implemented in 11 health facilities and selected higher education institutions. The project continues in 2018 and now provides materials free of charge on its website.

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

Proposed sub action for member states 1.4.2: Partner with the education sector to strengthen formal preservice and in-service training for preschool, primary and secondary school teaching staff and administrators to strengthen knowledge and teaching skills on the value of active play, physical education, adaptive physical activity, fundamental movement skills and physical literacy, and on how to include people with disabilities and the least active. Proposed sub action for member states 1.4.3: Partner to secure the inclusion of physical activity in the professional education of relevant sectors outside of health to

understand the value of promoting physical activity, including, but not limited to, transport, urban planning, education, social care, tourism, recreation, and sports and fitness. Proposed sub action for member states 1.4.4: Partner with road safety experts to strengthen stakeholders' understanding of safe systems approaches to improving road safety for pedestrians, cyclists and public transport users, in alignment with The Decade of Road Safety.⁷⁶⁰

EU - 2013 Council recommendations

Indicator 12: Training on physical activity in curriculum for health professionals (number of hours for nurses, doctors / mandatory or optional / clear assessment and accreditation structures to reflect the learning outcomes of the subject) Indicator 15: HEPA in training of physical education teachers. HEPA being a module in training of PE teachers at bachelor's and/or master's degree level (Yes / no ; Mandatory / optional).⁷⁶¹

Fysiotherapeuten

Om de kwaliteit van fysiotherapie op peil te houden en verder te waarborgen, zijn er kwaliteitsregisters van de Stichting Keurmerk Fysiotherapie (SKF) en het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie (KNGF) (Statement WD01).⁷⁶² Om een registratie te verkrijgen (en te behouden) dienen er punten behaald te worden voor deskundigheid bevorderende activiteiten, zoals na/bijbscholing.

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022

In het Sportakkoord I zijn de volgende afspraken opgenomen omtrent professionele ontwikkeling (Deelakkoord van jongs af aan vaardig in bewegen)⁷⁶³:

- “Het ontwikkelen van een (bij)bscholing voor trainers en coaches in de sport en voor buurtsportcoaches met betrekking tot de brede motorische vaardigheid bij kinderen” – status: deze specifieke training gericht op buurtsportcoaches en trainers bestaat nog niet.⁷⁶⁴;
- “Het ondersteunen en stimuleren van de (door)ontwikkeling van cursussen voor diverse doelgroepen, waaronder (laagdrempelig) aanbod voor ouders/verzorgers die trainingen verzorgen” – status: binnen het sportakkoord worden verschillende cursussen en trainingen aangeboden die zich richten op beginnende trainers, zoals

⁷⁶⁰ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁷⁶¹ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

⁷⁶² <https://www.kwaliteitshuisfysiotherapie.nl/> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁶³ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

⁷⁶⁴ Reitsma, M., Hoogendam, A., Nafzger, P., Pulles, I., Poel, H. van der. (2021). Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De zes pijlers gepeild. Voortgangsrapportage juni 2021. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26135/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-zes-pijlers-gepeild/>

ouders of vrijwilligers. Dit zijn met name de bijscholingen en trainingscursussen op niveau 1 zoals die vanuit de Kwalificatie Structuur Sport zijn vastgesteld.⁷⁶⁵

Binnen het deelakkoord Vitale sport- en beweegaanbieders is afgesproken dat partijen zich in gaan spannen voor de groei van het (geschoolde) verenigingskader. Afspraken gericht op het ontwikkelen en ondersteunen van trainers zijn:

- “Het door ontwikkelen en aanbieden van trainerscursussen, specifiek meer op maat en digitaal”;
- “Het verstevigen van digitale platforms ter ondersteuning van de grote groep vrijwillige trainers en arbitrerend kader”;
- “Het ontwikkelen en professionaliseren van de arbeidsmarkt voor trainers die hier hun vak van willen maken”;
- “Het ondersteunen en begeleiden van verenigingen bij het ontwikkelen van technisch beleid.”

In de periode september 2019 t/m maart 2022 zijn 4.562 diensten via het sportakkoord aangevraagd. Daarvan waren 886 diensten gericht op het opleiden van verenigingskader.⁷⁶⁶ De meeste daarvan zijn sportspecifieke opleidingen voor jeugdtrainers of –coaches.

Bij 64 procent van de verenigingen heeft in de periode van 2019-2022 ook daadwerkelijk deskundigheidsbevordering van kaderleden (met name trainers en coaches) plaatsgevonden. Bijscholing of deskundigheidsbevordering voor trainers/coaches was het vaakst een sporttechnische/trainersopleiding (94%), scholing over pedagogisch/didactisch handelen (41%) of scholing over veilig/positief sportklimaat (30%).

Nationaal Sportakkoord II 2023-2026

Afspraken uit het werkplan van Sportakkoord II zijn⁷⁶⁷:

- “Er wordt extra begeleiding aangeboden om bonden en POS-leden te ondersteunen bij implementatie van opleidingsmateriaal. Daarnaast worden modules op trainersniveau 3 ontsloten die gemeenten en sportbonden kunnen gebruiken op het gebied van pedagogiek, didactiek en motoriek”;
- “In het profiel van de CF onderwijs is meer aandacht voor ondersteuning rondom motorische ontwikkeling en ‘dynamische schooldag’, hiervoor komt nieuw scholingsaanbod via LAB”;
- “De inzet van Clubkadercoaches voor begeleiding bij professionalisering op de club wordt gestimuleerd”.

⁷⁶⁵ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniët, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juli 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

⁷⁶⁶ Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaasteniët, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juli 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

⁷⁶⁷ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

Landelijke Academie Buurtsportcoaches (LAB)

Binnen het programma LAB wordt er gewerkt aan een infrastructuur waarbinnen stakeholders met elkaar samenwerken om relevant bijscholingsaanbod te ontsluiten en waar nodig nieuw te ontwikkelen.⁷⁶⁸ In vijf regio's zijn onder aanvoering van de provinciale sportorganisaties samen met het onderwijs, samenwerkingsverbanden opgezet/in ontwikkeling en voorzien van een digitaal platform waarop de buurtsportcoach het voor hem of haar gewenste aanbod terug kan vinden.

Clubkadercoaches

In het Nationaal Sportakkoord wordt het ondersteunen van trainers en coaches bij sportverenigingen als een belangrijke opdracht voor de komende jaren gezien. De interventie clubkadercoaching heeft als doel dat binnen een bepaalde tijd trainersbegeleiding normaal wordt op de club en dat de trainers-coaches zowel didactisch als pedagogisch bekwaam zijn.⁷⁶⁹ Op die manier speelt trainersbegeleiding een sleutelrol in de realisatie van vitale sportclubs waar een positieve sportcultuur aanwezig is en sportplezier voorop staat. Het ministerie van VWS is verbonden aan het clubkadercoach project.

Programma Huisarts en Sport

Huisarts en Sport is een meerjarenprogramma dat tot stand is gekomen op initiatief van NOC*NSF, dat wordt uitgevoerd door de Vereniging voor Sportgeneeskunde en wordt mogelijk gemaakt door het Ministerie van VWS.⁷⁷⁰

Huisarts en Sport bestaat uit een aantal modules van ieder drie uur, waarin de huisarts wordt geleerd wat erbij komt kijken om een patiënt in de sport te adviseren, maar ook om een patiënt juist aan het bewegen te krijgen of meer te laten bewegen. De modules worden verzorgd door een sportarts en zijn los van elkaar te volgen. De cursus is geaccrediteerd voor huisartsen voor drie uur.

Integraal Zorgakkoord (IZA) 2022

Eén van de afspraken uit het IZA richt zich (onder andere) op het geven van bijscholing⁷⁷¹:

Per 1 januari 2024 komt het uitgangspunt van leefstijl als (onderdeel van de) behandeling - wanneer bewezen van meerwaarde -, in elke zorgopleiding en bijscholing (mbo, hbo, universiteit, opleiding basisarts en specialist) aan de orde. Het bijscholen van zittende professionals krijgt hierbij extra aandacht, als ook de leefstijl en gezondheid van zorgprofessionals zelf. De respectievelijke beroepsgroepen/ opleidingen definiëren een minimale competentie set op dit vlak.

Coalitie Leefstijl in de zorg 2023

⁷⁶⁸ <https://sportindebuurt.nl/professionalisering/programma-z-lab/index> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁷⁶⁹ <https://nocnsf.nl/clubkadercoaching> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁷⁷⁰ <https://www.sportgeneeskunde.com/huisarts-en-sport> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁷¹ Ministerie van VWS (2022). Integraal Zorgakkoord: 'Samen werken aan gezonde zorg'. 16 september 2022. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg>

In september 2022 is het Integraal Zorg Akkoord (IZA) door veel zorgpartijen getekend.⁷⁷² Daar is afgesproken dat VWS vanaf 2023 middelen beschikbaar stelt voor een brede leefstijlcoalitie met als doel implementatie van leefstijl in de gezondheidszorg. De Coalitie Leefstijl in de Zorg heeft als missie dat vanaf 2025 de inzet op gezonde leefstijl integraal onderdeel is van de reguliere zorg voor mensen met een gezondheidsklacht, aandoening of ziekte. Verschillende teams gaan de aan de slag om vanuit deze missie te werken.⁷⁷³ Waaronder het Team opleiden en professionaliseren die ervoor zorgt dat leefstijl een standaard onderdeel van onderwijs aan (toekomstige) zorgprofessionals – van mbo, hbo en wo tot opleiding medische specialisten en bij- en nascholingen – wordt.

⁷⁷² Ministerie van VWS (2022). Integraal Zorgakkoord: 'Samen werken aan gezonde zorg'. 16 september 2022. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg>

⁷⁷³ <https://leefstijlcoalitie.nl/over-de-coalitie/#subdoel-2> (Geraadpleegd in augustus 2023).

WD03 - Er zijn ondersteunings- en trainingssystemen voor relevante professionals (bijv. richtlijnen, toolkits, trainingsworkshops/modules/cursussen). Om ervoor te zorgen dat er gebruik wordt gemaakt van deze systemen, moeten accrediterende instanties voor beroepsonderwijs en instanties die beroepsvergunningen afgeven minimumeisen opnemen voor (bij)scholing op dit gebied.

Definities en scope • Monitoring/borging van onderwijs door standaardisatie van minimumvereisten via een accrediteringssysteem

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

France: BP JEPS diploma - The professional diploma in youth, popular education and sport (Brevet professionnel de la jeunesse, de l'éducation populaire et du sport or BP JEPS) provides holders with the qualifications to supervise physical activities. The diploma is registered in the national directory of professional certifications (Répertoire national des certifications professionnelles or RNCP).

Context EU: acties/ regelgeving

EU - Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU)

The Treaty of Rome was promulgated in 1957. The Treaty was amended by the Nice (2001) and Lisbon (2007) Treaties. On both occasions the name of the Treaty was changed (to “Treaty Establishing the European Community” or TEC and to “Treaty on the Functioning of the European Union” or TFEU respectively).

Article 40 of the treaty states that the relevant European Institutions shall “in accordance with the ordinary legislative procedure [...], issue directives or make regulations setting out the measures required to bring about freedom of movement for workers”. These measures include “ensuring close cooperation between national employment services” and “abolishing those administrative procedures and practices [...], the maintenance of which would form an obstacle to liberalisation of the movement of workers

Article 47 (1) of the treaty states that the institutions shall “issue directives for the mutual recognition of diplomas, certificates and other evidence of formal qualifications”.

Article 47 (2) of the treaty states that the institutions states “In the case of the medical and allied and pharmaceutical professions, the progressive abolition of restrictions shall be dependent upon coordination of the conditions for their exercise in the various Member States”. Due to the amendments to the Treaty mentioned above, Article 40 of the Treaty appears as Article 46 in the consolidated version of the Treaty and Article 47 of the Treaty appears as Article 53 in the consolidated version of the Treaty.

Directive 2005/36/EC

Directive 2005/36/EC “on the recognition of professional qualifications” actions the treaty articles mentioned above.

Fysiotherapeuten

Een fysiotherapeut dient een minimaal aantal accreditatiepunten te behalen voor bij- en nascholing. Dit is een vereiste voor registratie en herregistratie in het KRF NL en/of SKF (Statement WD01).⁷⁷⁴ Accreditatie voor een opleiding dient aangevraagd te worden bij het Accreditatiebureau fysiotherapie. Alle aanvragen worden door een commissie beoordeeld op organisatorische, onderwijskundige en inhoudelijke aspecten, aan de hand van een accreditatiebeleid.

De website van Kwaliteitshuis Fysiotherapie bevat een overzicht van scholingen van het Accreditatiebureau fysiotherapie.⁷⁷⁵ Een accreditatie voor de duur van twee jaar wordt verstrekt. Na afloop van deze termijn dient opnieuw accreditatie te worden aangevraagd.⁷⁷⁶

De Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)

De NVAO beoordeelt, in opdracht van het ministerie van OCW, het niveau en de kwaliteit van het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen.⁷⁷⁷ Accreditatie van de opleidingen fysiotherapie, Sportkunde en de opleiding tot leraar van de eerste graad in Lichamelijke Opvoeding (ALO) worden gedaan door de NVAO.^{778, 779} Na zes jaar kijkt de NVAO opnieuw naar de kwaliteit van een opleiding. Een opleiding verliest zijn erkenning als de kwaliteit niet meer voldoet.⁷⁸⁰

Centraal Register Beroepsopleidingen (Crebo)

Voor het mbo is er het Centraal Register Beroepsopleidingen (Crebo). Hierin vind je een overzicht van erkende/geaccrediteerde mbo opleidingen. De overheid stelt de normen vast. DUO houdt de lijst van goedgekeurde opleidingen bij en update deze jaarlijks. Mbo opleidingen Sport en bewegen zijn opgenomen in dit register.⁷⁸¹

Nationaal Sportakkoord I 2018-2022

⁷⁷⁴ <https://www.kwaliteitshuisfysiotherapie.nl/article/scholingsaanbieder/accreditatie-aanvragen-of-verlengen> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁷⁵ <https://www.pe-online.org/peapp/public/agenda/732> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁷⁶ Kwaliteitshuis Fysiotherapie (2023). Accreditatiebeleid Kwaliteitshuis Fysiotherapie. 16 mei 2023. Geraadpleegd in augustus 2023, van

<https://www.kwaliteitshuisfysiotherapie.nl/article/scholingsaanbieder/accreditatiebeleid>

⁷⁷⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/contact/contactgids/nederlands-vlaamse-accreditatieorganisatie-nvao> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁷⁸ <https://www.nvao.net/nl/besluiten/hogeschool-van-arnhem-en-nijmegen/b-opleiding-tot-leraar-van-de-eerste-graad-in-lichamelijke-opvoeding> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁷⁹ <https://www.nvao.net/nl/besluiten/pro-education-b-v/b-opleiding-tot-fysiotherapeut> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁸⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/hoger-onderwijs/vraag-en-antwoord/hoe-weet-ik-of-een-opleiding-in-het-hoger-onderwijs-erkend-en-kwalitatief-goed-is#:~:text=Erkenning%20van%20opleidingen%20door%20NVAO,de%20kwaliteit%20niet%20meer%20voldoet.> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁸¹ https://www.duo.nl/open_onderwijsdata/middelbaar-beroepsonderwijs/erkende-opleidingen/erkende-opleidingscode-en-beroep.jsp (Geraadpleegd in oktober 2023).

Eén van de maatregelen uit het Sportakkoord I richt zich op de kwaliteitsontwikkeling van opleidingen (voor onder andere trainers/coaches).⁷⁸² Ontwikkelingen zijn:

- “De kwaliteitskaders voor de diensten vanuit het sportakkoord zijn verder aangescherpt. Deze aanscherpingen zijn doorgevoerd in de dienstenlijst en gedeeld met de aanbieders van de diensten. De uitgangspunten van de aanpassingen zijn eenduidigheid, transparantie en duidelijkheid. Er zijn drie typen kaders: selectiekaders (past de dienst binnen de uitgangspunten en gedachte van het sportakkoord?), kwaliteitskaders (is een dienst van voldoende kwaliteit?) en administratieve kaders (eenduidigheid in informatieverstrekking, boekingsproces en financiële afhandeling)”;
- “De herijking van de Kwalificatiestructuur Sport (KSS) is in 2021 gestart. Het project is tijdelijk gepauzeerd vanwege onvoldoende draagvlak bij stakeholders. In maart 2022 heeft een herstart plaatsgevonden met een nieuwe opdrachtomschrijving. De verwachting is dat de KSS wordt aangenomen op de ledenvergadering van NOC*NSF in het najaar van 2022. Er worden nieuwe brancheprofielen voor onder andere trainers/coaches, instructeurs, arbitrage en opleiders opgesteld. Er is gestart met een eerste serie implementatie bij sportbonden.”

Trainers/vrijwilligers Sportbranche

De benodigde kwaliteiten en competenties van trainers/vrijwilligers die werkzaam zijn in de sportbranche zijn niet vastgelegd in opleidingseisen of licentiesystemen.⁷⁸³

⁷⁸² Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastaniet, R. de, Poel, H. van der. (2022). Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’. De oogst van het sportakkoord: voortgangsrapportage juli 2022. *Mulier Instituut*. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>

⁷⁸³ Nederlandse Sportraad (2020). De opstelling op het speelveld. 19 november 2020. Geraadpleegd in oktober 2023, van <https://www.nederlandse-sportraad.nl/adviezen/documenten/publicaties/2020/11/19/de-opstelling-op-het-speelveld>

Domein 15. Health-in-All (gezondheid op alle beleidsterreinen) beleid

Er zijn processen die ervoor zorgen dat er samenhang en afstemming van beleid is en die ertoe leiden dat bij de ontwikkeling van al het relevante overheidsbeleid expliciet rekening wordt gehouden met de gevolgen voor de volksgezondheid.

HIAP01 – Er zijn processen die ervoor zorgen dat sport en bewegen en gerelateerde gezondheidsuitkomsten expliciet en transparant worden overwogen en prioriteit krijgen in de ontwikkeling van al het overheidsbeleid.

- Definities en scope**
- Omvat beleid, procedures, richtlijnen en hulpmiddelen die ondersteuning bieden bij het overwegen en beoordelen van (1) sport en bewegen, (2) gezondheidsresultaten en het verminderen van (sociale) ongelijkheden op gezondheidsgebied of (3) gezondheidseffecten bij kwetsbare bevolkingsgroepen voorafgaand aan, tijdens en na de implementatie van sport- en beweegbeleid.
 - Omvat het opzetten van bestuurs- en coördinatiestructuren bestaande uit verschillende departementen bij het ontwikkelen van beleid op het gebied van sport en bewegen.

Internationale ‘best practice’ voorbeelden (benchmarks)

Geen passende voorbeelden kunnen vinden.

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

GAPPA Action 4.1: Strengthen policy frameworks, leadership and governance systems, at the national and subnational levels, to support implementation of actions aimed at increasing physical activity and reducing sedentary behaviours, including multisectoral engagement and coordination mechanisms; policy coherence across sectors; guidelines, recommendations and actions plans on physical activity and sedentary behaviour for all ages; and progress monitoring and evaluation to strengthen accountability.

Proposed sub action for member states 4.1.1: Initiate or strengthen, as appropriate, a high-level national multisectoral coordination committee to provide leadership, strategic planning and oversight of implementation and monitoring of national policy actions on physical activity and sedentary behaviour, ensuring appropriate representation from all relevant areas and levels of government, as well as nongovernmental stakeholders and the community.

Proposed sub action for member states 4.1.3: Partner with other sectors to review and, where needed, strengthen the position of physical activity within respective policy frameworks, including but not limited to community and grass roots sports within sports

policy, walking and cycling within transport policy, physical education within education policy, and physical activity within integrated NCD and mental health policies.⁷⁸⁴

EU - 2013 Council recommendations

Indicator 22: National HEPA policies that include a plan for evaluation.⁷⁸⁵

Beleidsadvies Bewegen 2021-2040

Het beleidsadvies bewegen is voortgekomen uit overleg dat is gevoerd vanuit de interdepartementale werkgroep Bewegen het Nieuwe Normaal tussen onder andere de ministeries van VWS, OCW, I&W, SZW en BZK.⁷⁸⁶ In het beleidsadvies staan drie routes beschreven in de vorm van 'Beweeggolven'. Het idee van deze golven is dat, bij een toenemende investering, een golfbeweging gecreëerd wordt die steeds groter wordt en meer bereik krijgt.⁷⁸⁷ Beweeggolf 3 is gericht op het creëren van een integrale aanpak.⁷⁸⁸ Hierin wordt gewerkt aan de totstandkoming van een Nationaal Beweegakkoord. Op basis van een beweegakkoord kan worden gekeken welke programma's en initiatieven de komende jaren opgeschaald kunnen en moeten worden om juist die mensen in beweging te krijgen die nu nog onvoldoende bewegen. De wens is dat het meer zichtbaar wordt welke (infra)structuren nog om extra investeringen vragen. Hier is aansluiting op andere programma's belangrijk, zoals bijvoorbeeld op het programma Gezonde Leefomgeving.

Kamerbrief Stand van zaken beweegbeleid november 2022

Rijksbreed beweegbeleid

De minister voor langdurige Zorg en Sport en de staatssecretaris van VWS geven in een kamerbrief over de stand van zaken beweegbeleid aan dat om mensen structureel meer in beweging te krijgen een Rijksbrede aanpak vereist is, ofwel Rijksbreed beweegbeleid.⁷⁸⁹ Om dit in gang te zetten zijn de meest relevante ministeries, namelijk de ministeries van SZW, IenW, BZK en OCW, inmiddels aangehaakt bij de Beweegalliantie. VWS verkent waar kansen en mogelijkheden liggen om elkaar te versterken in het kader van bewegen. Zo werkt het ministerie van BZK met het VWS samen op het programma 'Wonen, Ondersteuning en Zorg

⁷⁸⁴ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁷⁸⁵ Council of the European Union (2013) Council Recommendation of 26 November 2013 on Promoting Health-Enhancing Physical Activity across Sectors (2013/C 354/01) [online], Official Journal of the European Union, available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=celex%3A32013H1204%2801%29>

⁷⁸⁶ Ministerie van VWS, Ministerie van OCW, Ministerie van IenW, Ministerie van SZW en Ministerie van BZK (2021). Beleidsadvies Bewegen 2021-2040. 20 mei 2021. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/05/20/beleidsadvies-bewegen-2021-2040>

⁷⁸⁷ Ministerie van VWS, Ministerie van OCW, Ministerie van IenW, Ministerie van SZW, Ministerie van VZK (2021). 20 mei 2021. Kamerbrief over Nederland vitaal en in beweging. Geraadpleegd in augustus 2023, van https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021D18818&did=2021D18818

⁷⁸⁸ Ministerie van VWS, Ministerie van OCW, Ministerie van IenW, Ministerie van SZW en Ministerie van BZK (2021). Beleidsadvies Bewegen 2021-2040. 20 mei 2021. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/05/20/beleidsadvies-bewegen-2021-2040>

⁷⁸⁹ Ministerie van VWS (2022). Kamerbrief over stand van zaken beweegbeleid. 18 november 2022. Geraadpleegd in augustus 2023, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/18/kamerbrief-over-stand-van-zaken-beweegbeleid>

voor ouderen (WOZO)', waar onder andere een beweegvriendelijke leefomgeving voor ouderen onderdeel van is. VWS trekt samen met het ministerie van IenW op ten aanzien van beleid gericht op het stimuleren van fietsen en verkennen of dit ook gedaan kan worden voor het stimuleren van lopen. Ook wordt er met het ministerie van LNV samengewerkt op het programma Gezonde leefomgeving. Daarnaast werkt het VWS met het ministerie van OCW en andere departementen samen op het programma School & Omgeving.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 2023

In het GALA is afgesproken dat het ministerie van VWS het initiatief neemt om te komen tot een samenhangende agenda om gezondheid op diverse beleidsterreinen te agenderen en tot een integrale afweging te komen van beleidskeuzes waarin gezondheid wordt meegenomen.⁷⁹⁰ VWS zal dit in overleg met de Stuurgroep Impact op gezondheid vorm geven.

Stuurgroep Impact op gezondheid

Met de Interdepartementale Stuurgroep Impact op Gezondheid (voorzeten door VWS) wordt de samenwerking tussen de Ministeries van VWS, SZW, OCW, LNV, IenW, EZK, BZK en Financiën gestimuleerd op thema's die de gezondheid beïnvloeden, maar zich (ook) buiten het beleidsterrein van VWS bevinden.⁷⁹¹

Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024

In de Landelijke nota wordt benoemd dat gezondheidsvraagstukken vanuit een breed perspectief aangepakt gaan worden, waarbij de verschillende domeinen overstijgt worden.⁷⁹² Deze aanpak staat ook wel bekend als de Health in All Policies (HiAP)-benadering. Hierbij wordt verwezen naar het WHO HiAP Framework.⁷⁹³ HiAP houdt in dat gezondheid in alle beleidsdomeinen wordt meegewogen. Het Rijk en gemeenten agenderen gezondheidsvraagstukken bij andere beleidsdomeinen, die proactief meedenken en bijdragen aan een oplossing.

⁷⁹⁰ Ministerie van VWS (2023). GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord. 31 januari 2023. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

⁷⁹¹ Ministerie van VWS (2021). Kamerbrief bouwstenen voor fundament onder toekomstig preventiebeleid . 7 juli 2021. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/07/07/kamerbrief-over-bouwstenen-voor-een-fundament-onder-toekomstig-preventiebeleid>

⁷⁹² Ministerie van VWS (2020). Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024. 28 mei 2020. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.loketgezondleven.nl/documenten/landelijke-nota-gezondheidsbeleid-2020-2024>

⁷⁹³ WHO (2014). Health in All Policies Framework for Country Action. Januari 2014. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.afro.who.int/publications/health-all-policies-framework-country-action>

HIAP02 - Er zijn processen (bijvoorbeeld gezondheidseffectscreenings ('health impact assessments')) om gezondheidseffecten te beoordelen en in overweging te nemen tijdens de ontwikkeling van overheidsbeleid dat indirect gerelateerd is aan sport en bewegen.

- Definities en scope**
- Omvat een overheidsbrede HiAP (Health in all policies) strategie of plan met duidelijke acties voor sectoren die niet gericht zijn op gezondheid.
 - Omvat beleid, richtlijnen en hulpmiddelen die als leidraad dienen voor het overwegen en beoordelen van gezondheidseffecten voorafgaand aan, tijdens en na de implementatie van beleid dat geen relatie heeft met sport en bewegen (bijv. gezondheidseffectscreenings).
 - Omvat de oprichting van bestuurs- en coördinatiestructuren bestaande uit verschillende departementen of sectoren om een HiAP-aanpak te implementeren.
 - Omvat monitoring- of rapportage eisen die betrekking hebben tot gezondheidseffecten voor departementen zonder focus op gezondheid.
-

Internationale 'best practice' voorbeelden (benchmarks)

South Australia - Established in 2007, the successful implementation of Health in All Policies (HiAP) in South Australia has been supported by a high-level mandate from central government, an overarching framework which is supportive of a diverse program of work, a commitment to work collaboratively and in partnership across agencies, and a strong evaluation process. The government has established a dedicated HiAP team within South Australia Health to build workforce capacity and support Health Lens Analysis projects. Since 2007, the South Australian HiAP approach has evolved to remain relevant in a changing context. However, the purpose and core principles of the approach remain unchanged. There have been five phases to the work of HiAP in South Australia between 2007 and 2016: 1) Prove concept and practice emerges (2007-2008), 2) Establish and apply methodology (2008-2009), 3) Consolidate and grow (2009-2013), 4) Adapt and review (2014) and 5) Strengthen and systematize (2015-2016).

Utrecht, Netherlands - The Dutch city of Utrecht has implemented a policy of performing health impact assessments for all its initiatives and works.

Context EU: acties/ regelgeving

WHO - Global Action Plan on Physical Activity

GAPPA Action 2.1: Strengthen the integration of urban and transport planning policies that prioritize the principles of compact, mixed land use, at all levels of government as appropriate, to deliver highly connected neighbourhoods that enable and promote walking, cycling, other forms of mobility involving the use of wheels (including

wheelchairs, scooters and skates) and the use of public transport, in urban, peri-urban and rural communities.

Proposed sub action for member states 2.1.2: Support implementation of comprehensive health and economic assessments of transport and urban planning policies and interventions to assess their impact on health and physical activity as well their environmental impacts (such as air and noise pollution, carbon emissions) to inform decisions, which are consistent with a health in all policies approach. Use of the WHO HEAT tool (3) is recommended to support economic assessment of investment in walking and cycling networks and new infrastructure.⁷⁹⁴

Omgevingswet 2024

Het beschermen van de gezondheid is nadrukkelijk een belang uit de nieuwe Omgevingswet.⁷⁹⁵ Eén van de doelen uit de wet is een gezonde fysieke leefomgeving. Deze wet – geldend vanaf 1 januari 2024 - verplicht gemeenten om een omgevingsplan op te stellen. De invoering van de wet is inmiddels vijf keer uitgesteld. De wet schrijft niet voor hoe het omgevingsplan exact vormgegeven dient te worden, maar het inrichten van een beweegvriendelijke omgeving ter bevordering van de gezondheid kan hier onderdeel van zijn. In de Gids Gezonde Leefomgeving staat een overzicht van instrumenten die helpen bij het maken van de afweging van gezondheidsaspecten in het omgevingsplan (zie onderstaand).⁷⁹⁶

In 2023 is de Leerkring 'Fysiek en sociaal werken samen aan de gezonde leefomgeving' van start gegaan.⁷⁹⁷ In de leerkring gaan medewerkers van overheden uit het sociale en fysieke domein de gezonde leefomgeving onderzoeken aan de hand van het instrumentarium van de Omgevingswet. De deelnemers vanuit de overheden diepen een aspect van de gezonde leefomgeving nader uit, zoals gezondheidsbescherming en bevorderen van gezondheid. Dit gebeurt samen met kennisexperts van onder andere het RIVM en ministerie van VWS. De afgelopen jaren zijn er verschillende leerkringen Werken met de Omgevingswet geweest.

Integrale instrumenten

De rijksoverheid heeft, in het kader van de Gezonde leefomgeving, integrale instrumenten ontwikkeld die kunnen helpen om de fysieke en sociale leefomgeving samenhangend en domein overstijgend in beeld te brengen.⁷⁹⁸ Deze instrumenten kunnen gebruikt worden om gezondheid op te nemen in het omgevingsbeleid. Dit zijn bijvoorbeeld de Quickscan Gezonde

⁷⁹⁴ World Health Organisation (2018) Global Action Plan on Physical Activity 2018-2030: More Active People for a Healthier World, World Health Organization: Geneva.

⁷⁹⁵ Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (2016). 156 Wet van 23 maart 2016, houdende regels over het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving (Omgevingswet).
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2016-156.html> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁹⁶ <https://iplo.nl/thema/gezonde-fysieke/gezondheid-omgevingsplan/> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁹⁷ <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/bijeenkomsten/leerkring-gezonde-leefomgeving/> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁷⁹⁸ <https://www.gezondeleefomgeving.nl/instrumenten/integrale-instrumenten> (Geraadpleegd in augustus 2023).

Leefomgeving, de Leefplekmeter, de GO! Methode en - tot juli 2022 - de Gezondheidseffectscreening (GES).

*Quickscan Gezonde Leefomgeving*⁷⁹⁹

De Quickscan Gezonde Leefomgeving helpt gemeenten inzicht te krijgen in de samenhang tussen gezondheid en leefomgeving op buurt- en wijkniveau in vooral stedelijk gebied. De scan maakt gebruik van direct beschikbare en algemeen toegankelijke informatie. Dit kan aangevuld worden met lokale gegevens. De Quickscan Gezonde Leefomgeving geeft in één oogopslag een beeld van de gezonde leefomgeving van een wijk of buurt. Dit draagt bij aan het in een vroeg stadium meewegen van gezondheid bij beslissingen rond ruimtelijke inrichting.

*Leefplekmeter*⁸⁰⁰

De Leefplekmeter is een instrument waarmee het gesprek aan kan worden gegaan met inwoners en/of professionals over een leefplek. De Leefplekmeter bestaat uit 14 thema's die betrekking hebben op de relatie tussen omgeving en je goed voelen. Per thema geven de deelnemers een score en kan worden aangegeven wat er goed gaat en wat kan worden verbeterd. Als alle thema's zijn besproken en gescoord, worden de scores ingevuld in een overzicht: de Leefplekmeter. Hierin kan je zien op welke onderdelen deze leefplek hoog of laag scoort.

*GO! Methode*⁸⁰¹

Met de GO! methode kan in kaart gebracht worden waar kansen liggen om de gezonde leefomgeving van een wijk/dorp te versterken. De methode combineert data van milieubelasting met data over de fysieke inrichting en sociale opbouw op wijkniveau. Aan de hand van relevante kwantitatieve data op een laag schaalniveau en kwalitatieve gegevens (wijkgesprekken) wordt een beschrijving van de wijk gemaakt. Deze wijkgesprekken geven inzicht in de beleving en samenhang van de thema's en ook op welke locaties gezondheidswinst te behalen valt. Een spinnenweb met de belangrijkste indicatoren per thema laat zien hoe de wijk scoort ten opzichte van het gemiddelde in de gemeente. Aan de hand van de kansen en knelpunten kunnen maatregelen op wijkniveau aanbevolen worden die de gezonde leefomgeving in de wijk versterken.

*GES*⁸⁰²

De GES droeg bij aan het integraal met een gezondheidsblik naar onze leefomgeving kijken. GGD GHOR (Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio) is van mening dat het instrument GES niet meer voldoet voor toepassing binnen de huidige GGD praktijk en heeft in juli 2022 besloten het instrument terug te trekken.

⁷⁹⁹ <https://www.gezondeleefomgeving.nl/instrumenten/quickscan-gezonde-leefomgeving> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸⁰⁰ <https://www.gezondeleefomgeving.nl/instrumenten/leefplekmeter> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸⁰¹ <https://www.gezondeleefomgeving.nl/instrumenten/GO> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸⁰² <https://www.gezondeleefomgeving.nl/instrument/GES> (Geraadpleegd in augustus 2023).

Kernindicatoren Sport en Bewegen – beweegvriendelijke omgeving

De kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving, die gemonitord wordt door het RIVM, laat zien hoe de fysieke omgeving in de openbare ruimte scoort op de mogelijkheid voor mensen om te sporten en te bewegen.⁸⁰³ De veronderstelling is dat een meer beweegvriendelijke omgeving bijdraagt aan meer sporten en bewegen.

Evaluatie Programma Alles is Gezondheid 2018-2021

Met een landelijke netwerk van ruim drieduizend organisaties uit de publieke en private sector werkt het programma 'Alles is Gezondheid' samen aan een vitaler Nederland.⁸⁰⁴ Dit programma startte in 2014 en wordt mogelijk gemaakt door de rijksoverheid. Anders dan bij top-down gestuurde (overheid)programma's staan bij 'Alles is Gezondheid' bottom-up initiatieven van publieke, private en maatschappelijke organisaties centraal. Het netwerk telt 15 regionale netwerken die werken aan gezondheid. Daarnaast bundelen organisaties hun krachten in thematische allianties. (Domein Platformen voor interactie)

Ter evaluatie van het effect van het programma Alles is Gezondheid op de omgeving, de gezondheid en andere doelen is een Health Impact assessment uitgevoerd.⁸⁰⁵ De evaluatie van het programma Alles is Gezondheid, waar onder andere een Health Impact assessment onderdeel van was, heeft geleid tot een verlenging van het programma met een derde fase (2022-2024).

⁸⁰³ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegvriendelijke-omgeving> (Geraadpleegd in oktober 2023).

⁸⁰⁴ <https://www.allesisgezondheid.nl/over-aig/> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸⁰⁵ Maastricht University, Faculty of Health, Medicine and Life Sciences, CAPHRI - Care and Public Health Research Institute, Department of Health Services Research (2023). Innovatie, implementatie en impact van de maatschappelijke beweging 'Alles is Gezondheid' 2018-2021: Eindrapport van een actiegerichte evaluatie. Juni 2023. Geraadpleegd in augustus, van <https://www.maastrichtuniversity.nl/research/caphri/our-research/creating-value-based-health-care/innovatie-implementatie-en-impact-van>

Bijlagen

Bijlage 1. Lijst van Afkortingen

- Academie voor Lichamelijke Opvoeding (ALO)
- AccommodatieMonitor Sport (AMS)
- Algemene Nederlandsche Wielrijders Bond (ANWB)
- Brede regeling combinatiefuncties (BRC)
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)
- Centraal Planbureau (CPB)
- Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek (CROW)
- Comptabiliteitswet (CW)
- Duurzaam Veilig Verkeer (DVV)
- European Physical Activity and Sports Monitoring System (EUPASMOS)
- Food Environment Policy Index (FOOD EPI)
- Gecombineerde Leefstijlinterventie (GLI)
- Gedragscode Integriteit Rijk (GIR)
- Gemeentelijke/Gemeenschappelijke Gezondheidsdiensten en Geneeskundige Hulpverleningsorganisaties (GGD GHOR) (GGD GHOR)
- Gemeentelijke Gezondheids Dienst (GGD)
- Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)
- Gezond in de Stad (GIDS)
- Gezondheidseffectscreening (GES)
- Gezondheidsenquête (GE)
- Gezondheidsmonitor (GM)
- Gezondheidsraad (GR)
- Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)
- Health in All Policies (HiAP)
- Health-Enhancing Physical Activity Policy Audit Tool (HEPA PAT)
- Human Capital Agenda (HCA)
- Innovatieprogramma Active Living (IPAL)
- Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN)
- Integraal afwegingskader beleid en regelgeving (IAK)
- Integraal Zorgakkoord (IZA)
- Kernindicator Bewegvriendelijke Omgeving (KBO)
- Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO)
- Kwalificatiestructuur Sport (KSS)
- Kwaliteitsregister Fysiotherapie (KRF NL)
- Landelijk actieplan verkeersveiligheid (LAP)
- Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV)

- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid (LNG)
- Leefstijlmonitor (LSM)
- Lichamelijke opvoeding (LO)
- Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)
- Midden- en Kleinbedrijf (MKB)
- Ministerie van Algemene Zaken (AZ)
- Ministerie van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS)
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)
- Ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ)
- Ministerie van Financiën (FIN)
- Ministerie van Economische Zaken (EZ)
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK)
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM)
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
- Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV)
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)
- Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)
- Ministerie van Volksgezondheid en Welzijn (VWS)
- Missiegedreven Ontwikkeling van Onderzoek en Innovatie sport en bewegen (MOOI in beweging)
- Nationaal Preventieakkoord (NPA)
- Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF)
- Nationale Omgevingsvisie (NOVI)
- Nationale Wetenschapsagenda (NWA)
- Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)
- Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG)
- Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF)
- Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)
- Onderweg in Nederland (ODiN)
- Openbaar Vervoer (OV)
- Ouderenmonitor (GZO)
- Pedagogische academie voor het basisonderwijs (PABO)
- Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS)
- Policy Evaluation Network (PEN)
- Primair Onderwijs (po)
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)
- Sociaal-Economische Raad (SER)
- Sociaal Economische Status (SES)
- Speciaal Onderwijs (so)
- Specifieke uitkering (SPUK)

- Sport Toekomst Verkenning (STV)
- Staat van Volksgezondheid en Zorg (Staat VenZ)
- Stand van zaken uitvoering Klimaatakkoord mobiliteit (SUM)
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV)
- Stichting Keurmerk Fysiotherapie (SKF)
- Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties (BOSA)
- Veilige, Slimme en Duurzame mobiliteit (VSD)
- Veilig Verkeer Nederland (VVN)
- Verbond van Nederlandse Ondernemingen en het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (VNO-NCW)
- Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)
- Vereniging Sport en Gemeenten (VSG)
- Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV)
- Volwassenmonitor (VGZ)
- Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs (VMBO)
- Voortgezet onderwijs (vo)
- Voortgezet speciaal onderwijs (vso)
- Vrijetijdombus (VTO)
- Werkkostenregeling (WKR)
- Wet elektronische publicaties (Wep)
- Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
- Wet open overheid (Woo)
- Wet openbaarheid van bestuur (Wob)
- Wet publieke gezondheid (Wpg)
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR)
- Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO)
- World Health Organization (WHO)
- Zorgverzekeringswet (Zvw)

Bijlage 2. Definitielijst

Agentschap - Agentschappen zijn intern verzelfstandigde organisaties van ministeries. Dat betekent dat zij officieel onderdeel zijn van een ministerie, maar werken als zelfstandige organisaties. Zij leveren tegen betaling producten of diensten aan organisaties binnen het Rijk.⁸⁰⁶

Anciënniteit - Anciënniteit is de duur van iemands verbondenheid aan een bepaalde organisatie. Iemand die langer lid is heeft meer anciënniteit. Vaak wordt aan de mate van anciënniteit (mede) de positie en eventuele rechten en plichten binnen deze organisatie bepaald.⁸⁰⁷

Belangenverstrengeling - Een belangenverstrengeling treedt op wanneer een persoon of organisatie een dubbelzinnige positie inneemt waarbij zijn of haar eigen persoonlijke belangen of financiële belangen in strijd zijn met de belangen van anderen of van de organisatie waar hij of zij deel van uitmaakt.⁸⁰⁸

Beleidsadvies - Advies over het te voeren beleid, uitgebracht door daartoe bevoegde ambtenaren, werkgroepen, commissies, raden, organisaties, gespecialiseerde bureaus e.d. en vooral verstrekt aan overheden, organisaties, bedrijven of besturen en bestuurders daarvan.⁸⁰⁹

Beleidsnota - Een beleidsnota is een document waarin een minister aangeeft hoe hij of zij voor zijn of haar bevoegdheden het regeerakkoord zal realiseren in de loop van de legislatuur. De ministers moeten de beleidsnota's indienen bij het begin van een nieuwe legislatuur.⁸¹⁰

Beleidsplan - Een sturingsmiddel waarmee de organisatie (vaak een ministerie in deze context) de werkzaamheden richt op de missie, de gemeenschappelijke opdracht of de bestaansreden van de organisatie. De missie wordt vertaald in algemene en concrete doelstellingen. De organisatie omschrijft in het beleidsplan hoe de beschikbare mensen en middelen zullen worden ingezet om deze doelstellingen te realiseren.⁸¹¹

Benchmarking/Best practice voorbeelden – ‘Best practice’ voorbeelden worden gebruikt om de gezonde bewegingomgeving (van een land) te beoordelen. Het zijn wereldwijde voorbeelden van beleidsimplementatie. Ze zijn gekozen o.b.v. sterkte van het bewijs (bijvoorbeeld het

⁸⁰⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rijksoverheid/agentschappen#:~:text=Agentschappen%20zijn%20intern%20verzelfstandigde%20organisaties,aan%20organisaties%20binnen%20het%20Rijk>. (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸⁰⁷ [Anciënniteit - Wikipedia](#) (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸⁰⁸ [Wat is belangenverstrengeling? - The Ecom Agency](#) (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸⁰⁹ [beleidsadvies - de betekenis volgens Algemeen Nederlands Woordenboek \(ensie.nl\)](#) (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸¹⁰ [Encyclo - Begrippenlijst sociaal-cultureel volwassenenwerk](#) (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸¹¹ [Encyclo - Begrippenlijst sociaal-cultureel volwassenenwerk](#) (Geraadpleegd in augustus 2023).

bewijs is gepubliceerd) en/of alomvattendheid van het bewijs (het bewijs bevat bijvoorbeeld meerdere leeftijdsgroepen, PA metingen, media, settings of regio's).⁸¹²

Benchmarking wordt gezien als het vergelijken van het gezondheidsbeleid van een land met een vastgestelde standaard.

Voor deze vergelijking worden vastgestelde Internationale 'Best practice' voorbeelden gebruikt.

Bewegomgeving - het geheel van de fysieke, economische, beleidsmatige en sociaal-culturele omgeving, mogelijkheden en omstandigheden die invloed hebben op het sport- en beweeggedrag van mensen.⁸¹²

Billijkheid/rechtvaardigheid, diversiteit, inclusie - Billijkheid/rechtvaardigheid - De afwezigheid van vermijdbare, oneerlijke of verhelpbare verschillen tussen groepen mensen, hetzij dat die groepen nu sociaal, economisch, demografisch of geografisch gedefinieerd zijn of door andere vormen van stratificatie.

Diversiteit - Inzicht in en erkenning van individuele verschillen, in termen van ras, etniciteit, geslacht, seksuele geaardheid, sociaal-economische status, leeftijd, fysieke capaciteiten, religieuze overtuigingen, politieke overtuigingen of andere ideologieën.⁸¹²

Inclusie - De insluiting in de samenleving van achtergestelde groepen op basis van gelijkwaardige rechten en plichten. Inclusie wordt vooral gebruikt in het discours rond allochtonen, kansarmen en mensen met een handicap - functiebeperking.⁸¹³

Convenant - Een convenant is een bepaald soort overeenkomst tussen een overheid en een andere overheid of een overheid en natuurlijke personen of rechtspersonen. In een convenant komen de partijen meestal overeen 'het volgende in acht te zullen nemen'.⁸¹⁴

Determinanten - Factoren waarvan wordt aangenomen of waarvan wetenschappelijk is aangetoond dat ze een oorzakelijk effect hebben op implementatieprocessen en/of implementatieresultaten die kunnen worden ingezet om gewenste veranderingen in een individu, setting of systeem te bereiken. Dit kunnen barrières (of belemmeringen, belemmeringen), facilitators of andere contextuele determinanten zijn.⁸¹²

⁸¹² Kelly, L., Twohig, C., Woods, C. B., Luszczynska, A., Murrin, C., Lien, N., Meshkovska, B., Kamphuis, C. B. M., Poelman, M. P., Terragani, L., Forberger, S., Hebestreit, A., Ahrens, W., & Harrington, J. M. (2022). Reaching consensus on definitions for food and physical activity policies: experience from the Policy Evaluation Network. *European journal of public health*, 32(Suppl 4), iv10–iv20. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckac147>

⁸¹³ <https://www.encyclo.nl/lokaal/10652&page=1> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸¹⁴ RIVM (2010). Intersectoraal samenwerken in de aanpak van gezondheidsachterstanden : Een onderzoek onder zestien gemeenten in Nederland. 25 oktober 2010. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rivm.nl/publicaties/intersectoraal-samenwerken-in-aanpak-van-gezondheidsachterstanden-onderzoek-onder>

Good Practice Statements (GPS) – Verklaringen (worden in dit rapport ‘statements’ genoemd) waarin maatregelen beschreven worden die overheden nemen om bij te dragen aan een gezondere beweegomgeving.

Implementatie door de overheid – betreft intenties en plannen van de overheid en acties en beleid dat door de overheid is geïmplementeerd. Betreft ook overheidsfinanciering voor de implementatie van acties die door NGO’s, academische instellingen, particuliere bedrijven (inclusief consultants), etc.⁸¹⁵

Indicatoren - Indicatoren zijn specifieke en meetbare kenmerken van veranderingen die vooruitgang of impact aantonen. Indicatoren kunnen observeerbaar of niet-observeerbaar zijn.⁸¹²

Integraal gezondheidsbeleid (‘Health in All Policies’) - Integraal gezondheidsbeleid (HIAP) is erop gericht gezondheid of determinanten hiervan in samenhang te beïnvloeden. Dit beleid richt zich niet alleen op het individu, maar ook op zijn of haar omgeving. In de meest brede zin betekent dit dat de belangrijkste sectoren binnen en buiten het volksgezondheidsdomein bescherming staan hierbij centraal. Belangrijke sectoren voor de sector volksgezondheid om mee samen te werken zijn bijvoorbeeld ruimtelijke ordening, beheer openbare ruimte, veiligheid, economie, onderwijs, media, financiën, sport en sociale zaken.⁸¹⁶

Intentieverklaring - Met de intentieverklaring worden de uitgangspunten en de basisafspraken van een samenwerking over en weer uitgesproken.⁸¹⁷

Intersectoraal - Als meerdere sectoren (bijv. onderwijs, transport, etc.) samenwerken aan beleid gericht op het stimuleren van sport en bewegen, wordt gesproken van intersectoraal gezondheidsbeleid.⁸¹⁸

Kansarme bevolkingsgroep – Groep mensen die beperkt worden in hun kansen om voldoende deel te nemen aan met name onderwijs, arbeid en huisvesting, door onder andere een relatief laag inkomen. Zij lopen een groter risico op armoede, sociale uitsluiting, discriminatie en

⁸¹⁵ Djojosoeparto SK, Kamphuis CBM, en Poelman MP namens het Food-EPI project team, Nederland; onderdeel van het JPI-HDHL Policy Evaluation Network. The Healthy Food Environment Policy Index (Food-EPI): Nederland. Een overzicht van rijksoverheidsbeleid met betrekking tot de voedselomgeving in Nederland. Utrecht, Universiteit Utrecht 2020.

⁸¹⁶ RIVM (2007). Integraal gezondheidsbeleid: theorie en toepassing. 5 april 2007. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rivm.nl/publicaties/integraal-gezondheidsbeleid-theorie-en-toepassing>

⁸¹⁷ <https://www.rvig.nl/mfo-voor-overheidsorganisaties#:~:text=Wat%20is%20een%20intentieverklaring%20en,deelt%20deze%20met%20zijn%20partners>. (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸¹⁸ RIVM (2010). Intersectoraal samenwerken in de aanpak van gezondheidsachterstanden : Een onderzoek onder zestien gemeenten in Nederland. 25 oktober 2010. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rivm.nl/publicaties/intersectoraal-samenwerken-in-aanpak-van-gezondheidsachterstanden-onderzoek-onder>

geweld dan de bevolking als geheel. Met inbegrip van, maar niet beperkt tot, etnische minderheden, migranten, personen met een handicap en geïsoleerde ouderen.⁸¹⁹

Niet-gouvernementele organisatie (NGO) - Dit zijn organisaties zonder winstoogmerk die onafhankelijk van de nationale overheid opereren. Het gaat vaak om liefdadigheidsinstellingen die zich veelal bezighouden met het bestrijden van armoede, slechte gezondheidszorg, milieuproblemen en sociale uitsluiting.⁸²⁰

Niet-overdraagbare ziekten (NCD)- Niet-overdraagbare ziekten (NCD's) - ook wel chronische ziekten - duren meestal lang en zijn het gevolg van een combinatie van genetische, fysiologische, omgevings- of gedragsfactoren.⁸¹²

Memorandum van overeenstemming - Een memorandum van overeenstemming is een internationale schriftelijke beleidsafpraak die niet juridisch verbindend is voor de deelnemers aan die afspraak. Afspraken die in dit Memorandum kunnen worden neergelegd zijn bijvoorbeeld praktische werkafspraken en intentieverklaringen.⁸²¹

Multifunctioneel landgebruik (mixed land use) - De diversiteit of variëteit van landgebruik (bijv. residentieel, detailhandel, commercieel, industrieel en landbouw, parken en open ruimte). Een gevarieerde mix van landgebruik wordt geassocieerd met kortere reisafstanden tussen bezienswaardigheden en activiteiten.⁸²²

Overheid - Omvat alle (nationale) overheidsdepartementen of, indien van toepassing, andere overheidsinstanties (d.w.z. bestuursorganen zoals bureaus, commissies, autoriteiten, raden, enz.). Plannen en acties van lokale overheden (bijvoorbeeld gemeenten) worden buiten beschouwing gelaten.⁸²³

Overheidsactie/-interventie - Dit zijn specifieke acties die worden uitgevoerd door een overheidsniveau of geassocieerde agentschappen om doelen gericht op gezondheidsbevordering te bereiken. Ze kunnen worden beschreven in (brede) strategieën, actieplannen, officiële richtlijnen/mededelingen, oproepen tot actie ('calls to action'), wetgeving of regels en voorschriften. Een overheidsactie kan een eigen beleidsdocument hebben of deel uitmaken van een groter document.

⁸¹⁹ https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1174?language_content_entity=nl (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸²⁰ https://eures.europa.eu/ngos-what-why-and-where-2017-07-03_nl (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸²¹ <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/beleidskompas/3-wat-zijn-opties-om-het-doel-te-realiseren/31-beleidsinstrumenten/ondersteunende-instrumenten/memorandum-van-overeenstemming-mou> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸²² Healthy spaces & places (2009). Healthy spaces & places: A national guide to designing places for healthy living An overview. Augustus 2009. Geraadpleegd in augustus 2023, van https://parcaustralia.com.au/wp-content/uploads/2021/10/Healthy_Places/site/index.html

⁸²³ Djojosoeparto SK, Kamphuis CBM, en Poelman MP namens het Food-EPI project team, Nederland; onderdeel van het JPI-HDHL Policy Evaluation Network. The Healthy Food Environment Policy Index (Food-EPI): Nederland. Een overzicht van rijksoverheidsbeleid met betrekking tot de voedselomgeving in Nederland. Utrecht, Universiteit Utrecht 2020.

Een voorbeeld van een overheidsactie is verplicht bewegingsonderwijs op scholen.⁸¹²

Overheidsbeleid - Er is een relatief brede kijk op beleid gebruikt in de ontwikkeling van dit document.⁸²⁴ Al het overheidsbeleid, plannen, strategieën en activiteiten vallen hieronder. Over het algemeen is beleid wat nu (juli 2023) van kracht is geïncorporeerd in dit document. Een deel van het beschreven bewijs gaat wel over ‘afgerond’ beleid. Van dit beleid zijn de effecten nog zichtbaar en relevant voor de statements. In het document is aangegeven wanneer het gaat over beleid wat niet meer van kracht is (door bijvoorbeeld de looptijd te vermelden (zie Domein Transport)). In het bewijs van beleidsimplementatie is rekening gehouden met de verschillende stappen die genomen worden bij het creëren van beleid (van agendasetting, tot beleidsontwikkeling, implementatie en monitoring). Een breed scala van bewijs is in overweging genomen:

- Bewijs van toezeggingen van de nationale overheid om beleidsalternatieven te verkennen;
- Toewijzing van verantwoordelijkheid aan een individu/team (vastgelegd in een werkplan, aanstelling van een nieuwe positie);
- Oprichting van een stuurgroep, werkgroep, expertpanel, etc.;
- Uitvoering van een beoordeling/review, audit of verkennend onderzoek;
- Overlegprocessen (‘consultation processes’);
- Een beleidsnota/voorstel die ter overweging is voorgelegd (in bijvoorbeeld een kamerbrief);
- Voorbereiding van een regelgevings- of economische effectbeoordeling, gezondheidseffectbeoordeling (‘health impact assessment’), enz.;
- Regelgeving/wetgeving/andere gepubliceerde details over (nieuw) beleid;
- Monitor data;
- Beleidsevaluatie/evaluatierapporten.

Primaire, secundaire en tertiaire gezondheidszorg – Primaire preventie: activiteiten die voorkomen dat gezonde mensen een bepaald gezondheidsprobleem, ziekte of ongeval krijgen.⁸²⁵

Secundaire preventie: vroege opsporing van ziekten of afwijkingen bij personen die ziek zijn, een verhoogd risico lopen of een bepaalde genetische aanleg hebben. De ziekte kan daardoor eerder worden behandeld, zodat deze eerder geneest of niet erger wordt.

Tertiaire preventie: voorkomen van complicaties en ziekteverergering bij patiënten. Ook het bevorderen van de zelfredzaamheid van patiënten valt hieronder.

⁸²⁴ Djojoseparto SK, Kamphuis CBM, en Poelman MP namens het Food-EPI project team, Nederland; onderdeel van het JPI-HDHL Policy Evaluation Network. The Healthy Food Environment Policy Index (Food-EPI): Nederland. Een overzicht van rijksoverheidsbeleid met betrekking tot de voedselomgeving in Nederland. Utrecht, Universiteit Utrecht 2020.

⁸²⁵ <https://www.vzinfo.nl/preventie/wat-is-preventie#:~:text=Tertiaire%20preventie%3A%20voorkomen%20van%20complicaties,zelfredzaamheid%20van%20pati%C3%ABnten%20valt%20hieronder.> (Geraadpleegd in augustus 2023).

Regelgeving - Regelgeving heeft betrekking tot regels die door een overheid worden gemaakt om de manier waarop iets wordt gedaan of de manier waarop mensen zich gedragen te controleren.⁸²⁶

Toezegging - Tijdens de schriftelijke en/of mondelinge behandeling van onder meer een wetsvoorstel kunnen door de Regering toezeggingen worden gedaan waardoor de Kamer goedkeuring van het wetsvoorstel verantwoord acht. Een toezegging kan diverse aandachtspunten betreffen. Voorbeelden hiervan zijn de interpretatie van een wetsvoorstel en de evaluatie van een wet op punten van uitvoerbaarheid of handhaafbaarheid. De toezeggingen zijn terug te vinden in de officiële publicaties Handelingen en Kamerstukken.⁸²⁷

⁸²⁶ <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/regulation> (Geraadpleegd in augustus 2023).

⁸²⁷ <https://www.eerstekamer.nl/begrip/toezeggingen> (Geraadpleegd in augustus 2023).

Bijlage 3. Beleidsdocumenten

Ter ondersteuning bevindt zich onderstaand een overzicht van documenten die in meerdere domeinen terugkomen.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 2023⁸²⁸ - In het GALA, dat op 3 februari 2023 is ondertekend, hebben de VNG, GGD GHOR Nederland, Zorgverzekeraars Nederland (ZN) en het ministerie van VWS gezamenlijk afspraken gemaakt op het gebied van gezondheid en welbevinden. Daarmee wordt er gebouwd aan het fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak van preventie, gezondheid en sociale basis. Er wordt in dit akkoord op samenhangende wijze uitvoering aan de doelstellingen uit het regeerakkoord en het Nationaal Preventieakkoord gegeven.

Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024⁸²⁹ - De Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024 - Gezondheid breed op de agenda beschrijft de landelijke prioriteiten op het gebied van publieke gezondheid en geeft richting aan het lokale gezondheidsbeleid van gemeenten.

Nationaal Preventieakkoord 2018-2040⁸³⁰ - In het Nationaal Preventieakkoord staan afspraken om Nederlanders gezonder te maken door roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht terug te dringen. De Rijksoverheid maakte deze afspraken met meer dan 70 maatschappelijke organisaties.

Nationale Sportakkoord(en)^{831,832} - Het Nationaal Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland' is sinds eind 2018 in uitvoering en liep tot en met 2022. Het doel van het akkoord is dat iedereen in Nederland nu en in de toekomst zonder belemmeringen in een veilige en gezonde omgeving plezier in sport en bewegen kan hebben. Er zijn zes hoofdambities geformuleerd (o.a. Inclusief sporten en bewegen, Vaardig in bewegen, etc.). Betrokken partijen hebben de ambities vertaald naar doelstellingen en interventies (in het evidence document vaak beschreven als 'maatregelen') en zijn dus ook verantwoordelijk voor de uitvoer.

Voor de periode 2023-2026 is er een nieuw akkoord ontwikkeld 'Sport versterkt'. In het Sportakkoord II zijn de ambities en kaders vastgelegd voor een vervolg op het Nationaal Sportakkoord I. Dit nieuwe akkoord bevat geen concrete maatregelen voor het realiseren van

⁸²⁸ Ministerie van VWS (2023). GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord. 31 januari 2023. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

⁸²⁹ Ministerie van VWS (2020). Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024. 28 mei 2020. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.loketgezondleven.nl/documenten/landelijke-nota-gezondheidsbeleid-2020-2024>

⁸³⁰ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Preventieakkoord. Op weg naar een gezonder Nederland. November 2018. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>

⁸³¹ Ministerie van VWS (2018). Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland. Juni 2018. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.sportakkoord.nl/sportakkoord/>

⁸³² Ministerie van VWS (2022). Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt. December 2022. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/12/14/hoofdlijnen-sportakkoord-ii>

de ambities, zoals in akkoord I. Voor Sportakkoord II is er een apart werkplan gemaakt waarin werkafspraken/activiteiten beschreven staan.⁸³³ Een deel van de afspraken/activiteiten is op het moment van schrijven (juli 2023) nog niet bekend. Het deel wat wel bekend is – en aansluit op de statements– is verwerkt in het evidence document.

Nederland Beweegt 2022-2025⁸³⁴ - Het actieplan 'Nederland beweegt' zet in op het creëren van de juiste randvoorwaarden om bewegen gedurende de dag te stimuleren (bijvoorbeeld door een gezonde, beweegvriendelijke leefomgeving), het breed op de agenda krijgen van bewegen en op het stimuleren van initiatieven om meer Nederlanders in beweging te krijgen. Nederland Beweegt bestaat uit drie actielijnen en daarbij horende acties.

⁸³³ Ministerie van VWS (2023). Werkplan Sportakkoord II. Juni 2023. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/06/15/werkplan-sportakkoord-ii>

⁸³⁴ Ministerie van VWS (2023). Nederland Beweegt. 31 mei 2023. Geraadpleegd in augustus 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/31/nederland-beweegt>